ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง
ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479

เรือโท รัฐเขตร์ สุขสมัย

วพ
344.0356
ร352ป
34A0149971
Title : ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของ
ผู้ต้องขัง...
หอสมุดและศูนย์สนเทศ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ.2545

ISBN 974-281-749-9

THE PROBLEMS OF PRISONERS' HUMAN RIGHTS ACCORDING TO THE MILITARY PENITENTIARY ACT B.E. 2479

LT.JG. RATTAKET SUKSAMAI

DPU

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Degree of Master of Laws
Department of Law
Graduate School, Dhurakijpundit University
2002

ISBN 974-281-749-9

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479

เสนอโดย เรือโท รัฐเขตร์ สุขสมัย

สาขาวิชา นิติศาสตร์ (กฎหมายมหาชน)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.วีระ โลจายะ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ

(ดร.พีรพันธ์ พาลุสุข)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รศ.ดร.วีระ โลจายะ)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(รศ.ประธาน วัฒนวาณิชย์)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(นาวาเอก (พิเศษ) ธนินท์ จารุดุล)

..... กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย

(ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รศ.ดร.สมพงษ์ อรพินท์)

วันที่ 31 เดือน มี.ค. พ.ศ. 2545

DPU

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ก็ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ โลจายะ ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา คอยให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการกำหนดเค้าโครง การเรียบเรียง อีกทั้งการตรวจสอบความถูกต้อง และดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข ที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ตลอดจนให้คำแนะนำต่างๆ รองศาสตราจารย์ ประธาน วัฒนวาณิชย์ กรรมการวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นอย่างดี ดร.กิตติพงษ์ กิติยารักษ์ ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ นาวาเอก(พิเศษ) ธนินท์ จารุดุล ผู้อำนวยการกองพระธรรมนูญ ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ตลอดมา อาจารย์สินธะวา คามดิษฐ์ และอาจารย์ทวีศักดิ์ รอดโรคา รวมทั้งเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ที่ได้ให้คำแนะนำในการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ตลอดจนคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ทุกท่านของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ผู้ศึกษาต้องขอน้อมระลึกถึงพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ท้ายที่สุดอันจะลืมเสียมิได้ ผู้ศึกษาต้องขอกราบขอบพระคุณบิดาและมารดาตลอดจนพี่น้องทุกคนของผู้ศึกษาที่คอยห่วงใยและให้กำลังใจตลอดมาและขอขอบพระคุณนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในกองทัพเรือทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี

วิทยานิพนธ์เล่มนี้คงจะมีประโยชน์ไม่มากก็น้อย และขอมอบความดีนี้ให้กับผู้มีพระคุณทุกท่าน และกองทัพเรือที่ให้ทั้งประสบการณ์และวิชาชีพ ตลอดจนคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชากฎหมายให้แก่ผู้ศึกษา หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้ศึกษาขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

รัฐเขตร์ สุขสมัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....ฆ

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....จ

กิตติกรรมประกาศ.....ช

สารบัญตาราง.....ฎ

บทที่

1. บทนำ.....1

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....1

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....5

1.3 สมมุติฐานการวิจัย.....5

1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....5

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....6

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....12

2. แนวความคิดและที่มาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง.....14

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน.....14

2.1.1 ความหมายของสิทธิมนุษยชน.....16

2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคล.....20

2.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขัง.....22

2.2 กระบวนการยุติธรรมทางทหาร.....26

2.3 ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร.....35

2.3.1. ความเป็นมาของเรือนจำทหาร.....36

2.3.2 ความหมายและประเภทของผู้ต้องขังทหาร.....39

2.4 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง.....44

2.4.1 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในต่างประเทศ.....44

2.4.2 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศไทย.....50

DPU

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.4.3 มาตราฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ.....58
2.4.4 มาตราฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศไทย.....65
2.4.5 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร.....68
2.4.6 ข้อแตกต่างระหว่างการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเรือนจำพลเรือนกับเรือนจำทหาร.....82

3. การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479.....86
3.1 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน.....87
3.1.1 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย.....87
3.1.2 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในความคิดเห็นและความเชื่อ.....93
3.1.3 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในทางการเมือง.....98
3.1.4 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในทางสังคม.....100
3.1.5 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในทางเศรษฐกิจ.....102
3.2 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน.....104
3.2.1 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในชีวิตและร่างกาย.....107
3.2.2 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในความคิดเห็นและความเชื่อ...112
3.2.3 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในทางการเมือง.....115
3.2.4 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในทางสังคม.....117
3.2.5 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในทางเศรษฐกิจ. 120
3.3 การจำกัดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร.....121
3.4 แนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหาร.....124

DPU

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.5 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของรัฐในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง.....128

4. วิเคราะห์สภาพปัญหาเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร ตาม พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 132

4.1 ปัญหาในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร.....133

4.1.1 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังทหารในชีวิตและร่างกาย.....133

4.1.2 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังทหารในความคิดเห็นและความเชื่อ....136

4.1.3 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังทหารในทางการเมือง 140

4.1.4 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังทหารในทางสังคม..... 141

4.1.5 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังทหารในทางเศรษฐกิจ.....143

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479.....144

4.2.1 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย.....145

4.2.2 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อ.....149

4.2.3 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางการเมือง....156

4.2.4 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในทางสังคม.....158

4.2.5 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ.....159

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร.....161

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

6. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....185
6.1 สรุปผลการวิจัย.....186
6.2 อภิปรายผล.....201
6.3 ข้อเสนอแนะ.....206

บรรณานุกรม.....211
ภาคผนวก.....218
ภาคผนวก ก. แบบสอบถาม.....219
ภาคผนวก ข. แบบสอบถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขัง.....226
ภาคผนวก ค. สถิติผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร.....233
ภาคผนวก ง. พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479
และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ.....236

ประวัติผู้เขียน.....173

DPU

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

1. จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง (กลุ่มนายทหารพระธรรมนูญกับกลุ่มเจ้าพนักงานเรือนจำ) จำแนกตาม เพศ อายุ ศาสนา การศึกษา ตำแหน่งชั้นยศและระยะเวลาการรับราชการ.....162
2. จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการแบ่งประเภทของผู้ต้องขัง จำแนกตามตำแหน่งการทำงาน.....165
3. จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับทราบเรื่องสิทธิของผู้ต้องขัง ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ.....166
4. จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องขัง.....167
5. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย.....168
6. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อ.....170
7. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางการเมือง.....173
8. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางสังคม.....174
9. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ.....176
10. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในเรื่อง อื่นๆ.....177
11. จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง (อดีตผู้ต้องขัง) จำแนกตาม อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ คดีที่เคยต้องโทษและประเภทของผู้ต้องขัง.....179

DPU

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479
ชื่อนักศึกษา เรือโท รัฐเขตร์ สุขสมัย
อาจารย์ที่ปรึกษา รศ.ดร. วีระ โลจายะ
สาขาวิชา นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเพิ่มมากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆที่ผ่านมา อันส่งผลให้บุคคลหรือผู้ต้องขังได้รับการคุ้มครองในสิทธิเสรีมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสิทธิเสรีภาพเป็นสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของบุคคลทุกคนในสังคม

วิทยานิพนธ์เรื่องปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหาร ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 ว่าเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด จากที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ตลอดจนข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติและหลักการสากล นอกจากนี้จะศึกษาความคิดเห็นของนายทหารพระธรรมนูญกับเจ้าพนักงานเรือนจำเกี่ยวกับเรื่อง การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลเพิ่มขึ้นจากเดิม แต่พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 กฎ ระเบียบ คำสั่งและข้อบังคับ ของเรือนจำทหารบางส่วนยังมีบทบัญญัติที่คงเดิม เช่นการลงโทษทางวินัย

แก่ผู้ต้องขัง การขังเดี่ยว การขังห้องมืด การลงโทษเฆี่ยนต่างๆ เหล่านี้ ที่ถือว่ายังไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและหลักการสากล และจากการศึกษาวิจัยพบว่าข้อคิดเห็นเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร ที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิและเสรีภาพในทางสังคม สิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ ของนายทหารพระธรรมนูญกับเจ้าพนักงานเรือนจำ มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เนื่องจากนายทหารพระธรรมนูญส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมากกว่าเจ้าพนักงานเรือนจำ

ดังนั้น ผู้ศึกษาวิจัยขอเสนอแนะให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 โดยให้ยกเลิกการลงโทษบางอย่างที่ผู้ต้องขังจะได้รับ เช่นการขังเดี่ยว การขังห้องมืดและโทษเฆี่ยน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันและหลักการสากล ที่บัญญัติรับรองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังไว้ อันจะเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้กับผู้ต้องขังซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศ ตลอดจนการยอมรับของนานาประเทศ

นอกจากนี้เจ้าพนักงานเรือนจำทหารควรที่จะต้องศึกษา อบรม ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเพิ่มเติมให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังเป็นไปอย่างความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

DPU

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479
ชื่อนักศึกษา เรือโท รัฐเขตร์ สุขสมัย
อาจารย์ที่ปรึกษา รศ.ดร. วีระ โลจายะ
สาขาวิชา นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเพิ่มมากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆที่ผ่านมา อันส่งผลให้บุคคลหรือผู้ต้องขังได้รับการคุ้มครองในสิทธิเสรีมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสิทธิเสรีภาพเป็นสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของบุคคลทุกคนในสังคม

วิทยานิพนธ์เรื่องปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหาร ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 ว่าเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด จากที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ตลอดจนข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติและหลักการสากล นอกจากนี้จะศึกษาความคิดเห็นของนายทหารพระธรรมนูญกับเจ้าพนักงานเรือนจำเกี่ยวกับเรื่อง การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลเพิ่มขึ้นจากเดิม แต่พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 กฎ ระเบียบ คำสั่งและข้อบังคับ ของเรือนจำทหารบางส่วนยังมีบทบัญญัติที่คงเดิม เช่นการลงโทษทางวินัย

แก่ผู้ต้องขัง การขังเดี่ยว การขังห้องมืด การลงโทษเฆี่ยนต่างๆ เหล่านี้ ที่ถือว่ายังไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและหลักการสากล และจากการศึกษาวิจัยพบว่าข้อคิดเห็นเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร ที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิและเสรีภาพในทางสังคม สิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ ของนายทหารพระธรรมนูญกับเจ้าพนักงานเรือนจำ มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เนื่องจากนายทหารพระธรรมนูญส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมากกว่าเจ้าพนักงานเรือนจำ

ดังนั้น ผู้ศึกษาวิจัยขอเสนอแนะให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 โดยให้ยกเลิกการลงโทษบางอย่างที่ผู้ต้องขังจะได้รับ เช่นการขังเดี่ยว การขังห้องมืดและโทษเฆี่ยน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันและหลักการสากล ที่บัญญัติรับรองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังไว้ อันจะเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้กับผู้ต้องขังซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศ ตลอดจนการยอมรับของนานาประเทศ

นอกจากนี้เจ้าพนักงานเรือนจำทหารควรที่จะต้องศึกษา อบรม ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเพิ่มเติมให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังเป็นไปอย่างความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

DPU

Thesis Title The Problems of the Prisoner's Human Rights According to the Military Penitentiary Act B.E. 2479

Name Lt. Jg. Rattaket Suksamai

Thesis Advisor Associate Professor Dr. Vira Lochaya

Department Law

Academic Year 2001

ABSTRACT

The Thailand Constitution B.E. 2540 certified the human rights and freedom better than the previous one. The prisoner's human rights were also assured to be much more protected because individual's rights and freedom played a crucial role in our society and country.

This study was aimed at investigating the protection of military prisoner's human rights and treatments towards military prisoners according to the Military Penitentiary Act B.E. 2479 in order to discover whether and how those have changed after the Thailand constitution B.E. 2540 was applied. In addition, this study analyzed and compared the Thailand Constitution B.E. 2540 with the Military Penitentiary Act B.E. 2479 in terms of rules, regulations, orders and the minimum level of requirements for the treatment towards the prisoners under the instruction of the United Nations(UN) as international guidelines. Also, this study examined and collected the opinions' military attorneys regarding the protection of the prisoners' human rights.

One of findings in this study is that the Thailand Constitution B.E. 2540 gave more protection of individual's human rights than before. Unchanged were rules, regulations, and

punishment for the prisoner's violations against the disciplines, the single cell, the dark cell, and any other severe punishments. All of those punishments did not really meet the requirements of the Constitution and international guidelines. Moreover, this study indicated that attitudes of the group of military attorneys and warders towards the protection of military prisoner's human rights and freedom of life's and body, of society, and of economic were fairly different. The main reason was that most military attorneys had the higher levels of understanding than about the constitutional rights than the warders did.

Nevertheless, this research suggested that there should be some adjustments and improvements in the Military Penitentiary Act B.E. 2479, namely, the cancellation of some punishments of prisoners, such as the single cell, the dark cell, and any other severe punishments so that the requirements of the current Constitution and international guidelines, thereby acknowledging the prisoner's human rights. That would be beneficial to our society and country to gain international admiration.

In addition, the warders of military jails should be provided with more orientation towards knowledge of the rules, regulations, and orders, as well as laws, pertaining to the treatments for the prisoners so that the prisoner's human rights and freedom would be equal and justice.

DPU

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนี้ปรากฏอยู่เนืองๆ ว่าประเทศหลายต่อหลายประเทศในโลกนี้ มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลอย่างรุนแรงและเป็นระบบ(systematic gross human rights violation) อันเป็นที่วิตกและห่วงใยของประชาคมโลก จนกระทั่งองค์การสหประชาชาติได้ตระหนักถึงความจำเป็นในเรื่องนี้ จึงได้แต่งตั้งผู้รายงานพิเศษหรือตัวแทนสังเกตการณ์เกี่ยวกับสถานการณ์ของสิทธิมนุษยชนในบางประเทศ เช่น ชิลี กัวเตมาลา เอลซัลวาดอร์ คิวบา เฮติ[1] และในอีกหลายประเทศได้มีรายงานขององค์การสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง อย่างกรณีของประเทศในแถบเอเชีย เช่น พม่า อัฟกานิสถาน อินโดนีเซีย ซึ่งเป็นผลมาจากมีการใช้ระบบเผด็จการเบ็ดเสร็จ นอกจากนี้ยังเป็นผลจากความขัดแย้งกันทางชาติพันธุ์และการแบ่งแยกผิว

สำหรับประเทศไทย นับแต่ที่มีการปกครองในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ประชาชนไม่ได้รับความคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพเท่าที่ควร เพราะไม่มีรัฐธรรมนูญบัญญัติคุ้มครองหรือรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ เรื่องสิทธิและเสรีภาพจึงถูกนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น อย่างเช่นพระราชบัญญัติ[2] ต่อมาในปีพุทธศักราช 2475 ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นรูปแบบประชาธิปไตย ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกและฉบับต่อๆมา โดยเฉพาะในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 อันถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปฐมบท ที่ได้มีการให้การรับรอง

---

[1] Philip Alston. *"The Commission on Human Rights"* in Philip Alston **The United Nations and Human Rights;Acritical Appraisal** Oxford:Clarendon Press, 1992. p. 60-161,อ้างใน วิชัย ศรีรัตน์."การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยระบบระหว่างรัฐอเมริกา." **วารสารกฎหมายตุโขทัยธรรมาธิราช**.12, 2. ธันวาคม 2543, หน้า 69.

[2] วิษณุ เครืองาม. **กฎหมายรัฐธรรมนูญ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2530, หน้า 640.

เรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างสมบูรณ์กว่าฉบับต้นๆ อันยึดแนวทางตามหลักปฏิญญาสากลที่ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาใช้ในการร่าง โดยกำหนดให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญในหมวดที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ และรัฐธรรมนูญฉบับถาวรของไทยนับแต่นั้นมาทุกฉบับก็มีการรับรองสิทธิเสรีภาพไว้เช่นเดียวกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 อันเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกและเป็นฉบับเดียวที่ได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิเสรีภาพในขั้นพื้นฐานไว้อย่างมาก อย่างไม่เคยมีปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับใด โดยครอบคลุมถึงสิทธิมนุษยชนประเภทต่างๆ เช่น ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารงานของรัฐทางด้านเศรษฐกิจ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร องค์กรอิสระ ต่างๆเหล่านี้เป็นต้น อีกทั้งยังได้กำหนดเครื่องมือหรือกระบวนการในการดำเนินการเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนบังเกิดผลที่เป็นจริงในทางปฏิบัติหลายๆประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนจะต้องได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในทางศาลฯลฯ[3] และสาระสำคัญที่สุดของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็คือการพยายามที่จะสร้างระบบการบริหารการปกครองที่ดี การให้สิทธิพื้นฐานแก่ประชาชนมากขึ้นและการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจร่วมกับภาครัฐ ซึ่งจะทำให้หลักการดังกล่าวเป็นจริงได้สังคมไทยต้องมีกฎหมายที่เป็นกติกาในการบริหารบ้านเมืองที่มีความเป็นธรรม[4] อันเป็นพัฒนาการของการบริหารประเทศและการบริหารภาระกิจของรัฐที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน(Infra-structure) เพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง อย่างเช่น กรณีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเรือนจำทหารจะต้องจัดให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังทหารนั้นๆ โดยเฉพาะเพื่อให้มีความสอดคล้องกับหลักการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และกติการะหว่างประเทศด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966[5] อีกทั้งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ค.ศ. 1948[6] และข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำสำหรับ

---

[3] สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ศูนย์บริการข้อมูลและกฎหมาย. **สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน บทบาทอำนาจและหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540**.มกราคม 2541,(เอกสารเผยแพร่ภายใน). หน้า 14.

[4] กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. **กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ:วิญญูชน, 2541,หน้า 15.

[5] ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2539 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2540.

[6] ประเทศไทยได้ตกลงมีมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948.

เรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างสมบูรณ์กว่าฉบับต้นๆ อันยึดแนวทางตามหลักปฏิญญาสากลที่ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาใช้ในการร่าง โดยกำหนดให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญในหมวดที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ และรัฐธรรมนูญฉบับถาวรของไทยนับแต่นั้นมาทุกฉบับก็มีการรับรองสิทธิเสรีภาพไว้เช่นเดียวกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 อันเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกและเป็นฉบับเดียวที่ได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิเสรีภาพในขั้นพื้นฐานไว้อย่างมาก อย่างไม่เคยมีปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับใด โดยครอบคลุมถึงสิทธิมนุษยชนประเภทต่างๆ เช่น ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารงานของรัฐทางด้านเศรษฐกิจ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร องค์กรอิสระ ต่างๆเหล่านี้เป็นต้น อีกทั้งยังได้กำหนดเครื่องมือหรือกระบวนการในการดำเนินการเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนบังเกิดผลที่เป็นจริงในทางปฏิบัติหลายๆประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนจะต้องได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในทางศาลฯลฯ[3] และสาระสำคัญที่สุดของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็คือการพยายามที่จะสร้างระบบการบริหารการปกครองที่ดี การให้สิทธิพื้นฐานแก่ประชาชนมากขึ้นและการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจร่วมกับภาครัฐ ซึ่งจะทำให้หลักการดังกล่าวเป็นจริงได้สังคมไทยต้องมีกฎหมายที่เป็นกติกาในการบริหารบ้านเมืองที่มีความเป็นธรรม[4] อันเป็นพัฒนาการของการบริหารประเทศและการบริหารภาระกิจของรัฐที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน(infra-structure) เพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง อย่างเช่น กรณีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเรือนจำทหารจะต้องจัดให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังทหารนั้นๆ โดยเฉพาะเพื่อให้มีความสอดคล้องกับหลักการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และกติการะหว่างประเทศด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966[5] อีกทั้งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ค.ศ. 1948[6] และข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำสำหรับ

---

[3] สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ศูนย์บริการข้อมูลและกฎหมาย. **สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน บทบาทอำนาจและหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540**.มกราคม 2541,(เอกสารเผยแพร่ภายใน). หน้า 14.

[4] กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. **กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ:วิญญูชน, 2541,หน้า 15.

[5] ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2539 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2540.

[6] ประเทศไทยได้ตกลงมีมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948.

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังทหารต่อไป

เรือนจำทหาร[7] หรือการราชทัณฑ์ทหารถือเป็นหน่วยงานหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทหาร ที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดและเกี่ยวข้องกับการบังคับโทษแก่ทหารหรือผู้ต้องขังทหารผู้กระทำความผิด อันเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมทหาร ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการยับยั้งหรือป้องกันอาชญากรรมหรือลดอาชญากรรมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ซึ่งพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 เจ้าพนักงานเรือนจำจะรับบุคคลใดไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำได้ต่อเมื่อได้รับหมายของศาลทหารหรือหมายขังของผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ หรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ[8] ซึ่งหากพิจารณาจะเห็นได้ว่าผู้กระทำความผิดที่เป็นทหารนั้นจะมีลักษณะที่แตกต่างจากผู้กระทำความผิดที่เป็นบุคคลธรรมดาทั่วๆไป เพราะทหารโดยสภาพแล้วถึงแม้ว่าจะได้กระทำความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมายในฐานะผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำทหารในลักษณะเช่นเดียวกันกับบุคคลผู้กระทำความผิดทั่วๆไปก็ตาม แต่ในส่วนของทหารจะมีบทบัญญัติในเรื่องความผิดพิเศษเพิ่มขึ้นและจะมีบทลงโทษที่หนักยิ่งกว่าผู้กระทำความผิดที่เป็นพลเรือนทั่วไป อาทิเช่น การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาถือว่าได้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร ซึ่งมีการระวางโทษสูงสุดถึงประหารชีวิต[9] หรือทหารผู้ใดใช้กำลังประทุษร้ายด้วยกำลังกายแก่ผู้ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาต้องระวางโทษสูงสุดถึงประหารชีวิต[10] เป็นต้น

นอกจากนี้หากทหารได้กระทำความผิดต่อวินัยทหารหรือฝ่าฝืนกฎหมายส่วนที่บัญญัติไว้เพื่อลงโทษทหารที่กระทำความผิดถ้าผู้มีอำนาจบังคับบัญชาตามกฎหมายว่าด้วยวินัยทหารพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นความผิดเล็กน้อยไม่สำคัญ กฎหมายฝ่ายทหารให้อำนาจแก่ผู้บังคับบัญชาสามารถที่จะสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยผู้กระทำความผิด แทนการส่งตัวไปดำเนินคดีอาญาก็ได้[11] โดยจะใช้วิธีลงทัณฑ์แก่ทหารที่กระทำความผิด เช่น กัก ขัง จำขัง เป็นต้น หรือหากทหารไปกระทำความผิด

---

[7] พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 มาตรา 4(1) "เรือนจำ" หมายความว่า ที่ซึ่งรัฐมนตรีหรือผู้ที่ได้มอบหมายจากรัฐมนตรีกำหนดให้เป็นเรือนจำทหาร.

[8] พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 มาตรา 6.

[9] ประมวลกฎหมายอาญาทหาร มาตรา 30 (1).

[10] เรื่องเดียวกัน,มาตรา38 (1).

[11] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 8.

ทางอาญาตามกฎหมายของฝ่ายบ้านเมืองที่ไม่อาจใช้วิธีลงทัณฑ์ได้ ก็จะต้องใช้วิธีการทางศาลทหาร เพื่อให้ศาลทหารได้พิจารณาพิพากษาลงโทษทหารผู้กระทำความผิดตามโทษที่กฎหมายได้กำหนดไว้

ในปัจจุบันเรือนจำทหารแม้ว่าจะมีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารที่กระทำความผิดนั้นๆโดยตรงนับจากที่ได้รับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ในเรือนจำ จนกระทั่งถูกปล่อยตัวเมื่อพ้นโทษ ซึ่งในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเรือนจำ พ.ศ.2479 มีบางส่วนยังไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540และข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ เช่น การขังห้องมืด การขังเดี่ยว ซึ่งถือว่าเป็นการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง นอกจากนี้ผลของการลงโทษทัณฑ์ที่ผู้ต้องขังทหารเหล่านั้นจะได้รับ อาจเกิดผลไม่เท่าเทียมกันกับการลงโทษของผู้ต้องขังที่เป็นพลเรือน ทั้งนี้เนื่องจากว่าการกระทำความผิดของผู้ต้องขังทหารนั้นจะเป็นการกระทำความผิดที่อยู่ในวงจำกัด และประการสำคัญทหารก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของรัฐหรือของสังคมโดยรวม ประกอบกับทหารยังต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของทหาร กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ เพราะในการบริหารงานของทหารจะต้องเป็นไปอย่างเข้มงวดเด็ดขาดและมีระเบียบวินัยที่เคร่งครัดอันจะแตกต่างกับพลเรือน อย่างไรก็ตามในทางข้อเท็จจริงมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเรือนจำต่างๆยังแตกต่างกันทั้งนี้อาจเกิดขึ้นจากปัจจัยต่างๆที่สำคัญ เช่นสภาพการณ์ท้องถิ่น ข้อจำกัดของอาคารสถานที่ จำนวนเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง งบประมาณ และความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆอันส่งผลต่อการปฏิบัติกับผู้ต้องขัง ประกอบกับในปัจจุบันได้มีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อันส่งผลถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังด้วย

ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งที่จะทำการศึกษาถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารตาม พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 ก่อนและหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ แนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารที่อยู่ในความรับผิดชอบของเรือนจำทหารว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปประการใด จากที่ได้มีการให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลไว้เพิ่มขึ้นจากเดิม และเพื่อทราบถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งหาแนวทางในการแก้ไขเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารสอดคล้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและหลักสิทธิมนุษยชนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องทหารตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 ก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปัจจุบันและหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปัจจุบันว่าเปลี่ยนแปลงไปในทางใด

2.เพื่อศึกษาว่าในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหาร มีการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยให้ความเคารพในสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ

3.เพื่อศึกษาถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังในต่างประเทศ เพื่อนำมาปรับใช้กับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารต่อไป

4.เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารระหว่างนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำทหาร

5.เพื่อเสนอแนะแนวทางต่อรัฐ ในการให้ความสำคัญแก่ผู้ต้องขังทหาร และการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นสากล อีกทั้งเพื่อทราบแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและหลักการสากลต่อไป

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1.บทบัญญัติรัฐธรรมนูญได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจากเดิม แต่กฎหมายและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารยังคงเดิม

2.นายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำทหาร มีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารแตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.ศึกษาเฉพาะผู้ต้องขังตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 ในด้านการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ผู้ต้องขังทหาร อันเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญก่อนและหลังการประกาศใช้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญปัจจุบัน โดยจะศึกษาเกี่ยวกับเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ฯลฯ ตลอดจนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหาร เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ต้องขังที่เป็นทหารตาม พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479

DPU

2.ศึกษาความคิดเห็นของนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำ เกี่ยวกับเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1.ศึกษาวิจัยเอกสารเป็นหลัก โดยศึกษาจากรัฐธรรมนูญของไทย พระราชบัญญัติ กฎระเบียบ ข้อบังคับ ในปัจจุบัน ประกอบกับ ตำรา หนังสือ บทความ วารสาร และตำราต่างประเทศ อีกทั้งเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ตามความเหมาะสม

2.การศึกษาวิจัยภาคสนาม โดยทำการเก็บรวบรวมสถิติ ข้อมูล ข้อคิดเห็นจาก 2 ส่วน คือ การใช้แบบสอบถามและโดยวิธีการสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล อันจะทำให้ทราบข้อเท็จจริงในการนำมาวิเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น โดยผู้ศึกษาจะใช้วิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ก.การใช้แบบสอบถาม[12]

<u>กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา</u>

การศึกษาวิจัยในส่วนของการใช้แบบสอบถามชุดแรกนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้ใช้กลุ่มประชากรเป้าหมายเฉพาะที่น่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทอันสำคัญในการให้ความสำคัญกับผู้ต้องขังทหารและการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร ซึ่งแยกกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ นายทหารพระธรรมนูญ สังกัด กองทัพเรือ ที่ทำงานในหน้าที่เกี่ยวกับด้านกฎหมาย จำนวน 121 คน และ เจ้าพนักงานเรือนจำ เฉพาะเรือนจำทหารเรือทั้ง 3 แห่ง คือ เรือนจำฐานทัพเรือกรุงเทพ,เรือนจำฐานทัพเรือสัตหีบ และเรือนจำฐานทัพเรือสงขลา ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานราชทัณฑ์ จำนวน 114 คน ซึ่งรวมจำนวนประชากรทั้งหมดได้ 235 คน[13] สำหรับการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการคำนวนของ Yamane's

---

[12] ดูภาคผนวก ก.

[13] สำรวจ ณ วันที่ 19 มีนาคม พ.ศ.2545.

DPU

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของกลุ่มประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง(โดยกำหนดให้เท่ากับ 0.05)

แทนค่า $n = \frac{235}{1+235(0.05)^2}$

$= 148.03$

ดังนั้น ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 149 คน

<u>การสุ่มตัวอย่าง</u>

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาเฉพาะกลุ่มประชากร 2 กลุ่ม คือ นายทหารพระธรรมนูญ สังกัดกองทัพเรือ และเจ้าพนักงานเรือนจำ เฉพาะเรือนจำทหารเรือ โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น ดังนี้

กลุ่มประชากร	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
นายทหารพระธรรมนูญ สังกัด กองทัพเรือ	121	77
เจ้าพนักงานเรือนจำฐานทัพเรือกรุงเทพ	52	33
เจ้าพนักงานเรือนจำฐานทัพเรือสัตหีบ	46	29
เจ้าพนักงานเรือนจำฐานทัพเรือสงขลา	16	10
รวมกลุ่มประชากรทั้งสิ้น	235	149

DPU

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของกลุ่มประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง(โดยกำหนดให้เท่ากับ 0.05)

แทนค่า $n = \frac{235}{1+235(0.05)^2}$

$= 148.03$

ดังนั้น ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 149 คน

<u>การสุ่มตัวอย่าง</u>

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาเฉพาะกลุ่มประชากร 2 กลุ่ม คือ นายทหารพระธรรมนูญ สังกัดกองทัพเรือ และเจ้าพนักงานเรือนจำ เฉพาะเรือนจำทหารเรือ โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น ดังนี้

กลุ่มประชากร	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
นายทหารพระธรรมนูญ สังกัด กองทัพเรือ	121	77
เจ้าพนักงานเรือนจำฐานทัพเรือกรุงเทพ	52	33
เจ้าพนักงานเรือนจำฐานทัพเรือสัตหีบ	46	29
เจ้าพนักงานเรือนจำฐานทัพเรือสงขลา	16	10
รวมกลุ่มประชากรทั้งสิ้น	235	149

DPU

ดังนั้น กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงมีจำนวนทั้งสิ้น 149 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.นายทหารพระธรรมนูญ สังกัด กองทัพเรือ จำนวน 77 คน
2.เจ้าพนักงานเรือนจำ ทั้ง 3 แห่ง สังกัด กองทัพเรือ จำนวน 72 คน

<u>เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย</u>

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งประกอบไปด้วยข้อคำถาม 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปในเรื่องเพศ อายุ ศาสนาที่นับถือ ระดับการศึกษา ตำแหน่งการทำงาน ชั้นยศและระยะเวลาการรับราชการ ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขัง ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นแบบเลือกคำตอบ (Check list)

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับความคิดเห็น ในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง ได้แก่ สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิและเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อ สิทธิและเสรีภาพในทางสังคม สิทธิและเสรีภาพในทางการเมือง สิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจและข้อเสนอแนะอื่นๆ โดยลักษณะคำถามจะเป็นแบบประเมินค่า(rating scale)ตามวิธีการของ Likert โดยกำหนดมาตราส่วนออกเป็น 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

<u>ระดับความคิดเห็น</u>	<u>คะแนน</u>
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
เห็นด้วย	4
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1

สำหรับการแปลความหมายค่าเฉลี่ยว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับใด ซึ่งการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยจะถือเกณฑ์ดังนี้

<u>การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยความคิดเห็น</u>

<u>ค่าเฉลี่ย</u>	<u>แปลความหมาย</u>(เห็นด้วยในระดับ)
1.00-1.50	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.51-2.50	ไม่เห็นด้วย
2.51-3.50	ไม่แน่ใจ
3.51-4.50	เห็นด้วย
4.51-5.00	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

<u>การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย</u>

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเที่ยงตรง(Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามดังต่อไปนี้

1.การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างแบบสอบถามและการใช้แบบทดสอบ ตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหาของแบบสอบถามให้ได้คำถามที่กระชับและสามารถสื่อความหมายได้ชัดเจน เข้าใจง่าย ระหว่างผู้วิจัยและผู้ตอบแบบสอบถาม

2.นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปทดสอบ(Pre-Test)เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ไปทดสอบโดยเลือกทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม คือนายทหารพระธรรมนูญ สังกัด กองทัพเรือ และเจ้าพนักงานเรือนจำ เฉพาะเรือนจำทหารเรือ แล้วจึงนำแบบสอบถามเหล่านั้นมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่น โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Coefficient Alpha)ตามวิธีของ Crobach ปรากฏว่าได้ค่าเชื่อมั่น (Alpha) ดังนี้ คือ แบบสอบถามนายทหารพระธรรมนูญ จำนวน 15 คน พบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.90 ส่วนแบบสอบถามเจ้าพนักงานเรือนจำ จำนวน 15 คน พบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.78

DPU

<u>วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล</u>

ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำ เฉพาะในสังกัดกองทัพเรือ โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง และส่งแบบสอบถามไปตามหน่วยงานของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในสังกัดกองทัพเรือ ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ ทั้งหมด 149 คน ประกอบไปด้วยนายทหารพระธรรมนูญ จำนวน 77 คน และเจ้าพนักงานเรือนจำ จำนวน 72 คน ซึ่งสามารถเก็บแบบสอบถามได้ครบทั้งหมดตามจำนวนที่แจกแบบสอบถามไป

<u>วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล</u>

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ จะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วย Computer โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package For The Social Science) เพื่อหาค่าร้อยละและหาค่าเฉลี่ยน้ำหนักความคิดเห็น โดยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในข้อคำตอบของคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่าทุกข้อ โดยใช้สูตร ดังต่อไปนี้

1) $\bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$

$\bar{X}$ = ค่าคะแนนเฉลี่ย

$\sum$ = ผลรวม

f = จำนวนความถี่แต่ละคำตอบ

X = ค่าของน้ำหนักคำตอบในแต่ละข้อ คิดเป็น 5 4 3 2 1

N = จำนวนคำตอบทั้งหมด

2)โดยการหาค่ากระจายน้ำหนักของคำตอบซึ่งจะหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน โดยใช้สูตร

$$SD = \sqrt{\frac{\sum(X - \bar{X})}{N}}$$

DPU

3) ใช้สถิติ T-test เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง ของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ นายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำทหาร โดยใช้สถิติ t ซึ่งจำแนกตามลักษณะการกระจายและความแปรปรวนของข้อมูล ดังนี้

กรณีที่ 1 เมื่อความแปรปรวนของประชากรทั้งสองกลุ่มแตกต่างกัน ($\sigma_1 \neq \sigma_2$)

$$t = \frac{(\bar{X}_1 + \bar{X}_2) - (\mu_1 - \mu_2)}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n1} + \frac{S_2^2}{n2}}}$$

กรณีที่ 2 เมื่อความแปรปรวนของประชากรทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน ($\sigma_1 = \sigma_2$)

$$t = \frac{(\bar{X}_1 + \bar{X}_2) - (\mu_1 - \mu_2)}{\sqrt{\frac{S_p^2}{n1} + \frac{S_p^2}{n2}}}$$

$$S_p^2 = \frac{(n_1 - 1)S_1^2 + (n_2 - 1)S_2^2}{(n_1 + n_2 - 2)}$$

ข.การใช้วิธีการสัมภาษณ์[14]

<u>ประชากรที่ใช้ในการศึกษา</u>

การศึกษาวิจัยภาคสนามในส่วนนี้จะเก็บข้อมูลจากอดีตผู้ต้องขังทหารเรือหรือผู้ต้องขังทหารเรือที่พ้นโทษแล้ว ซึ่งการเก็บข้อมูลของผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำทหารนั้นไม่อาจกระทำได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดบางประการที่ทางเรือนจำทหารไม่อาจอนุญาตให้ผู้ศึกษาเข้าไปสัมภาษณ์ผู้ต้องขังได้

[14]ดูภาคผนวก ข.

2400

<u>เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย</u>

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม[15]ที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการสัมภาษณ์เฉพาะอดีตผู้ต้องขังทหารเรือที่พ้นโทษแล้ว จำนวนทั้งสิ้น 16 คน

สำหรับแบบสอบถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ประกอบไปด้วยข้อมูล 5 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1.ข้อมูลทั่วไป

หมวดที่ 2.ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานและการฝึกอบรมอื่นๆ

หมวดที่ 3.สุขภาพ อนามัย และสุขาภิบาล ของผู้ต้องขังในเรือนจำ

หมวดที่ 4.ความประพฤติ วินัย และการลงโทษ

หมวดที่ 5.เรื่องอื่นๆ

<u>การวิเคราะห์ข้อมูล</u>

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ(Percentage)และการวิเคราะห์เนื้อหาของคำตอบเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามที่ใช้สัมภาษณ์

สำหรับข้อจำกัดในการทำวิจัยโดยการเก็บข้อมูลภาคสนามครั้งนี้ ในส่วนของผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำทหารไม่สามารถกระทำได้ ทั้งนี้อันมีสาเหตุเนื่องจากมีข้อจำกัดและเหตุผลบางประการ ที่ทำให้ไม่สามารถเข้าไปทำการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้ต้องขังภายในเรือนจำทหารได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการเก็บข้อมูลเฉพาะในส่วนของอดีตผู้ต้องขังทหารที่พ้นโทษจากเรือนจำมาแล้วเท่านั้น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.ทำให้ทราบถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและกฎหมาย อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษา และต่อหน่วยงานทางทหารต่อไป

---

[15]แบบสอบถามที่ใช้มีบางส่วนนำมาจาก แบบสอบถามของ รศ.ประธาน วัฒนวาณิชย์. **สิทธิของผู้ต้องขังในประเทศไทย** . สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิโครงการตำรา สมาคมสังคมศาสตร์และมนุษย์ศาสตร์, 2529, หน้า439 – 450.

2.เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารโดยรวมอันจะนำมาซึ่งการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารและสอดคล้องกับหลักการสากลต่อไป

3.เพื่อเป็นแนวทางให้สังคมยอมรับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร อันจะทำให้ผู้ต้องขังเหล่านั้นไม่หันกลับไปกระทำความผิดอีก

4.ทำให้ทราบถึงความคิดเห็นของนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำทหารที่มีต่อในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร

5.เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหาร อันจะสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และหลักการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามหลักสากลต่อไป

DPU

บทที่ 2

แนวความคิดและที่มาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขัง

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

โดยที่แนวความคิดของเรื่องสิทธิมนุษยชนนี้ มีที่มาจากหลักเกณฑ์ทางธรรมชาติ (Natural Rights) อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากหลักกฎหมายธรรมชาติ(Droit naturel) ซึ่งมีแนวความคิดที่เชื่อว่า นอกจากกฎหมายที่รัฐบัญญัติขึ้นมาใช้บังคับในสังคมแล้ว ยังมีกฎหมายอีกประเภทหนึ่งซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติคือ เกิดขึ้นเอง มนุษย์ไม่ได้เป็นผู้สร้าง และเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่[1] ซึ่ง มนุษย์เกิดมามีอิสระ มีความเท่าเทียมกัน พระเจ้าเป็นผู้สร้างมนุษย์ขึ้นมา และให้สิทธิบางอย่างแก่มนุษย์ และสิทธินี้ไม่สามารถโอนให้แก่กันได้ และไม่มีใครจะล่วงละเมิดได้ ซึ่งได้แก่สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และสิทธิที่จะแสวงหาความสุข และรัฐทั้งหลายจะต้องทำทุกอย่างเพื่อให้มนุษย์สามารถใช้สิทธิเหล่านี้อย่างเต็มที่ วิธีเช่นนี้ทำให้มนุษย์ ซึ่งเป็นสัตว์โลก ที่มีเหตุผลยอมรับว่าเป็นหลักการที่ดีและเชื่อว่าจะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติ และมีความสุขโดยทั่วหน้ากัน

นอกจากนี้ Jean Jacques Rouseau นักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส ซึ่งมีอิทธิพลต่อแนวความคิดเรื่องสิทธิธรรมชาติที่แพร่หลายในฝรั่งเศส กล่าวไว้ว่า มนุษย์เกิดมามีอิสระ มนุษย์นั้นโดยธรรมชาติแล้วเป็นคนดี ที่มนุษย์ทำชั่วก็เพราะเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมที่มนุษย์อาศัยอยู่ ทำให้เป็นคนชั่ว ทั้งนี้เพราะมนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่ธรรมชาติมอบให้ติดตัวมาและไม่ควรที่จะถูกลิดรอนไป อำนาจที่ชอบธรรมของผู้ปกครอง ย่อมมาจากความยินยอมของประชาชน ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการจัดตั้งรูปแบบการปกครองที่คิดว่าเหมาะสมและมีสิทธิเปลี่ยนแปลงหรือทำลายล้างสถาบันที่เลว ซึ่งทำให้เขาไม่มีความสุขในการดำเนินชีวิต และจัดตั้งสถาบันที่ดีกว่าขึ้นมาแทน เพื่อทำหน้าที่ในการอำนวยประโยชน์สุขให้แก่มนุษย์หรือประชาชน คำขวัญของเขาคือ เสรีภาพ ความเสมอภาค และ

---

[1]วีระ โลจายะ. **กฎหมายสิทธิมนุษยชน.** ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ:ชวนพิมพ์, 2523, หน้า 16.

บทที่ 2

แนวความคิดและที่มาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขัง

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

โดยที่แนวความคิดของเรื่องสิทธิมนุษยชนนี้ มีที่มาจากหลักเกณฑ์ทางธรรมชาติ (Natural Rights) อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากหลักกฎหมายธรรมชาติ(Droit naturel) ซึ่งมีแนวความคิดที่เชื่อว่า นอกจากกฎหมายที่รัฐบัญญัติขึ้นมาใช้บังคับในสังคมแล้ว ยังมีกฎหมายอีกประเภทหนึ่งซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติคือ เกิดขึ้นเอง มนุษย์ไม่ได้เป็นผู้สร้าง และเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่[1] ซึ่ง มนุษย์เกิดมามีอิสระ มีความเท่าเทียมกัน พระเจ้าเป็นผู้สร้างมนุษย์ขึ้นมา และให้สิทธิบางอย่างแก่มนุษย์ และสิทธินี้ไม่สามารถโอนให้แก่กันได้ และไม่มีใครจะล่วงละเมิดได้ ซึ่งได้แก่สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และสิทธิที่จะแสวงหาความสุข และรัฐทั้งหลายจะต้องทำทุกอย่างเพื่อให้มนุษย์สามารถใช้สิทธิเหล่านี้อย่างเต็มที่ วิธีเช่นนี้ทำให้มนุษย์ ซึ่งเป็นสัตว์โลก ที่มีเหตุผลยอมรับว่าเป็นหลักการที่ดีและเชื่อว่าจะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติ และมีความสุขโดยทั่วหน้ากัน

นอกจากนี้ Jean Jacques Rouseau นักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส ซึ่งมีอิทธิพลต่อแนวความคิดเรื่องสิทธิธรรมชาติที่แพร่หลายในฝรั่งเศส กล่าวไว้ว่า มนุษย์เกิดมามีอิสระ มนุษย์นั้นโดยธรรมชาติแล้วเป็นคนดี ที่มนุษย์ทำชั่วก็เพราะเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมที่มนุษย์อาศัยอยู่ ทำให้เป็นคนชั่ว ทั้งนี้เพราะมนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่ธรรมชาติมอบให้ติดตัวมาและไม่ควรที่จะถูกลิดรอนไป อำนาจที่ชอบธรรมของผู้ปกครอง ย่อมมาจากความยินยอมของประชาชน ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการจัดตั้งรูปแบบการปกครองที่คิดว่าเหมาะสมและมีสิทธิเปลี่ยนแปลงหรือทำลายล้างสถาบันที่เลว ซึ่งทำให้เขาไม่มีความสุขในการดำเนินชีวิต และจัดตั้งสถาบันที่ดีกว่าขึ้นมาแทน เพื่อทำหน้าที่ในการอำนวยประโยชน์สุขให้แก่มนุษย์หรือประชาชน คำขวัญของเขาคือ เสรีภาพ ความเสมอภาค และ

---

[1]วีระ โลจายะ. **กฎหมายสิทธิมนุษยชน.** ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ:ชวนพิมพ์, 2523, หน้า 16.

ภราดรภาพ[2] ซึ่งคำขวัญดังกล่าวนี้ ได้รับการกล่าวถึงและปรากฏเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการปฏิวัติในฝรั่งเศส ในปี ค.ศ. 1978 และได้แพร่หลายไปทั่วโลก อันยึดถือเป็นหลักการในขั้นพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ ดังปรากฏความหมายดังนี้คือ

เสรีภาพ หมายถึง เสรีภาพส่วนบุคคล เสรีภาพในทางสติปัญญาและความเชื่อ เสรีภาพในทางสังคม เสรีภาพในทางเศรษฐกิจ และเสรีภาพในทางการเมือง

ความเสมอภาค หมายถึง ความเสมอภาคต่อหน้าที่ในทางกฎหมาย ดังคำประกาศสิทธิมนุษยชนที่ว่า "ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน มีสิทธิเสรีภาพต่างๆ ที่กฎหมายกำหนดโดยเสมอกัน ไม่ว่าเขาจะเกิดมาในชนชั้นใด"

ภราดรภาพ หมายถึง ความรู้สึกเป็นพี่เป็นน้องกัน อันเป็นผลมาจากการขจัดความแตกต่างในชนชั้น ทุกคนมีความรู้สึกที่เป็นมิตรกัน และร่วมมือกันทำประโยชน์เพื่อให้สังคมเกิดความสงบและสมบูรณ์

นอกจากนี้แนวความคิดของรุสโซ ยังเห็นต่อไปอีกว่าสังคมที่มีระเบียบในทางการเมืองถือเป็นผลผลิตของวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ เพื่อช่วยให้มนุษย์ได้กลับมีเสรีภาพที่เคยมีอยู่แต่ดั้งเดิมในสภาวะที่เป็นสภาวะตามธรรมชาติ แต่สังคมที่มีระเบียบทางการเมืองจะต้องมีอำนาจสูงสุดเพื่อปกครองบังคับบัญชามนุษย์ทั้งปวงที่มาอยู่ร่วมกันในสังคมให้ดำเนินชีวิตอยู่อย่างสันติสุข ปัญหาจึงมีว่าจะมีการออมชอมอย่างไรระหว่างอำนาจสูงสุดในการบังคับบัญชา ซึ่งสังคมที่มีระเบียบในทางการเมืองจำเป็นต้องมีเหนือสมาชิกของสังคมกับการที่จะสงวนรักษาสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติที่ไม่อาจจะพรากไปจากสภาพของความเป็นมนุษย์ได้ ซึ่งหากกล่าวโดยสรุปแล้ว รุสโซเห็นว่า การที่มนุษย์ยังคงมีความอิสระทั้งที่มนุษย์ยอมสละสิทธิที่มีอยู่ทั้งสิ้นโดยปราศจากเงื่อนไขใดๆ ให้กับองค์อธิปัตย์ เพราะว่าองค์อธิปัตย์ ประกอบด้วยสมาชิกทั้งปวงของประชาคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งองค์อธิปัตย์ก็คือ การที่ประชาชนแต่ละคนสละสิทธิหรืออำนาจที่ทุกคนมี มอบให้แก่องค์อธิปัตย์ ที่เรียกว่า "สัญญาประชาคม" ดังนั้นองค์อธิปัตย์จึงไม่อาจมีผลประโยชน์ตรงกันข้ามหรือขัดแย้งกับผลประโยชน์ของประชาชนได้ ประชาชนแต่ละคนต่างก็มีส่วนประกอบเป็นองค์อธิปัตย์ ดังนั้น ย่อม

---

[2]มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สาขาวิทยาการ เอกสารการสอนชุดวิชา. **กฎหมายกับงานราชทัณฑ์**. นนทบุรี:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2538, หน้า 49.

เป็นไปไม่ได้ที่องค์อธิปัตย์จะแสดงเจตนาเป็นอย่างอื่นนอกเหนือไปจากเจตนาของสมาชิกของประชาคม เพราะการแสดงเจตนาขององค์อธิปัตย์จะชอบธรรมก็ต่อเมื่อเป็น"เจตจำนงร่วม" อันเป็นเสียงส่วนมากของสมาชิก และเจตจำนงร่วมก็คือ กฎหมาย ที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามโดยเสมอภาคเท่าเทียมกันนั่นเอง[3]

2.1.1 ความหมายของสิทธิมนุษยชน

ความหมายของคำว่า"สิทธิมนุษยชน" หมายถึง สิทธิทั้งหลายซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในประเทศที่มีอารยธรรมว่า เป็นสิทธิพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของมนุษย์และในการพัฒนาบุคคลิกภาพของมนุษย์ เป็นสิทธิที่มีการคุ้มครองป้องกันในทางกฎหมายเป็นพิเศษสมกับความสำคัญของสิทธิดังกล่าวและเป็นที่ยอมรับกันในนานาประเทศที่มีอารยธรรม สิทธิดังกล่าวได้แก่ สิทธิในชีวิตร่างกาย สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิเสรีภาพในทางการเมือง สิทธิที่จะได้รับการศึกษาเป็นต้น[4] ที่มนุษย์ทุกคนเกิดมาไม่ว่าจะต่างเพศ ศาสนา เชื้อชาติ ผิวพรรณ ยอมมีสิทธิติดตามตัวมาตั้งแต่เกิดที่ไม่สามารถโอนให้แก่กันได้ และการที่มนุษย์จำต้องมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม จึงจำเป็นต้องร่วมกันสร้างกติกา กฎเกณฑ์ หรือข้อกำหนดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลขึ้น

นอกจากความหมายของสิทธิมนุษยชนดังกล่าวข้างต้น เห็นสมควรกล่าวถึงหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 เนื่องจากว่า ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ถือได้ว่าเป็นมาตรฐานแห่งความสำเร็จร่วมกัน สำหรับบรรดาประชากรทั้งหลาย เพื่อความมุ่งหมายอันเป็นประโยชน์สุดท้ายที่ว่า เอกชนทุกคนและองค์การของทุกสังคม ทุกแห่งโดยการรำลึกถึงเป็นเนืองนิตย์จะพยายามขวนขวายด้วยการประสาทความรู้และการศึกษา ในอันที่จะส่งเสริม การเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ และด้วยการดำเนินการเป็นลำดับทั้งในประเทศและระหว่างประเทศในอันที่จะให้มีการยอมรับนับถือและปฏิบัติตามอย่างจริงจัง โดยทั่วไปในบรรดาประชากรของรัฐสมาชิกด้วยกันเอง และบรรดาประชากรของดินแดนที่อยู่ภายใต้อำนาจรัฐาธิปัตย์ของรัฐนั้น

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declasation of Human Rights) เมื่อมีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นแล้ว คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมขององค์การฯ ได้ดำเนิน

---

[3] วีระ โลจายะ. **กฎหมายสิทธิมนุษยชน**. ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ:ชวนพิมพ์, 2523, หน้า 26-29.

[4] เรื่องเดียวกัน, หน้า 53-54.

การจัดตั้งคณะกรรมาธิการสิทธิมนุษยชนขึ้น ซึ่งต่อมาคณะกรรมาธิการดังกล่าวได้ยกร่าง "ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน" ประเทศสมาชิกของสหประชาชาติ รวมทั้งประเทศไทยได้ตกลงมีมติรับรองปฏิญญาดังกล่าวเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ปฏิญญาฯดังกล่าวประกอบด้วยคำปรารภและเนื้อความอีก 30 ข้อ ซึ่งกล่าวถึง สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นมูลฐานสำหรับมนุษย์ทุกคนและทุกแห่งในโลก โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ สรุปได้ดังนี้คือ[5]

ข้อ 1 กล่าวถึงปรัชญา ที่ว่า "มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาอิสระเสรีและเท่าเทียมกันทั้งศักดิ์ศรีสิทธิทุกคน ได้รับการประสิทธิ์ประสาทเหตุผลและมโนธรรมและควรปฏิบัติต่อกันอย่างฉันพี่น้อง"

ข้อ 2 กล่าวถึงหลักการพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกัน และการไม่เลือกปฏิบัติ

ข้อ 3 กล่าวถึงสิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งตัวตน

ข้อ 4 ถึงข้อ 21 กล่าวถึงสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- เสรีภาพจากการถูกบังคับให้เป็นทาส
- เสรีภาพจากการถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงทัณฑ์ ซึ่งทารุณโหดร้าย ผิดมนุษยธรรม หรือต่ำช้า
- สิทธิที่จะได้รับการยอมนับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายในทุกสถานที่
- สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด
- สิทธิที่จะได้รับการบำบัดอย่างได้ผลจากศาลต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิขั้นมูลฐานที่ได้รับการรับรองจากรัฐธรรมนูญ หรือบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
- เสรีภาพจากการถูกจับกุม คุมขัง หรือเนรเทศ โดยภาระการ
- สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรม
- สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ ว่ามีความผิดตามกฎหมายและจะถูกถือว่ามีความผิดทางอาญาในการกระทำที่กฎหมายของประเทศหรือกฎหมายระหว่างประเทศไม่ได้ระบุว่าเป็นความผิดทางอาญามิได้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้น จะหนักกว่าโทษที่ใช้อยู่ในขณะกระทำความผิดมิได้
- สิทธิเสรีภาพจากการถูกแทรกสอดโดยภาระการ ในความเป็นอยู่ส่วนตัว ในครอบครัวในเคหสถานหรือในการสื่อสาร
- สิทธิเสรีภาพในการเคลื่อนย้ายและเลือกถิ่นที่อยู่

---

[5]วีระ โลจายะ. **ความสมดุลระหว่างสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและการใช้อำนาจรัฐ**, เอกสารประกอบคำบรรยาย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2544. หน้า 6.

- สิทธิเสรีภาพที่จะแสวงหาและได้อาศัยพำนักในประเทศอื่น เพื่อลี้ภัยจากการประหัตประหารทางการเมือง
- สิทธิในการถือสัญชาติ
- สิทธิที่จะสมรสและสร้างครอบครัว
- สิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยลำพัง
- สิทธิ เสรีภาพในความคิด มโนธรรม ศาสนา
- สิทธิ เสรีภาพในการแสดงความเห็น และการแสดงออก
- สิทธิในการชุมนุม และการสมาคมโดยสันติ
- สิทธิที่จะเข้าร่วมในการปกครองแห่งประเทศตน และการเข้าถึงอย่างเท่าเทียมกันในบริการสาธารณะแห่งประเทศตน

สำหรับข้อ 22 ถึง 27 เป็นกลุ่มสิทธิในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ สิทธิในด้านการประกันสังคม สิทธิที่มีงานทำ สิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนเท่ากัน สำหรับงานที่เท่ากัน สิทธิที่จะได้พักผ่อนและมีเวลาว่าง สิทธิในมาตรฐานในการครองชีพที่เพียงพอสำหรับสุขภาพ และสวัสดิภาพ สิทธิที่จะได้รับการศึกษา และสิทธิที่จะใช้ชีวิตทางด้านวัฒนธรรมในประชาคมอย่างเสรี

ข้อ 28 ถึง 30 เป็นบทสรุปซึ่งกำหนดขอบเขตแห่งการใช้สิทธิเสรีภาพตามปฏิญญาฯ จะต้องไม่ขัดกับวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติ และยังได้กำหนดหน้าที่ของมนุษย์ต่อประชาคมด้วยว่า "ในการใช้สิทธิและเสรีภาพของตน บุคคลทุกคนต้องอยู่ในบังคับของข้อจำกัดเพียงเท่าที่กำหนดไว้โดยกฎหมายเท่านั้น .." และข้อ 30 ซึ่งเป็นข้อสุดท้ายได้กล่าวปรามมิให้รัฐ กลุ่มชน หรือบุคคลใดอ้างสิทธิในปฏิญญาฯ เพื่อที่จะดำเนินกิจกรรมใดๆ หรือกระทำการใดๆ อันมุ่งต่อการทำรายสิทธิและเสรีภาพทั้งหลายที่ได้กำหนดไว้ในปฏิญญาฯ

ตามที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า สิทธิมนุษยชนจะมีความแตกต่างไปจากสิทธิตามกฎหมาย คือ สิทธิตามกฎหมายนั้นจะเป็นไปในลักษณะที่มีผลเป็นการบังคับเนื่องจากรัฐธิปัตย์บัญญัติรับรองสิทธินี้ไว้ แต่สิทธิมนุษยชนนี้จะไม่มีผลเป็นการบังคับจะมีก็เพียงแต่การได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ และอีกกรณีหนึ่งที่สำคัญก็คือ ในบางประการยังไม่มีฐานะเป็นสิทธิในการที่จะสามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้ตามกฎหมาย อย่างเช่นข้อความที่ว่า"บุคคลทุกคนมีสิทธิ..." ซึ่งน่าจะเป็นเพียงแนวทางในการที่จะนำมาใช้บัญญัติไว้ในตัวบทกฎหมายเป็นการภายในในของแต่ละประเทศเป็นประการสำคัญ

นอกจากนี้การที่จะทำให้ปฏิญญาสากลมีผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมองค์กรสหประชาชาติจึงได้มีมติรับร่างกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิ 2 ฉบับ คือกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ค.ศ.1966 แต่ในที่นี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะกติกาว่าระหว่างประเทศด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 สามารถสรุปเนื้อหาได้ดังนี้[6]

1. บัญญัติคุ้มครองสิทธิในชีวิต
2. บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับผลปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษย์ธรรมหรือต่ำช้ามิได้
3. บุคคลใดจะถูกเอาตัวลงเป็นทาสมิได้ ห้ามการเอาคนลงเป็นทาสและการค้าทางทุกรูปแบบ จะถูกบังคับให้ตกอยู่ในภาวะจำยอมมิได้ จะถูกเกณฑ์แรงงานหรือบังคับใช้แรงงานมิได้
4. บุคคลใดจะถูกจับกุมหรือคุมขังโดยพลการมิได้
5. บุคคลที่ถูกริดรอนสิทธิเสรีภาพต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมและได้รับการเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์
6. บุคคลจะรับโทษจำคุกเพียงเพราะเหตุว่าไม่อาจปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญาหาได้ไม่
7. กล่าวถึงเสรีภาพในการย้ายที่อยู่และในการที่จะเลือกที่อยู่อาศัย
8. กล่าวถึงข้อจำกัดในการที่จะเนรเทศคนต่างถิ่นที่อยู่ในดินแดนของรัฐภาคีโดยชอบด้วยกฎหมาย
9. บัญญัติให้บุคคลมีความเสมอภาคในการพิจารณาของศาลและตุลาการ ตลอดจนการให้หลักประกันในกระบวนพิจารณาทั้งทางแพ่งและอาญา
10. ห้ามการบัญญัติกฎหมายซึ่งมีโทษทางอาญาย้อนหลัง

---

[6]เชวง ไชยยิ่ง. **อำนาจรัฐในสถานการณ์ฉุกเฉินกับสิทธิมนุษยชน : ศึกษากรณีในพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539. หน้า 44-46.

11. วางแนวสิทธิของทุกๆคนที่จะได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลในสายของกฎหมาย
12. ห้ามการแทรกสอดโดยพลการและโดยมิชอบด้วยกฎหมายต่อความเป็นอยู่ส่วนตัว ครอบครัว เคหสถานหรือการติดต่อสื่อสาร และห้ามการลบหลู่เกียรติยศและชื่อเสียงเกียรติคุณโดยมิชอบด้วยกฎหมาย
13. คุ้มครองสิทธิในเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา
14. สิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออก
15. ห้ามการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อการสงคราม ตลอดจนห้ามการสนับสนุนความเกลียดชังในชาติ เผ่าพันธุ์หรือศาสนาซึ่งนำไปสู่การยั่วยุให้เกิดการเลือกปฏิบัติ การจงเกลียดจงชังหรือความรุนแรง
16. รับรองสิทธิที่จะร่วมประชุมโดยสงบ
17. สิทธิเสรีภาพแห่งการสมาคม
18. สิทธิของชายและหญิงในวัยสมรสที่จะทำการสมรสและสร้างครอบครัว และหลักการแห่งความเสมอภาคแห่งสิทธิและความรับผิดชอบของคู่สมรสในการที่จะสมรส การอยู่กินระหว่างสมรส และการสิ้นสุดของการสมรส
19. วางหลักมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิของเด็ก
20. ให้สิทธิพลเมืองในอันที่จะมีส่วนร่วมในรัฐกิจ ที่จะออกเสียงและที่จะได้รับเลือกตั้ง ที่จะเข้าถึงบริการสาธารณะทั้งนี้ โดยอยู่บนรากฐานทั่วไปว่าด้วยความเสมอภาค
21. บัญญัติให้บุคคลเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันตามกฎหมาย
22. บัญญัติมาตรการคุ้มครองชนกลุ่มน้อยทางเผ่าพันธุ์ ศาสนาหรือภาษาซึ่งอยู่ในรัฐภาคีแห่งกติกา

2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคล

สิทธิเสรีภาพของบุคคลมีวิวัฒนาการมาช้านาน ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องให้ความสนใจ เพราะสิทธิเสรีภาพเป็นหลักการสำคัญขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนในการดำรงชีวิต ทั้งนี้เพราะหากว่ามนุษย์ทุกคนขาดเสียแล้วซึ่งสิทธิเสรีภาพอันเปรียบเสมือนเกราะป้องกันตัวให้พ้นจากภยันตราย มนุษย์ก็จะไม่สามารถที่จะกระทำการใดๆ ได้อย่างสมบูรณ์ และอาจถูกรังแกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ที่แข็งแรงหรือมีอำนาจเหนือกว่าได้ เหตุนี้มนุษย์จึงต้องมีการรับรองและคุ้มครองในเรื่อง

ของสิทธิเสรีภาพ โดยรัฐจะต้องดำเนินการให้ประชาชนภายในรัฐของตนได้รับความคุ้มครอง เพื่อให้เป็นไปตามหลักการของการให้ความคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนในของแต่ละประเทศ ด้วยการออกกฎหมายอนุวัติการให้เป็นไปตามหลักของสิทธิมนุษยชน อันจะทำให้การใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลแต่ละคนในฐานะพลเมืองประเทศเป็นไปอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่าจะมีการถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพไปในบางกรณีก็ตาม อย่างเช่น กรณีของผู้ต้องขังทหาร ผลก็เนื่องมาจากเป็นบุคคลผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย แต่เขาเหล่านั้นก็ยังมีฐานะเป็นพลเมืองของประเทศอยู่ แต่ก็ยังมีสิทธิเสรีภาพในบางประการหลงเหลืออยู่ เช่น สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย เสรีภาพในชีวิตส่วนตัว เสรีภาพในทางสติปัญญาและความเชื่อหรือเสรีภาพในทางความคิด และเสรีภาพในทางเศรษฐกิจสังคม ฯลฯ เป็นต้น

จากที่ได้มีการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในหลายประการ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าสิทธิเสรีภาพเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของบุคคลในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความมั่นคงในชีวิต ซึ่งทุกคนจะได้รับความคุ้มครองอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน รวมทั้งชื่อเสียง ความคิดเห็น การเดินทางและ กฎหมายยังได้วางหลักเกณฑ์เพื่อให้มีการปฏิบัติที่ไม่เป็นการไปกระทบกระเทือนต่อสิทธิในชีวิตและร่างกาย อีกทั้งกฎหมายยังให้ความคุ้มครองไปถึงสิทธิของทารกในครรภ์มารดา[7] รวมทั้งบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว[8] อันเป็นการแสดงถึงการให้ความคุ้มครองในสิทธิมนุษยชนที่มนุษย์หรือสิทธิเสรีภาพที่บุคคลพึงมี อันเป็นการตระหนักถึงความสำคัญในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ที่ดำรงอยู่ควบคู่กับมนุษย์หรือบุคคลทุกคน โดยต้องให้ความเคารพซึ่งกันและกันไม่ว่าจะเป็นร่างกาย ชีวิต ทรัพย์สิน เกียรติยศชื่อเสียงของบุคคลอื่น เพราะสิทธิมนุษยชนถือเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความเป็นมนุษย์ การเคารพหรือวิธีการปฏิบัติในลักษณะเดียวกัน อย่างเช่น การให้เกียรติซึ่งกันและกัน ย่อมเป็นการแสดงออกถึงการที่เรามองมนุษย์อื่นๆ เสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยไม่มีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ฐานะ เชื้อชาติ หรือเผ่าพันธุ์ หรือศาสนามาเป็นเครื่องแบ่งแยกหรือมาเป็นข้อจำกัด

ดังนั้น ในเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นี้ดังที่ได้พิจารณามาข้างต้นจะเห็นว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์[9]นั้น ถือเป็นสิทธิในขั้นพื้นฐานของประชาชนที่ได้มีการให้การรับรองไว้ในบทบัญญัติ

---

[7]ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์,มาตรา 15.

[8]ดูประมวลกฎหมายอาญา,มาตรา 333 วรรค 2,

[9]รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540,มาตรา 4.

ของรัฐธรรมนูญในฉบับปัจจุบัน แต่จะมากหรือน้อยนั้นก็จะขึ้นอยู่กับความแตกต่างกันไปตามสภาพหรือสภาวะการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในของแต่ละประเทศในแต่ละยุค ซึ่งในแต่ละประเทศทุกยุคทุกสมัย เนื่องจากถือกันว่าสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย และสิทธิในทรัพย์สิน ถือเป็นบรรทัดฐานหรือหัวใจของสิทธิเสรีภาพในขั้นพื้นฐาน[10]

แนวคิดในเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทางตะวันออกและประเทศไทย ต่างก็ได้ตระหนักถึงและให้ความสำคัญ อันเป็นผลมาจากการตระหนักถึงความสำคัญในการที่มนุษย์เป็นผู้ที่มีเหตุผล อันเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ความสำคัญแก่มนุษย์ แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดในเรื่องนี้ทางตะวันออกและของประเทศไทย ประกอบกับสภาพของสังคมและจารีตประเพณีที่กลมกลืนไปกับธรรมชาติ การดำรงชีวิตที่เรียบง่าย ตลอดจนคำสั่งสอนทางศาสนาที่มุ่งสอนให้ทำแต่ความดี ไม่เบียดเบียนกันนั้น ถือเป็นความสอดคล้อง และเป็นที่มาหรือแนวคิดในการให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติซึ่งสอดคล้องกับเรื่องของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ที่ได้มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องและปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ถือเป็นสิ่งที่วิวัฒนาการมาช้านานและพัฒนามากขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวความคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในฐานะพลเมืองตามรัฐธรรมนูญกำหนด เช่น สิทธิเสรีภาพในการวิจัย สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา สิทธิคนพิการ สิทธิเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยชอบด้วยกฎหมาย[11]

2.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขัง

สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังหรือสิทธิของผู้ต้องขัง มีแนวความคิดหรือที่มาจากการยอมรับในสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ดังปรากฏชัดเจนในหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ความว่า "โดยที่การยอมรับนับถือเกียรติศักดิ์ประจำตัว และสิทธิเท่าเทียมกัน และโอนมิได้ของบรรดาสมาชิกทั้งหลายแห่งครอบครัวมนุษย์ เป็นหลักมูลเหตุแห่งอิสรภาพความยุติธรรม และสันติภาพในโลก"

---

[10]วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. **สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.** กรุงเทพฯ:วิญญูชน,2543,หน้า 14.

[11]วิษณุ เครืองาม, **สิทธิเสรีภาพตามรัฐธณรมนูญ ศู่สิทธิมนุษยชน สิทธิหรือหน้าที่ในประเทศไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535, หน้า 28-44.

ของรัฐธรรมนูญในฉบับปัจจุบัน แต่จะมากหรือน้อยนั้นก็จะขึ้นอยู่กับความแตกต่างกันไปตามสภาพหรือสภาวะการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในของแต่ละประเทศในแต่ละยุค ซึ่งในแต่ละประเทศทุกยุคทุกสมัย เนื่องจากถือกันว่าสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย และสิทธิในทรัพย์สิน ถือเป็นบรรทัดฐานหรือหัวใจของสิทธิเสรีภาพในขั้นพื้นฐาน[10]

แนวคิดในเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทางตะวันออกและประเทศไทย ต่างก็ได้ตระหนักถึงและให้ความสำคัญ อันเป็นผลมาจากการตระหนักถึงความสำคัญในการที่มนุษย์เป็นผู้ที่มีเหตุผล อันเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ความสำคัญแก่มนุษย์ แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดในเรื่องนี้ทางตะวันออกและของประเทศไทย ประกอบกับสภาพของสังคมและจารีตประเพณีที่กลมกลืนไปกับธรรมชาติ การดำรงชีวิตที่เรียบง่าย ตลอดจนคำสั่งสอนทางศาสนาที่มุ่งสอนให้ทำแต่ความดี ไม่เบียดเบียนกันนั้น ถือเป็นความสอดคล้อง และเป็นที่มาหรือแนวคิดในการให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติซึ่งสอดคล้องกับเรื่องของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ที่ได้มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องและปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ถือเป็นสิ่งที่วิวัฒนาการมาช้านานและพัฒนามากขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวความคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในฐานะพลเมืองตามรัฐธรรมนูญกำหนด เช่น สิทธิเสรีภาพในการวิจัย สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา สิทธิคนพิการ สิทธิเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยชอบด้วยกฎหมาย[11]

2.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขัง

สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังหรือสิทธิของผู้ต้องขัง มีแนวความคิดหรือที่มาจากการยอมรับในสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ดังปรากฏชัดเจนในหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ความว่า "โดยที่การยอมรับนับถือเกียรติศักดิ์ประจำตัว และสิทธิเท่าเทียมกัน และโอนมิได้ของบรรดาสมาชิกทั้งหลายแห่งครอบครัวมนุษย์ เป็นหลักมูลเหตุแห่งอิสรภาพความยุติธรรม และสันติภาพในโลก"

---

[10]วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. **สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.** กรุงเทพฯ:วิญญูชน,2543,หน้า 14.

[11]วิษณุ เครืองาม, **สิทธิเสรีภาพตามรัฐธณรมนูญ ซู่สิทธิมนุษยชน สิทธิหรือหน้าที่ในประเทศไทยปัจจุบัน.** กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535, หน้า 28-44.

เนื่องจากปัจจุบัน องค์การสหประชาชาติได้พยายามที่จะให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพิ่มมากขึ้นโดยรณรงค์ให้รัฐบาลของประเทศต่างๆ ได้มีความรู้ความเข้าใจทางด้านทัณฑวิทยาและมีพัฒนาการเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ และเพื่อให้ประเทศต่างๆ ได้มีการนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายในเพื่อคุ้มครองหรือให้หลักประกันในสิทธิมนุษยชนแก่ผู้ต้องขังเพิ่มมากขึ้น หากจะกล่าวแล้วสิทธิของผู้ต้องขังนี้น่าจะมีที่มาจากหลักสิทธิมนุษยชนและการรับรองสิทธิจาก อนุสัญญาแห่งยุโรป ซึ่งไม่มีสภาพบังคับที่แน่นอน เพราะสิทธิมนุษยชนมีที่มาจากสิทธิของมนุษย์(The rights of man) และ Bill of rights ของอังกฤษ และคำประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกาอันเป็นแนวคิดในทางการเมือง[12]ที่มีผู้นำมากล่าวอ้างถึงอยู่เสมอ นอกจากนี้สิทธิของผู้ต้องขังดังกล่าวเป็นการขยายความมาจากสิทธิโดยที่ประชุมว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป ที่ได้ให้การรับรองในเรื่องของ สิทธิเสรีภาพจากความเป็นทาส การทรมาน การบังคับใช้แรงงาน และการแสดงความคิดเห็น ซึ่งในการประชุม ได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าสิทธิดังกล่าวไม่ถือเป็นสิทธิของผู้ต้องขังหรือผู้กระทำความผิด แต่เป็นได้แค่เพียงคำขวัญ ทั้งนี้เพราะผู้ต้องขังอาจได้รับการปฏิบัติที่ไร้มนุษยธรรมได้มากกว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะกระบวนการในการบังคับโทษของในแต่ละประเทศ อย่างเช่น ในฝรั่งเศสมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้กระทำความผิดในทางอาญาจะสูญเสียสิทธิต่างๆ ส่วนในประเทศอังกฤษและสก็อตแลนด์ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าผู้กระทำความผิดจะสูญเสียสิทธิในการเลือกตั้งในระหว่างที่ต้องโทษจำคุก และบุคคลผู้ต้องโทษในคดีฉ้อโกง อาจถูกศาลตัดสิทธิในการเป็นกรรมการบริษัท รวมทั้งบุคคลผู้ที่เคยต้องโทษมาแล้ว จะถูกตัดสิทธิมิให้รับใบอนุญาตต่างๆ เช่น ใบอนุญาตให้มีอาวุธปืน แต่การจำกัดสิทธิโดยกฎระเบียบข้อบังคับของฝ่ายบริหาร ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุด เพราะอยู่ภายใต้การบังคับในการใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งควบคุมได้ยาก เช่น กรณีการติดต่อกับทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมาย รวมทั้งการร้องทุกข์ต่างๆ โดยเฉพาะการคุ้มครองผู้ต้องขังจากการใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรมของเจ้าพนักงานเรือนจำ การทำร้ายและการลงโทษทางวินัยของเจ้าพนักงานโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

---

[12]Nigel Walker. Punishment Danger and Stigma ; The Morality of Criminal Justice (Oxford;Basil Black Well 1980), p. 165, อ้างใน ประธาน วัฒนวาณิชย์. **สิทธิของผู้ต้องขังในประเทศไทย**. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมูลนิธิโครงการตำรา สมาคมสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2529,หน้า 324.

นอกจากนั้นแล้ว ผู้ต้องขังควรมีสิทธิในการได้รับความคุ้มครองดูแลตามสมควร อย่างเช่น ในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกามีขบวนการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขัง ดังมีคำกล่าวอ้างที่ว่า "ผู้ต้องขังมีสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประชาชนที่อยู่ภายนอกเรือนจำทุกประการยกเว้นการใช้สิทธินั้นจะขัดกับการปฏิบัติงานของเรือนจำ ดังนั้นเรือนจำจะต้องแสดงเหตุผลว่าเหตุใดต้องตัดสิทธิบางประการของผู้ต้องขัง มากกว่าที่จะให้ผู้ต้องขังเป็นผู้กล่าวอ้างว่า เหตุใดตนจึงไม่ควรถูกตัดสิทธิ" อย่างเช่น กรณีของการจำกัดสิทธิในการเยี่ยมของทนายความ คู่สมรส การติดต่อกันทางจดหมายกับบุคคลภายนอก การบังคับใช้แรงงาน การแบ่งแยกผิว เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ลัทธิความเชื่อในทางศาสนา ฯลฯ[13] ซึ่งหลักเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องนี้จะได้แก่ หลักมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับใช้ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ที่กรมราชทัณฑ์ได้นำมาใช้ในการปฏิบัติและยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อนักโทษของประเทศไทยเราอีกทั้งข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้อง[14]

กล่าวโดยสรุป บุคคลผู้กระทำความผิดและต้องโทษตามคำพิพากษา ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาด ยังคงมีสิทธิในฐานะที่เป็นพลเมือง เว้นแต่สิทธินั้นจะถูกจำกัดโดยกฎหมายเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร ฯลฯ ซึ่งทำให้สิทธิที่บุคคลผู้กระทำความผิดเหล่านั้นถูกระงับไปชั่วขณะ ผลอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญา แต่ไม่เคยมีกฎหมายบัญญัติถึงการเพิกถอนสิทธิของการเป็นพลเมืองแต่ประการใด

สิทธิที่ผู้ต้องขังพึงได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายหรือน่าจะได้รับตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มีดังต่อไปนี้คือ[15]

1. เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์และการโฆษณา ซึ่งการจำกัดเสรีภาพในเรื่องนี้จะเกิดมีได้ต้องเป็นไปตามกฎหมายเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในเกียรติยศหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อการรักษา

---

[13]เรื่องเดียวกัน,หน้า 325.

[14]ทวี ชูทรัพย์. **การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดและผู้พ้นโทษ**. คำบรรยาย รายงานการสัมมนาทางวิชาการ. กรกฎาคม 2523,(เอกสารอัดสำเนา), ม.ป.น.

[15]ประธาน วัฒนวาณิชย์. อ้างแล้ว, หน้า 326-327.

ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อการป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

2. เสรีภาพในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนาและการปฏิบัติตามพิธีกรรมความเชื่อ
3. เสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยชอบด้วยกฎหมาย เว้นแต่ถูกจำกัดสิทธิโดยผลของกฎหมายเฉพาะเพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือเพื่อการรักษาความมั่นคงของรัฐ
4. สิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์
5. สิทธิในการฟ้องหน่วยราชการให้ต้องรับผิด เนื่องจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

นอกจากนี้สิทธิของผู้ต้องขังยังได้รับรองไว้ในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ(Standard Minimum Rules for The treatment of Prisoner and Relate Recommendations) ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้พยายามที่จะให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ผู้ต้องขัง ด้วยการให้รัฐบาลของประเทศต่างๆ ได้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ด้วยการนำหลักเกณฑ์ไปบัญญัติไว้เป็นกฎหมายภายใน เพื่อเป็นการเปลี่ยนแปลงแก้ไขการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนมาเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเพื่อให้กลับตนเป็นคนดี ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงแนวความคิด โดยการให้ความคุ้มครองในสิทธิมนุษยชนเพิ่มมากขึ้นกว่าที่เคยเป็นมาในอดีตที่มีการลงโทษอย่างทารุณโหดร้ายและไร้มนุษยธรรม นับได้ว่าเป็นการนำหลักการแห่งความมีมนุษยธรรมมาใช้ อันเป็นการให้หลักประกันในขั้นต่ำเพื่อใช้ในการปฏิบัติแก่ผู้ต้องขัง "อันเป็นการนำเจตนารมณ์แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาสู่ระบบการราชทัณฑ์ และปฏิเสธการลงโทษที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือวิธีการลงโทษที่โหดร้าย และผิดมนุษยธรรมในเรือนจำ ซึ่งข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำนี้จะใช้แก่ผู้ต้องขังทุกคน โดยปราศจากความลำเอียง รวมทั้งนักโทษการเมืองด้วย"[16] ซึ่งจากการปฏิบัติของหลายๆประเทศที่ผ่านมาองค์การสหประชาชาติได้รวบรวมความคิดเห็นของประเทศสมาชิกทั่วโลกมาทำการพิจารณาและแก้ไข จนในที่สุดได้กำหนดออกมาเป็นหลักเกณฑ์ในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเพื่อใช้สำหรับนำมาใช้ปฏิบัติแก่ผู้ต้องขังพร้อมทั้งข้อเสนอแนะในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งที่ประชุมของสหประชาชาติได้พิจารณามีมติรับรองเมื่อ พ.ศ. 2498 ว่า"ข้อกำหนดนี้ได้ยกร่างขึ้นเป็นครั้งแรก โดยคณะกรรมการลงทัณฑ์และเรือนจำระหว่างประเทศ หรือ IPPC เมื่อปี 2476 และได้รับการรับรองจากสันนิบาตชาติในปี 2477 ซึ่งสำนักงาน

---

[16]เรื่องเดียวกัน,หน้า 338.

เลขาธิการองค์การสหประชาชาติได้รับช่วงการดำเนินงานและแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างเดิม ซึ่งในที่ประชุมสัมมนาสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดได้รับรองให้ใช้บังคับได้ เมื่อ 30 สิงหาคม 2498[17]

โดยที่ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำได้วางหลักการขั้นต่ำสำหรับใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของประเทศต่างๆ แต่ค่านิยมอันสำคัญของหลักการนี้ได้แก่ การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งรัฐบาลประเทศต่างๆ ควรให้ความสำคัญและยอมรับรวมทั้งการปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ โดยการบัญญัติกฎหมายและมีมาตรการด้านการปกครองต่างๆ ที่ยอมให้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทยได้นำเอาข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำนี้มาใช้และปฏิบัติสืบต่อกันมาในทุกๆเรื่องโดยนำมาบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และกฎ ระเบียบต่างๆ ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

2.2 กระบวนการยุติธรรมทหาร

ทหารเป็นพลเมืองของประเทศ เมื่อกระทำผิดทางอาญาก็น่าจะให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายบ้านเมืองในการดำเนินการสอบสวน จับกุม ฟ้องร้อง ยังศาลยุติธรรมของบ้านเมือง แต่เนื่องจากทหารมีหน้าที่จะต้องใช้กำลังอาวุธในการป้องกันราชอาณาจักร ทหารจึงต้องอยู่ในวินัยและระเบียบแบบแผนของทหาร การกระทำบางอย่างที่ฝ่ายบ้านเมืองเห็นว่าเป็นการเล็กน้อยไม่สำคัญ เช่น บุคคลพลเรือนกระทำผิดฐานทำร้ายผู้อื่น ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย หรือจิตใจ ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาถือว่าเป็นความผิดเล็กน้อยฐานลหุโทษเท่านั้น แต่ถ้าหากทหารกระทำผิดฐานทำร้ายผู้บังคับบัญชา ขัดขืน หรือ ละเลยไม่กระทำตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาทหารถือว่าทหารผู้นั้นกระทำความผิดอย่างร้ายแรง เพราะกระทบกระเทือนต่อการบังคับบัญชาทหาร โดยเหตุที่ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่รับผิดชอบให้ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชามีระเบียบวินัย ผู้บังคับบัญชาทหารจึงมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องรับรู้ในการที่ทหารกระทำผิด และมีอำนาจสั่งการลงทัณฑ์ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีกระบวนการยุติธรรมทหารขึ้นไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหาก เนื่องจากการกระทำผิดอาญาของทหารอาจกระทำผิดโดยลำพัง หรืออาจกระทำผิดโดยร่วมกับทหารด้วยกัน[18] แต่หากทหารกับพลเรือนกระทำ

---

[17]สุวรรณ รื่นยศ. **ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง กับข้อแนะนำในส่วนที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, 2524, หน้า คำนำ.

[18]เอกสารประกอบการบรรยายโรงเรียนเหล่าทหารพระธรรมนูญ,**วิชาหน้าที่นายทหารพระธรรมนูญโดยทั่วไป**. 22 พฤศจิกายน 2538, หน้า 17.

ผิดด้วยกันในกรณีเช่นนี้จะให้พลเรือนซึ่งกระทำผิดด้วยมาขึ้นต่อกระบวนการยุติธรรมทหารนั้นย่อมไม่ถูกต้อง กล่าวคือพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 14 ที่ได้บัญญัติไว้ว่าคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ได้แก่[19]

(1) คดีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกับบุคคลที่มิได้อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำผิดด้วยกัน

(2) คดีที่เกี่ยวพันกับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลพลเรือน

(3) คดีที่ต้องดำเนินคดีในศาลคดีเด็กและเยาวชน

(4) คดีที่ศาลทหารเห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร

คดีดังกล่าวข้างต้น จะต้องดำเนินคดีในศาลพลเรือน ตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498

ส่วนบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร เมื่อกระทำความผิดแล้วจะต้องดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทหารนั้น ซึ่งโดยหลักแล้วบุคคลที่กระทำความผิดที่เป็นทหารหรือเป็นพลเรือนที่สังกัดในราชการทหารหรือทำหน้าที่อย่างเช่นทหาร เมื่อกระทำความผิดอาญาใดๆ ต้องขึ้นศาลทหารตามที่พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 16 ได้กำหนดไว้ว่า บุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารมี 8 ประเภท[20] ได้แก่

1.นายทหารสัญญาบัตรประจำการ

2.นายทหารสัญญาบัตรนอกประจำการ เฉพาะเมื่อกระทำผิดต่อคำสั่งหรือข้อบังคับตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร

3.นายทหารประทวน และพลทหารกองประจำการหรือประจำการ หรือบุคคลที่รับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร

4.นักเรียนทหารตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

5.ทหารกองเกินที่ถูกเข้ากองประจำการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้รับตัวไว้เพื่อให้เข้ารับราชการประจำอยู่ในหน่วยทหาร

---

[19]พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช 2498, มาตรา 14.

[20]เรื่องเดียวกัน, มาตรา 16.

6.พลเรือนที่สังกัดอยู่ในราชการทหาร เมื่อกระทำผิดในหน้าที่ราชการหรือกระทำผิดอย่างอื่นเฉพาะในหรือบริเวณอาคารที่ตั้งหน่วยทหาร ที่พักร้อน พักแรม เรือ อากาศยานหรือยานพาหนะใดๆ ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร

7.บุคคลซึ่งต้องขัง หรืออยู่ในความคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร โดยชอบด้วยกฎหมาย

8. เชลยศึกหรือชนชาติศัตรู ซึ่งอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร

เมื่อบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำความผิดอาญาใดๆ ก็ตามหรือมีบุคคลที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดได้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนหรือตำรวจก็จะทำการสอบสวนเพื่อติดตามจับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมายสำหรับกรณีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำความผิด ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจับกุมได้แก่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา[21]ก็สามารถจับกุมทหารได้เช่นเดียวกับบุคคลพลเรือน แต่การจับกุมบุคคลที่เป็นทหารนั้นจะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่ากระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทยเรื่องการปฏิบัติและประสานงานเกี่ยวกับกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหรือเป็นผู้ต้องหาในความผิดอาญา พ.ศ. 2498 [22]และนอกจากนี้สารวัตรทหารยังเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการจับกุมทหารที่กระทำผิดได้ตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร พ.ศ. 2519 ซึ่งสารวัตรทหารมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดอาญาและจับกุมทหารที่กระทำความผิดทางวินัยได้อีกด้วย

การควบคุมตัวทหารที่กระทำความผิด ถ้าหากสารวัตรทหารเป็นผู้จับกุมต้องรีบส่งตัวทหารที่ถูกจับกุมนั้นไปให้หน่วยต้นสังกัดของทหารผู้นั้น หรือแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาของทหารที่ถูกจับกุมทราบโดยเร็วเพื่อรับตัวไปทำการควบคุมตัวต่อไป[23] หรือในกรณีที่ตำรวจเป็นผู้จับกุมทหารที่กระทำผิดฝ่ายทหารมีหน้าที่ต้องไปรับตัวทหารที่กระทำผิดนั้น จากตำรวจมาควบคุมตามอำนาจการลงทัณฑ์ขังของผู้บังคับบัญชาทหารตามกฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร ซึ่งอำนาจการลงทัณฑ์ข้อนี้ผู้บังคับบัญชาทหารโดยตรงสามารถสั่งลงทัณฑ์ได้ตามตำแหน่งโดยจะมีอำนาจสั่งควบคุมได้เท่าไรนั้นขึ้นอยู่กับตำแหน่งในการที่จะสั่งควบคุมตัวผู้ต้องหา ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 90 วัน สำหรับนายทหารซึ่งมี

---

[21]ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16).

[22]ปัจจุบันข้อตกลงฯดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไปและให้ใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานกรณีทหารถูกหาว่ากระทำความผิดอาญา พ.ศ.2544 นี้แทน ซึ่งระเบียบฯดังกล่าวมีผลใช้บังคับตั้งแต่ วันที่ 1 เดือน ธันวาคม พ.ศ.2544 เป็นต้นไป.

[23]ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร พ.ศ. 2519. ข้อ 10.

ตำแหน่งตั้งแต่ชั้นผู้บัญชาการกองพลขึ้นไปมีอำนาจสั่งควบคุมหลายครั้งติดๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 90 วัน[24]

เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีที่ทหารกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 47 ให้อำนาจบุคคลดังต่อไปนี้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา คือ นายทหารพระธรรมนูญ อัยการทหาร นายทหารชั้น2สัญญาบัตร ซึ่งได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาให้ทำการสอบสวน และพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา[25] ซึ่งในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนหรือตำรวจจะทำการสอบสวนคดีอาญาทั่วๆ ไป

สำหรับนายทหารพระธรรมนูญ หรืออัยการทหารจะมีอำนาจทำการสอบสวนได้เฉพาะบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารและเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร แต่ถ้ามีเหตุอันสมควรผู้บังคับบัญชาจะสั่งให้นายทหารสัญญาบัตรทำการสอบสวนก็ได้ การสอบสวนของนายทหารพระธรรมนูญหรืออัยการทหารหรือนายทหารสัญญาบัตรดังกล่าวนี้ ให้ถือว่าเป็นการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย[26]

การสอบสวนคดีทหาร ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานกรณีทหารถูกหาว่ากระทำความผิดอาญา พ.ศ.2544 ข้อ 22 กำหนดให้ฝ่ายทหารทำการสอบสวนการกระทำความผิดของทหารตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารได้เฉพาะกรณีต่อไปนี้[27]

1.คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร ตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร

2.คดีที่ผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายต่างอยู่ในอำนาจศาลทหารด้วยกันตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร ไม่ว่าจะเกิดในเขตที่ตั้งทหารหรือไม่ก็ตาม

3.คดีอาญาที่เกี่ยวด้วยวินัยทหาร ตามกฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร

4.คดีอาญาที่เกี่ยวด้วยความลับของทางราชการ

---

[24]พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498. มาตรา 46.

[25]เรื่องเดียวกัน,มาตรา 47 วรรค 1.

[26] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 47 วรรค 2.

[27] ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานกรณีทหารถูกหาว่ากระทำความผิดอาญา พ.ศ.2544 ข้อ 22.

ในกรณีที่ฝ่ายทหารร้องขอให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยลำพัง หรือร่วมกับฝ่ายทหารหรือช่วยดำเนินการอย่างอื่นเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน เช่น การสืบสวน การค้นและการจับกุม ให้พนักงานสอบสวนให้ความร่วมมือตามที่ฝ่ายทหารร้องขอ[26]

อนึ่ง ถ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษไว้ก่อนแล้ว หรือได้ประสบเหตุและมีเหตุจำเป็นต้องสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนแล้วรีบแจ้งให้ฝ่ายทหารทราบ ถ้าฝ่ายทหารขอรับตัวทหารผู้ต้องหาไปดำเนินการ ให้มอบตัวและสำนวนการสอบสวนให้ไป แต่ถ้าฝ่ายทหารไม่มารับตัวและไม่แจ้งข้อขัดข้องให้ทราบ ให้พนักงานงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนต่อไปจนเสร็จสิ้น[29]

การฟ้องคดีทหารกระทำความผิด ในคดีที่ฝ่ายทหารทำการสอบสวนหรือคดีที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนคดีอาญาที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารกระทำความผิด และมีความเห็นในทางสอบสวนว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารแล้วเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารที่ทำการสอบสวนหรือพนักงานสอบสวนจะส่งสำนวนการสอบสวนไปให้อัยการทหารสั่งคดีต่อไป ในกรณีนี้ได้มีระเบียบราชการอัยการทหาร พ.ศ. 2501 ได้กำหนดหน้าที่อัยการทหารในการสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง หรือสั่งคดีโดยประการอื่นที่อนุโลมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ ไว้ดังนี้[30]

1.สำนวนคดีในหน้าที่อัยการศาลทหารกรุงเทพฯ ให้เสนอรายงานการคดีต่อหัวหน้ากองอัยการทหารเป็นผู้พิจารณาสั่งคดี ถ้ามีความเห็นควรสั่งฟ้องก็ให้เสนอร่างฟ้องไปด้วย เพื่อให้หัวหน้ากองอัยการทหารมีโอกาสตรวจแก้ร่างฟ้องได้

2.สำนวนคดีในหน้าที่อัยการทหารแห่งอื่นให้อัยการเสนอรายงานคดีต่อผู้บังคับบัญชาเป็นผู้สั่งคดี

อนึ่ง หากอัยการศาลทหารกรุงเทพ ได้รับสำนวนการสอบสวนที่มีข้อหาว่ากระทำผิดต่อประมวลกฎหมายอาญาทหาร ซึ่งผู้บังคับบัญชามีอำนาจสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยได้ตามประมวล

---

[28] เรื่องเดียวกัน,ข้อ 22 วรรคสอง.

[29] เรื่องเดียวกัน,ข้อ 22 วรรคสาม.

[30]เอกสารประกอบการบรรยายโรงเรียนเหล่าทหารพระธรรมนูญ. **วิชาหน้าที่นายทหารพระธรรมนูญโดยทั่วไป** . 22 พฤศจิกายน 2538, หน้า 42-43.

กฎหมายอาญาทหาร มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 เมื่ออัยการศาลทหารกรุงเทพเสนอความเห็นต่อหัวหน้ากองอัยการทหารแล้วมีความเห็นควรสั่งฟ้องหรือควรลงทัณฑ์ทางวินัยประการใดจะต้องเสนอรายงานต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลทหารกรุงเทพพิจารณาสั่งให้ผู้บังคับบัญชาลงทัณฑ์ทางวินัยหรือส่งคดีขึ้นฟ้องศาลทหารแล้วแต่กรณี

ถ้าความผิดที่กล่าวหานั้นเป็นความผิดลหุโทษหรือความผิดอย่างอื่นซึ่งมีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ ถ้าหัวหน้ากองอัยการทหารเห็นควรสั่งฟ้องจะต้องรายงานเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลทหารกรุงเทพสั่ง แต่ถ้าสำนวนการสอบสวนนั้นมีอำนาจสั่งฟ้องความผิดในส่วนลหุโทษและความผิดอย่างอื่นที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดในส่วนลหุโทษพร้อมไปกับความผิดฐานอื่นนั้นได้

ส่วนคดีที่มีข้อหาว่ากระทำผิดต่อประมวลกฎหมายอาญาทหาร หรือความผิดในส่วนลหุโทษหรือความผิดอย่างอื่นที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ ซึ่งผู้บังคับบัญชาทหารมีอำนาจสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยได้ตาม มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหารนั้น หากเป็นคดีที่เกิดขึ้นในเขตมณฑลทหารหรือจังหวัดทหาร และอัยการศาลมณฑลทหารหรืออัยการศาลจังหวัดทหารนั้นๆ มีความเห็นควรสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยโดยไม่ฟ้องศาล หรือควรสั่งฟ้องศาลจะต้องเสนอสำนวนต่อผู้บัญชาการมลฑลทหารผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลมลฑลทหาร หรือผู้บังคับการจังหวัดทหารผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลจังหวัดทหารแล้วแต่กรณี เป็นผู้สั่งฟ้องหรือสั่งให้ผู้บังคับบัญชาผู้ต้องหาลงทัณฑ์แล้วแต่กรณี

อย่างไรก็ตามในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาสั่งคดี แย้งกับความเห็นของอัยการทหารจะต้องรีบส่งสำนวนพร้อมความเห็นที่แย้งกันนั้นไปยังกรมพระธรรมนูญเพื่อชี้ขาด แต่ถ้าคดีนั้นจะขาดอายุความหรือมีเหตุอย่างอื่นจำเป็นจะต้องรีบฟ้องก็ให้ฟ้องคดีไปตามความเห็นของอัยการทหารหรือผู้บังคับบัญชาของอัยการทหารแล้วแต่กรณีไปก่อนได้

สำหรับบุคคลที่มีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลทหารได้นั้น ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 45 วรรคหนึ่ง และมาตรา 55 วรรคหนึ่ง กำหนดให้บุคคลที่สามารถเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาต่อศาลทหาร ได้แก่ อัยการทหาร หรือผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจของ

ศาลทหารหรืออัยการทหารกับผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารเป็นโจทก์ร่วมกัน[31] ส่วนผู้เสียหายที่ไม่ได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์ฟ้องคดีเสมอจะฟ้องคดีเองไม่ได้(รวมทั้งตัวทนายความเป็นตัวแทนก็ไม่ได้)และจะขอเข้าร่วมโจทก์กับอัยการทหารก็ไม่ได้[32]

ศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ศาลทหารแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ

1. ศาลทหารชั้นต้น ได้แก่ ศาลจังหวัดทหาร ศาลมณฑลทหาร ศาลทหารกรุงเทพ และศาลประจำหน่วยทหาร

2. ศาลทหารกลาง

3. ศาลทหารสูงสุด

นอกจากศาลทหาร 3 ชั้น ดังกล่าวข้างต้นแล้วยังมีศาลทหารอีกประเภทหนึ่งคือ ศาลอาญาศึก

สำหรับตุลาการศาลทหาร ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี ของศาลทหารนั้นมีอยู่ 2 ประเภท คือ[33]

1.ตุลาการพระธรรมนูญ ได้แก่นายทหารชั้นสัญญาบัตรซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ เป็นผู้สอบความรู้ทางกฎหมายได้ปริญญาตรีหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตสภา และมีคุณสมบัติอื่นๆ อีกตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการพระธรรมนูญ พ.ศ. 2499 นอกจากนี้ตุลาการพระธรรมนูญที่อยู่ในองค์คณะตุลาการจะเป็นผู้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลให้เป็นไปตามกฎหมาย

2. ตุลาการที่มิใช่ตุลาการพระธรรมนูญ ได้แก่นายทหารชั้นสัญญาบัตรที่ไม่จำเป็นต้องสำเร็จวิชากฎหมาย แต่เข้ามาร่วมเป็นองค์คณะตุลาการ เสมือนเป็นผู้แทนของผู้บังคับบัญชาทหาร มีสิทธิออกเสียงในการพิจารณาพิพากษาได้ 1 เสียงเช่นเดียวกับตุลาการพระธรรมนูญ ซึ่งการที่ให้ผู้

---

[31]พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498,มาตรา 49 วรรค 1 และมาตรา 55 วรรค 1.

[32]วีระ โชคเหมาะ. **คำอธิบายกฎหมายทหาร**. กรุงเทพมหานคร;โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2529, หน้า 331.

[33] ประทิน พัฒนธรรม. **การดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร**, ม.ป.ส., 2524, หน้า 15.

บังคับบัญชาทหารมาร่วมเป็นตุลาการศาลทหารด้วย ก็เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาทหารได้ทราบถึงมูลเหตุแห่งการกระทำผิดและมีส่วนพิจารณาลงโทษผู้กระทำผิดตามความเหมาะสม และหาทางป้องกันมิให้มีการกระทำผิดเช่นนั้นเกิดขึ้นได้อีก ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์ต่อการปกครองบังคับบัญชาทหาร

การแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 10 กำหนดไว้ว่า การแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหารสูงสุด และศาลทหารกลางให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งและถอดถอน ส่วนการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหารอื่นๆ พระมหากษัตริย์อาจทรงมอบพระราชอำนาจให้แก่ผู้บังคับบัญชาทหารและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอน

การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 13 กำหนดไว้ว่า ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาวางบทลงโทษผู้กระทำผิดต่อกฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญา ในคดีซึ่งผู้กระทำผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะกระทำผิด และมีอำนาสั่งลงโทษบุคคลใดๆที่กระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง" ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าศาลทหารมีอำนาจอยู่ 2 ประการคือ พิจารณาพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดต่อกฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญาและมีอำนาสั่งลงโทษบุคคลที่กระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

สำหรับคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 14 ได้แก่ คดีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกับบุคคลที่มิได้อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำผิดด้วยกันหรือคดีที่ศาลทหารเห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร[34] อย่างไรก็ตามเมื่อคดีไม่อยู่ในอำนาจของศาลทหารแล้วก็จะต้องดำเนินคดีในศาลพลเรือนหรือเมื่อศาลพลเรือนได้สั่งประทับฟ้องแล้ว แม้จะปรากฏตามทางพิจารณาในภายหลังว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ก็ให้ศาลพลเรือนมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้[35]ส่วนกระบวนการพิจารณาคดีของศาลทหาร ในชั้นอัยการทหารสั่งฟ้องคดีต่อศาลทหารแล้วก็จะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหาร ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีเช่นเดียวกับศาลพลเรือน แต่ถ้าไม่มีบทบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ศาลทหารก็จะนำวิธีพิจารณาความอาญาของศาลพลเรือนที่

---

[34]พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498,หน้า 14.

[35] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 15.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ศาลทหารในเวลาไม่ปกติ จะจัดตั้งขึ้นเมื่อมีเหตุการณ์หรือสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง อาทิเช่น ในเวลาที่มีการรบหรือในเวลาที่มีสงครามและในเวลาที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก โดยที่ศาลทหารในเวลาปกติจะเปลี่ยนเป็นศาลทหารในเวลาไม่ปกติและยังคงมีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกได้หรือผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้สั่งตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก ก็ให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้นๆ เพิ่มขึ้นตามประกาศหรือคำสั่งนั้น[36]

อนึ่ง เมื่อหมดภาระการรบหรือสงครามหรือเลิกใช้กฎอัยการศึก ศาลทหารยังคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ค้างอยู่ในศาลหรือที่ยังมิได้ฟ้อง แต่ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีอำนาจที่จะสั่งโอนคดีหรือส่งผู้ต้องหาไปดำเนินคดียังศาลทหารแห่งอื่น และในศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีเช่นนี้มีอำนาจและหน้าที่ดังเช่นศาลในเวลาไม่ปกติ[37]

อย่างไรก็ตามการจัดตั้งศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ก็เพื่อให้สอดคล้องกับการประกาศใช้กฎอัยการศึกที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจมากกว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนตลอดทั้งอำนาจศาล อีกทั้งอาจมีคดีอุกฉกรรจ์ ที่ต้องการป้องกันและปราบปรามเพื่อให้สถานการณ์สงบเรียบร้อยโดยเร็ว จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดให้ศาลทหารนั้นเป็นศาลทหารในเวลาไม่ปกติเพื่อที่จะได้พิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างรวดเร็วเด็ดขาดกว่า เนื่องจากไม่มีการอุทธรณ์หรือฎีกา[38]

เรือนจำทหาร ถือว่าเป็นหน่วยงานสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมทหาร ซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดตามคำพิพากษาของศาลทหารหรือกฎหมายซึ่งบัญญัติให้อำนาจไว้ โดยพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 มาตรา 6 กำหนดไว้ว่า เจ้าพนักงานเรือนจำจะรับบุคคลใดไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำได้ต่อเมื่อได้รับหมายของศาลทหารหรือหมายขังของผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ หรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ

---

[36] อ้างแล้ว,หน้า 288.

[37] พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498,มาตรา 36 วรรค 2.

[38] อ้างแล้ว,หน้า 289.

สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารถือว่าเป็นภารกิจหน้าที่ของเรือนจำทหารในการอบรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและควบคุมดูแลผู้ต้องขังทหารให้อยู่ในระเบียบวินัยและไม่หลบหนี ภายใต้หลักการที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 ซึ่งอาจเริ่มตั้งแต่การรับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ในเรือนจำ และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในขณะที่อยู่ในเรือนจำและการปล่อยตัวผู้ต้องขัง ซึ่งรายละเอียดจะขอกล่าวต่อไปในหัวข้อ ที่ 2.4.5 เรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร

อย่างไรก็ตามเนื่องจากเรือนจำทหารสามารถคุมขังผู้ต้องขังทหารคดีเด็ดขาดที่มีกำหนดโทษจำคุกได้ไม่เกิน 3 ปี หากผู้ต้องขังคดีเด็ดขาดที่มีกำหนดโทษจำคุกเกินกว่า 3 ปีขึ้นไป จะต้องส่งตัวผู้ต้องขังผู้นั้นไปขังยังเรือนจำของฝ่ายพลเรือนหรือเรือนจำของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งการย้ายผู้ต้องขังจากเรือนจำทหารมายังเรือนจำฝ่ายพลเรือนให้ปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการขอย้ายนักโทษจากเรือนจำของทหารไปยังเรือนจำของฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2510

2.3 ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร

การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ผู้ต้องขังนั้น ถือเป็นการยอมรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในขั้นพื้นฐาน (Fundamental Rights) ของบุคคล เพราะมนุษย์ทุกคนที่เกิดมาย่อมมีสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย ทรัพย์สิน เกียรติยศชื่อเสียง อันเป็นศักดิ์ศรีประจำตัว ซึ่งเป็นหัวใจประการสำคัญยิ่งของกฎหมายในการมีสภาพเป็นมนุษยชน จากการที่สิทธิเสรีภาพต่างๆ ได้มีการกล่าวถึง อ้างอิงและนำมาเขียนเป็นตำราหรือบทความเผยแพร่อย่างมากมาย โดยเฉพาะสิ่งที่จะได้พิจารณาในลำดับต่อไปนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิเสรีภาพอันผู้ต้องขังพึงมีและควรให้ความสนใจเนื่องจากจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม รวมถึงในระดับประเทศหรือในระดับโลก ถือเป็นภาระกิจหรือหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนบรรลุตามเป้าหมายเพื่อสอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ อันจะทำให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังสัมฤทธิ์ผลที่เป็นรูปธรรม

เรือนจำทหารเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐ มีหน้าที่หลักในการบังคับโทษต่อผู้ต้องขังทหารให้เป็นไปตามกฎหมาย[39]และแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี อันเป็นเป้าหมายหลักของเรือนจำ

---

[39]พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479.

สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารถือว่าเป็นภารกิจหน้าที่ของเรือนจำทหารในการอบรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและควบคุมดูแลผู้ต้องขังทหารให้อยู่ในระเบียบวินัยและไม่หลบหนี ภายใต้หลักการที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 ซึ่งอาจเริ่มตั้งแต่การรับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ในเรือนจำ และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในขณะที่อยู่ในเรือนจำและการปล่อยตัวผู้ต้องขัง ซึ่งรายละเอียดจะขอกล่าวต่อไปในหัวข้อ ที่ 2.4.5 เรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร

อย่างไรก็ตามเนื่องจากเรือนจำทหารสามารถคุมขังผู้ต้องขังทหารคดีเด็ดขาดที่มีกำหนดโทษจำคุกได้ไม่เกิน 3 ปี หากผู้ต้องขังคดีเด็ดขาดที่มีกำหนดโทษจำคุกเกินกว่า 3 ปีขึ้นไป จะต้องส่งตัวผู้ต้องขังผู้นั้นไปขังยังเรือนจำของฝ่ายพลเรือนหรือเรือนจำของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งการย้ายผู้ต้องขังจากเรือนจำทหารมายังเรือนจำฝ่ายพลเรือนให้ปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการขอย้ายนักโทษจากเรือนจำของทหารไปยังเรือนจำของฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2510

2.3 ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร

การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ผู้ต้องขังนั้น ถือเป็นการยอมรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในขั้นพื้นฐาน (Fundamental Rights) ของบุคคล เพราะมนุษย์ทุกคนที่เกิดมาย่อมมีสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย ทรัพย์สิน เกียรติยศชื่อเสียง อันเป็นศักดิ์ศรีประจำตัว ซึ่งเป็นหัวใจประการสำคัญยิ่งของกฎหมายในการมีสภาพเป็นมนุษยชน จากการที่สิทธิเสรีภาพต่างๆ ได้มีการกล่าวถึง อ้างอิงและนำมาเขียนเป็นตำราหรือบทความเผยแพร่อย่างมากมาย โดยเฉพาะสิ่งที่จะได้พิจารณาในลำดับต่อไปนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิเสรีภาพอันผู้ต้องขังพึงมีและควรให้ความสนใจเนื่องจากจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม รวมถึงในระดับประเทศหรือในระดับโลก ถือเป็นภาระกิจหรือหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนบรรลุตามเป้าหมายเพื่อสอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ อันจะทำให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังสัมฤทธิ์ผลที่เป็นรูปธรรม

เรือนจำทหารเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐ มีหน้าที่หลักในการบังคับโทษต่อผู้ต้องขังทหารให้เป็นไปตามกฎหมาย[39]และแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี อันเป็นเป้าหมายหลักของเรือนจำ

---

[39]พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479.

ทั้งนี้เพราะเหตุว่าอาชญากรรม เป็นสิ่งที่มีควบคู่มากับสังคมผู้ต้องขังนับแต่อดีตจนปัจจุบัน เมื่อบุคคลใดกระทำความผิดหรือละเมิดต่อกฎหมาย โดยเฉพาะบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร ก็จะถูกลงโทษ ซึ่งการบังคับโทษต่อทหารผู้กระทำความผิดจะตกอยู่กับเรือนจำทหาร ที่มีหน้าที่ในการบริหารกิจการด้านนี้ อีกทั้งเพื่อป้องกันและควบคุมอาชญากรรม และป้องปรามมิให้ทหารประพฤติปฏิบัติตัวออกนอกกฎเกณฑ์ กฎหมาย หรือระเบียบที่ใช้บังคับ ซึ่งแน่นอนว่าในการบังคับโทษของเรือนจำทหารต่อผู้ต้องขังทหารผู้กระทำความผิดย่อมต้องกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้ต้องขังเหล่านั้น จึงอาจไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพที่เขาเหล่านั้นพึงมี

ดังนั้น ในการลงโทษหรือการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเจ้าพนักงานเรือนจำทหาร ซึ่งมีพัฒนาการมาเป็นระยะเวลานานพอควร และได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ของบ้านเมืองในแต่ละยุคสมัย เนื่องจากในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารจะขึ้นอยู่กับสภาพในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และค่านิยมทางวัฒนธรรม ความก้าวหน้าทางวิทยาการ และนโยบายของกองทัพ รวมตลอดทั้งทัศนคติของประชาชนในสังคมที่มีปฏิกิริยาตอบรับแก่ผู้ต้องขังเป็นประการสำคัญ

2.3.1 ความเป็นมาของเรือนจำทหาร

ในการพิจารณาศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเรือนจำของทหาร เพื่อที่จะทำให้ทราบถึงความจำเป็นและเหตุผลถึงความเป็นมาของเรือนจำทหาร[40] อันจะทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นภาพลักษณ์ของทหารได้อย่างชัดเจนมากขึ้น โดยจะได้กล่าวถึงความเป็นมาของเรือนจำทหารทั้ง 3 เหล่าทัพ อันได้แก่ กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ ซึ่งจะได้ศึกษาเป็นลำดับไปดังนี้คือ

เรือนจำทหารตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวไว้ว่ามีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ทางการบ้านเมืองได้ใช้วิธีเกณฑ์พลเมืองดี ที่มีร่างกายสมบูรณ์ทุกคน อายุตั้งแต่ 18-20 ปี เข้ามาเป็นทหาร เรียกว่า "ไพร่สม" และ "ไพร่หลวง" และ ไพร่หลวงเหล่านี้หากไปกระทำความผิดอาญาบ้านเมืองก็จะถูกลงโทษด้วยการ เฆี่ยน ใส่ขื่อคา จองจำ โดยได้มีการสร้างตะรางขึ้นในบ้านตามอำนาจของเจ้าขุนมูลนายนั้นๆ เพราะในยุคนั้นที่สำหรับคุมขังทหารโดยเฉพาะยังไม่มี จนกระทั่งถึงยุคกรุงรั

---

[40]ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ข้อ 1 .

ตนโกสินทร์ในสมัยรัชกาลที่ 4 และ ที่ 5 ได้ทรงปรับปรุงกิจการทหารตามแบบอย่างของประเทศตะวันตก โดยได้มีการจัดสร้างตะรางไว้สำหรับคุมขังทหาร ที่กระทำความผิดขึ้นเป็นแห่งแรก เรียกว่า "ตะรางกลาโหม" ตั้งอยู่ที่กระทรวงกลาโหม และใช้พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร เมื่อปี พ.ศ. 2479 ตราไว้ ณ วันที่ 29 มีนาคมพุทธศักราช 2478 ต่อมาในปี พ.ศ. 2480 ได้ออกข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ลงวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2480 ขึ้นและใช้มาจนปัจจุบัน หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 แล้ว ตะรางกลาโหมได้ย้ายจากกระทรวงกลาโหมมาเป็น "เรือนจำทหาร" (ประมาณ พ.ศ. 2480) และในปี พ.ศ. 2482 เรือนจำทหารบก ได้ย้ายไปอยู่บริเวณกระทรวงกลาโหมดังเดิมโดยเปลี่ยนชื่อเป็น "เรือนจำกองทัพบก" ในปี พ.ศ. 2489 เรือนจำกองทัพบกได้ย้ายไปอยู่ในบริเวณพื้นที่ของกรมช่างแสงสรรพาวุธทหารบก ซึ่งเดิมเป็นสถานที่เก็บวัตถุระเบิดและมีชื่อเรียกในสมัยนั้นว่า "ตึกดิน" มีพื้นที่ประมาณ 44 ไร่เศษ พ.ศ. 2491 เรือนจำกองทัพบกได้เปลี่ยนชื่อเป็น "เรือนจำมณฑลทหารบกที่ 1" โดยขึ้นตรงต่อมณฑลทหารบกที่ 1 มีผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 1 เป็นผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2497 เรือนจำมณฑลทหารบกที่ 1 ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพของหน่วยงาน โดยทางสายวิทยาการซึ่งขึ้นตรงต่อกรมสารวัตรทหารบก ตลอดจนด้านกำลังพลที่บรรจุอยู่ในหน่วยของเรือนจำจะต้องเป็นทหารเหล่าสารวัตร ประดับเครื่องหมายเหล่า "รูปปืนพกไขว้ประกอบกงจักร" มีการปกครองบังคับบัญชาโดยขึ้นตรงต่อมณฑลทหารบกที่ 1 สังกัดอยู่กับมณฑลทหารบกที่ 1 ใช้อักษรย่อ "มทบ.1" พอมาปี พ.ศ. 2506 เรือนจำมณฑลทหารบกที่ 1 ได้ปรับเป็น"กองเรือนจำมณฑลทหารบกที่ 1" ปัจจุบันตั้งอยู่เลขที่ 1160 ถนนทหาร แขวงนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร และในปี พ.ศ. 2533 มณฑลทหารบกที่ 1 ได้ปรับสภาพหน่วยงานเป็น "มณฑลทหารบกที่ 11" ตามคำสั่ง ทบ.(เฉพาะ)ที่ 129/2533 ลงวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2533 กอง รจ.มทบ. 11 จึงปรับสภาพหน่วยตามสายการบังคับบัญชาเป็น "กอง รจ. มทบ. 11" ด้วย[41]

ปัจจุบันเรือนจำทหารบก จะจัดตั้งขึ้นตามมณฑลทหาร จังหวัดทหารและกรมกองทหาร โดยที่เรือนจำมณฑลทหารจะจัดตั้งขึ้นตามมณฑลทหาร ปกติจะคุมขังผู้ต้องขังซึ่งเป็นคนของมณฑลทหารนั้นๆ[42] ส่วนเรือนจำจังหวัดทหารจะจัดตั้งขึ้นตามจังหวัดทหาร ซึ่งกองบังคับการจังหวัดทหารนั้นมิได้ตั้งอยู่ในจังหวัดเดียวกันกับที่ตั้งกองบังคับการมลฑลทหาร โดยปกติจะคุมขังผู้ต้องขังซึ่งเป็นคน

---

[41]**ประวัติสังเขปของเรือนจำมณฑลทหารบกที่ 11.** เอกสารประกอบคำบรรยายสรุป หน่วยกองเรือนจำ มณฑลทหารบกที่ 11, ม.ป.ป., หน้า 1.

[42]ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 1 ข้อ 2.

ของจังหวัดทหารนั้นๆ[43]และเรือนจำกรมกองทหาร จัดตั้งขึ้นตามหน่วยกรมกองทหารหรือในสถานที่บางแห่งที่เห็นสมควรและจำเป็นสำหรับเป็นที่คุมขังซึ่งเป็นคนของกรมกองทหารนั้นๆ[44]

เรือนจำทหารเรือ ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2433 จากอัตรากำลังทหารฉบับแรกที่ปรากฏในหลักฐานตำแหน่งข้าราชการทหารบกทหารเรือในราชกิจานุเบกษา วันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2433 ได้ปรากฏคำว่า "กรมคุกทหารเรือ" และต่อมาในปี พ.ศ. 2453 ได้ย้ายมาสังกัดกับกรมพระธรรมนูญ ดังปรากฏหลักฐานจากคำสั่งกรมทหารเรือ ที่ 194/3447 ลงวันที่ 31 สิงหาคม 2543 ว่า "ด้วยตามคำสั่งที่ 178/3294 ลงวันที่ 18 สิงหาคม ร.ศ. 129 ตั้งกรรมการตรวจการก่อสร้างเวรคุมขังนั้น บัดนี้กรรมการรายงานว่าการก่อสร้างผู้รับเหมาได้ทำเป็นการแล้วตามสัญญา เพราะฉะนั้นให้รับมอบให้กรมพระธรรมนูญเป็นเจ้าหน้าที่ปกครองรักษาตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป" ต่อมาในวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2457 กองเรือนจำกลางได้โอนมาขึ้นตรงกับกรมชุมพล (ตามคำสั่งกรมทหารเรือที่ 47/2547 ส่วน 01237 ลงวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2457 เรื่อง โอนเรือนจำกลางมาสังกัดกรมชุมพล) ในปี พ.ศ. 2475 ได้มีการจัดตั้งสถานีทหารเรือกรุงเทพฯ ขึ้นตามประกาศจัดระเบียบป้องกันราชอาณาจักร(ราชกิจจานุเบกษาแผนกกฤษฎีกา เล่ม 49 พ.ศ. 2475) และในการจัดส่วนราชการในสถานีทหารเรือกรุงเทพฯ นั้นปรากฏชื่อ กองเรือนจำทหารเรือ ในปี พ.ศ. 2476 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดส่วนราชการในสถานีทหารเรือกรุงเทพฯ กองเรือนจำทหารเรือเปลี่ยนชื่อเป็นเรือนจำทหารเรือและขึ้นอยู่กับกองยานพาหนะทหารเรืออีกทีหนึ่ง

ในปี พ.ศ. 2486 สถานีทหารเรือกรุงเทพฯ ได้ถูกยุบเลิกโดยพระราชกฤษฎีกาจัดหน่วยย่อยในกระทรวงกลาโหม(ฉบับที่ 14) ซึ่งตราขึ้น ณ วันที่ 10 มิถุนายน (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 60 ตอนที่ 31 หน้า 1017 พ.ศ. 2486) โดยตั้งมณฑลทหารเรือที่ 1 ขึ้นแทน ดังนั้นเรือนจำทหารเรือจึงมาขึ้นตรงกับ มณฑลทหารเรือที่ 1 โดยปรากฏชื่อในทำเนียบว่า เรือนจำทหารเรือกรุงเทพฯ ในปี พ.ศ. 2494 เรือนจำทหารเรือกรุงเทพฯ ไปขึ้นกับกองบังคับการกองทัพเรือ(ตามคำสั่ง กห. ที่ 130/12926 สั่ง ณ วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2494 เรื่องการปรับปรุงกองทัพเรือ) ในปี พ.ศ. 2496 เรือนจำทหารเรือกรุงเทพฯ ได้โอนมาสังกัดกองพาหนะทหารเรือ กรมยุทธบริการทหารเรือ (แจ้งความ

---

[43] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 1 ข้อ 3.

[44] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 1 ข้อ 4.

ลับ ทร. ที่ 1/ 96 เรื่อง การจัดส่วนราชการตามอัตรากองทัพเรือ ที่ 96 แจ้งความ ณ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2496)[45]

ปัจจุบันเรือนจำทหารเรือมีด้วยกัน 3 แห่งคือ

1.เรือนจำฐานทัพเรือกรุงเทพ มีผู้บัญชาการฐานทัพเรือกรุงเทพเป็นผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่ง และมีผู้บังคับเรือนจำฐานทัพเรือกรุงเทพเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยตรง

2.เรือนจำฐานทัพเรือสัตหีบ มีผู้บัญชาการฐานทัพเรือสัตหีบเป็นผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่ง และมีผู้บังคับเรือนจำฐานทัพเรือสัตหีบเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยตรง

3.เรือนจำฐานทัพเรือสงขลา มีผู้บัญชาการฐานทัพเรือสงขลาเป็นผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่ง และมีผู้บังคับเรือนจำฐานทัพเรือสงขลาเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยตรง

เรือนจำทหารอากาศ ตามประวัติศาสตร์กล่าวว่ามีมาแต่ครั้งโบราณ ซึ่งแต่เดิมกองทัพอากาศยังไม่มี แต่ประมาณปี พ.ศ. 2457 ได้ยกฐานะจากแผนกการบินเป็นกองบินทหารบก และในปี พ.ศ.2461 เปลี่ยนชื่อเป็นกรมอากาศยานทหารบก ต่อมาในปี พ.ศ. 2464 เปลี่ยนชื่อเป็นกรมอากาศยาน ขึ้นตรงต่อกระทรวงกลาโหม ในปี พ.ศ. 2478 ได้ยกฐานะขึ้นเป็นกรมทหารอากาศ และสถาปนาเป็นกองทัพอากาศในปี พ.ศ. 2480 ซึ่งมีการเกณฑ์และฝึกทหารกองประจำการ เมื่อมีกำลังพลทหารกองประจำการกระทำความผิดเกิดขึ้น จึงก่อตั้ง "คุก" ขึ้นในกรมกองทหาร ต่อมาในปี พ.ศ. 2492 ได้กำเนิดเรือนจำขึ้นที่ฝั่งถนนพหลโยธินด้านตะวันตกของพิพิธภัณฑ์ ทอ. ในปัจจุบัน เรียกเรือนจำทหารอากาศว่า "บน. 8" และในปี พ.ศ. 2505 เรือนจำทหารอากาศได้ย้ายไปอยู่ที่ 80 ถนนเดชะตุงคะ แขวงสีกัน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานครในปัจจุบัน โดยขึ้นตรงต่อการบังคับบัญชาของสำนักงานผู้บังคับการทหารอากาศดอนเมือง[46]

2.3.2 ความหมายและประเภทของผู้ต้องขังทหาร

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในหมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 72 บัญญัติไว้ว่า "รัฐต้องจัดให้มีกำลังทหารไว้ เพื่อพิทักษ์รักษาเอก

---

[45]กองประวัติศาสตร์ กรมยุทธการทหารเรือ. **ประวัติการทหารเรือ**. 22 ธันวาคม 2503,(เอกสารอัดสำเนา),ม.ป.น.

[46]พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (แก้ไขเพิ่มเติม) พ.ศ. 2538,หน้า 383.

ราช ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและเพื่อการพัฒนาประเทศ" จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะเห็นได้ว่าทหารมีบทบาทและหน้าที่อันสำคัญในหลายประการ อาทิเช่น ป้องกันประเทศ รักษาความมั่นคงของประเทศ รวมไปถึงการพัฒนาประเทศ ฯลฯ เป็นต้น

ก่อนที่จะพิจารณาไปถึงความหมายและประเภทของผู้ต้องขังทหาร ควรที่จะได้ทราบถึงคำว่า "ทหาร" เสียก่อนว่า หมายถึงอะไร ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454) ในมาตรา 4 กล่าวไว้ว่า "ในกฎหมายนี้ คำว่า "ทหาร" หมายความถึงบุคคลซึ่งอยู่ในอำนาจกฎหมายฝ่ายทหาร" และในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. 2521 ได้ให้คำจำกัดความ"ข้าราชการทหาร" คือ ทหารประจำการและข้าราชการกลาโหมพลเรือนที่บรรจุในตำแหน่งอัตราทหาร(สำนักงานฝ่ายเลขาธิการประจำผู้บัญชาการทหารสูงสุด, 2526 น. 7) และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้นิยามความหมายของคำว่า "ทหาร" ว่าหมายถึง ผู้มีหน้าที่ในเรื่องรบ,นักรบ

ดังนั้นหากกล่าวถึงความหมายของคำว่า "ทหาร" พอเป็นสังเขป จะหมายถึงบุคคลหรือหน่วยงานของรัฐที่มีกฎหมายให้อำนาจหน้าที่ในการที่จะใช้อาวุธ เพื่อการปกปักรักษาชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ทหารจึงต้องอยู่ในบังคับของกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองและกฎหมายของฝ่ายทหาร

อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 มิได้นิยาม คำว่า "ทหาร" ไว้จึงต้องพิจารณาจาก พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 และข้อบังคับทหารว่าด้วยการแบ่งประเภทนายทหารสัญญาบัตร จึงแบ่งทหารออกเป็น 5 ประเภท คือ

1) ทหารประจำการ หมายความว่า ทหารซึ่งรับราชการตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด ซึ่งไม่ใช่ทหารกองประจำการ (พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 4 (8) ได้แก่ นายทหารชั้นสัญญาบัตรประจำการ, นายทหารประทวน และพลทหารประจำการ (พลอาสาสมัคร)

2) ทหารกองประจำการ หมายความว่า ผู้ซึ่งขึ้นทะเบียนกองประจำการและได้เข้ารับราชการในกองประจำการจนกว่าจะปลด (พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 4)

3) ทหารกองเกิน หมายความว่า ผู้ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ และยังไม่ถึง 30 ปีบริบูรณ์ ซึ่งได้ลงบัญชีทหารกองเกินตามมาตรา 16 หรือผู้ซึ่งได้ลงบัญชีทหารกองเกินตามมาตรา 18 แล้ว (พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 4 (2)

มาตรา 16 คือผู้ซึ่งได้ลงบัญชีทหารกองเกินแล้วให้ถือว่าเป็นทหารกองเกินตั้งแต่ 1 มกราคม ของปี พ.ศ. ถัดไป

มาตรา 18 คือบุคคลซึ่งยังมิได้ลงบัญชีทหารกองเกินที่อำเภอพร้อมกับคนชั้นปีเดียวกัน เพราะเหตุใดๆ ก็ตาม ถ้าอายุไม่เกิน 46 ปีบริบูรณ์ เมื่อลงบัญชีทหารกองเกิน แต่ถ้าอายุครบกำหนดเป็นทหารกองหนุนประเภทที่ 2 ตามมาตรา 39 เมื่อลงบัญชีทหารกองเกินแล้วให้ปลดเป็นทหารกองหนุนประเภทที่ 2 ทันที

(4) ทหารกองหนุน มี 2 ประเภท คือ

4.1 ทหารกองหนุนประเภทที่ 1 หมายความว่า ทหารที่ปลดจากกองประจำการโดยรับราชการในกองประจำการจนครบกำหนด หรือทหารกองเกินซึ่งสำเร็จการฝึกวิชาทหาร ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร และได้ขึ้นทะเบียนกองประจำการ (พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 4 (4)

4.2 ทหารกองหนุนประเภทที่ 2 หมายความว่า ทหารที่ปลดจากกองเกินตามมาตรา 39 หรือปลดจากกองประจำการตามมาตรา 40 (พระราชบัญญัติรับราชการทหารมาตรา 4)

มาตรา 39 ทหารกองเกินเมื่ออายุครบกำหนดแล้วให้ปลดเป็นทหารกองหนุนประเภทที่ตามลำดับ คือ

อายุ 30 ปีบริบูรณ์	เป็น	ทหารกองหนุนชั้นที่ 2
อายุ 40 ปีบริบูรณ์	เป็น	ทหารกองหนุนชั้นที่ 3
อายุ 46 ปีบริบูรณ์	เป็น	พ้นราชการทหารประเภทที่ 2

มาตรา 40 ทหารกองประจำการ ถ้าต้องจำขังหรือจำคุกครั้งเดียวหรือหลายครั้งเมื่อมีกำหนดวันที่จะต้องทัณฑ์ หรือต้องโทษรวมได้ไม่น้อยกว่า 1 ปีก็ดี หรือทหารกองประจำการผู้ใด ซึ่งกระทรวงกลาโหมเห็นว่าจะกระทำให้เสื่อเสียแก่ราชการทหารด้วยประการใดๆ ก็ดี จะปลดเป็นทหารกองหนุนประเภทที่ 2 ก็ได้

5)นายทหารกองหนุน คือ นายทหารซึ่งไม่มีตำแหน่งราชการประจำในกระทรวงกลาโหม และกระทรวงกลาโหมสั่งให้เป็นนายทหารประเภทนี้ ซึ่งแบ่งเป็นนายทหารกองหนุนมีเบี้ยหวัด และนายทหารกองหนุนไม่มีเบี้ยหวัด (ข้อบังคับทหารฯ ว่าด้วยการแบ่งประเภทนายทหารสัญญาบัตร มาตรา 4 ข้อ 1)

ส่วนความหมายของผู้ต้องขังทหาร ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 มาตรา 4(2) ได้ให้ความหมายของคำว่า "ผู้ต้องขัง" หมายความรวมตลอดถึงนักโทษ คนต้องขัง และคนฝาก[47]

(ก) นักโทษ หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด

(ข) คนต้องขัง หมายความว่า บุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายขัง

(ค) คนฝาก หมายความว่า บุคคลที่ถูกฝากให้ควบคุมไว้ในเรือนจำของทหาร

ทั้งนี้หากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าผู้ต้องขังทหาร ก็คือทหารหรือบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร ที่กระทำความผิดต่อกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองและกฎหมายของฝ่ายทหารนั้นเอง ซึ่งบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารมี 8 ประเภท[48] ได้แก่

(1)นายทหารชั้นสัญญาบัตรประจำการ

(2)นายทหารชั้นสัญญาบัตรนอกประจำการ เฉพาะเมื่อได้กระทำความผิดต่อคำสั่งหรือข้อบังคับตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร

(3)นายทหารประทวนและพลทหารกองประจำการหรือประจำการหรือบุคคลที่รับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร

(4)นักเรียนทหารตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

(5)ทหารกองเกินที่ถูกเข้ากองประจำการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้รับตัวไว้ เพื่อให้เข้ารับราชการประจำอยู่ในหน่วยทหาร

---

[47]พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479,มาตรา 4(2).

[48]พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498,มาตรา 16.

5)นายทหารกองหนุน คือ นายทหารซึ่งไม่มีตำแหน่งราชการประจำในกระทรวงกลาโหม และกระทรวงกลาโหมสั่งให้เป็นนายทหารประเภทนี้ ซึ่งแบ่งเป็นนายทหารกองหนุนมีเบี้ยหวัด และนายทหารกองหนุนไม่มีเบี้ยหวัด (ข้อบังคับทหารฯ ว่าด้วยการแบ่งประเภทนายทหารสัญญาบัตร มาตรา 4 ข้อ 1)

ส่วนความหมายของผู้ต้องขังทหาร ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 มาตรา 4(2) ได้ให้ความหมายของคำว่า "ผู้ต้องขัง" หมายความรวมตลอดถึงนักโทษ คนต้องขัง และคนฝาก[47]

(ก) นักโทษ หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด

(ข) คนต้องขัง หมายความว่า บุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายขัง

(ค) คนฝาก หมายความว่า บุคคลที่ถูกฝากให้ควบคุมไว้ในเรือนจำของทหาร

ทั้งนี้หากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าผู้ต้องขังทหาร ก็คือทหารหรือบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร ที่กระทำความผิดต่อกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองและกฎหมายของฝ่ายทหารนั้นเอง ซึ่งบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารมี 8 ประเภท[48] ได้แก่

(1)นายทหารชั้นสัญญาบัตรประจำการ

(2)นายทหารชั้นสัญญาบัตรนอกประจำการ เฉพาะเมื่อได้กระทำความผิดต่อคำสั่งหรือข้อบังคับตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร

(3)นายทหารประทวนและพลทหารกองประจำการหรือประจำการหรือบุคคลที่รับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร

(4)นักเรียนทหารตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

(5)ทหารกองเกินที่ถูกเข้ากองประจำการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้รับตัวไว้ เพื่อให้เข้ารับราชการประจำอยู่ในหน่วยทหาร

---

[47]พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479,มาตรา 4(2).

[48]พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498,มาตรา 16.

(6)พลเรือนที่สังกัดอยู่ในราชการทหาร เมื่อกระทำผิดในหน้าที่ราชการหรือกระทำผิดอย่างอื่นเฉพาะในหรือบริเวณอาคารที่ตั้งหน่วยทหาร ที่พักร้อน พักแรม หรืออากาศยาน หรือยานพาหนะใดๆ ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร

(7)บุคคลซึ่งต้องขังหรืออยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารโดยชอบด้วยกฎหมาย

(8)เชลยศึกหรือชนชาติศัตรู ซึ่งอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร

นอกจากนี้หากพิจารณาถึงข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำแล้วจะพบว่าได้มีการแบ่งแยกผู้ต้องขังไว้ 3 ประเภท[49] ดังนี้

(1)คนต้องขังระหว่างสอบสวนหรือระหว่างการพิจารณาของศาลและคนฝาก

(2)คนต้องจำขังตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ในความผิดต่อพระราชบัญญัติวินัยทหาร

(3)นักโทษ

ส่วนประเภทของนักโทษทหารนั้น มีอยู่ด้วยกัน 6 ลำดับชั้น[50] คือ

(1)ชั้นเยี่ยม

(2)ชั้นดีมาก

(3)ชั้นดี

(4)ชั้นกลาง

(5)ชั้นเลว

(6)ชั้นเลวมาก

จากที่ได้ทำการศึกษามาข้างต้นเกี่ยวกับความหมายและประเภทของผู้ต้องขังทหารนั้นจะพบได้ว่าผู้ต้องขังทหาร จะถูกบังคับโทษตามพระราชบัญญัติว่าด้วยเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 ประกอบกับข้อบังคับ กฎ ระเบียบอันเป็นกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับทหารเท่านั้น ส่วนวิธีการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหาร น่าที่จะมีแนวทางในการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างไปจากบุคคลธรรมดาผู้กระทำความผิดเท่าใดนัก ดังจะได้ทำการศึกษาในรายละเอียดต่อไป เนื่องจากว่าทหารเป็นบุคคลผู้ปฏิบัติภาระกิจอันสำคัญแก่ประเทศในหลายๆ ประการดังได้กล่าวมาแล้วนั้น

---

[49]ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ, มาตรา 4 ข้อ 1.

[50]เรื่องเดียวกัน,มาตรา 5.

DPU

2.4 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในของแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกันไป ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับว่าวิธีการที่ใช้ในการจัดการกับผู้ต้องขังเหล่านั้นจะยึดถือแนวปฏิบัติตามแนวคิดในทางอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาในรูปแบบใด ซึ่งมีอยู่ด้วยกันในหลายรูปแบบ เช่น การปฏิบัติโดยมุ่งเน้นเพื่อการยับยั้งหรือป้องกันอาชญากรรม หรือเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู ต่างๆ เหล่านี้ โดยจะขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมหรือขนบประเพณี รวมทั้งสภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพทางเศรษฐกิจสังคม การเมือง และความเชื่อ ในของแต่ละประเทศ

2.4.1 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในต่างประเทศ

ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในต่างประเทศที่จะได้ทำการพิจารณาศึกษาต่อไปนี้ ผู้ศึกษาจะได้ทำการศึกษาวิธีการของต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศ ญี่ปุ่น และอเมริกา พอเป็นสังเขป เพื่อเปรียบเทียบกันว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร รวมทั้งเพื่อต้องการทราบถึงข้อดีข้อเสีย และจะนำมาเปรียบเทียบและศึกษาวิเคราะห์ โดยจะนำข้อดีมาใช้ประกอบกับวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศไทย อันน่าจะทำให้เกิดแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของไทยเราได้พัฒนาก้าวหน้ายิ่งๆ ขึ้นไป

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศญี่ปุ่น โดยที่การบริหารงานเรือนจำของประเทศญี่ปุ่นอยู่ในความดูแลและรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลผู้กระทำความผิดที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกในเรือนจำ ซึ่งมีหลักการที่สำคัญในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศญี่ปุ่น มี 2 ประการ คือ

1.การให้ความเคารพในสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง

2.การแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขัง เพื่อให้สามารถกลับคืนสู่สังคมเป็นพลเมืองดีต่อไปได้

ในประเทศญี่ปุ่นมีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีมนุษยธรรมตามสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขัง นับตั้งแต่การจัดสวัสดิการทั้งในด้านความเป็นอยู่และสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวันให้กับผู้ต้องขังอย่างเพียงพอ เช่น อาหาร เครื่องแต่งกาย สิ่งอำนวยความสะดวก การอนามัย และการรักษาพยาบาล ฯลฯ โดยในปี 2540 รัฐได้จัดงบประมาณสำหรับเป็น ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูผู้ต้องขัง

จำนวน 1,261เยน (ประมาณวันละ 416 บาท) ต่อคนต่อวัน และยังจัดให้มีศูนย์การแพทย์ที่ทันสมัยในเรือนจำ นอกจากนี้ผู้ต้องขังยังมีสิทธิยื่นเรื่องราวร้องทุกข์เพื่อร้องเรียนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของเรือนจำ หรือเรียกร้องค่าชดเชยจากรัฐ

อย่างไรก็ตาม ประเทศญี่ปุ่นยังได้มีกระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเริ่มตั้งแต่การจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง การจัดการศึกษา การจัดอุตสาหกรรมในเรือนจำและการฝึกอาชีพ รวมทั้งการเตรียมการก่อนปล่อย และการสงเคราะห์หลังปล่อยที่เป็นรูปธรรมแนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยมีแนวคิดที่สำคัญในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำประเทศญี่ปุ่น คือ การแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคม และตอบสนองความต้องการของสังคมที่ต้องการลงโทษผู้กระทำความผิด ขณะเดียวกันก็คาดหวังว่าการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำจะสามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับเข้าสู่สังคมได้โดยปกติสุข ในประเทศญี่ปุ่น แนวคิดในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด มีขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ.2473และพัฒนาปรับปรุงมาตรการต่างๆ เรื่อยมาตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบัน เพื่อใช้ในการปฏิบัติกับผู้ต้องขัง ซึ่งรวมถึงการจำแนกผู้ต้องขังในเรือนจำด้วย[51]

การบริหารเรือนจำและการแก้ไขผู้กระทำความผิดในเรือนจำประเทศญี่ปุ่น อยู่ภายใต้กฎหมายที่สำคัญได้แก่กฎหมายเรือนจำปี ค.ศ.1908 ข้อบังคับกฎหมายเรือนจำ(กฎกระทรวงยุติธรรม) ค.ศ.1933 และข้อบังคับว่าด้วยการจำแนกประเภทผู้ต้องขัง(ระเบียบกระทรวงยุติธรรม) ค.ศ.1972และระเบียบอื่นๆของกระทรวงยุติธรรม ซึ่งการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในเรือนจำสามารถสรุปพอสังเขป ได้ดังนี้[52]

การจำแนกประเภทผู้ต้องขัง ถือเป็นการบำบัดผู้กระทำความผิดในเรือนจำของญี่ปุ่นโดยวิธีการสมัยใหม่ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด อาจสรุปได้ 3ประการคือ

1. มีมนุษย์ธรรม

---

[51]กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย. " สารานุกรมงานราชทัณฑ์นานาชาติ." **การราชทัณฑ์เปรียบเทียบ**. มูลนิธิพิบูลย์สงเคราะห์, 2541, หน้า 1.

[52]ประธาน วัฒนวาณิชย์. **สิทธิผู้ต้องขัง จำเลย และผู้ต้องโทษในคดีอาญา**. รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2540, หน้า 131-134.

2. มีการขัดเกลาทางสังคม

3. ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์

การปฐมนิเทศสำหรับผู้ต้องขังใหม่ เพื่อลดความตึงเครียดและความวิตกกังวลของผู้ต้องขัง ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ในเรือนจำจะเป็นผู้แนะนำและอบรมให้รู้ถึงระเบียบข้อบังคับและระบบของเรือนจำ

การจัดลำดับผู้ต้องขัง โดยผู้ต้องขังที่เข้าใหม่นั้นจะอยู่ในลำดับ 4 ซึ่งอยู่ต่ำที่สุด และจะได้เลื่อนลำดับตามความก้าวหน้าในการฝึกอบรม

การทำงานในเรือนจำ ผู้ต้องขังซึ่งถูกบังคับให้ใช้แรงงาน จะรับมอบหมายให้ทำงานเพื่อฝึกฝนความรู้ทางด้านวิชาชีพและเรียนรู้การทำงานรวมกับคนอื่น

การฝึกอบรมวิชาชีพ ได้แบ่งเป็นหลายประเภท เช่นการฝึกอบรมวิชาชีพแบบก้าวหน้า การอบรมวิชาชีพพิเศษ และการอบรมวิชาชีพในเรือนจำ เป็นต้น

การร้องทุกข์ของผู้ต้องขัง กรณีไม่พอใจในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในเรือนจำผู้ต้องขังสามารถร้องทุกข์โดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรืออาจทำโดยวาจาหรือยื่นคำร้องโดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อผู้ตรวจเรือนจำก็ได้ ซึ่งคำร้องดังกล่าวจะเก็บไว้เป็นความลับ นอกจากนี้ผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิทางศาลได้อีกด้วย

การศึกษาอบรม ผู้ต้องขังจะได้รับการศึกษาวิชาสามัญตามที่เรือนจำแต่ละแห่งจัดให้ เช่น การศึกษาภาคบังคับ 9 ปีหรือสูงกว่าภาคบังคับตามความสามารถของผู้ต้องขัง

ด้านสวัสดิการ ผู้ต้องขังจะได้รับสิ่งของจำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น ได้รับเครื่องนุ่งห่มและอาหารอย่างเพียงพอตามอายุ สภาพร่างกายและผู้ต้องขังสามารถใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อสิ่งของได้ นอกจากนี้ในแต่ละเรือนจำจะมีแผนกแพทย์คอยให้การรักษาพยาบาลแก่ผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยหรืออาจส่งผู้ต้องขังไปรักษาตัวภายนอกเรือนจำในกรณีที่จำเป็น

การติดต่อภายนอกเรือนจำ โดยเฉพาะการส่งจดหมายและการเยี่ยมจะมีข้อจำกัดมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับชั้นของนักโทษซึ่งจัดอยู่ในชั้นต่ำสุด(ชั้น4)จะได้รับอนุญาตให้ส่งจดหมายและได้รับการเยี่ยมในหนึ่งเดือนต่อครั้ง ส่วนนักโทษที่จัดอยู่ในชั้นสูงขึ้นไปก็จะได้รับอนุญาตให้ส่งจดหมายและเยี่ยมเพิ่มขึ้นตามลำดับ นักโทษที่จัดอยู่ในชั้นหนึ่งสามารถเขียนจดหมายได้ตามความต้องการและได้รับการเยี่ยมจากญาติประจำวัน ในกรณีผู้ต้องขังระหว่างสอบสวนสามารถเขียนจดหมายและได้รับการเยี่ยมเท่าที่จำเป็น ส่วนจดหมายที่ญาติส่งมาให้แก่ผู้ต้องขังจะไม่มีข้อจำกัดใดๆ

นอกจากนี้ กฎหมายยังได้กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ต้องขังที่กระทำผิดกฎ ระเบียบและวินัยในเรือนจำไว้ 12 ประการ คือ

1.ภาคทัณฑ์
2.งดสวัสดิการนาน 3เดือน หรือน้อยกว่า
3.งดเว้นการให้สวัสดิการ
4.ห้ามการอ่านหนังสือทุกประเภทและดูทีวี ภาพยนตร์ เป็นเวลา 3 เดือน หรือน้อยกว่า
5.งดทำงานนาน 10 วัน หรือน้อยกว่าในกรณีที่ผู้ต้องขังได้รับอนุญาตให้ทำงานได้
6.งดการใช้เครื่องแต่งกายหรือที่หลับนอนของตน 15 วัน หรือน้อยกว่า
7.งดการให้ประกอบอาหารรับประทานเองนาน 15 วัน หรือน้อยกว่า
8.งดการให้ออกกำลังกายนาน 5 วัน หรือน้อยกว่า
9.งดการได้รับการปันผลตอบแทนจากการทำงานในเรือนจำ
10.ลดอาหารนาน 7วันหรือน้อยกว่า
11.โทษขังเดี่ยวสำหรับฐานผิดวินัยนาน 2 เดือน หรือน้อยกว่า
12.โทษขังเดี่ยวสำหรับฐานผิดวินัยนาน 7 วัน หรือน้อยกว่า

กล่าวโดยสรุปการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังประเภทต่างๆ ในเรือนจำของประเทศญี่ปุ่นมีลักษณะการบริหารงาน และพัฒนาการที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของประเทศ กฎหมายเรือนจำและวิธีการปฏิบัติอยู่ในกฎเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ และสูงกว่ามาตรฐานขั้นต่ำโดยทั่วไป นอกจากนี้จะเห็นถึงความสำเร็จในการแก้ไขและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในญี่ปุ่น อันส่งผลให้มีจำนวนผู้ต้องขังลดน้อยลงตามลำดับ[53]

---

[53]เรื่องเดียวกัน,หน้า 134.

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศสหรัฐอเมริกา การบริหารงานราชทัณฑ์ในสหรัฐอเมริกา จัดอยู่ในระดับที่มีความก้าวหน้า ทั้งในด้านวิชาการและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด โดยมีการจัดโครงสร้างของระบบเรือนจำสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารประเทศโดยเฉพาะกรมราชทัณฑ์กลางของสหรัฐอเมริกา ซึ่งสังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา มีวัตถุประสงค์เพื่อที่ให้มีการบริหารงานเรือนจำของรัฐบาลกลางอย่างต่อเนื่องและอย่างเป็นวิชาชีพและด้วยการปฏิบัติที่ก้าวหน้าอย่างมีมนุษยธรรม ซึ่งครอบคลุมภารกิจที่สำคัญอื่นๆ อีกคือ[54]

1.ควบคุมผู้ต้องขังไว้มิให้หลบหนี โดยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีมนุษยธรรม

2.ให้โอกาสผู้ต้องขังในการเข้าร่วมรับการอบรมแก้ไขจิตใจผู้กระทำความผิด

3.พัฒนามาตรการการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ผสมผสานระหว่างการลงโทษ การควบคุมและการอบรมแก้ไขฟื้นฟู

4.พัฒนาการสงเคราะห์ผู้ต้องขังและบริการจัดหางานให้ผู้พ้นโทษ

นอกจากนี้เพื่อให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นไปอย่างความมั่นคงปลอดภัย จะต้องดำเนินการดังนี้

1.การจัดงานที่เหมาะสมให้ทำ และเป็นไปตามความต้องการและความถนัดของผู้ต้องขัง

2.ปรับเปลี่ยนการลงโทษให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ต้องขัง

3.มีแผนพัฒนาที่สะดวกและเหมาะสมกับความสามารถของผู้ต้องขัง

อย่างไรก็ตามประเทศสหรัฐอเมริกามีการจัดสวัสดิการพิเศษแก่ผู้ต้องขัง คือ การบริการด้านอาหารที่มีมาตรฐานสูง การให้บริการรักษาพยาบาลพิเศษแก่ผู้ต้องขังที่มีความจำเป็นต้องใช้การรักษาพยาบาลเป็นกรณีพิเศษ ค่าทดแทนกรณีผู้ต้องขังได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน การบริการแก้ปัญหาร้องทุกข์ บริการจัดหาเครื่องใช้ส่วนตัว และการเก็บของใช้ส่วนตัวของผู้ต้องขัง บริการเยี่ยมแบบตัวต่อตัว การโทรศัพท์ติดต่อกับสมาชิกภายในครอบครัว และญาติมิตรด้วยระบบการติดต่อสื่อ

---

[54] กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย. "สารานุกรมงานราชทัณฑ์นานาชาติ." **การราชทัณฑ์เปรียบเทียบ**. มูลนิธิพิบูลย์สงเคราะห์, 2541, หน้า 142.

สารจอมอนิเตอร์ที่มีเจ้าหน้าที่คอยกำกับดูแล ซึ่งค่าใช้จ่ายทั้งหมดทางผู้ต้องขังหรือผู้รับสายจะเป็นผู้รับผิดชอบทั้งสิ้นและบริการห้องสมุดกฎหมายแก่ผู้ต้องขังที่ต้องการความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย[55]

ในประเทศสหรัฐอเมริกาหลักประกันที่สำคัญที่สุดในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังคือกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 8 ซึ่งบัญญัติห้ามการลงโทษที่ทารุณโหดร้าย และมีขอบเขตครอบคลุมถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ดังนี้[56]

1.การลงโทษอาจถือว่าทารุณโหดร้ายและผิดปกติถ้าการกระทำนั้นไร้มนุษยธรรมในตัวเอง หรือ"กระทบกระเทือนต่อจิตสำนึก" ตามความหมายที่บัญญัติไว้ในบทแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 8

2. การลงโทษอาจถือว่าทารุณโหดร้ายและผิดปกติและฝ่าฝืนบทแก้ไขมาตรา 8 ได้ ถ้าการลงโทษนั้นไม่ได้สัดส่วนกับความผิดที่ถูกลงโทษ หรือการลงโทษนั้นรุนแรงเกินกว่าความผิดที่ได้กระทำ

3.ศาลอาจเห็นว่าการใช้มาตรการลงโทษบางประการฝ่าฝืนบทแก้ไขมาตรา 8 ได้ ถ้าการลงโทษนั้นรุนแรงเกินความจำเป็นในการบรรลุเป้าหมายของงานราชทัณฑ์ที่ถูกต้องทำนองคลองธรรม

ประการสำคัญในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น จะมีการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง โดยมีแนวความคิดเบื้องต้นว่า "ผู้ต้องขัง คือ มนุษย์คนหนึ่งที่ควรมีสิทธิเยี่ยงมนุษย์ทั้งหลายตามสิทธิมนุษยชน" ซึ่งมีคำกล่าวที่ว่า[57] ***"ผู้ต้องขังมีสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประชาชนที่อยู่ภายนอกเรือนจำทุกประการ ยกเว้นการใช้สิทธินั้น จะขัดกับการปฏิบัติงานของเรือนจำ ดังนั้นเรือนจำจะต้องแสดงเหตุผลว่า เหตุใดจึงต้องจำกัดสิทธิบางประการของผู้ต้องขังมากกว่าที่จะให้ผู้ต้องขังเป็นผู้กล่าวอ้างว่า เหตุใดตนจึงไม่ควรถูกตัดสิทธิ"***

---

[55]กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย. "สารานุกรมงานราชทัณฑ์นานาชาติ." **การราชทัณฑ์เปรียบเทียบ**, มูลนิธิพิบูลย์สงเคราะห์, 2541, หน้า 237.

[56]ประธาน วัฒนวาณิชย์,อ้างแล้ว,หน้า 143.

[57]Nigel Walker. Punishment Danger and Stigma; The Morality of Criminal Justice (Oxford;Basil Black well), 1980, p. 177.อ้างแล้ว,หน้า 325.

2.4.2 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศไทย

การศึกษาในเรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศไทยนี้ ผู้ศึกษาจะได้ทำการศึกษา ถึงแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศไทยว่ามีแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างกับของต่างประเทศ เช่นญี่ปุ่น หรือ อเมริกาอย่างไร ทั้งนี้เพื่อต้องการทราบถึงสภาพปัญหาและข้อดีข้อเสีย โดยจะได้ทำการแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับแนวทางอันเป็นมาตรฐานสากลต่อไป ทั้งนี้ผู้ศึกษาจะได้ทำการศึกษาตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ว่ามีแนวทางในการปฏิบัติเช่นไร[58] เพื่อจะได้ทำการแก้ไขปรับปรุงให้การบริหารโทษของเรือนจำได้ชื่อว่าให้ความคุ้มครองในสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน อันจะทำให้นานาประเทศยอมรับและที่สำคัญเพื่อเป็นการพัฒนาประเทศให้เกิดความเท่าเทียมกับนานาอารยประเทศต่อไป

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทยมีภารกิจหน้าที่สำคัญในการลงโทษผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล หรือ คำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำของกรมราชทัณฑ์จึงมีความมุ่งหวังเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ให้กลับประพฤติตนเป็นพลเมืองดี โดยกำหนดมาตรการในการควบคุมและรักษาระเบียบวินัยไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และที่แก้ไขเพิ่มเติมตลอดจนกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความใน มาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้เป็นลำดับดังนี้

การรับตัวผู้ต้องขัง เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ดังนั้นก่อนที่จะรับตัวบุคคลใดเข้าคุมขังยังเรือนจำเจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องตรวจเอกสาร เช่น หมายขังของศาล หรือคำสั่งของผู้มีอำนาจ โดยละเอียด ก่อนที่จะรับตัวผู้ต้องขังเข้าคุมขังไว้ได้ตามที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 8 บัญญัติไว้ว่า "เจ้าพนักงานเรือนจำจะไม่รับบุคคลใดๆ ไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ เว้นแต่จะได้รับหมายอาญา หรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ" และเมื่อรับตัวผู้ต้องขังเข้าในเรือนจำ เจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องค้นตัวและสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขัง ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทย ข้อ 35[59] เมื่อรับตัวผู้ต้องขังไว้แล้วให้จัดการดังนี้

---

[58]ท่านผู้สนใจแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศไทย. โปรดศึกษาใน กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย, **คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง**. สำนักทัณฑวิทยา, 2542.

[59] กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479, ข้อ 35.

1.ตรวจค้นสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขัง

2.ให้แพทย์ตรวจอนามัยผู้ต้องขัง

3.จดบันทึกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง

การปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจค้นตัวผู้ต้องขัง ถ้าผู้ต้องขังเป็นชายให้เจ้าพนักงานชายเป็นผู้ตรวจถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงให้เจ้าพนักงานหญิงเป็นผู้ตรวจ หากไม่มีเจ้าพนักงานหญิงก็ให้ผู้ต้องขังนั่นเองแสดงสิ่งของที่ตนมีติดตัวมาต่อเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ตรวจหากยังเป็นที่สงสัยว่าผู้ต้องขังจะไม่แสดงสิ่งของที่มีอยู่ทั้งหมด ก็ให้เชิญหญิงอื่นที่เชื่อถือมาช่วยทำการตรวจให้[60]

การตรวจร่างกายของผู้ต้องขังที่เข้ามาใหม่จะต้องได้รับการตรวจร่างกายและอนามัยจากแพทย์โดยไม่ชักช้า ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ว่า "ให้แพทย์ตรวจอนามัยของผู้ถูกรับตัวเข้าไว้ใหม่" และกฎกระทรวงฯ ข้อ 38 "ให้แพทย์ตรวจอนามัยผู้ต้องขังที่เจ้าพนักงานเรือนจำได้รับตัวไว้ให้ในวันรับตัวนั้น ถ้าไม่อาจตรวจได้ในวันนั้นได้ก็ให้มาตรวจในวันอื่นโดยเร็ว" เพื่อป้องกันโรคภัยไข้เจ็บหรือโรคติดต่อ หากผู้ต้องขังคนใดป่วยก็จะดำเนินการจัดส่งตัวไปรักษาพยาบาล

การจัดทำทะเบียนประวัติของผู้ต้องขัง เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานเรือนจำเนื่องจากจะทำให้ทราบถึงข้อเท็จจริงและข้อมูลส่วนตัวต่างๆที่เกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังอาทิ เช่น ความประพฤติ ลักษณะนิสัย จิตใจ ตลอดจนความสัมพันธ์ทางครอบครัวและสังคมภายนอก รวมทั้งชีวประวัติต่างๆ อันเป็นประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้อีกด้วย

นอกจากนี้ทางเรือนจำจะต้องชี้แจ้งระเบียบข้อบังคับและการรักษาวินัยของเรือนจำให้แก่ผู้ต้องขังที่เข้ามาใหม่ทราบเพื่อให้ผู้ต้องขังทราบถึงสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ในระหว่างต้องโทษ อันจะทำให้การปรับตัวอยู่ในเรือนจำง่ายขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการปกครอง

การแยกขังและย้ายผู้ต้องขัง การแยกขัง หมายถึง การแยกผู้กระทำความผิดตามเพศ อายุ ฐานโทษ กำหนดโทษ ความร้ายแรงแห่งอาชญากรรม และผู้กระทำความผิดปรกติกับผู้

---

[60]เรื่องเดียวกัน,ข้อ 36.

กระทำความผิดบ่อยให้ออกจากกัน เพื่อประโยชน์ในทางทัณฑปฏิบัติและการรักษาความมั่นคงปลอดภัย[61]

มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ได้บัญญัติถึงการแยกประเภทของผู้ต้องขังไว้ว่าให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในการแยกประเภทหรือชั้นของผู้ต้องขัง และตามกฎกระทรวงมหาดไทย ข้อ 40 ภายใต้บังคับมาตรา 11 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์พุทธศักราช 2479 ให้แบ่งผู้ต้องขังออกเป็นประเภทดังต่อไปนี้

1. ผู้ต้องขังหญิง
2. ผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และต้องโทษเป็นครั้งแรก
3. ผู้ต้องขังที่ต้องโทษสำหรับความผิดที่กระทำอนาจาร
4. ผู้ต้องขังที่ต้องโทษสำหรับความผิดที่ประทุษร้ายแก่ชีวิตและร่างกาย
5. ผู้ต้องขังซึ่งต้องโทษสำหรับความผิดที่ประทุษร้ายแก่ทรัพย์
6. ผู้ต้องขังซึ่งศาลพิพากษาว่าเป็นผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย
7. ผู้ต้องขังที่ไม่อยู่ในจำพวกที่ได้ระบุมาแล้ว

สำหรับแนวทางการปฏิบัติว่าด้วยการแยกขังที่กรมราชทัณฑ์ได้ถือปฏิบัติมีดังนี้[62]

1. ดำเนินการแยกขังโดยการจัดเรือนจำ หรือทัณฑสถานเป็นเอกเทศ เช่น ทัณฑสถานหญิงสำหรับผู้ต้องขังหญิง ทัณฑสถานวัยหนุ่มสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และทัณฑสถานบำบัดพิเศษสำหรับผู้ต้องขังในคดียาเสพติด

2. ดำเนินการแยกขัง โดยจัดแบ่งสถานที่ของเรือนจำและทัณฑสถานออกเป็นสัดส่วนมีสิ่งกีดกั้นหรือขอบเขตอันแน่นอน เพื่อจัดแยกผู้ต้องขังแต่ละ2ประเภทไว้ในส่วนต่างๆ ที่ได้จัดแบ่งชั้นนั้น หากสภาพการณ์ไม่อาจทำดังกล่าวนี้ได้ ก็ให้พยายามแยกควบคุมกักขังให้ใกล้เคียงกับที่ได้กล่าวแล้วเท่าที่จะกระทำได้

---

[61]มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สาขาวิทยาการจัดการ เอกสารการสอนชุดวิชา **การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด**, หน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนท์บุรี ; โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2540,หน้า 252.

[62] กรมราชทัณฑ์. **คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง**. สำนักทัณฑวิทยา, 2542. หน้า 23-24.

3.จัดแยกผู้ต้องขังซึ่งไม่น่าจะขังรวมอยู่ ณ ที่เดียวกัน โดยเหตุผลทางความมั่นคงปลอดภัยในการควบคุม หรือมีเหตุพิเศษอย่างอื่น ซึ่งควรจะแยกควบคุมกักขังก็ให้แยกไปรวมไว้ในประเภทอื่นหรือสถานที่อื่นที่เหมาะสมเป็นกรณีๆ ไป

4.จัดแยกผู้ต้องขังหลายคนในคดีเดียวกันออกต่างหากมิให้ปะปน

5.จัดแยกผู้ต้องขังที่ป่วยด้วยโรคติดต่อหรือโรคระยะอันตรายออกจากผู้ต้องขังอื่นๆ

การย้ายผู้ต้องขัง หมายถึง การนำผู้ต้องขังจากเรือนจำแห่งหนึ่งไปควบคุมยังเรือนจำอีกแห่งหนึ่งเพื่อประโยชน์ในการควบคุมและฝึกอาชีพ โดยพิจารณาจากกำหนดโทษ อายุ ประเภทความผิด เพศ ภูมิลำเนาของผู้กระทำผิด อำนาจการควบคุม สภาพความมั่นคง ความจุของเรือนจำ และตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนด[63] การย้ายผู้ต้องขัง ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 กำหนดให้เป็นอำนาจของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์และหลักเกณฑ์การย้าย อาทิเช่น การย้ายผู้ต้องขัง กรณีกำหนดโทษเกินอำนาจควบคุม การย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมเพื่อสะดวกในการเยี่ยมจากครอบครัว การย้ายผู้กระทำความผิดไปยังทัณฑสถานเปิดเพื่อเตรียมการปลดปล่อย เป็นต้น

การจัดชั้นของผู้ต้องขังเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทย ข้อ 44 และ ข้อ 45 ดังนี้

ข้อ 44 นักโทษเด็ดขาดซึ่งแบ่งออกได้เป็นชั้นๆ ดังต่อไปนี้

1. ชั้นเยี่ยม
2. ชั้นดีมาก
3. ชั้นดี
4. ชั้นกลาง
5. ชั้นเลว
6. ชั้นเลวมาก

---

[63]กรมราชทัณฑ์. เอกสารการราชทัณฑ์ประจำปีงบประมาณ 2538, **เรื่อง การจำแนกลักษณะและย้ายผู้ต้องขัง**. สำนักทัณฑวิทยา, 2538.

ข้อ 45 นักโทษเด็ดขาดที่เข้าใหม่ให้อยู่ในชั้นกลางจนกว่าจะมีการเลื่อนหรือลดชั้น เว้นแต่ได้เคยต้องโทษมาแล้วและมาต้องโทษจำคุกในคราวนี้อีกภายในห้าปีนับตั้งแต่ต้องโทษคราวก่อนกับความผิดทั้งสองคราวนั้น ไม่ใช่ความผิดฐานลหุโทษหรือประมาท ให้อยู่ในชั้นเลว

การเลื่อนหรือลดชั้นนั้นให้เป็นไปตามระเบียบและวิธีการของกรมราชทัณฑ์

การควบคุมและรักษาวินัยผู้ต้องขัง การใช้มาตรการควบคุมผู้ต้องขังและวินัยปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาควบคู่กันไป เพราะมีความสัมพันธ์ต่อการปกครองเรือนจำให้อยู่ในระเบียบเรียบร้อยและรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงปลอดภัย[64] ตามที่กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่ง พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2579 ข้อ 31มาตรา 33 และมาตรา 34 ได้กำหนดการควบคุมผู้ต้องขังภายในเรือนจำไว้ดังนี้

ข้อ 31 ให้นำผู้ต้องขังเข้าห้องขัง เวลา 18.00 นาฬิกา และนำออกจากห้องขัง เวลา 06.00 นาฬิกา หากกำหนดเวลานี้ไม่เหมาะแก่กิจการหรือสถานการณ์แห่งเรือนจำ ให้ผู้บัญชาการเรือนจำกำหนดเวลาใหม่ เมื่ออธิบดีอนุมัติและให้ใช้ได้

ข้อ 33 เมื่อมีเหตุการณ์ไม่สงบขึ้นในเรือนจำ เจ้าพนักงานเรือนจำต้องรีบแจ้งเหตุต่อพัสดีเป็นหน้าที่พัศดีจะต้อง

(1) รวบรวมกำลังผู้คุมทำการรักษาการโดยกวดขัน

(2) จัดให้เจ้าพนักงานเรือนจำรีบแจ้งเหตุ และถ้าเห็นเหลือกำลังให้ขอร้องกำลังจากตำรวจ

(3) รีบรายงานผู้บัญชาการเรือนจำ

ผู้บัญชาการเรือนจำเมื่อทราบเหตุจะต้องรีบมายังเรือนจำและจัดการระงับเหตุ

ข้อ 34 เรือนจำใดมีผู้ต้องขังหญิงจำนวนตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป โดยปกติต้องจัดให้มีผู้ต้องขังหญิงเป็นเจ้าพนักงาน

ห้ามมิให้ผู้ต้องขังชายหรือเจ้าพนักงานชาย เข้าไปในเขตควบคุมกักขังผู้ต้องขังหญิง เว้นแต่

(1) ในกรณีฉุกเฉิน ซึ่งจำเป็นต้องเข้าไประงับเหตุ

(2) เป็นเจ้าพนักงานตั้งแต่ชั้นพัสดีขึ้นไป และเข้าไปในเวลากลางวันโดยมีผู้อื่นอย่างน้อย 2 นายไปด้วย การเข้าไปนั้นต้องเนื่องด้วยหน้าที่ราชการ

---

[64] เรื่องเดียวกัน, หน้า 256.

สำหรับการรักษาวินัยและการลงทัณฑ์ผู้ต้องขัง ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ในมาตรา 35 และ 36 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ตามกฎกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2480 ออกตามความในมาตรา 58 กล่าวคือ เป็นการลงโทษแบบเลือกตามขั้นตอน หรือตามความหนักเบาแห่งการกระทำความผิดวินัยในลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังนี้คือ การลงโทษภาคทัณฑ์การตัดผลประโยชน์หรือความสะดวกในระหว่างถูกกักขัง การลดวันต้องโทษจำคุก และการแยกขังเดี่ยวเป็นต้น[65]

การเยี่ยมและการติดต่อ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 33 ได้บัญญัติให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อจากบุคคลภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากทนายความตามความที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ภายใต้ข้อบังคับที่อธิบดีวางไว้[66]

การร้องทุกข์ของผู้ต้องขัง ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 35 ได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังในอันที่จะยื่นคำร้องทุกข์หรือเรื่องราวใด ๆ ต่อเจ้าหน้าที่เรือนจำ อธิบดี รัฐมนตรีหรือทูลเกล้าถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้ และยังกำหนดไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 อาทิเช่น การร้องทุกข์นั้นอาจกระทำด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือก็ได้

การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง ถือเป็นภารกิจของกรมราชทัณฑ์ในการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่มีความรู้และเป็นบุคคลที่สร้างประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้จัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังในลักษณะเช่นเดียวกับการศึกษาของชาติ คือ การศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา แก่ผู้ต้องขังที่สนใจที่จะศึกษาตามระยะเวลากำหนดโทษที่มีอยู่ และสำหรับผู้ต้องขังที่ไม่รู้หนังสือ กรมราชทัณฑ์ได้จัดบริการด้านการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญเพื่อให้ผู้ต้องขังมีความรู้ตั้งแต่การอ่านออกเขียนได้

---

[65]อ้างแล้ว,หน้า 256.

[66]พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479, มาตรา 33.

การฝึกอาชีพของผู้ต้องขังเป็นส่วนหนึ่งของการใช้แรงงานกล่าวคือ เป็นการใช้แรงงานผู้ต้องขังให้เป็นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ดังนั้น ถ้ากล่าวถึงการฝึกอาชีพก็คือ การกล่าวถึงการใช้แรงงานผู้ต้องขังนั้นเอง[67]ซึ่งการใช้แรงงานผู้ต้องขัง กฎหมายได้กำหนดวิธีปฏิบัติไว้ ดังนี้

1. นักโทษเด็ดขาด ต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ[68]

2. คนต้องขังและคนฝาก ต้องทำงานแต่เฉพาะที่เกี่ยวกับความสะอาดหรืออนามัยของตน หรือการสุขาภิบาลในส่วนใดส่วนหนึ่งแห่งเรือนจำ[69]

3. การงานที่ผู้ต้องขังได้ทำไปแล้วนั้น อาจคำนวณเป็นราคาเงินตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

สำหรับอนามัยและสุขาภิบาลในเรือนจำ ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ดังนี้

มาตรา 10 ให้แพทย์ตรวจอนามัยของผู้ต้องขังที่ถูกรับตัวเข้าไว้ใหม่ และกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2479 ได้กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ66ให้แพทย์เข้าตรวจเรือนจำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอนามัยของผู้ต้องขังและการสุขาภิบาลของเรือนจำโดยทั่วไปทุก 3 วัน

ข้อ 67 ผู้ต้องขังทุกคนมีหน้าที่ต้องรักษาความสะอาด

1. ในส่วนร่างกาย เครื่องนุ่งห่มหลับนอน และเครื่องใช้ต่าง ๆ เกี่ยวกับตน
2. ห้องขังและส่วนใดส่วนหนึ่งของเรือนจำ

ข้อ 68 ให้พัศดีจัดให้ผู้ต้องขังทุกคน เว้นแต่ คนต้องขังและคนฝาก

1. ตัดผมสั้นหรือโกนผมตามระเบียบ
2. โกนหนวดและเครา
3. ตัดเล็บ

---

[67]เสรี อนันตชัย. **การฝึกอาชีพผู้ต้องขัง**. รายงานการประชุมฝึกอบรมข้าราชการกรมราชทัณฑ์.

[68]พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479,มาตรา 22.

[69]เรื่องเดียวกัน,มาตรา 23.

การจัดอาหารให้แก่ผู้ต้องขัง ให้ถือปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1)ห้ามมิให้ผู้ต้องขังหุงหาประกอบอาหารเป็นส่วนตัว หรือนำอาหารไปรับประทานนอกเขตเรือนจำกำหนดไว้สำหรับผู้ต้องขัง โดยมิได้รับอนุญาตจากพัศดี[70]

(2) นักโทษเด็ดขาดจะต้องรับประทานอาหาร ซึ่งทางการเรือนจำจ่ายให้จะรับประทานอาหารส่วนตัวได้เฉพาะตามที่อธิบดีกำหนดไว้ในข้อบังคับ คนต้องขังและคนฝากจะรับประทานส่วนตัวได้ตามสมควร[71]

(3) จัดให้ผู้ต้องขังได้รับประทานอาหารอย่างน้อย 2 มื้อ คือ เช้าและเย็น อาหารมื้อหนึ่ง ๆ ให้ประกอบด้วยข้าวหรือสิ่งอื่นแทนข้าวและกับข้าวหรือสิ่งอื่นแทนกับข้าว[72]

(4) ผู้ต้องขังที่ทำงานหนักหรือตรวจตราหรือนักโทษเด็ดขาดตั้งแต่ชั้นดีขึ้นไป ผู้บัญชาการเรือนจำจะสั่งให้จัดอาหารเพิ่มให้มากสิ่งหรือมากมื้อขึ้นก็ได้ หรืออนุญาตให้นำอาหารส่วนตัวมารับประทานก็ได้[73]

(5) อาหารที่ผู้ต้องขังจะรับประทานนั้นต้องให้แพทย์ตรวจก่อน ในกรณีที่แพทย์ตรวจไม่ได้ ให้จัดเจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจ อาหารซึ่งตรวจพบว่าเน่าเสียไม่เป็นสิ่งที่จะพึงรับประทานนั้นห้ามมิให้ผู้ต้องขังรับประทาน[74]

(6)โดยปกติอาหารที่จะให้ผู้ต้องขังรับประทานนั้น ให้ปรุงในเรือนจำ ให้จัดเจ้าพนักงานเรือนจำและผู้ต้องขังดำเนินการปรุงอาหารเป็นการเฉพาะ ผู้ปรุงอาหารต้องผ่านการตรวจโรคและความเห็นชอบของแพทย์[75]

การปล่อยตัวผู้ต้องขัง ตามกฎกระทรวงมหาดไทยข้อ 132[76] กำหนดไว้ว่า เมื่อจะปล่อยตัวผู้ต้องขัง ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) เรียกพัสดุของหลวงคืน

---

[70]กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479, ข้อ 75.

[71]เรื่องเดียวกัน,ข้อ 76.

[72]เรื่องเดียวกัน,ข้อ 77.

[73] เรื่องเดียวกัน,ข้อ 78.

[74]เรื่องเดียวกัน,ข้อ 79.

[75]เรื่องเดียวกัน,ข้อ 80.

[76]เรื่องเดียวกัน,ข้อ 132.

DPU

(2) ผู้ต้องขังคนใดไม่มีเครื่องแต่งกายจะแต่ง ออกไปนอกเรือนจำ ให้จ่ายเครื่องแต่งกายให้สำรับหนึ่งตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนดไว้

(3) ทำหลักฐานในการปล่อยตัว

(4) คืนทรัพย์สินของผู้ต้องขังให้แก่ผู้ต้องขังไป

(5) ออกใบสุทธิให้

2.4.3 มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ

จากการที่ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง อาจกล่าวได้ว่าเป็นเครื่องมือประเภทหนึ่งที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้นมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของประเทศสมาชิก โดยได้มีมติรับรองให้ใช้เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2498 ซึ่งมิใช่ข้อกฎหมายหรือสนธิสัญญาที่บรรดาประเทศสมาชิกต้องผูกพัน หรือหากไม่ปฏิบัติตามแล้วจะต้องรับโทษ เนื่องจากข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ได้พยายามกำหนดให้มีขึ้นโดยนำเอาหลักเกณฑ์ในทางปฏิบัติอันยอมรับกันทั่วไปว่าดี และนำมาปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเพื่อให้เกิดความสะดวกในการบริหารงานของเรือนจำ โดยอาศัยแนวความคิดที่สอดคล้องต้องกันในที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ เพราะถือเป็นหลักการที่สำคัญของระบบงานของเรือนจำที่นิยมใช้กันในปัจจุบัน[77]

การที่จะทำให้เรือนจำมีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องขัง ด้วยการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมนั้น นอกจากจะต้องอาศัยความรู้และทัศนคติที่ดีของผู้บริหารงานเรือนจำและเจ้าพนักงานเรือนจำแล้ว การมีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังก็ถือว่าเป็นส่วนสำคัญประการหนึ่ง[78] ที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการปฏิบัติที่เป็นมาตราฐานอันจะไม่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้

---

[77]กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย. **ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ**,พิมพ์ครั้งที่ 3, ม.ป.ป., หน้า 4.

[78]Jon Vagg. Rod Morgan and Mike Maguire . " Introduction", in Accountabbility and Prisons. (London : Tavistach Publication,1985) p. 9. อ้างใน อารีลักษณ์ สินธพพันธุ์. **การปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเรือนจำประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531, หน้า 1.

ข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำฯขององค์การสหประชาชาตินี้แม้จะไม่ถือว่าเป็นกฎหมาย แต่ก็เป็นข้อกำหนดที่วางกฎเกณฑ์ขึ้นเพื่อใช้ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ที่เป็นที่ยอมรับของประเทศต่างๆ และได้นำไปยึดถือปฏิบัติ โดยที่เจ้าพนักงานเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำที่ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันให้กับผู้ต้องขังในการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม

จากการที่ได้มีการศึกษาระดับโลก และระดับประเทศ ดี แอล สโกเลอร์ (D.L. skoler) ได้ทำการศึกษาถึงการปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติในประเทศต่างๆ รวม 58 ประเทศ ปรากฏว่า ข้อกำหนดที่ได้รับการปฏิบัติตามได้สูงสุด ได้แก่ ข้อกำหนดที่เกี่ยวกับการทะเบียนผู้ต้องขังและการใช้เครื่องพันธนาการต่างๆ การเก็บรักษาทรัพย์สินของผู้ต้องขัง ส่วนข้อกำหนดที่ได้รับการปฏิบัติตามได้ต่ำที่สุด ได้แก่ ข้อกำหนดที่เกี่ยวกับที่อยู่หลับนอนของผู้ต้องขัง พื้นฐานความรู้ของเจ้าพนักงาน การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี การทำงานของผู้ต้องขัง และการอบรมแก้ไขผู้ต้องขัง และข้อกำหนดที่ไม่เกี่ยวเนื่องจากไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นความผิด[79] ได้แก่ ข้อกำหนดเกี่ยวกับผู้ต้องขังคดีแพ่ง

ข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังซึ่งประเทศสมาชิกจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัตินั้น มีอยู่ทั้งสิ้น 95 ข้อ โดยสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

ข้อสังเกตเบื้องต้น ประกอบด้วยข้อกำหนดที่ 1-5

ส่วนที่ 1 ข้อกำหนดทั่วไป ประกอบด้วยข้อกำหนดที่ 6-55

ส่วนที่ 2 ข้อกำหนดที่ใช้กับผู้ต้องขังประเภทพิเศษ ประกอบด้วยข้อกำหนดที่ 56-95 ซึ่งแยกเป็น 5 ประเด็น คือ

-ผู้ต้องขังที่ถูกศาลพิพากษาให้จำคุก

-ผู้ต้องขังวิกลจริตและจิตไม่ปกติ

-ผู้ต้องขังระหว่างสอบสวนและรอการพิจารณา

-ผู้ต้องขังคดีแพ่ง

---

[79] D.L. Skoler ." World Implementation of the United Nations Standard Minimum Rules for Treatment of Prisoners ' "Journal of International Law and Ecomics,1975, p.453-482.

-บุคคลที่ถูกจับกุมหรือคุมขังโดยไม่ผ่านกระบวนการพิพากษาคดีของศาล

สำหรับขอบเขตของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำดังกล่าวสามารถแยกพิจารณาในส่วนต่าง ๆ ได้ดังนี้[80]

ข้อสังเกตเบื้องต้น

ข้อสังเกตเบื้องต้นจะชี้ให้เห็นว่า ข้อกำหนดนี้ไม่ประสงค์ที่จะบรรยายถึงระบบราชทัณฑ์ที่จะใช้เป็นแบบฉบับ แต่พยายามที่จะกำหนดขึ้นโดยถือเอาทางปฏิบัติที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าดีในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและสะดวกต่อการบริหารงานเรือนจำ โดยอาศัยการตกลงกันในที่ประชุมใหญ่ขององค์การสหประชาชาติและระบบการราชทัณฑ์ที่นิยมใช้ปฏิบัติกันอยู่ในประเทศต่าง ๆ เป็นเกณฑ์ นอกจากนี้ในข้องสังเกตเบื้องต้นยังได้ระบุถึงการบังคับใช้ว่า เนื่องจากความแตกต่างกันในด้านกฎหมาย สังคม เศรษฐกิจและสภาพแห่งภูมิศาสตร์ ดังนั้นข้อกำหนดนี้ย่อมจะใช้ปฏิบัติไม่ได้ทุกข้อ ทุกแห่ง ทุกเวลา แต่ควรพยายามช่วยกันนำมาใช้เพื่อขจัดปัญหาในทางปฏิบัติเพราะข้อกำหนดนี้สหประชาชาติได้รับรองว่าเป็นข้อปฏิบัติขั้นต่ำที่เหมาะสมแล้ว และไม่ได้มุ่งที่จะวางระเบียบในการบริหารงานสำหรับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก แต่ข้อกำหนดในส่วนที่ 1 นี้อาจนำไปใช้ได้โดยอนุโลม[81]

ส่วนที่ 1 ข้อกำหนดทั่วไป

ข้อกำหนดทั่วไปนี้เป็นข้อกำหนดที่ใช้กับผู้ต้องขังทั่วๆไป ไม่เจาะจงผู้ต้องขังประเภทหนึ่งประเภทใดโดยเฉพาะ ส่วนที่มีข้อกำหนดตั้งแต่ข้อ 6-55 รวม 50 ข้อ สามารถแยกเป็นหัวข้อใหญ่ๆ ได้ 20 เรื่อง ดังนี้

---

[80] อารีลักษณ์ สินธพพันธุ์. **ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช สาขาวิทยาการจัดการ,เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์ หน่วยที่ 14. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช, 2539, หน้า 302.

[81] เรื่องเดียวกัน,หน้า302-306.

1. หลักมูลฐาน ของข้อกำหนดนี้ก็คือว่า จะต้องไม่มีการแยกปฏิบัติหรือนำข้อกำหนดนี้ไปใช้โดยคำนึงถึงข้อแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สัญชาติ ทรัพย์สิน ฐานะทางสังคม หรือสถานะอื่น ๆ ของผู้ต้องขัง

2. งานทะเบียน ได้กำหนดให้เรือนจำทุกแห่งจัดทำสมุดทะเบียนรายตัวของผู้ต้องขัง และการรับตัวจะต้องมีคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย และบันทึกรายละเอียดคำสั่งดังกล่าวไว้ในทะเบียนด้วย

3 งานแยกประเภท จะต้องแยกประเภทผู้ต้องขังประเภทต่าง ๆ ออกจากกัน เช่น ผู้ต้องขังชายกับหญิง ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีกับนักโทษเด็ดขาด เป็นต้น ทั้งนี้เป็นไปตามหลักในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ซึ่งจะต้องมีการคำนึงถึง เพศ อายุ ประวัติในทางอาชญากรรม เหตุผลในทางคดี และความจำเป็นในการที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเหล่านั้น

4.สถานที่คุมขัง ของผู้ต้องขังทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการขังเดี่ยวและขังรวม ที่สำคัญคือในเรื่องอนามัยของผู้ต้องขังจะต้องถูกสุขลักษณะ ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และสถานที่ของเรือนจำโดยทั่วไปจะต้องจัดให้สะอาดเรียบร้อยตลอดเวลา

5. อนามัยของผู้ต้องขัง ในข้อนี้ก็จะต้องโยงไปถึงข้อสังเกตเบื้องต้น ที่กำหนดถึงความแตกต่างของแต่ละประเทศและความเชื่อทางศาสนา เช่น บางประเทศมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ หรือความเชื่อทางศาสนาเกี่ยวกับการแต่งกาย

6. เครื่องนุ่งห่มหลับนอนของผู้ต้องขัง โดยให้ทางเรือนจำจัดหามาให้ตามความเหมาะสมและดูแลให้มีความสะอาดเพียงพอ

7. อาหาร กำหนดให้ผู้ต้องขังทุกคนจะต้องได้รับอาหารที่สะอาดและมีประโยชน์เพียงพอที่จะเสริมสุขภาพ และความแข็งแรงแห่งร่างกาย

8. การบริหารร่างกายและการเล่นกีฬา กำหนดให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังออกกำลังกายฝึกฝนทางพลศึกษาและการบันเทิงต่าง ๆ อย่างเพียงพอ

9. การแพทย์ โดยกำหนดให้เรือนจำทุกแห่งจัดหาแพทย์มาตรวจรักษาผู้ต้องขังโดยทั่วไปเป็นประจำ สำหรับผู้ป่วยที่ต้องใช้แพทย์ผู้ชำนาญเฉพาะโรค ควรให้ย้ายไปรักษาตัวยังโรงพยาบาลเฉพาะโรคนั้น หรือส่งโรงพยาบาลอื่น ๆ อีกทั้งควรจัดทันตแพทย์มาเป็นผู้บำบัดรักษาโรคฟันแก่ผู้ต้องขังและให้การดูแลผู้ต้องขังที่เป็นหญิงมีครรภ์เป็นพิเศษ

นอกจากนี้ ยังกำหนดให้แพทย์จะต้องตรวจร่างกายผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกคนที่เข้ามาในเรือนจำ และตรวจเป็นครั้งคราวภายหลังจากรับตัวเข้ามาระยะหนึ่งแล้ว ถ้าตรวจพบว่าป่วยก็ต้อง

แยกให้การบำบัดรักษาและให้แจ้งผู้บัญชาการเรือนจำทราบรวมตลอดถึงแพทย์จะต้องเสนอแนะต่อผู้บัญชาการเรือนจำในด้านสุขอนามัยของเรือนจำในเรื่องต่าง ๆ อีกด้วย

10. วินัยและการลงทัณฑ์ ผู้ต้องขังจะต้องมีวินัยและปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน แต่จะต้องไม่เข้มงวดกวดขันเกินความจำเป็นและการลงโทษทางวินัยจะต้องมีการกำหนดไว้เป็นกฎหมายหรือข้อบังคับอย่างชัดแจง ทั้งนี้ห้ามมิให้มีการลงทัณฑ์ต่อร่างกาย การขังห้องมืด และลงทัณฑ์อย่างเหี้ยมโหดทารุณไร้มนุษย์ธรรมต่อผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัย นอกจากนี้ไม่ควรมีการลงโทษทางวินัยโดยการขังเดี่ยวไว้ในห้องเล็ก ๆ หรืออดอาหาร และการลงทัณฑ์ที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพทางร่างกาย และจิตใจของผู้ต้องขัง จะลงโทษได้ต้องมีแพทย์ตรวจร่างกายและรับรองก่อน

11. การใช้เครื่องพันธนาการ ซึ่งกำหนดว่าไม่ควรใช้เครื่องพันธนาการใด ๆ เว้นแต่การป้องกันการหลบหนีในระหว่างการย้ายผู้ต้องขัง และจะต้องถอดออกเมื่ออยู่ต่อหน้าศาลหรือส่งตัวให้เจ้าหน้าที่เรือนจำแล้ว หรือเพื่อเหตุผลทางการแพทย์ตามคำสั่งแพทย์ หรือโดยคำสั่งของผู้บัญชาการเรือนจำ นอกจากนี้ ยังกำหนดว่าแบบและวิธีการใช้เครื่องพันธนาการ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้มีอำนาจบริหารงานราชทัณฑ์ส่วนกลาง

12. การแจ้งระเบียบของเรือนจำและการร้องทุกข์ กำหนดให้เรือนจำจัดทำหนังสือคู่มือว่าด้วยระเบียบข้อบังคับของเรือนจำ เพื่อให้เข้าใจกับสิทธิและหน้าที่ของผู้ต้องขัง ในส่วนของการร้องทุกข์ต่อผู้บัญชาการเรือนจำก็ควรเปิดโอกาสให้ทำได้สัปดาห์ละครั้งและควรให้ผู้ตรวจราชการเรือนจำขณะที่มาตรวจเรือนจำได้พูดคุยกับผู้ต้องขังโดยไม่มีผู้บัญชาการเรือนจำอยู่ด้วย นอกจากนี้ ผู้ต้องขังควรได้รับอนุญาตให้ยื่นคำร้องทุกข์เสนอถึงผู้บริหารงานราชทัณฑ์ส่วนกลางหรือศาลได้

13. การติดต่อกับภายนอกเรือนจำ ได้กำหนดให้อนุญาตให้ผู้ต้องขังติดต่อกับครอบครัวและเพื่อนได้ตามกำหนด อย่างสม่ำเสมอ ทั้งทางจดหมายและโดยการเยี่ยมเยียน นอกจากนี้ควรให้ผู้ต้องขังได้ทราบข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือสิ่งพิมพ์ของเรือนจำ รวมทั้งให้ฟังวิทยุปาฐกถา หรือโดยวิธีอื่น

14. ห้องสมุด กำหนดให้เรือนจำทุกแห่งมีห้องสมุดของเรือนจำมีหนังสือบันเทิง สารคดี ตำราเรียนสำหรับผู้ต้องขังทุกประเภท และส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้ใช้ห้องสมุดเต็มที่

15. ศาสนา กำหนดให้มีการแต่งตั้งอนุศาสนาจารย์ประจำเรือนจำ เพื่อทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และเยี่ยมปลอบใจผู้ต้องขังในทางศาสนาในเวลาอันควรและให้ผู้ต้องขังทุกคนประกอบพิธีกรรมตามลัทธิศาสนาที่เรือนจำจัดขึ้นเท่าที่จะสามารถทำได้และยอมให้มีหนังสือที่เป็นคำสอนและคำอธิบายพิธีกรรมทางศาสนาไว้ในครอบครองได้

16. การรักษาทรัพย์สินผู้ต้องขัง กำหนดให้เรือนจำเก็บรักษาทรัพย์สินต่าง ๆ ของผู้ต้องขังโดยจัดทำเป็นบัญชีทรัพย์สินไว้แล้วคืนให้ผู้ต้องขังเมื่อปล่อยตัว

17. การแจ้งข่าว เมื่อผู้ต้องขังตายหรือป่วยหนัก หรือบาดเจ็บสาหัส หรือย้ายไปรักษาโรคจิตที่อื่น ให้ผู้บัญชาการเรือนจำแจ้งให้คู่สมรสหรือญาติของผู้ต้องขังทราบ

18.การย้ายผู้ต้องขัง กำหนดให้มีความระมัดระวังในการเคลื่อนย้ายผู้ต้องขังมิให้ประชาชนเห็นเพื่อมิให้มีการดูถูกเหยียดหยาม โดยจะต้องมียานพาหนะที่เหมาะสมที่ใช้ลำเลียงผู้ต้องขัง โดยค่าใช้จ่ายเป็นของทางราชการและให้ปฏิบัติด้วยความเสมอภาค

19. เจ้าพนักงานเรือนจำ ในเรื่องการเลือกเจ้าพนักงานเรือนจำ ควรมีพื้นความรู้และประสบการณ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ สำหรับผู้บัญชาการเรือนจำควรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเหมาะสมกับหน้าที่ ทั้งในด้านอุปนิสัยใจคอความสามารถในการบริหารงาน เคยรับการอบรมและมีความชำนาญงานเรือนจำมาแล้วอย่างเพียงพอ สำหรับเรือนจำขนาดใหญ่จะต้องมีแพทย์คนหนึ่งหรือหลายคนประจำ และ ควรมีแพทย์เวรตรวจทุกวัน และที่สำคัญกำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำไม่ใช้อำนาจต่อผู้ต้องขัง เว้นแต่ในกรณีป้องกันตัวหรือกรณีผู้ต้องขังพยายามหลบหนี หรือใช้กำลังกายขัดขวาง นอกจากนี้ เจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ใกล้ชิดกับผู้ต้องขังโดยตรงจะต้องไม่ถืออาวุธ เว้นแต่ในกรณีพิเศษ

20.การตรวจเรือนจำ กำหนดให้มีผู้ตรวจราชการที่ทรงคุณวุฒิ และชำนาญงานไปตรวจเรือนจำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การบริหารงานเรือนจำเป็นไปตามกฎหมาย และข้อบังคับที่ตราไว้ และตามความมุ่งหมายของการลงโทษและวิธีการอบรมแก้ไข

ส่วนที่ 2 ข้อกำหนดที่ใช้สำหรับผู้ต้องขังประเภทพิเศษ

ในส่วนนี้ เป็นข้อกำหนดที่ใช้สำหรับผู้ต้องขังประเภทหนึ่งประเภทใดโดยเฉพาะ แยกเป็นข้อกำหนดสำหรับผู้ต้องขังประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.ผู้ต้องขังที่ศาลพิพากษาให้จำคุก เป็นข้อกำหนดสำหรับนักโทษเด็ดขาดที่ถูกศาลพิพากษาจำคุกเด็ดขาดแล้ว มีข้อกำหนดอยู่ 25 ข้อ โดยในส่วนแรกจะกล่าวถึงหลักการเบื้องต้น และการให้การศึกษาอบรม การฝึกวิชาอาชีพ การตรวจรักษาโรค และก่อนครบกำหนดโทษก็จะต้องมีการเตรียมการปลดปล่อย เพื่อให้ผู้ต้องขังปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้

ส่วนสิ่งที่สำคัญในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังคดีเด็ดขาด คือการดูแลสุขภาพกายและจิตใจ รวมทั้งจัดให้มีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อจะได้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เหมาะสมเป็นรายบุคคล นอกจากนี้ เรือนจำจะต้องจัดสวัสดิการและอนามัยแก่ผู้ต้องขังที่ทำงานเช่นเดียวกับคนงานที่เป็น

อิสระภายนอก และเช่นเดียวกับเรื่องชั่วโมงทำงาน และค่าตอบแทนซึ่งควรมีการจ่ายค่าตอบแทนอย่างยุติธรรมด้วย

ในด้านการศึกษาและการพักผ่อนหย่อนใจ เรือนจำจะต้องจัดให้ผู้ต้องขังได้เข้าศึกษาต่อตามหลักสูตรภายนอกเท่าที่ผู้ต้องขังจะรับได้ รวมทั้งควรจัดกิจกรรมบันเทิงและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพทางกายและจิตของผู้ต้องขังด้วย

2. ผู้ต้องขังวิกลจริตและจิตไม่ปกติ โดยข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำฯดังกล่าวได้ระบุว่าไม่ควรขังบุคคลเหล่านี้ไว้ในเรือนจำ แต่ให้จัดส่งโรงพยาบาลโรคจิตสำหรับผู้ต้องขังที่ป่วยทางจิตหรือผิดปกติอื่น ๆ ให้ได้รับการตรวจบำบัดในสถาบันโดยเฉพาะ และอยู่ในความดูแลของแพทย์เป็นพิเศษ และเมื่อพ้นโทษแล้วก็ควรติดต่อองค์กรที่มีหน้าที่ให้รับเป็นธุระในการที่จะให้จิตบำบัดอย่างต่อเนื่องไม่หยุดชะงักเมื่อพ้นโทษแล้ว เพื่อเตรียมการในด้านสังคมสงเคราะห์ภายหลังปล่อยตัวให้ด้วยเท่าที่จำเป็น

3. ผู้ต้องขังระหว่างสอบสวนและรอการพิจารณา โดยเริ่มจากการให้สันนิฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องขังที่ยังไม่ถูกศาลพิพากษาลงโทษเป็นผู้บริสุทธิ์และควรได้รับการปฏิบัติทำนองนั้น เช่นจะต้องแยกขังจากนักโทษเด็ดขาด

ด้านการทำงาน ให้ทำงานได้โดยความสมัครใจและควรได้รับค่าจ้างตอบแทน และอนุญาตให้หาหนังสือพิมพ์ เครื่องเขียน อุปกรณ์การประกอบอาชีพด้วยเงินส่วนตัวหรือของผู้อื่นเท่าที่ไม่ขัดต่อการดำเนินงานของศาล และควรให้แพทย์หรือทันตแพทย์ประจำตัวผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาเข้าพบและตรวจรักษาได้ ถ้ามีเหตุผลเพียงพอโดยเสียค่าใช้จ่ายเอง นอกจากนี้ควรอนุญาตให้ติดต่อสื่อสารกับครอบครัวญาติมิตร และมีโอกาสได้รับการเยี่ยมเท่าที่ไม่ขัดต่อการดำเนินการของศาล ความมั่นคงปลอดภัย และความเป็นระเบียบของเรือนจำและการต่อสู้คดีก็ควรได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยไม่คิดค่าตอบแทน ตลอดจนให้โอกาสที่ปรึกษากฎหมาย ได้เข้าพบปะปรึกษารูปคดี ตระเตรียมและให้คำแนะนำเท่าที่จะทำได้

4. ผู้ต้องขังคดีแพ่ง ได้วางข้อกำหนดไว้ว่าในประเทศที่กฎหมายบัญญัติให้ลงโทษจำคุกผู้เป็นหนี้ หรือโดยคำสั่งศาลตามกระบวนการที่มิใช่คดีอาญา การปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้จะต้องไม่รุนแรงเกินกว่าความจำเป็นในการควบคุมมิให้หลบหนี โดยจะต้องรักษาระเบียบวินัยและควรให้การปฏิบัติด้วยความปราณีไม่หย่อนกว่าคนต้องขังระหว่างพิจารณา

DPU

5.บุคคลที่ถูกจับกุมหรือคุมขังโดยไม่ผ่านกระบวนการพิพากษาคดีของศาล ได้กำหนดว่า บุคคลที่ถูกคุมขังโดยปราศจากการฟ้องร้องพิจารณาคดีของศาลจะต้องได้รับการคุ้มครอง และได้รับประโยชน์

2.4.4 มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศไทย

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำของประเทศไทยตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ มีข้อที่ต้องพิจารณาประกอบกับกฎหมายที่ใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำของกรมราชทัณฑ์และเรือนจำทหาร อันจะได้แก่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2497 ประกอบกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้นได้ปฏิบัติสอดคล้องกับหลักมาตรฐานขั้นต่ำหรือไม่ อันทำให้ทราบถึงจุดบกพร่องหรือข้อขัดข้องในทางปฏิบัติว่ามีอยู่อย่างไร เพื่อการแก้ไขให้สอดคล้องและเป็นบรรทัดฐานเดียวกันกับหลักสากล

การนำข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำฯ มาใช้ปฏิบัติกับผู้ต้องขังในประเทศไทย จากผลการศึกษาของประธาน วัฒนวาณิชย์ พบว่าการปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในประเทศไทย มิได้มีมาตรฐานที่แตกต่างกันมากนักในสาระสำคัญ ในกรณีที่แตกต่างกัน อย่างกรณีของการลงโทษทางวินัยแก่ผู้ต้องขัง แม้ว่ากฎหมายและข้อบังคับส่วนใหญ่จะไม่แตกต่างกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ แต่ในทางปฏิบัติก็ยังมีปัญหาอยู่มาก เช่น ผู้ต้องขังมีจำนวนมากเกินความจุของเรือนจำ สภาพความเป็นอยู่ที่เลวร้าย และเจ้าพนักงานเรือนจำผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุมดูแลผู้ต้องขังมีการปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การใช้อำนาจไม่เป็นธรรมและลำเอียง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีข้อบกพร่องในอีกหลายๆ ประการ เช่นอนามัย อาหาร การทำงาน การแยกผู้ต้องขัง ฯลฯ[82] และจากการศึกษาวิจัยของประเสริฐ เมฆมณี[83] เปรียบเทียบพระราชบัญญัติราชทัณฑ์เรียงมาตราและกฎกระทรวง ที่เกี่ยวข้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ ซึ่งพบว่า บทบัญญัติในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ

---

[82] สุวารี รวบทองคำ. **การปฏิบัติงานราชทัณฑ์ไทยในทศวรรษหน้า : ศึกษาโดยเทคนิคเดลฟาย**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533, หน้า 78-80.

[83]ประเสริฐ เมฆมณี. **คำอธิบายเปรียบเทียบพระราชบัญญัติราชทัณฑ์เรียงมาตรา**. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์, 2526, หน้า 20.

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำขององค์ การสหประชาชาติในประเทศไทย ที่ครอบคลุมในทุกเรื่องนั้น เป็นการศึกษาของ อารีลักษณ์ สินธพพันธุ์ ซึ่งมีรายงานผลการศึกษาสรุปได้ว่าข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติจำนวน 80 ข้อ จาก 95 ข้อ โดยเลือกเฉพาะข้อที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย และไม่นับข้อที่เป็นข้อความทั่วไป ไม่ได้ระบุให้มีการปฏิบัติหรือมาตรฐานใด ๆ ออก พบว่าการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศไทยมีความสอดคล้อง หรือปฏิบัติได้ตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำดังกล่าวถึง 42 ข้อ หรือร้อยละ 52.50 ปฏิบัติได้บางส่วน 25 ข้อ หรือร้อยละ 31.25 และปฏิบัติไม่ได้ 13 ข้อ หรือร้อยละ 16.25 ดังนั้นหากเมื่อรวมข้อที่สามารถปฏิบัติได้ และปฏิบัติได้บางส่วนเข้าด้วยกันแล้ว การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศไทย มีความสอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำจำนวน 67 ข้อ หรือร้อยละ 83.75 ส่วนจำนวนเรื่องที่การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศไทยไม่สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำหรือปฏิบัติไม่ได้เลย ซึ่งมีอยู่ 13 ข้อนั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มหลับนอน การบริการทางการแพทย์ วินัยและการลงทัณฑ์ เครื่องพันธนาการ การปฏิบัติของเจ้าพนักงานเรือนจำ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวิกลจริต และผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา[84]

ส่วนปัญหาในการปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ปรากฏว่าในทัศนะของผู้บัญชาการเรือนจำ ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่สุดในการปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำคือ ปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนงบประมาณ และปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากร โดยเฉพาะบุคลากรด้านการควบคุม ซึ่งไม่เพียงพอทำให้เจ้าหน้าที่ต้องทำงานหนัก นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่ง คือ ปัญหาด้านอาคารสถานที่ ซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาผู้ต้องขัง เนื่องจากอาคารสถานที่ของเรือนจำหลายแห่งมีความเก่าแก่และทรุดโทรมหรือมีความคับแคบ สำหรับปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆที่มีการกล่าวถึงโดยผู้บัญชาการเรือนจำก็คือ ปัญหาเกี่ยวกับนโยบายของรัฐ หรือนโยบายของกระทรวง หรือของกรมราชทัณฑ์ปัญหาเกี่ยวกับความแตกต่างของพื้นฐานความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังไทยกับผู้ต้องขังของประเทศตะวันตกและปัญหาเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศ สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของหน่วยงานส่วนกลางกรมราชทัณฑ์ก็คือปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณเช่นกัน ทำให้กรมราชทัณฑ์ต้องหันไปสู่ระบบพึ่งตนเอง โดยมุ่งพัฒนางานฝึกวิชาชีพและการจัดสหกรรมในเรือนจำ ทำให้ส่งผลกระทบต่อการก่อสร้างอาคารสถานที่และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สอด

---

[84]อารีลักษณ์ สินธพพันธุ์. **ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช สาขาวิทยาการจัดการ เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์ หน่วยที่ 14. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช, 2539, หน้า 317.

คล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการวัดความสำเร็จของงาน หรือการประเมินผลซึ่งเป็นการยากที่จะวัดความสำเร็จในการแก้ไข อบรมผู้ต้องขัง ทำให้เรือนจำ หันไปพัฒนาในด้านที่สามารถประเมินผลได้ เช่น ในเรื่องการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังมากกว่าการอบรมแก้ไข[85]

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารในประเทศไทยจะสอดคล้องตาม ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติเพียงไรนั้น เป็นเรื่องที่จะต้องศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหาร ในเรือนจำทหารตลอดจนพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ที่ให้การคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังหรือกำหนดมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารไว้ประการใดบ้าง ในเรื่องนี้ผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ พบว่า บทบัญญัติส่วนใหญ่จะมีความสอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ

สำหรับปัญหาที่ว่าในทางปฏิบัติสามารถปฏิบัติได้ตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำฯ ได้เพียงใดนั้นในเรื่องนี้ผู้ศึกษาพบว่า การปฏิบัติในเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ อาทิเช่น การตรวจค้นตัวผู้ต้องขัง การลงโทษทางวินัยและการลงทัณฑ์ การใช้เครื่องพันธนาการ และการปฏิบัติของเจ้าพนักงานเรือนจำ ฯลฯ ยังไม่สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ซึ่งมีใช้มานานเป็นเวลากว่า 60 ปี แล้วนั้น อาจมีบทบัญญัติบางมาตราที่ล้าสมัย หรือไม่ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังทหารให้เป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติเท่าที่ควร จึงจำเป็นจะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติเหล่านั้น ให้มุ่งต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังทหารซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในประเทศที่เจริญแล้ว อย่างไรก็ตามแม้ว่าข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำนี้จะไม่ใช่กฎหมายแต่ก็เป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้เพื่อสร้างหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังได้

กล่าวโดยสรุปการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศไทย มีความสอดคล้องตรข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องตามข้อกำหนดมาตรฐาน

---

[85] เรื่องเดียวกัน,หน้า 319.

ขั้นต่ำฯ อาจเกิดจากปัญหาในด้านงบประมาณ ปัญหาด้านภูมิประเทศวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และบุคคลกร เป็นต้น

2.4.5 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร

เรือนจำทหารเป็นหน่วยงานหนึ่งที่สำคัญ สังกัดกระทรวงกลาโหมมีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมผู้ต้องขังทหารหรือผู้กระทำความผิดอันมิใช่พลเรือนเพื่อมิให้มีการหลบหนี โดยมีแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ สำหรับกระบวนการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารนั้น จะเริ่มตั้งแต่การรับตัวเข้ามาอยู่ในเรือนจำเพื่อที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจนกระทั่งมีการปล่อยตัวกลับคืนสู่สังคมโดยปกติสุข ซึ่งจะมีความแตกต่างกับเรือนจำพลเรือนตรงที่ผู้ต้องขังทหารมีกฎหมายเป็นการเฉพาะ เนื่องจากทหารเป็นบุคคลผู้มีหน้าที่สำคัญในการปกป้องคุ้มครองประเทศชาติ อันถือเป็นภารกิจอันสำคัญยิ่ง โดยจะกล่าวพอสังเขปได้ดังนี้

การรับตัวผู้ต้องขัง เมื่อเจ้าพนักงานรับตัวผู้ต้องขังไว้แล้วให้ตรวจสิ่งของที่ติดตัวผู้ต้องขังและให้แพทย์ตรวจอนามัยผู้ต้องขังและจดบันทึกเรื่องที่เกี่ยวแก่ผู้ต้องขัง[86] โดยจะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เข้ามาอยู่ใหม่ในเรือนจำ อาทิ การตรวจเอกสาร จำพวกหมายขังของศาล หรือคำสั่งของผู้มีอำนาจลงโทษว่าถูกต้องหรือไม่ อีกทั้ง การตรวจสิ่งของที่ติดตัวผู้ต้องขังมา ว่ามีสิ่งผิดกฎหมายหรือไม่ เช่น สิ่งมึนเมา หรือยาเสพติด และอุปกรณ์เพื่อใช้สำหรับการหลบหนี ฯลฯ

การรับตัวผู้ต้องขังทหารไว้ในเรือนจำนั้นถือเป็นขั้นตอนแรกของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ข้อ 7[87] กำหนดไว้ดังนี้

(1) สถานที่ใช้เป็นเรือนจำทุกแห่ง จะต้องมีสมุดทะเบียนระบุเลขกำกับหน้าสำหรับบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ต้องขังที่รับไว้คุมขัง มีรายการดังนี้

---

[86] ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 3 ข้อ 1.

[87] ข้อกำหมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ,ข้อ 7.

ก.ข้อความบ่งตัวผู้ต้องขัง

ข.เหตุผลในการส่งมายังเรือนจำและอำนาจในการกระทำเช่นนั้น

ค.วันและเวลาที่รับตัวและปลดปล่อย

(2)การรับตัวบุคคลใดเข้าคุมขังไว้ในเรือนจำและทัณฑสถาน พึงมีคำสั่งชอบด้วยกฎหมาย รายละเอียดของคำสั่ง ให้บันทึกไว้ในทะเบียน

พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 มาตรา 6 เจ้าพนักงานเรือนจำจะรับบุคคลใดไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำได้ต่อเมื่อ ได้รับหมายของศาลทหารหรือหมายขังของผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ หรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ[88]

ในการรับตัวผู้ต้องขังทหาร จะต้องมีตัวคนที่ถูกควบคุมและหมายของศาลทหารหรือหมายขังของผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ หรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เมื่อเรือนจำได้ตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ ถูกต้องแล้ว ก็จะส่งตัวผู้ต้องขังเข้าไปยังเรือนจำ และเมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำได้รับตัวผู้ต้องขังไว้แล้ว ให้จัดการดังต่อไปนี้[89]

(1) ตรวจสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขัง

(2) ให้แพทย์ตรวจอนามัยผู้ต้องขัง

(3) จัดการบันทึกเรื่องที่เกี่ยวแก่ผู้ต้องขัง

การตรวจค้นสิ่งของที่ติดตัวผู้ต้องขังนั้น ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงก็ให้ผู้ต้องขังนั้นเองแสดงสิ่งของที่ตนมีติดตัวมาต่อเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ตรวจ หากยังเป็นที่สงสัยว่าผู้ต้องขังยังไม่แสดงสิ่งของที่มีอยู่ทั้งหมด ก็ให้เชิญหญิงอื่นที่เชื่อถือมาช่วยทำการตรวจให้[90]

การตรวจอนามัยผู้ต้องขังที่รับตัวไว้ใหม่เป็นไปตาม ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ สำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ข้อ 24. แพทย์จะต้องตรวจร่างกายผู้ต้องขังทุกคนโดยมิชักช้านับแต่แรกรับตัวไว้ในเรือนจำ และตรวจอีกเป็นครั้งคราวภายหลังที่ได้รับตัวแล้วตามความจำ

---

[88] พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 มาตรา 3.

[89] ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 3 ข้อ 1.

[90] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 3 ข้อ 4.

เป็นเพื่อจะได้ทราบว่าผู้ต้องขังคนใดป่วยเป็นโรคทางกายหรือทางจิตอย่างไรบ้าง แล้วจะได้นำมาบำบัดรักษาถ้าป่วยหรือสงสัยว่า ป่วยโรคติดต่อก็จะได้แยกไว้ กับถ้าตรวจพบข้อบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจอันจะเป็นอุปสรรคต่อการปรุงแต่งแก้ไขผู้ต้องขังนั้น ก็จะต้องบันทึกแจ้งไว้ตลอดจนทำการวินิจฉัยความสามารถทางร่างกายในการทำงานของผู้ต้องขังแต่ละคนไว้ด้วย[91]

นอกจากนี้ ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำมาตรา 3 ข้อ 4. กำหนดให้แพทย์ตรวจอนามัยผู้ต้องขังที่ได้รับตัวไว้ใหม่ในวันที่รับตัวนั้น ถ้าไม่อาจมาตรวจในวันนั้นได้ ก็ให้มาตรวจในวันที่ถัดต่อไปโดยเร็ว เมื่อแพทย์ตรวจพบว่า ผู้ต้องขังคนใดป่วยจักต้องมีการรักษาพยาบาล หรือมีโรคติดต่อซึ่งจะลุกลามเป็นภัยร้ายแรงแก่ผู้อื่น ให้แพทย์ชี้แจ้งแนะนำการปฏิบัติแก่ผู้บังคับเรือนจำ[92] หรือถ้าแพทย์ตรวจพบว่าผู้ต้องขังคนใดป่วย ซึ่งจำเป็นต้องส่งออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำ ให้แพทย์แจ้งต่อผู้บังคับเรือนจำ และทำรายงานยื่นต่อผู้บังคับบัญชาการเรือนจำ ในรายงานนั้นให้ชี้แจ้งอาการป่วยที่ตรวจพบ ความเห็นในเรื่องของโรคหรือชนิดของการป่วย และสถานรักษาพยาบาลนอกเรือนจำที่เห็นสมควรจัดส่งตัวไปรักษาพยาบาลนั้นด้วย[93]

การแยกผู้ต้องขังเป็นวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวางแผนในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสมอันเป็นประโยชน์ในการอบรมแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขังให้กลับประพฤติตนเป็นคนดีซึ่งได้กำหนดไว้ในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ

ข้อ 8. ผู้ต้องขังต่างประเภทกัน พึงแยกคุมขังไว้คนละแห่งหรือคนละส่วนของทัณฑสถาน โดยคำนึงถึง เพศ อายุ ประวัติในทางอาชญากรรม เหตุผลในทางคดีและความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติผู้ต้องขังเหล่านั้น ดังนี้[94]

1.ผู้ต้องขังชายและหญิง พึงแยกไว้คนละทัณฑ์ถาน ทัณฑสถานแห่งใดใช้ควบคุมทั้งสองเพศแล้วไซร้ สถานที่มีคุมขังหญิงพึงแยกเป็นเอกเทศโดยเด็ดขาด

---

[91] ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ,ข้อ 24.

[92] ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 3 ข้อ 4.

[93] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 3 ข้อ 4 วรรคท้าย.

[94] ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ,ข้อ 8.

2.คนต้องขังระหว่างพิจารณา พึงแยกจากนักโทษเด็ดขาด

3.ผู้ต้องโทษกักขังเกี่ยวกับหนี้สินและคดีแพ่งอื่น ๆ พึงแยกจากผู้กระทำความผิด

4.ผู้ต้องขังเยาว์วัยพึงแยกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่

ในส่วนของเรือนจำได้มีการแยกขังผู้ต้องขัง เนื่องจากเรือนจำทหารมีผู้ต้องขังอยู่หลายประเภทตามที่ได้กำหนดไว้ใน ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ซึ่งได้แบ่งแยกผู้ต้องขังออกเป็น 3 ประเภทดังนี้[95]

(1)คนต้องขังระหว่างสอบสวนหรือระหว่างพิจารณาของศาลและคนฝาก

(2)คนต้องจำขังตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในความผิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร

(3)นักโทษ

คนต้องขังตาม (1) และ (2) ข้างต้นนั้นจะต้องแบ่งออกเป็นพวกย่อย ๆ ลงไปอีก 2 พวก คือข้าราชการกลาโหมชั้นสัญญาบัตร นายทหารประทวน พลทหาร และบุคคลอื่นจำพวกหนึ่ง

เรือนจำทหารได้มีการปฏิบัติในการแยกขังผู้ต้องขังโดยได้ถือปฏิบัติตาม ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ดังนี้

1. ให้จัดแบ่งสถานที่ของเรือนจำออกเป็นส่วน ๆ โดยให้มีสิ่งกีดกั้น หรือขอบเขตอันแน่นอนแสดงแบ่งส่วนนั้นๆ และจัดแยกผู้ต้องขังแต่ละประเภทหรือจำพวกไว้ในส่วนต่าง ๆ ที่จัดแบ่งขึ้นนั้น หากเรือนจำใดโดยสภาพการณ์ไม่อาจทำได้ดังนั้นก็ให้พยายามจัดการคุมขังให้ใกล้เคียงกับที่ได้กล่าวมาแล้ว[96]

2. ผู้ต้องขังซึ่งไม่น่าจะรวมอยู่กับผู้ต้องขังอื่นในประเภทเดียว หรือสถานที่เดียวกันได้โดยจะก่อเหตุร้าย หรือมีเหตุพิเศษอย่างอื่นที่ควรจะแยกการคุมขังแล้ว ก็ให้แยกผู้นั้นไปได้[97]

3. คนต้องขังในระหว่างสอบสวนหลายคนในคดีเดียวกัน โดยปกติให้แยกไว้อย่าให้ปะปนกัน[98]

---

[95] ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 4 ข้อ 1.

[96] ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 4 ข้อ 2.

[97] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 4 ข้อ 3.

[98] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 4 ข้อ 4.

DPU

4. คนต้องขังหญิง ให้แยกคุมขังไว้ต่างหากจากผู้ต้องขังชายและเมื่อมีสภาพเป็นนักโทษแล้วเมื่อใดให้ทางการเริ่มจัดการส่งตัวไปคุมขังไว้ยังเรือนจำฝ่ายพลเรือน[99]

นอกจากนี้เรือนจำทหารได้มีการแบ่งนักโทษออกเป็นชั้น ๆ ไว้ ดังนี้[100]

(1)ชั้นเยี่ยม

(2)ชั้นดีมาก

(3)ชั้นดี

(4)ชั้นกลาง

(5)ชั้นเลว

(6)ชั้นเลวมาก

การย้ายผู้ต้องขังได้กำหนดไว้ในข้อ 45 ตามข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติไว้ดังนี้[101]

1.เมื่อมีการเคลื่อนย้ายผู้ต้องขังเข้าออกเรือนจำ พึงระมัดระวังให้อยู่ในสายตาประชาชนน้อยที่สุดการควบคุมจะต้องจัดทำไปในทางที่มิให้ผู้ต้องขังได้รับดูหมิ่นเหยียดหยามมิให้เห็นเป็นสิ่งประหลาด และมิให้เปิดเผยต่อผู้พบเห็น

2. ยานพาหนะที่ใช้ลำเลียงผู้ต้องขังอย่าให้อับลม มืดทึบ หรือทรมานร่างกายโดยไม่จำเป็น

3.การลำเลียงผู้ต้องขังนี้ ทางราชการจะต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายและควรให้การปฏิบัติด้วยความเสมอภาค

พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การย้ายผู้ต้องขังไว้ในมาตรา 7 "การย้ายผู้ต้องขังจากเรือนจำของทหารไปเรือนจำของฝ่ายพลเรือนหรือย้ายผู้ต้องขังจากเรือนจำของฝ่ายพลเรือนมาเรือนจำของฝ่ายทหารนั้น ให้เป็นไปตามความตกลงระหว่างรัฐมนตรีในพระราชบัญญัตินี้ กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงซึ่งบังคับบัญชาการราชทัณฑ์"

---

[99] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 5 ข้อ 5.

[100] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 5 ข้อ 1.

[101] ข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ,ข้อ 45.

ในการปฏิบัติเกี่ยวกับการขอย้ายนักโทษจากเรือนจำของทหารไปยังเรือนจำของฝ่ายพลเรือน เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาไทยตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 18890/2492 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2492 ได้กำหนดวิธีการปฏิบัติในการย้ายนักโทษทหารไว้ ดังนี้[102]

1. ให้ย้ายผู้ต้องขังทหารคดีเด็ดขาดที่มีกำหนดโทษจำคุกเกินกว่า 3 ปี แต่ไม่เกิน 10 ปี จากเรือนจำทหารไปคุมขังยังเรือนจำจังหวัดหรือเรือนจำกลางของกรมราชทัณฑ์ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเดียวกับเรือนจำทหาร หากกำหนดโทษจำคุกเกินกว่าอำนาจการควบคุมของเรือนจำจังหวัด หรือเรือนจำกลางดังกล่าวที่จะควบคุมได้แล้วให้ย้ายไปคุมขังยังเรือนจำกลางที่มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังนั้นได้ ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ที่สุด

2. สำหรับผู้ต้องขังทหารที่มีกำหนดโทษจำคุกสูงกว่า 30 ปีจนถึงประหารชีวิตคดีเด็ดขาด ให้ย้ายไปคุกขังที่เรือนจำกลางบางขวางแต่เพียงแห่งเดียว

3. ให้ผู้บังคับบัญชาของเรือนจำทหารแห่งนั้น ทำหนังสือรายงานขออนุญาตการย้ายไปยังอธิบดีกรมราชทัณฑ์เพื่อเป็นหลักฐานและการพิจารณาสั่งการก่อนทุกครั้ง

ในกรณีเหตุฉุกเฉินอันอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของผู้ต้องขังถ้าเจ้าพนักงานเรือนจำไม่สามารถจะย้ายผู้ต้องขังไปควบคุมไว้ ณ ที่อื่นได้ทันท่วงทีจะปล่อยผู้ต้องขังไปชั่วคราวก็ได้ แต่ผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยไปนั้นต้องกลับเรือนจำหรือไปรายงานยังที่ตั้งหน่วยทหาร หรือที่ว่าการอำเภอภายในกำหนดยี่สิบสี่ชั่วโมงนับตั้งแต่เวลาที่ปล่อยไป และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่นั้น ๆ ถ้าผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยไปละเลยไม่ปฏิบัติดังกล่าวนี้ ให้ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีการควบคุม[103]

การแจ้งระเบียบปฏิบัติแก่ผู้ต้องขังที่เข้ามาใหม่ซึ่งยังไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพเรือนจำได้ ดังนั้นเจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องชี้แจ้งให้ผู้ต้องขังทราบถึงระเบียบข้อบังคับ การรักษาระเบียบวินัยของเรือนจำ และเรื่องอื่น ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้ผู้ต้องขังเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ในระหว่างต้องโทษ ซึ่งกำหนดไว้ในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฯ ข้อ35 นับแต่แรกรับตัวเข้ามา พึงให้ผู้ต้องขังได้รับหนังสือคู่มือว่าด้วยระเบียบข้อบังคับที่ได้ตราไว้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามชั้นของเขา

---

[102] หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ 18890/2492 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2492.

[103] พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 ,มาตรา 7 ข้อ 1.

การรักษาวินัยของเรือนจำ วิธียื่นคำขอและร้องทุกข์และเรื่องอื่นๆ ที่จำเป็น เพื่อได้ศึกษาให้เข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของเขา จะได้ปรับตัวให้เข้ากับชีวิตในเรือนจำต่อไป และถ้าผู้ต้องขังไม่รู้หนังสือจะต้องแจ้งด้วยวาจา[104]ซึ่งการปฏิบัติของเรือนจำทหารได้กำหนดไว้ใน ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 2 ข้อ 6(6) กำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำ มีหน้าที่อบรมผู้ต้องขังในสังกัดของตนให้มีวินัยและศีลธรรม นอกจากนี้เจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องชี้แจงข้อห้ามและข้อปฏิบัติให้กับผู้ต้องขังทราบ ตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 11 เรื่องข้อห้ามและข้อปฏิบัติของผู้ต้องขัง

การควบคุมผู้ต้องขังทหารถือเป็นหน้าที่ของเรือนจำทหารที่จะต้องรับผิดชอบปกครองดูแลผู้ต้องขังให้อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อยและรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงปลอดภัยภายในเรือนจำ ซึ่งข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำทหาร ได้กำหนดการควบคุมผู้ต้องขังภายในเรือนจำทหารไว้ดังนี้

1. ให้ผู้ต้องขังเข้าห้องขังเวลา 18.00 และนำออกจากห้องขังเวลา 06.00 หากกำหนดเวลานี้ไม่เหมาะแก่กิจการหรือสภาพการณ์แห่งเรือนจำให้ผู้บัญชาการเรือนจำกำหนดเวลาใหม่ได้ตามที่เห็นสมควร[105]

2. เมื่อมีเหตุการณ์ไม่สงบขึ้นในเรือนจำ เจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องรีบแจ้งเหตุต่อผู้บังคับเรือนจำและเป็นหน้าที่ของผู้บังคับเรือนจำจักต้อง[106]

2.1รวบรวมเจ้าพนักงานเรือนจำทำการป้องกันโดยการกวดขัน

2.2ให้แจ้งเหตุต่อนายทหารเวรรักษาการณ์ หรือกองรักษาการณ์ที่ใกล้เคียงให้ทราบโดยด่วน

2.3 ให้รีบรายงานผู้บัญชาการเรือนจำ

เมื่อผู้บัญชาการเรือนจำทราบเหตุ จะต้องมายังเรือนจำและจัดการระงับเหตุโดยทันที

สำหรับการรักษาวินัย และการลงทัณฑ์ผู้ต้องขังนั้นได้กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ดังต่อไปนี้

---

[104] ข้อกำหนดมาตรฐานสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ข้อ 35.

[105] ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 7 ข้อ 1.

[106] เรื่องเดียวกันมาตรา 7 ข้อ 6.

มาตรา 9 เมื่อผู้ต้องขังคนใดกระทำความผิด ซึ่งมีลักษณะอย่างที่ผู้บังคับบัญชาทหารจะลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ทหารผู้กระทำผิดได้โดยไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว ก็ให้อำนาจผู้บังคับบัญชาเรือนจำหรือเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยตามมาตรา 10 ได้ภายในเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด

นอกจากนั้น ความผิดฐานประทุษร้ายแก่ทรัพย์ของเรือนจำอันเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ดีฐานพยายามจะหลบหนีก็ดี ให้เป็นไปตามบทบัญญัติในวรรคก่อน

มาตรา 10 ทัณฑ์ทางวินัยที่จะลงแก่ผู้ต้องขังนั้น มีดังนี้

(1) ภาคทัณฑ์

(2) งดหรือลดสิทธิต่างๆ โดยมีกำหนดเวลา

(3) ขังเดี่ยวไม่เกินสามเดือน

(4) ขังห้องมืดไม่มีเครื่องหลับนอนไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมงในสัปดาห์หนึ่งโดยความเห็นชอบของแพทย์ฝ่ายทหาร

(5) เฆี่ยนคราวหนึ่งไม่เกินยี่สิบที ในความควบคุมของแพทย์ฝ่ายทหาร แต่ห้ามเฆี่ยนคราวต่อไป เว้นแต่จะล่วงพ้นเวลาสามสิบวันจากวันเฆี่ยนคราวที่แล้ว ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงห้ามเฆี่ยน

(6) ใช้หรือเพิ่มเครื่องพันธนาการ

ปัจจุบันการลงโทษทางวินัยแก่ผู้ต้องขังตามมาตรา 10 ดังกล่าวข้างต้นอาทิเช่น การขังเดี่ยว ขังห้องมืด และการเฆี่ยน ต่างๆเหล่านี้ ยังไม่ได้มีการบัญญัติยกเลิกกฎหมายดังกล่าวโดยเฉพาะการเฆี่ยน ถือว่าเป็นการลงโทษที่มีลักษณะเป็นการทรมาน โหดร้าย ไร้มนุษย์ธรรม ซึ่งขัดต่อข้อกำหนดฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ข้อ 31 ที่ว่า "การลงทัณฑ์ต่อร่างกายขังห้องมืด และการลงทัณฑ์ที่เหี้ยมโหด ทารุณไร้มนุษย์ธรรมหรือต่ำช้า แก่ผู้ต้องขังที่ฝ่าฝืนวินัยเป็นอันห้ามขาด" และขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 31 วรรคสอง ที่ว่า "การทรมานทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษย์ธรรมจะกระทำมิได้..."

การเยี่ยมและการติดต่อของผู้ต้องขังในเรือนจำทหารเป็นไปตามข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ37 กำหนดไว้ว่า พึงอนุญาตให้ผู้ต้องขังติดต่อกับครอบครัว และเพื่อนที่เชื่อถือได้ของเขาตามกำหนดอย่างสม่ำเสมอ ทั้งทางจดหมายและโดยการเยี่ยมเยียนในความควบคุมของเจ้าหน้าที่เท่าที่จำเป็น

นอกจากนี้ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 13 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการเยี่ยมและการติดต่อของผู้ต้องขังไว้ ดังต่อไปนี้[107]

ข้อ 1. การเยี่ยมผู้ต้องขังนั้น ให้เยี่ยมได้เฉพาะในวันหยุดงานระหว่างเวลาตั้งแต่ 12.00 ถึง 15.00 เว้นแต่มีเหตุจำเป็น ก็ให้ผู้บังคับเรือนจำมีอำนาจอนุญาตให้เยี่ยมเป็นพิเศษในวันและเวลาอื่นได้

ข้อ 2. คนต้องขังในระหว่างสอบสวน ห้ามเยี่ยม เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้บังคับเรือนจำ

ข้อ 3. กรณีนอกจากที่กล่าวแล้วในข้อ 1. และข้อ 2. แห่งมาตรานี้ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่เรือนจำยอมอนุญาตให้ผู้ใดเยี่ยมผู้ต้องขังเป็นอันขาด

ข้อ 4. เจ้าหน้าที่เรือนจำจะยอมอนุญาตให้ผู้เยี่ยมพบกับผู้ต้องขังได้แต่เฉพาะในบริเวณเรือนจำและในที่ซึ่งได้กำหนดไว้เท่านั้น และขณะเยี่ยมต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่กำกับคอยดูคอยฟังอยู่ด้วย ตลอดเวลาที่เยี่ยม

ข้อ 5. ผู้บังคับเรือนจำจะอนุญาตให้ทนายซึ่งแก้ต่างผู้ต้องขัง ติดต่อกับผู้ต้องขังโดยไม่ต้องมีเจ้าหน้าที่กำกับคอยฟังก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร

ข้อ 6. ถ้าผู้เยี่ยมกับผู้ต้องขังพูดกันเป็นภาษาอื่น ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้กำกับฟังไม่เข้าใจหรือพูดเป็นเชิงยุยงเสี้ยมสอนในทางทุจริต หรือด้วยอุบายอย่างใดๆก็ดี ให้เจ้าหน้าที่นั้นมีอำนาจที่จะห้ามมิให้พูดกันต่อไปได้ แล้วรีบรายงานผู้บังคับเรือนจำทราบทันที

ข้อ 7. ผู้คุมหรือผู้ต้องขังคนใด ทราบว่าผู้มาติดต่อกับผู้ต้องขังกระทำการใด ๆ เป็นเชิงยุยงเสี่ยมสอนในทางทุจริต ให้รีบรายงานให้ผู้บังคับเรือนจำทราบ

เมื่อผู้บังคับเรือนจำได้รับรายงานดังกล่าวแล้วจะสั่งให้นำตัวผู้ต้องขังกลับคืนเข้าห้องขังและบังคับผู้เยี่ยม หรือผู้มาติดต่อให้ออกจากเรือนจำไปในทันทีก็ได้

ข้อ 8. ถ้าผู้เยี่ยม หรือติดต่อนำสิ่งของมาให้ผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่ผู้กำกับต้องตรวจของนั้นก่อน เมื่อเห็นเป็นของไม่ต้องห้าม จึงให้มอบแก่ผู้ต้องขังรับไปถ้าเป็นของต้องห้ามต้องยึดของนั้นไว้แล้วรีบรายงานให้ผู้บังคับเรือนจำทราบ

---

[107]ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ, มาตรา 13.

การร้องทุกข์และการยื่นเรื่องราวต่างๆ ของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร เป็นไปตามข้อกำหนดมาตราฐานสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฯ ข้อ 36 ที่กำหนดไว้ดังนี้

(1) พึงให้โอกาสผู้ต้องขังทุกคน ร้องขอหรือร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาการเรือนจำ หรือผู้แทนสัปดาห์ละครั้ง

(2) พึงให้ผู้ต้องขังร้องขอหรือร้องทุกข์ต่อผู้ตรวจราชการเรือนจำขณะที่มาตรวจเรือนจำได้ ควรให้โอกาสได้พูดกับผู้ตรวจการเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มาตรวจเรือนจำ โดยไม่มีผู้บัญชาการเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่เรือนจำร่วมอยู่ด้วย

(3) ผู้ต้องขังทุกคนควรได้รับอนุญาตให้ยื่นคำร้องหรือคำร้องทุกข์ตามลำดับชั้นตามแบบที่ถูกต้อง เสนอถึงผู้บริหารงานราชทัณฑ์ส่วนกลางหรือตุลาการ หรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจโดยตรง โดยไม่ต้องมีการตรวจคำร้องหรือคำร้องทุกข์นั้นๆก่อน

(4) คำร้องหรือคำร้องทุกข์ของผู้ต้องขังทุกฉบับจะต้องดำเนินการทันทีและได้รับคำตอบโดยไม่ชักช้าเว้นแต่จะไม่มีหลักฐานเพียงพอหรือไม่มีมูลความจริง

สำหรับเรือนจำทหารได้ปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 มาตรา 18 ได้ให้สิทธิผู้ต้องขัง ทหารที่จะร้องทุกข์หรือเรื่องราวใด ๆ ต่อเจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้บังคับบัญชาเรือนจำ รัฐมนตรี หรือทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้[108] และหลักการดังกล่าวนี้ได้กำหนดไว้ในข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ [109]ตามแนวทางต่อไปนี้

1. การร้องทุกข์นั้น อาจกระทำด้วยวาจา หรือด้วยการยื่นเป็นหนังสือก็ได้ถ้ากระทำด้วยวาจาให้เจ้าพนักงานที่ได้รับคำร้องทุกข์บันทึกคำร้องทุกข์นั้นไว้ บันทึกคำร้องทุกข์หรือหนังสือร้องทุกข์ต้องลงลายมือชื่อผู้ร้องทุกข์[110]

2. การเขียนคำร้องทุกข์ เรื่องราว หรือฎีกา ผู้ต้องขังจะเขียนเอง หรือขอร้องให้ผู้อื่นเขียนให้ตามถ้อยคำของตนก็ได้ หากตนไม่สามารถจะเขียนเองได้[111]

---

[108]พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 มาตรา 18.

[109] ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 17.

[110]เรื่องเดียวกัน,มาตรา 17 ข้อ 1.

[111] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 17 ข้อ 2 วรรคสอง.

3. ในกรณีที่ผู้ต้องขังของสงวนข้อความเป็นลับ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานอยู่ใกล้ในระยะที่อาจอ่านได้ หรือขออ่านหรือยอมให้ผู้อื่นมีโอกาสเช่นนั้น นอกจากผู้ต้องขังนั้นจะยินยอม[112]

4. เมื่อผู้บังคับเรือนจำได้รับหนังสือดังกล่าวแล้ว ให้เปิดผนึกซองออกตรวจดูข้อความและปฏิบัติดังต่อไปนี้[113]

4.1 สอบข้อเท็จจริง

4.2 แก้ไขหรือช่วยเหลือตามคำร้องขอสมควรแก่กรณี

4.3 เสนอต่อไปยังผู้บัญชาการเรือนจำพร้อมกับรายงานชี้แจงการปฏิบัติ

5. ข้อความในหนังสือร้องทุกข์เรื่องราวหรือฎีกานั้น ผู้ต้องขังจะขอรักษาเป็นความลับก็ได้ ถ้าเช่นนั้นต้องสอดหนังสือไว้ในซองและผนึกเสียหน้าซองให้เขียนว่า"ลับ" ถ้าผู้ต้องขังไม่ได้เขียนคำนี้ไว้ให้เจ้าพนักงานเรือนจำจะเขียนให้ในเมื่อทราบความประสงค์ หนังสือเช่นว่านี้ห้ามมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำอ่าน แต่มีหน้าที่ต้องส่งไปยังผู้รับ หากเป็นหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม หรือทูลเกล้าฯ ถวายแล้วให้ส่งไปยังผู้บังคับบัญชาเพื่อดำเนินการต่อไปตามระเบียบ[114]

6.คำสั่งหรือคำชี้แจงตอบคำร้องทุกข์ เรื่องราวหรือฎีกา ต้องแจ้งให้ผู้ยื่นทราบและจัดให้ผู้อื่นได้ลงลายมือชื่อรับทราบไว้ เป็นหลักฐานด้วย[115]

การอนุญาตให้ผู้ต้องขังลา มาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติเรือนจำ พ.ศ. 2479 ได้บัญญัติ เกี่ยวกับเรื่องการลาของผู้ต้องขังไว้ว่า นักโทษเด็ดขาดคนใดมีความประพฤติดี มีความอุตสาหะ การทำงานเกิดผลดีอาจได้รับประโยชน์ดังนี้ คือ (4) ลาไม่เกิน 4 วันในคราวหนึ่ง โดยไม่รวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทางเข้าด้วย ในกรณีที่มีความจำเป็นเกี่ยวกับธุรกิจสำคัญหรือกิจการในครอบครัวแต่ห้ามมิให้ออกนอกราชอาณาจักรไทยและต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด[116] และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำมาตรา 14 ที่เกี่ยวกับการลา ซึ่งกำหนดไว้ดังต่อไปนี้

1.การอนุญาตให้ลานั้น จะกระทำได้ต่อเมื่อผู้บัญชาการเรือนจำได้พิจารณาแล้วเห็นความจำเป็นและได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม[117]

---

[112] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 17 ข้อ 2 วรรคสาม.

[113] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 17 ข้อ 4.

[114] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 17 ข้อ 5.

[115] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 17 ข้อ 6.

[116] พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479,มาตรา 14.

[117] ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ,มาตรา 14 ข้อ 1.

2.เมื่อผู้ใดได้รับอนุญาตให้ลาได้ ผู้บัญชาการเรือนจำจักต้องทำหนังสือสำคัญมอบให้ผู้นั้นติดตัวไป และผู้ได้รับอนุญาตต้องนำหนังสือสำคัญนี้ไปแสดงต่อเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองท้องที่ที่ไปนั้นทราบในกำหนดเวลา 24ชั่วโมงนับแต่เวลาไปถึง ถ้าไม่แสดงเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองจะจับตัวส่งมายังเรือนจำก็ได้[118]

3.เมื่อได้อนุญาตให้นักโทษผู้ใดลาไป ให้ผู้บัญชาการเรือนจำแจ้งแก่ตำรวจสันติบาล หรือข้าหลวงประจำจังหวัดแห่งท้องถิ่นที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ลาไปนั้นด้วยแล้วแต่กรณี[119]

การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังได้กำหนดไว้ในมาตราฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ข้อ 77 ไว้ดังนี้

1.ควรมีข้อกำหนดให้ผู้ต้องขังทุกคนได้ศึกษาต่อเท่าที่เขาสามารถจะรับการศึกษาได้รวมทั้งการสอนศาสนาในประเทศที่พอจะดำเนินการได้ ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกและผู้เยาว์วัยต้องบังคับให้เรียนและทางการราชทัณฑ์ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ

2. การศึกษาของผู้ต้องขัง พึงปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาของชาติเพื่อว่าเมื่อพ้นโทษแล้วจะศึกษาต่อได้สะดวก

ในส่วนของการจัดการศึกษาของเรือนจำทหารนั้นพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 มาตรา 14 ได้กำหนดไว้ว่า "นักโทษคนใดมีความประพฤติดี มีความอุตสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษาอาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง...." และข้อบังคับเรือนจำทหาร มาตรา 2 ข้อ 3(7) กำหนดให้ผู้บังคับเรือนจำเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ มีอำนาจหน้าที่จัดการและควบคุมการศึกษา ตลอดจนการอบรมผู้ต้องขัง[120]เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นว่าได้กำหนดไว้อย่างไม่ชัดเจน นอกจากนี้ยังพบว่าในปัจจุบันเรือนจำทหารไม่ได้มีการจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาต่อซึ่งไม่เป็นไปตามข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

การใช้แรงงานหรือการทำงานของผู้ต้องขังได้กำหนดไว้ในมาตรา 8 แห่งข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ดังนี้

---

[118] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 14 ข้อ 2.

[119] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 14 ข้อ 3.

[120] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 14 ข้อ 3(7).

1.นักโทษและผู้ต้องขังในความผิดฐานละเมิดพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารที่ไม่พิการทุพพลภาพ หรือป่วยนั้น เจ้าพนักงานเรือนจำจะจัดให้ทำงานได้ทุกอย่างตามที่เห็นสมควร[121]

2. งานที่จัดให้ทำนั้น จะต้องพิจารณาถึงเหตุต่อไปนี้[122]

2.1 กำหนดโทษ

2.2 ความแข็งแรงแห่งร่างกาย

2.3 สติปัญญาและอุปนิสัย

2.4 ผลงานของงาน

2.5 ผลในทางอบรม

2.6 สภาพการณ์แห่งเรือนจำ

3.ห้ามมิให้จ่ายผู้ต้องขังออกทำงานนอกเรือนจำเว้นแต่นักโทษชายและผู้ต้องขังในความผิดฐานละเมิดพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร ผู้บัญชาการเรือนจำอนุญาตได้[123]

4.การจ่ายผู้ต้องขังไปทำงานนอกเรือนจำ เจ้าหน้าที่ผู้มารับกับเจ้าหน้าที่ทางเรือนจำต้องลงนามรับส่งผู้ต้องขังกันไว้ในสมุดบัญชีไว้เป็นหลักฐาน[124]

5.เวลาทำงานห้ามมิให้ผู้ควบคุมอนุญาตให้บุคคลใด ๆ นอกจากผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าหน้าที่ของเรือนจำเข้าใกล้ หรือพูดจาหรือให้สิ่งของไม่ว่าอย่างใดๆ แก่ผู้ต้องขัง[125]

การจัดอาหารของเรือนจำทหารเป็นไปตามข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฯข้อ 20กำหนดไว้ว่า ผู้ต้องขังทุกคนจะต้องได้รับอาหารอันมีประโยชน์เพียงพอที่จะเสริมสร้างสุขภาพและความแข็งแรงของร่างกาย จัดปรุงอย่างสะอาด และจัดเลี้ยงอย่างเป็นระเบียบ และจัดน้ำให้พอดื่มทุกเมื่อ

ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 10 การเลี้ยงอาหารแก่ผู้ต้องขัง กำหนดไว้ ดังนี้[126]

---

[121] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 8 ข้อ 1.

[122] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 8 ข้อ 2.

[123] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 8 ข้อ 3.

[124] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 8 ข้อ 4.

[125] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 8 ข้อ 5.

[126] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 10.

1. ห้ามมิให้ผู้ต้องขังหุงหาประกอบอาหารเป็นส่วนตัว หรือนำอาหารไปรับประทานนอกเขตที่ทางการเรือนจำได้กำหนดไว้ โดยที่มิได้รับอนุญาตจากผู้บังคับเรือนจำ

2. นักโทษและคนต้องขังฐานละเมิดพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารจักต้องรับประทานอาหารซึ่งทางการเรือนจำจ่ายให้ จะรับประทานอาหารส่วนตัวได้แต่เฉพาะผู้ที่ได้รับอนุญาตไว้ในข้อบังคับนี้

3. โดยปกติต้องจัดให้ผู้ต้องขังได้รับประทานอาหารอย่างน้อยวันละ 2 มื้อ คือ เช้าและเย็น อาหารมื้อหนึ่ง ๆ ให้มีข้าวและกับ

4.ผู้ต้องขังที่ทำงานหนัก หรือตรากตรำ ผู้บัญชาการเรือนจำจะสั่งให้จัดอาหารเพิ่มให้มากสิ่ง หรือมากมื้อขึ้นก็ได้ หรือจะอนุญาตให้นำอาหารส่วนตัวมารับประทานเป็นพิเศษ

5.อาหารที่ผู้ต้องขังจะรับประทาน ต้องให้เจ้าหน้าที่แพทย์ตรวจก่อน ในกรณีที่เจ้าหน้าที่แพทย์มาตรวจไม่ได้ ให้จัดเจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจแทน

การปล่อยตัวเมื่อพ้นกำหนดโทษ ได้กำหนดไว้ในข้อบังคับทหารว่าด้วย เรือนจำมาตรา 16 ดังต่อไปนี้[127]

1. เมื่อนักโทษคนใด จะต้องปล่อยตัวให้พ้นโทษในสัปดาห์ต่อไปข้างหน้า ให้ผู้บังคับเรือนจำเสนอรายงานต่อผู้บัญชาการเรือนจำ เพื่อขอคำสั่งปล่อยต่อไป

2. เมื่อผู้บัญชาการเรือนจำได้รับรายงานขออนุญาตปล่อยนักโทษดั่งกล่าวแล้วในข้อก่อน ต้องจัดนายทหารชั้นสัญญาบัตรไปตรวจสอบก่อนปล่อยนั้นทุกครั้ง

3. ถ้าเป็นการปล่อยคนต้องขังตามคำสั่งของศาล หรือของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจแล้ว ให้ผู้บังคับเรือนจำจัดการปล่อยได้ทันที ส่วนหมายหรือเอกสารการสั่งปล่อยนั้น ให้นำเสนอต่อผู้บัญชาการเรือนจำ

4. เมื่อถึงกำหนดปล่อยให้ปฏิบัติดั่งต่อไปนี้

3.1 เรียกสิ่งของที่จ่ายประจำตัวคืน

3.2 คืนทรัพย์สินของผู้ต้องขังให้แก่ผู้ต้องขังไป

3.3 ทำหลักฐานในการปล่อย

3.4 ผู้ต้องขังคนใดไม่มีเครื่องแต่งกายจะแต่งออกไปจากเรือนจำ ให้จ่ายเครื่องแต่งกายให้สำรับหนึ่งตามที่เห็นสมควร

3.5 ออกบัตรแสดงบริสุทธิ์ให้

---

[127] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 16.

5. เมื่อจะมีการปล่อยตัวผู้ต้องขังดั่งกล่าวมาแล้วในวันและเวลาใด ให้ผู้บังคับเรือนจำแจ้งไปยังกรมกองทหารต้นสังกัดของผู้นั้น หรือกองทะเบียนทหารเพื่อจะได้จัดเจ้าหน้าที่มารับตัวไป

2.4.6 เปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเรือนจำพลเรือนกับเรือนจำทหาร

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยใช้เรือนจำ เป็นมาตรการลงโทษผู้ต้องขังโดยการควบคุมตัวไว้ในเรือนจำซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังที่เข้ามาใหม่ จนกระทั่งถูกปล่อยตัวเมื่อผู้ต้องขังพ้นกำหนดโทษ ซึ่งในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เป็นบุคคลพลเรือน การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจะกำหนดไว้ใน พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ส่วนผู้ต้องขังทหารนั้น การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจะกำหนดไว้ใน พ.ร.บ. เรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และนอกจากนี้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังยังได้กำหนดไว้ใน กฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเรือนจำต่างๆ ยังมีความแตกต่างโดยเฉพาะเรือนจำพลเรือนของกรมราชทัณฑ์กับเรือนจำทหารของกระทรวงกลาโหม ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญต่างๆ เช่น สภาพการณ์ท้องถิ่น ข้อจำกัดของอาคารสถานที่ จำนวนเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง งบประมาณ ตลอดจนความรู้ความเข้าใจใน กฎหมาย ระเบียบและข้อกำหนดต่างๆในการบริงานเรือนจำซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

อย่างไรก็ตามการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งในเรือนจำของกรมราชทัณฑ์และในเรือนจำทหารผู้ศึกษาได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ไว้ในบทที่ 2 หัวข้อที่ 2.3.2 และในหัวข้อที่ 2.3.5 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบข้อแตกต่างเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เป็นพลเรือนกับผู้ต้องขังทหารแล้ว สามารถสรุปประเด็นที่สำคัญได้ ดังนี้

1.การตรวจเรือนจำ พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 ได้บัญญัติ เรื่องการตรวจเรือนจำ โดยบุคคลภายนอกเป็นคณะกรรมการในการตรวจเรือนจำมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณากิจการของเรือนจำ และให้คำแนะนำแก่เจ้าพนักงานเรือนจำ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการส่งเสริมและควบคุมการตรวจสอบกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่เรือนจำได้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ส่วน พ.ร.บ.เรือนจำทหาร พ.ศ.2479 ไม่ได้บัญญัติให้บุคคลภายนอกเป็นคณะกรรมการตรวจเรือนจำ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วการตรวจเรือนจำทหารจะมีคณะกรรมการของหน่วยทหารเท่านั้นจะไม่มีการตรวจเรือนจำโดยคณะกรรมการที่เป็น

บุคคลภายนอกเหมือนดังเช่นการตรวจเรือนจำพลเรือน อันถือได้ว่ามีความสำคัญในการที่เจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังได้รับความคุ้มครองในสิทธิมนุษยชนมากยิ่งขึ้น

2.การจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา ในปัจจุบันเรือนจำพลเรือนได้มีการจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา โดยในเรือนจำจะมีสถานศึกษาของกรมการศึกษานอกโรงเรียนเปิดทำการสอนในทุกระดับ และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชได้เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าสมัครเป็นนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาด้วย โดยรัฐบาลได้จัดเครื่องอุปกรณ์การศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ สมุดหนังสือ เป็นต้น ส่วนเรือนจำทหารนั้นไม่ได้มีการจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ

3.การอนุญาตให้ผู้ต้องขังไปทำงานนอกเรือนจำ ในการจัดผู้ต้องขังไปทำงานนอกเรือนจำนั้นเรือนจำพลเรือนได้อนุญาตให้ผู้ต้องขังที่เป็นนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานนอกเรือนจำได้ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้และมีคณะกรรมการคัดเลือก ส่วนเรือนจำทหารไม่อนุญาตให้นักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานนอกเรือนจำ เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากผู้ต้องขังอาจจะหลบหนีไปได้ นอกจากนี้กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58แห่ง พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ยังได้กำหนดวันหยุดทำงานของผู้ต้องขังไว้อย่างชัดเจน เช่น วันรัฐธรรมนูญ วันเฉลิมพระชนพรรษา วันอื่นๆที่รัฐมนตรีกำหนดไว้ ส่วนพ.ร.บ.เรือนจำทหาร พ.ศ.2479 ไม่ได้ระบุไว้ชัดเจน

4.การลงโทษทางวินัยแก่ผู้ต้องขัง สำหรับผู้ต้องขังทหารที่กระทำความผิดวินัยแล้วจะต้องได้รับโทษตาม พ.ร.บ.เรือนจำทหาร พ.ศ.2479 ได้กำหนดเรื่องการลงโทษทางวินัยสำหรับผู้ต้องขังทหารไว้ ซึ่งโทษที่ใช้ลงแก่ผู้ต้องขังนั้นมีบางส่วนที่ยังบัญญัติใช้อยู่ในกฎหมายดังกล่าว เช่น การเฆี่ยน อันเป็นการเปิดช่องว่างให้มีการลงโทษผู้ต้องขังตามกฎหมายได้ ส่วนทางเรือนจำของกรมราชทัณฑ์นั้น ในทางปฏิบัติกรมราชทัณฑ์ได้สั่งให้เรือนจำยกเลิกการลงโทษเฆี่ยนนักโทษ ปรากฏตามหนังสือกรมราชทัณฑ์ ด่วนมากที่ 49/2491 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม 2491 เรื่องการจองจำ การเฆี่ยน และการลงโทษผู้ต้องขัง นอกจากนี้การลงโทษทางวินัยสำหรับผู้ต้องขังทหารอาจจะมีลักษณะการลงโทษที่หนักกว่าผู้ต้องขังพลเรือนหรืออาจแตกต่างจากเรือนจำพลเรือน ทั้งนี้เนื่องมาจากว่าทหารจะต้องเป็นผู้อยู่ในระเบียบวินัยและธรรมเนียมการปฏิบัติของทหาร

5.การอนามัยและสุขาภิบาล ในการปฏิบัติของเรือนจำทหารนั้น ตามข้อบังคับทหาร ว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 9 ข้อ 1 กำหนดให้แพทย์เข้าตรวจเรือนจำ ในส่วนที่เกี่ยวกับการอนามัยของผู้ต้องขัง และการสุขาภิบาลของเรือนจำโดยทั่วๆไป ไม่น้อยกว่าเดือนละ 2 ครั้ง ส่วนเรือนจำพลเรือนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58แห่ง พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ข้อ 66 ให้แพทย์เข้าตรวจเรือนจำ ในส่วนที่เกี่ยวกับอนามัยของผู้ต้องขังและสุขาภิบาลของเรือนจำโดยทั่วๆไป ทุก 3 วัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าเรือนจำพลเรือน

จะเน้นเรื่องการรักษาอนามัยและสุขาภิบาลเป็นสำคัญทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเรือนจำพลเรือนมีผู้ต้องขังมากกว่าเรือนจำทหารดังนั้นจึงต้องดูแลเอาใจใส่เรื่องนี้เป็นอย่างดีเพราะหากปล่อยให้ความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำไม่ถูกต้องตามหลักสุขอนามัยหรือปล่อยให้สภาพแวดล้อมไม่ดี ก็จะเกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและสภาพจิตใจของผู้ต้องขัง อันนำไปสู่โรคภัยไข้เจ็บตามมา

6.อำนาจการคุมขังผู้ต้องขัง สำหรับการคุมขังผู้ต้องขังในเรือนจำทหารนั้น เรือนจำทหารมีอำนาจคุมขังผู้ต้องขังทหารที่เป็นนักโทษเด็ดขาดที่ถูกจำคุกไม่เกิน 3 ปี ไว้ในเรือนจำได้ หากเกินกำหนด 3 ปีก็จะส่งตัวไปคุมขังยังเรือนจำพลเรือนแทน ซึ่งแตกต่างจากเรือนจำของพลเรือนที่สามารถคุมขังผู้ต้องขังได้ไม่มีการกำหนดอัตราโทษ เหตุผลน่าจะมาจากเรือนจำทหารมีสภาพอาคารสถานที่อาจไม่แข็งแรงพอ และจำนวนเจ้าหน้าที่ในเรือนจำมีน้อย

7.การฝึกอาชีพให้กับผู้ต้องขัง ในทางปฏิบัติแล้วทางเรือนจำทหารไม่ค่อยมีการฝึกอาชีพให้กับผู้ต้องขังทหาร ในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำเหมือนเช่นเรือนจำของพลเรือน ซึ่งจะเห็นได้ว่าเรือนจำพลเรือนได้มีการเปิดสอนวิชาชีพที่ตลาดแรงงานต้องการหรือเหมาะสมกับท้องถิ่น (หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ มท 0904/ว.58 ลงวันที่ 7 พฤษภาคม 2536)นอกจากนี้ผู้ต้องขังของพลเรือนยังมีรายได้จากการฝึกอาชีพที่ได้จากรายได้จากผลิตสินค้า เช่นการจำหน่ายสินค้าที่ทำจากไม้ เครื่องโลหะ เครื่องหวาย และอื่นๆอีกมากมาย

8.การแยกขัง โดยเฉพาะผู้ต้องขังหญิงในส่วนของผู้ต้องขังหญิงที่อยู่ในเรือนจำทหารนั้นได้มีการแยกขังไว้ต่างหากจากผู้ต้องขังชาย แต่อยู่ในเรือนจำที่เป็นที่คุมขังที่มีผู้ต้องขังชายรวมอยู่ด้วย ซึ่งจะแตกต่างจากเรือนจำของพลเรือน ในการแยกขังสำหรับผู้ต้องขังหญิงให้นำไปคุมขังที่ทัณฑสถานหญิงโดยเฉพาะ ไม่มีการนำผู้ต้องขังหญิงไปขังไว้ในเรือนจำที่มีผู้ต้องขังชายรวมอยู่ด้วย

9.การปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ และข้อบังคับของผู้ต้องขัง สำหรับผู้ต้องขังทหารเมื่อเข้าไปอยู่ในเรือนจำจะต้องปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบและข้อบังคับที่เรือนจำได้กำหนดไว้แล้ว ผู้ต้องขังที่เป็นทหารนั้นจะต้องอยู่ในระเบียบวินัยทหารและแบบธรรมเนียมของทหารอีกด้วย นอกจากนี้ผู้ต้องขังทหารที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำยังมีการจัดแบ่งชั้นยศถึงแม้นว่าตนเองจะตกเป็นผู้ต้องขังก็ตาม ซึ่งถ้าผู้ต้องขังผู้ใดมียศสูงกว่าลักษณะของการปฏิบัติในเรือนจำอาจจะมีความแตกต่างจากผู้ต้องขังที่มียศน้อยกว่าหรือผู้ต้องขังที่เป็นข้าราชการที่มียศการปฏิบัติในเรือนจำอาจจะมีความแตกต่างจากผู้ต้องขังที่เป็นพลทหาร(ทหารเกณฑ์) และผู้ต้องขังที่มียศต่ำกว่าจะต้องเคารพต่อผู้ต้องขังที่มียศสูงกว่าเช่นกัน ส่วนเรือนจำพลเรือนนั้นผู้ต้องขังจะต้องปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบและข้อบังคับของเรือนจำเพียงเท่าที่กำหนดไว้ในเรือนจำเท่านั้น ซึ่งจะแตกต่างจากผู้ต้องขังที่เป็นทหาร

10.การรับตัวผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำ สำหรับเรือนจำทหารนอกจากจะรับตัวผู้ที่กระทำความผิดต่อกฎหมายไว้แล้ว เรือนจำทหารยังสามารถที่จะคุมขังทหารที่กระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติ

วินัยทหาร ได้อีกด้วย ซึ่งจะแตกต่างเรือนจำพลเรือนที่คุมขังเฉพาะผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายบ้านเมืองเท่านั้นจะไม่มีการคุมขังผู้ต้องขังที่กระทำความผิดวินัยไว้ในเรือนจำเหมือนดังเช่นเรือนจำทหาร

11.ความรู้และความเข้าใจในกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆของเจ้าพนักงานเรือนจำหรือผู้คุมในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง สำหรับในเรือนจำทหารนั้น เจ้าพนักงานเรือนจำหรือผู้คุมที่มาจากพลอาสา(ทหารกองประจำการหรือพลทหาร) ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเรือนจำทหารนั้นส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับหลักทัณฑวิทยาและกฎหมายเกี่ยวกับการราชทัณฑ์และวิชาอื่นๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง นอกจากนี้บุคคลที่จะมาเป็นผู้บังคับเรือนจำทหารในแต่ละเรือนจำจะมาจากการได้รับการแต่งตั้งให้มาปฏิบัติหน้าที่ราชการในตำแหน่งผู้บังคับเรือนจำตามวาระ และอาจจะมีความรู้ความเข้าใจในระบบงานราชทัณฑ์น้อย ซึ่งในทางปฏิบัติไม่แน่ใจว่าจะจัดหาบุคคลที่มีคุณสมบัติและมีประสบการณ์เช่นนั้นได้เพียงพอหรือไม่ ส่วนเจ้าพนักงานเรือนจำหรือผู้คุมของเรือนจำฝ่ายพลเรือนจะเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับ หลักทัณฑวิทยา กฎหมายเกี่ยวกับการราชทัณฑ์ และวิชาอื่นๆที่จำเป็นในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยเฉพาะเจ้าพนักงานเรือนจำจะเป็นผู้ที่จบการศึกษาชั้นปริญญาตรีและเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านกฎหมายอันแตกต่างจากบุคคลกรของเรือนจำทหาร

กล่าวโดยสรุปแล้วการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังไม่ว่าจะเป็นของเรือนจำพลเรือนหรือเรือนจำทหารต้องถือปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นหลักสำคัญ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอาจมีความแตกต่างกันไปไม่มากก็น้อย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ของท้องถิ่น อาคารสถานที่ งบประมาณ เจ้าหน้าที่ ผู้ต้องขัง และอื่นๆอีกหลายประการดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น แต่อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจะต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ผู้ต้องขังควรจะได้รับ และจะต้องเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้โดยจะไม่ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างทารุณโหดร้าย ไร้มนุษย์ธรรม นอกจากนี้ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจะต้องไม่มุ่งเน้นในเรื่องการแก้แค้นทดแทนให้สาสมกับความผิดที่ได้ทำไปเหมือนดังเช่นรูปแบบเดิม แต่ควรจะเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีของประเทศต่อไป

บทที่ 3

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479

มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาย่อมต้องการมีชีวิตอยู่ในโลก ด้วยอิสระเสรีภาพในทุกๆ ด้าน ดังที่ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และหนึ่งในเอกสารนั้นก็คือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ประกอบกับในศตวรรษที่ 17 แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งแต่เดิมถือว่าเป็นเรื่องภายในของแต่ละรัฐ ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงและขยายขอบเขตมาเป็นเรื่องของความร่วมมือในระหว่างประเทศเพื่อหาทางในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้กว้างขวางขึ้น ซึ่งสิ่งที่แสดงออกให้ปรากฏซึ่งแนวความคิดดังกล่าวก็คือ ความร่วมมือกันในระดับประเทศ จากการที่ประเทศต่างๆ ได้เคลื่อนไหวเพื่อให้มีการยุติการกระทำทางด้านการค้าทาส การทำข้อตกลงในเรื่องของการปฏิบัติต่อผู้บาดเจ็บในสนามรบ การวางกฎเกณฑ์ในการทำสงคราม และการคุ้มครองผู้ต้องขังให้มีสภาพที่ดีขึ้น ต่างๆ เหล่านี้ อันเป็นการขยายแนวความคิดอันสืบเนื่องมาจากเรื่องของการให้ความคุ้มครองทางด้านสิทธิมนุษยชนที่ชัดเจน อย่างเช่น ในกรณีของการทำข้อตกลงบรัสเซลส์(Brussels Agreement) ในปี ค.ศ. 1890 ซึ่งมีประเทศภาคี 16 ประเทศในขณะนั้นได้ตกลงร่วมกันในการยุติการค้าทาสลงอย่างสิ้นเชิง หรือในกรณีของการประชุมที่กรุงเฮก เมื่อปี ค.ศ. 1899 และในปี ค.ศ. 1907 ที่ได้มีการจัดทำอนุสัญญาขึ้นหลายฉบับเพื่อกำหนดการทำสงครามบนพื้นดิน ในทะเล และการปฏิบัติต่อเชลยศึก[1] ต่างๆ เหล่านี้เป็นต้น

จากกรณีดังกล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้มีวิวัฒนาการมานานพอสมควร หากเทียบกับระยะเวลาในปัจจุบัน ซึ่งต่อไปจะได้ทำการศึกษาถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารก่อนและหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันว่าได้มีการรับรองหรือคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้อย่างไร ดังจะได้กล่าวเป็นลำดับต่อไปนี้

---

[1] จิตรา วีรบุรีนนท์. **เอกสารการสอนชุดวิชา สันติศึกษา (หน่วยที่ 8-15)** มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาศิลปศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2533, หน้า 545.

3.1 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

การคุ้มครองสิทธิมุนษยชน มีจุดริเริ่มมาจากการต่อสู้เรียกร้องของประชาชนที่เกิดขึ้นในการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยเหตุผลที่เรียกร้อง ก็เพื่อต้องการให้ได้มาซึ่งสิทธิเสรีภาพและเพื่อหลุดพ้นจากการใช้อำนาจของรัฐที่เกินขอบเขต เนื่องจากการปกครองระบอบเสรีประชาธิปไตยนั้น ไม่ว่ารัฐหรือบุคคลจำเป็นต้องเคารพในหลักการปกครองภายใต้กฎหมาย ซึ่งรัฐจะต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย[2] ทั้งนี้ เพราะแนวความคิดในเรื่องการปกครองภายใต้กฎหมายของรัฐ เป็นแนวความคิดที่มาจากรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรและเป็นกฎหมายสูงสุด ซึ่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานหรือสิทธิมนุษยชนของประชาชนไว้หลายประการ อาทิเช่น สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกาย สิทธิในทรัพย์สิน เป็นต้น เพราะการที่รัฐต้องตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายดังกล่าว จึงก่อให้เกิดผลที่ตามมาคือ รัฐมีหน้าที่ในการที่จะต้องงดเว้นการกระทำโดยการไม่เข้าไปแทรกแซงสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยไม่ได้รับความยินยอมจากประชาชน

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังทหาร โดยหลักขั้นพื้นฐานแล้วผู้ต้องขังทหารยังคงมีสิทธิเสรีภาพทุกประการเช่นเดียวกับบุคคลหรือผู้ต้องขังที่เป็นพลเรือน เว้นแต่สิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ถูกจำกัดลงโดยผลของกฎหมาย ด้วยเหตุผลของความจำเป็น ประกอบกับเพื่อความสงบเรียบร้อยในสังคม ดังนั้น ในการศึกษานี้จะได้กล่าวถึงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในบางประการอันเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังก่อนหน้าที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ดังจะกล่าวต่อไปนี้คือ

3.1.1 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายของบุคคลไว้ว่า "บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย...."[3] โดยเสรีภาพในชีวิตและร่างกายนี้ ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญหรือเป็นสิทธิ

---

[2] อมร จันทรสมบูรณ์. **การปฏิรูปการเมือง คอนสติตัวชั่นแนลลิสม์ ทางออกของประเทศไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม บัวหลวงจำกัด, 2537, หน้า 15.

[3] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5) พ.ศ. 2538. มาตรา 4.

มนุษยชนประเภทหนึ่ง ที่ได้รับการรับรองในสาส์นรับรองสิทธิระหว่างประเทศหลายฉบับ นับแต่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ เพียงแต่สิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังบางส่วนที่ต้องสูญเสียไปจากการถูกลงโทษ แต่ยังคงไว้ซึ่งความเป็นพลเมืองของประเทศคนหนึ่ง อันน่าจะถือได้ว่าผู้ต้องขังเหล่านั้นยังคงมีสิทธิเสรีภาพบางส่วนที่เหลืออยู่ แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการลงโทษของแต่ละประเทศที่จะนำมาใช้ ประกอบกับสภาพในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม

ส่วนการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหรือการคุ้มครองเสรีภาพในชีวิตและร่างกายผู้ต้องขังทหารนั้นมีอยู่หลายประการ ได้แก่สิทธิในการจะไม่ถูกลงโทษอย่างทารุณโหดร้าย เช่น การเฆี่ยน การตีตรวน การขังห้องมืด เป็นต้น ซึ่งโดยหลักการขั้นพื้นฐานแล้ว ผู้ต้องขังทหารยังคงถือว่าเป็นมนุษย์ผู้มีศักดิ์ศรี อันต้องได้รับการปฏิบัติจากเจ้าพนักงานเรือนจำทหารอย่างที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อกัน แม้ว่าผู้ต้องขังทหารจะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพอันเนื่องจากผลของการกระทำผิดโดยผลของกฎหมายก็ตาม แต่ผู้ต้องขังทหารเหล่านั้นก็ยังคงที่จะได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นมนุษย์ ซึ่งบุคคลหรือองค์กรของรัฐใดจะทำการละเมิดต่อสิทธิในขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขังทหารนั้นไม่ได้ และเพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารดำเนินไปอย่างยุติธรรม ดังนั้น รัฐจึงน่าที่จะได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติเพื่อให้เจ้าพนักงานเรือนจำทหารได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหาร เพื่อให้เป็นไปอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน อันจะสอดคล้องกับหลักการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

นอกจากนี้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติยังได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังในการบังคับโทษจากองค์กรของรัฐ โดยกำหนดไว้ว่า "บุคคลใด ๆ จะถูกทรมาณหรือได้รับผลการปฏิบัติหรือการลงโทษที่ทารุณโหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้"[4] ดังนั้นในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหาร รัฐหรือเจ้าพนักงานเรือนจำทหาร จะลงโทษผู้ต้องขังอย่างทารุณโหดร้ายมิได้ เพราะอาจเป็นการขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่า ไม่มีหลักเกณฑ์หรือมาตรฐานใดๆ มาเป็นเครื่องวัดว่าการปฏิบัติหรือการลงโทษอย่างไรที่ถือว่าเป็นการทารุณโหดร้าย หรือไร้มนุษยธรรม อันเป็นข้อที่น่าพิจารณา

---

[4] ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ค.ศ. 1948, มาตรา 5.

จากกรณีที่ได้พิจารณาศึกษามาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ถือว่าเป็นการทารุณโหดร้าย จะหมายความครอบคลุมถึงกรณี ดังต่อไปนี้คือ

ก.การใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง

ข.การใช้อาวุธทำร้ายผู้ต้องขัง

ค.การลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ผู้ต้องขัง

ก.การใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง จะเห็นได้ว่าก่อนที่จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญในฉบับปัจจุบัน การใช้เครื่องพันธนาการนั้นมีการกำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 ในมาตรา 11 โดยการห้ามมิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่เป็นบุคคลที่น่าจะทำอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น หรือเป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบอันอาจเป็นภยันตรายต่อตนเองหรือผู้อื่นหรือเป็นบุคคลที่น่าจะพยายามหลบหนีการควบคุม หรือเมื่อถูกคุมตัวไปนอกเรือนจำเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมเห็นเป็นการสมควรที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการ หรือเมื่อเป็นการสมควรจะต้องใช้เครื่องพันธนาการเนื่องแต่สภาพของเรือนจำ สภาพของเหตุการณ์ของท้องถิ่น[5] และนอกจากนี้ในข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ในมาตรา 6 ข้อ 5 ซึ่งออกตามความในมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ได้ให้อำนาจแก่ผู้บัญชาการเรือนจำเป็นเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการที่จะสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังและมีอำนาจที่จะเพิกถอนคำสั่งนั้น[6]

จากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำดังกล่าว ได้มีการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ผู้ต้องขังทหารในการใช้เครื่องพันธนาการไว้พอควร โดยการไม่อนุญาตให้เจ้าพนักงานเรือนจำทหารใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขัง เว้นแต่จะเป็นไปตามกฎหมาย หรือหากพิจารณาอีกแง่มุมหนึ่ง จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวน่าจะมีลักษณะที่สามารถตีความได้กว้างขวาง อันอาจทำให้เกิดช่องว่างของกฎหมายในการใช้ดุลพินิจสั่งการหลีกเลี่ยงหรืออาจเป็นการเลือกปฏิบัติกับผู้ต้องขัง ในการใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เพื่อป้องกันการหลบหนี ซึ่งถือว่าเป็นการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร

---

[5] พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 มาตรา 11.

[6] ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ที่ 1/12067 มาตรา 6 ข้อ 5.

อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าการใช้เครื่องพันธนาการนั้นมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการลงโทษผู้ต้องขังแต่ใช้เพื่อความจำเป็นในการควบคุมตัวผู้ต้องขังในกรณีที่จำเป็นเท่านั้น แต่ถ้าพิจารณาถึงขนาดของเครื่องพันธนาการต่างๆที่ระบุไว้ใน ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ในมาตรา 6 ข้อ 2 โดยเฉพาะเครื่องพันธนาการประเภทตรวนซึ่งมี 2 ขนาด คือขนานที่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 10 มิลลิเมตร และที่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 17 มิลลิเมตร นั้นหากพิจารณาแล้วอาจกล่าวได้ว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ตรวนที่มีขนานใหญ่เช่นนี้ ซึ่งอาจทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าตนเองถูกลงโทษ

นอกจากนี้ ในหลักมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติได้มีข้อห้ามมิให้มีการใช้เครื่องพันธนาการประเภทต่าง ๆ เช่น กุญแจมือ โซ่ ตรวน และเสื้อทรมาน เว้นแต่จะเป็นกรณีป้องกันการหลบหนีในระหว่างการเคลื่อนย้ายผู้ต้องขัง และในกรณีของการนำผู้ต้องขังไปศาล หรือเป็นคำสั่งของแพทย์ให้ใช้ หรือผู้บัญชาการเรือนจำมีคำสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการ ในกรณีที่ผู้ต้องขังทำร้ายตัวเองทำร้ายบุคคลอื่น หรือทำลายทรัพย์สิน ในเมื่อไม่มีทางอื่นใดที่จะสามารถกระทำการป้องกันได้ โดยคำสั่งของผู้บัญชาการเรือนจำ ในกรณีนี้จะต้องทำการปรึกษาแพทย์และรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาในทันที[7]

ข.การใช้อาวุธทำร้ายผู้ต้องขัง เห็นได้ว่า พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 บัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาเรือนจำหรือเจ้าพนักงานเรือนจำสามารถใช้สิ่งอื่นนอกจากอาวุธได้ เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังกำลังหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนีและไม่มีทางจะป้องกันอย่างอื่นนอกจากการใช้อาวุธ หรือเมื่อผู้ต้องขังก่อความวุ่นวายหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลายส่วนหนึ่งส่วนใดของเรือนจำ หรือเมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังจะทำร้ายเจ้าพนักงานเรือนจำหรือผู้อื่น[8] ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงการอนุญาตให้ใช้อาวุธแก่ผู้ต้องขังตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 ตามมาตรา 12 ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ[9]ที่ว่า "ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใดย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน" และนอกจากนี้ในมาตรา 5 แห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าว ยังบัญญัติไว้ว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้ง

---

[7] ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ, ข้อ 33.

[8] พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 มาตรา 12 .

[9] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 4.

ต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับไม่ได้[10] ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญได้วางหลักเกณฑ์ไว้เป็นการทั่วไป เพื่อให้การตรากฎหมายขึ้นมาใช้บังคับขององค์กรนิติบัญญัติจะต้องคำนึงถึงการให้ความคุ้มครองในสิทธิมนุษยชนเป็นประการสำคัญ

ส่วนการจำกัดสิทธิและเสรีภาพเป็นเพียงข้อยกเว้น มีลักษณะใช้บังคับเป็นการทั่วไป มีความแน่นอนชัดเจน ไม่มีผลบังคับใช้ย้อนหลัง และเท่าที่จำเป็นพอสมควรแก่เหตุ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ต้องขัง

ค.การลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งในข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ได้กล่าวไว้ในเรื่องของการลงทัณฑ์ต่อร่างกายโดยการขังห้องมืด และการลงทัณฑ์ที่ทารุณโหดร้ายและไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้าแก่ผู้ต้องขังที่ฝ่าฝืนวินัยเป็นอันห้ามขาด[11] ซึ่งการลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายซึ่งยังมิได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับข้อกำหนดดังกล่าว

โดยที่ในการลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ผู้ต้องขังตาม พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 กำหนดไว้ในมาตรา 9 ว่า เมื่อผู้ต้องขังคนใดกระทำความผิด ซึ่งมีลักษณะอย่างที่ผู้บังคับบัญชาทหารจะลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ทหารผู้กระทำความผิดได้ โดยไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว ก็ให้อำนาจผู้บังคับบัญชาเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยตามมาตรา 10 ได้ภายในเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมกำหนด[12] และทัณฑ์ทางวินัยที่จะลงแก่ผู้ต้องขังนั้น มีดังต่อไปนี้[13]

(1)ภาคทัณฑ์

(2)งด หรือลดสิทธิต่างๆ โดยมีกำหนดเวลา

(3)ขังเดี่ยวไม่เกินสามเดือน

---

[10] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 5.

[11] ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ข้อ 31.

[12] พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 มาตรา 9 วรรค 1.

[13] พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 .มาตรา 10.

(4)ขังห้องมืดไม่มีเครื่องหลับนอนไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมงในสัปดาห์หนึ่ง โดยความเห็นชอบของแพทย์ฝ่ายทหาร

(5)เฆี่ยนคราวหนึ่งไม่เกินยี่สิบที ในความควบคุมของแพทย์ฝ่ายทหาร แต่ห้ามเฆี่ยนคราวต่อไป เว้นแต่จะล่วงพ้นเวลาสามสิบวันเฆี่ยนคราวที่แล้ว ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงห้ามเฆี่ยน

(6)ใช้ หรือเพิ่มเครื่องพันธนาการ

นอกจากนี้ในกรณีที่ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดวินัย ซึ่งข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ มาตรา 12 ระบุให้ผู้มีอำนาจดังต่อไปนี้ลงทัณฑ์ได้ตามข้อบังคับนี้[14] คือ

ข้อ 1. ผู้บังคับเรือนจำจังหวัด และเรือนจำกรมกองทหารหรือเรือนจำทหารชั่วคราว มีอำนาจลงทัณฑ์ ดั่งต่อไปนี้

(1)ภาคทัณฑ์

(2)งด หรือลดสิทธิต่างๆ ได้มีกำหนดไม่เกินสองเดือน

(3)ขังเดี่ยวไม่เกินสิบห้าวัน

ข้อ 2. ผู้บังคับเรือนจำมลฑลทหารและผู้บังคับเรือนจำทหารเรือกรุงเทพมีอำนาจลงทัณฑ์ดังต่อไปนี้

(1)ภาคทัณฑ์

(2)งด หรือลดสิทธิต่างๆได้มีกำหนดไม่เกินสามเดือน

(3)ขังเดี่ยวไม่เกิน 1 เดือน

ข้อ3.ผู้บังคับบัญชาเรือนจำตั้งแต่ชั้นผู้บัญชาการเรือนจำขึ้นไปให้มีอำนาจลงทัณฑ์ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 ได้ทุกสถาน แต่การงด หรือลดสิทธิต่างๆนั้น มีกำหนดไม่เกิน 6 เดือน

ข้อ 4.ในกรณีที่การกระทำอันหนึ่งเป็นความผิดจะต้องรับโทษหลายสถานนั้น ห้ามมิให้ลงโทษสำหรับความผิดนั้นเกินกว่า 2 สถาน

ข้อ 5. กรณีที่ผู้ต้องขังมีลักษณะเป็นคนดื้อด้านโดยที่ได้รับทัณฑ์ทางวินัยทหาร หรือวินัยทหารเรือนจำอย่างหนึ่งอย่างใดมาแล้วไม่น้อยกว่า2 ครั้ง หรือขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาโดยจงใจมาแล้ว

---

[14] ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ที่ 1/12067 มาตรา 12.

แม้นเพียงแต่ครั้งเดียว ถ้าผู้นั้นยังประพฤติผิดอีกให้ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจที่จะพิจารณาสั่งลงทัณฑ์เฆี่ยนหรือเพิ่มทัณฑ์สถานอื่นในความผิดครั้งหลังนี้ได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ 6. การขังเดี่ยวนั้นให้กระทำโดยวิธีแยกผู้ต้องรับโทษจากผู้ต้องขังอื่น และกักขังไว้ในที่ซึ่งจัดขึ้นไว้เป็นพิเศษ ห้ามติดต่อ หรือพูดจากับผู้อื่นทั้งสิ้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็น ก็ให้ผู้บังคับเรือนจำมีอำนาจอนุญาตได้

ให้ผู้บังคับเรือนจำสั่งให้มีผู้คอยตรวจการกักขังให้เป็นไปตามวรรคก่อน และสังเกตเมื่อเห็นมีอาการป่วย ซึ่งจะต้องมีการรักษาพยาบาล

ข้อ 7. ห้องมืดซึ่งจะใช้สำหรับเป็นที่กักขังผู้ต้องโทษนั้น ให้เจ้าหน้าที่แพทย์ตรวจเห็นชอบด้วยว่า จะไม่เป็นการผิดต่ออนามัยอย่างร้ายแรง จึงใช้ได้

ข้อ 8. การลงทัณฑ์เฆี่ยนตามข้อบังคับนี้ โดยปกติผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้แทนต้องนั่งเป็นประธานพร้อมด้วยแพทย์ทหาร และต้องให้แพทย์ได้ตรวจก่อนที่จะลงมือเฆี่ยนเมื่อแพทย์รับรองว่าเฆี่ยนได้จึงลงมือเฆี่ยน

ผู้เฆี่ยนต้องเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ และต้องเป็นผู้ไม่เคยมีสาเหตุกับผู้ที่จะต้องรับทัณฑ์เป็นส่วนตัว

การเฆี่ยนให้คว่ำเฆี่ยนและให้เฆี่ยนที่ขาท่อนบนด้วยหวาย ซึ่งมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เซนติเมตร และพยายามอย่าเฆี่ยนซ้ำแนวเดียวกัน กับทั้งห้ามเฆี่ยนในคราวต่อไป เว้นแต่จะได้ล่วงพ้นเวลา 30 วันจากวันเฆี่ยนคราวที่แล้ว

จากที่กล่าวมาข้างต้นเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ จะเห็นว่ามีการลงโทษทางวินัยโดยการขังเดี่ยว การขังห้องมืดและการเฆี่ยน เป็นการลงโทษที่ขัดต่อหลักตามข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ข้อ 31 และเป็นวิธีการที่ทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม โดยถือว่าเป็นการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ต้องขังตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ดังนั้นจึงสมควรที่จะมีการปรับปรุงแก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายหรือข้อบังคับในเรื่องนี้ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและหลักการสากลต่อไป

3.1.2 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในความคิดเห็นและความเชื่อ

โดยที่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่5) พุทธศักราช 2538 ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพในความคิด ไว้ในมาตรา 39 ไว้ว่า"บุคคลย่อมมี

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นด้วยการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น....."[15]หากพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญได้ให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นแก่บุคคลทุกคน อันหมายความรวมถึงบุคคลผู้เป็นผู้ต้องขังทหาร ที่จะต้องได้รับการปฏิบัติจากรัฐในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศ สามารถใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไม่มากก็น้อย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่ากฎหมายจะจำกัดสิทธิเสรีภาพไว้มากน้อยเพียงใด ซึ่งในมาตรา 39 วรรคสองได้บัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ว่า ".....การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เกียติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกัน หรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุภาพของประชาชน"[16]บทบัญญัติดังกล่าวนี้จะเห็นว่าห้ามจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคล โดยเฉพาะบุคคลที่เป็นผู้ต้องขังนั้นต้องอยู่ภายในบริเวณเรือนจำทหาร ที่เป็นสถานที่คุมขังจึงไม่มีสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวเช่นบุคคลทั่วไป

กรณีดังกล่าว เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญประกอบกับ พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 แล้วจะพบว่าในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ไม่มีการให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังในเรื่องการแสดงความคิดเห็นไว้อย่างชัดเจนแต่ประการใด มีแต่เพียงการบัญญัติไว้ในลักษณะที่คลุมเครือ อย่างในกรณีมาตรา 14 ที่ว่า "นักโทษคนใดมีความประพฤติดี มีความอุตสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา...อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้"[17] และเมื่อพิจารณาในข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ในมาตรา 2 เรื่องของการบังคับบัญชา ข้อ 3 (7) ที่กำหนดให้ผู้บังคับเรือนจำ เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ มีอำนาจและหน้าที่จัดการและควบคุมการศึกษาตลอดจนการอบรมผู้ต้องขัง[18] และอีกหลายๆ กรณี อาทิเช่น การอบรมผู้ต้องขัง[19] และการเลื่อนชั้นผู้ต้องขังทหารตามปกติ ให้พิจารณาจากการศึกษา[20] การเลื่อนชั้นในกรณีมีเหตุพิเศษให้พิจารณาจากความก้าวหน้าในการศึกษา[21] การติดต่อกันทางจดหมาย[22] และการเยี่ยมผู้ต้องขัง[23]

---

[15] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 39.

[16] เรื่องเดียวกัน มาตรา 39 วรรคสอง.

[17] พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479. มาตรา 14 วรรค 1.

[18] ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ, มาตรา 2 ข้อ 3 (7).

[19] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 2 ข้อ 6 (6).

[20] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 5 ข้อ 11 (1) ข.

[21] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 5 ข้อ 11 (2).

ต่างๆ เหล่านี้ จะเห็นได้ว่าในบางกรณีได้มีการจำกัดสิทธิแก่ผู้ต้องขังค่อนข้างมากมาย เช่น ในกรณีของการเยี่ยมเยียนผู้ต้องขัง ที่กำหนดว่าในขณะเยี่ยมต้องจัดให้เจ้าหน้าที่คอยฟังอยู่ด้วยตลอดเวลาที่เยี่ยม ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการพูด และเป็นการขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ อันเป็นประเด็นที่น่าจะต้องมีการพิจารณาทบทวนในเรื่องนี้ และในอีกหลายๆ เรื่องที่มิได้นำมากล่าว

ส่วนสิทธิและเสรีภาพในทางความเชื่อ ในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องศาสนาของผู้ต้องขังถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญของเรือนจำเนื่องจากสังคมของผู้ต้องขังนั้นมีความกดดันและความวิตกกังวล ศาสนาจึงมีอิทธิพลและมีบทบาทมากในการขัดเกลาอบรมบ่มนิสัยของผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นคนดี เพราะศาสนาเป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอนให้บุคคลทุกคนเป็นคนดี ละเว้นความชั่ว[24] ซึ่งในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538 ในมาตรา 27 กล่าวไว้ว่า "บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การใช้เสรีภาพดังกล่าวบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใดๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือทำให้เสียประโยชน์อันควรมีควรได้เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนาหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น"[25] เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะเห็นได้ว่า ได้มีการพยามให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลหรือผู้ต้องขัง ในทางศาสนาไว้หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการนับถือศาสนา การปฏิบัติตามพิธีกรรมความเชื่อในทางศาสนา เนื่องจากความสำคัญของศาสนาที่มีต่อเรือนจำและผู้ต้องขังนั้นมีอยู่เป็นอันมาก และได้รับการสนับสนุนมาเป็นเวลานานแล้ว โดยเฉพาะในต่างประเทศจะมีอนุศาสนาจารย์เป็นเจ้าหน้าที่ที่ทางการจ้างมา เพื่ออบรมบ่มนิสัยผู้ต้องขังให้รู้สำนึกในความผิดที่ได้กระทำลง โดยเชื่อกันว่า

---

[22] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 11 ข้อ 1 (2)และมาตรา 5 ข้อ 3 (1) ข, (2) ฉ, (3) ค, (4) ข, (5) ข, (6) ข. และข้อ 3 (ข) (2).

[23] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 13 ข้อ 3 และ ข้อ 4.

[24] ประเสริฐ เมฆมณี. **คู่มือการราชทัณฑ์ : การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน**. กรุงเทพ : โรงพิมพ์ราชทัณฑ์ , 2532, หน้า 315.

[25] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538. มาตรา 27.

ศาสนาจะสามารถกล่อมเกลาจิตใจของผู้ต้องขังที่แข็งกระด้างให้กลับมีความอ่อนโยน และยับยั้งมิให้ผู้ต้องขังกลับไปกระทำความผิดอีกและกลับตัวเป็นคนดี[26]

หากพิจารณาในพระราชบัญญัติว่าด้วยเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ จะเห็นว่าในพระราชบัญญัติดังกล่าวมิได้มีการกำหนด อันเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในเรื่องนี้แต่ประการใด แต่มีปรากฏอยู่ในข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ในมาตรา 2 ข้อ 6 (6) ที่กำหนดให้ผู้คุมเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำรองจากผู้บังคับเรือนจำ และมีหน้าที่ในการอบรมผู้ต้องขังในสังกัดของตนให้มีวินัยและศีลธรรมอันดี[27] และในมาตรา 15 ข้อ 2 (2) ง. อันเป็นข้อกำหนดหรือเงื่อนไขในการพักการลงโทษผู้ต้องขัง โดยให้มีการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การปฏิบัติกิจในทางศาสนา[28]เมื่อพิจารณาจะพบว่ากำหนดไว้อย่างมีเงื่อนไขที่ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือเป็นไปตามหลักการสากล เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ในข้อ 18 ที่กล่าวไว้ว่า บุคคลมีสิทธิในเสรีภาพแห่งความคิด มโนธรรม และศาสนา สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะเปลี่ยนศาสนา หรือความเชื่อถือและเสรีภาพ ที่จะประกาศศาสนาหรือความเชื่อถือของตนโดยการสอน การปฏิบัติ การสักการะบูชา และการประกอบพิธีกรรมไม่ว่าจะโดยลำพังตนเองหรือในประชาคมร่วมกับผู้อื่น และเป็นการสาธารณะหรือส่วนบุคคล[29] และในข้อ 19 ยังกล่าวไว้อีกว่า บุคคลมีสิทธิเสรีภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะยึดมั่นในความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอดและที่จะแสวงหา รับและแจกจ่ายข่าวสาร อีกทั้งแสดงความคิดเห็นโดยผ่านสื่อใดๆ และโดยมิต้องคำนึงถึงเขตแดน[30]

นอกจากนี้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 กล่าวไว้ในข้อ 18 ว่า[31]

1.บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา สิทธินี้ย่อมรวมถึงเสรีภาพในการมีหรือนับถือศาสนา หรือมีความเชื่อตามคตินิยมของตน และเสรีภาพในการแสดง

---

[26] ชาย เสวิกุล. **อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา**. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ, 2517, หน้า 272.

[27]ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ มาตรา 2 ข้อ 6 (6).

[28] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 15 ข้อ 2 (2) ง.

[29] ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1984 ,ข้อ 18.

[30] เรื่องเดียวกัน, ข้อ 19.

[31] กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966, ข้อ 18.

ออกทางศาสนา หรือความเชื่อของตนโดยการสักการะบูชา การปฏิบัติ การประกอบพิธีกรรม และการสอนไม่ว่าจะโดยลำพังตนเอง หรือในชุมชนร่วมกับผู้อื่น และไม่ว่าต่อสาธารณชน หรือเป็นการส่วนตัว

2.บุคคลจะถูกบีบบังคับให้เสื่อมเสียเสรีภาพในการมีหรือนับถือศาสนาหรือความเชื่อตามคตินิยมของตนมิได้

3.เสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อของบุคคลอาจอยู่ภายใต้บังคับแห่งข้อจำกัดเฉพาะที่บัญญัติโดยกฎหมาย และตามความจำเป็นเพื่อรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย สุขอนามัย หรือศีลธรรมของประชาชน หรือคุ้มครองเพื่อสิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐานของบุคคลอื่นเท่านั้น

4.รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับที่จะเคารพเสรีภาพของบิดามารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมายในการให้การศึกษาทางศาสนาและศีลธรรมแก่เด็กตามความเชื่อของตน

ข้อ 19

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง
2. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นทุกประเภท โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ไม่ว่าด้วยวาจาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือการตีพิมพ์ ในรูปของศิลปะ หรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ตนเลือก
3. การใช้สิทธิตามที่บัญญัติในวรรค2 ของข้อนี้ ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบพิเศษควบคู่ไปด้วย การใช้สิทธิดังกล่าวอาจมีข้อจำกัดในบางเรื่อง แต่ทั้งนี้ข้อจำกัดนั้นต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นต่อ

   (เอ) การเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น

   (บี) การรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อยหรือการสาธารณสุขหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน[32]

นอกจากนี้ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ยังได้รับรองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังไว้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเรือนจำ ในข้อ 6 กล่าวไว้ว่า จะต้องไม่มีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขัง โดยมิให้นำเอาเรื่องของเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นๆ สัญชาติหรือฐานะทางสังคม

---

[32] เรื่องเดียวกัน, ข้อ 19.

ทรัพย์สิน กำเนิดหรือสถานะของผู้ต้องขังมาเป็นข้ออ้างหรือข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพในทางศาสนา ซึ่งจะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยความเคารพต่อความเชื่อทางศาสนาและหลักธรรมที่ผู้ต้องขังนับถืออยู่นั้น[33] และถ้าเรือนจำมีผู้ต้องขังนับถือศาสนาเดียวกันมาก ควรจัดให้มีอนุศาสนาจารย์และแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา ที่ได้รับการแต่งตั้ง ให้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอและเยี่ยมเยียนปลอบใจผู้ต้องขังในเวลาอันสมควร และผู้ต้องขังจะต้องไม่ถูกกีดกันในการพบปะกับผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา ตรงกันข้ามถ้าผู้ต้องขังไม่ประสงค์ที่จะพบปะแล้วก็ควรจะเคารพตามทัศนะของผู้ต้องขังนั้น[34] และในการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาของผู้ต้องขัง หากเรือนจำสามารถกระทำได้ ก็ควรจะดำเนินการหรืออนุญาตให้ผู้ต้องขังทุกคนปฏิบัติศาสนกิจโดยการเข้ารวมพิธีกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในเรือนจำและให้มีหนังสือเกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนาและหนังสือคำสอนไว้ในครอบครองได้[35] และเรือนจำจะต้องจัดให้ผู้ต้องขังทุกคนได้ศึกษาต่อเท่าที่ผู้ต้องขังสามารถจะรับการศึกษาได้ รวมทั้งการสอนศาสนาให้แก่ผู้ต้องขัง[36]

3.1.3 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในทางการเมือง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในทางการเมืองไว้ในมาตรา 26 ว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิทางการเมือง การใช้สิทธิทางการเมืองให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ"[37] เมื่อพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองหรือคุ้มครองสิทธิทางการเมืองไว้แก่บุคคล โดยจะมีได้แต่เฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น เพราะบุคคลผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องขังจะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพทางการเมืองโดยผลของกฎหมายและห้ามมิให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง[38] แล้วยังห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง[39] และในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้

---

[33] ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ, ข้อ 6.

[34] เรื่องเดียวกัน, ข้อ 41.

[35] เรื่องเดียวกัน, ข้อ 42 .

[36] เรื่องเดียวกัน, ข้อ 77(11).

[37] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ,มาตรา 26.

[38] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 110 " บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้งเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ ...(3)ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย".

[39] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 113 " บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คือ (5)ต้องคำพิพากษาให้จำคุก และถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล".

แทนราษฎร พ.ศ.2522 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2535) กำหนดคุณสมบัติของผู้เลือกตั้งจะต้องมิใช่เป็นบุคคลผู้ถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลในวันเลือกตั้ง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายของประเทศไทยมิได้ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพในทางการเมืองของผู้ต้องขังทหารไว้แต่อย่างใด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ต้องขังเป็นบุคคลผู้ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำทหารเนื่องจากเป็นบุคคลที่กระทำความผิด หรือแม้แต่ผู้ต้องขังที่พ้นโทษไปแล้วก็ยังถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในทางการเมือง เช่น สิทธิในการลงสมัครเลือกตั้ง สิทธิเลือกตั้ง สิทธิในการเข้ารับราชการ ฯลฯ ประกอบกับในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ก็มิได้มีการให้การรับรองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังในทางการเมืองไว้แต่ประการใด

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1984 ในข้อ 21 ได้ให้การรับรองไว้ว่า ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในรัฐบาลของประเทศตน จะเป็นโดยตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทนซึ่งได้เลือกตั้งโดยอิสระ[40] และในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ในข้อ 25 ได้ให้การรับรองไว้ว่า พลเมืองทุกคนย่อมมีสิทธิและโอกาส โดยปราศจากความแตกต่างดังกล่าวไว้ในข้อ 2 และโดยปราศจากข้อจำกัดอันไม่สมควร ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารรัฐกิจโดยตรง หรือผ่านทางผู้แทนที่ได้รับเลือกมาอย่างเสรี อีกทั้งการออกเสียงหรือได้รับเลือกตั้งในการเลือกตั้งอันแท้จริงตามวาระ ซึ่งมีการออกเสียงโดยทั่วไปและเสมอภาค และโดยการลงคะแนนลับเพื่อประกันการแสดงเจตนาโดยเสรีของผู้เลือก...[41]

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาติแล้ว จะไม่พบว่ามีการกำหนดแนวทางในเรื่องนี้ไว้แต่ประการใด แต่หากพิจารณาการปฏิบัติของในบางประเทศจะเห็นว่ามีการให้สิทธิเสรีภาพในทางการเมืองแก่ผู้ต้องขัง โดยเฉพาะ

---

[40] ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948, ข้อ 21 (1).

[41] กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966, ข้อ 25.

สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา [42]ที่ให้ผู้ต้องขังมีสิทธิเลือกตั้งยังภูมิลำเนาก่อนถูกจำคุก

3.1.4 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในทางสังคม

สิทธิเสรีภาพในทางสังคมถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวกับผลประโยชน์โดยรวมของสังคม อันได้แก่การมีงานทำ การให้ความดูแลด้านสุขภาพ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย การศึกษา ต่างๆ เหล่านี้เป็นต้น[43]อันถือว่าเป็นภาระกิจหรือหน้าที่ของรัฐในการที่จะต้องดำเนินการให้บุคคลหรือผู้ต้องขังภายในรัฐได้รับประโยชน์ อันเป็นบริการสาธารณะหลักซึ่งรัฐต้องจัดให้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่5)ได้ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในทางสังคมไว้หลายประการ เช่น สิทธิในการได้รับบริการทางสาธารณสุข[44]สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ[45] สิทธิในการได้รับการศึกษา[46] ฯลฯ เป็นต้น ในส่วนของผู้ต้องขังทหารนั้นจะศึกษาเฉพาะเรื่องที่สำคัญ เช่น สิทธิในการได้รับการศึกษา และสิทธิในการได้รับบริการทางสาธารณสุข ดังจะกล่าวต่อไป

โดยที่การให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการได้รับการศึกษานี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538 มาตรา 40 บัญญัติไว้ว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นมูลฐาน ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ อีกทั้งเสรีภาพในการศึกษาอบรม เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญและไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับและกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษา และเสรีภาพในวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมือง"

---

[42] Palmer.constitutional right of prisoners, p. 946 , อ้างใน วรางคณา สุจริตกุล. **นักโทษเด็ดขาดกับสิทธิตามกฎหมาย**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2534, หน้า 103.

[43] บรรเจิด สิงคะเนติ. **หลักพื้นฐานของ สิทธิและเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน , 2543, หน้า 43.

[44] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538.มาตรา 41.

[45] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 89 ทวิ.

[46] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534(แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538. มาตรา 40.

จากกรณีเมื่อพิจารณาจากเนื้อความในรัฐธรรมนูญในมาตราดังกล่าว จะพบว่าเป็นการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับจากรัฐ โดยเสมอภาคกันอย่างทั่วถึง และให้เป็นที่ยอมรับของนานาอารยะประเทศ และเพื่อให้ความคุ้มครองเสรีภาพในทางวิชาการที่จะศึกษา ค้นคว้า เพื่อความก้าวหน้าในวิทยาการใหม่ๆ ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานและโดยชอบธรรมอันควรได้รับการรับรองให้ปรากฏไว้ และถึงแม้ว่าจะมีการให้ความคุ้มครองในเสรีภาพ แต่การที่จะนำผลงานที่ได้จากการค้นคว้าทดลองหรือใช้ประโยชน์ก็ต้องเป็นไปตามกฎหมายบ้านเมืองหรือไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมือง

ส่วนในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ได้ให้การรับรองในเรื่องของการศึกษาของผู้ต้องขังโดยการให้สิทธิประโยชน์ต่างๆกับนักโทษที่มีความประพฤติดี มีความอุตสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา[47] และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำทหารให้อำนาจผู้บังคับเรือนจำจัดการและควบคุมการศึกษาตลอดจนอบรมผู้ต้องขัง[48] ซึ่งจะพบว่าเป็นการรับรองที่ไม่มีความแจ้งชัด โดยน่าจะทำให้ในทางปฏิบัติไม่สามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลแต่ประการใด อันเป็นข้อที่น่าพิจารณาเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และในทางปฏิบัติแล้วการจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขังในเรือนจำทหารนั้นยังไม่เคยจัดการเรียนการสอนขึ้นในเรือนจำแต่อย่างใด

นอกจากนี้ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้ผู้ต้องขังทุกคนได้ศึกษาต่อเท่าที่ผู้ต้องขังจะสามารถศึกษาได้รวมทั้งการสอนศาสนาในประเทศที่พอจะดำเนินการได้และการศึกษาของผู้ต้องขังต้องสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาของชาติ เพื่อประโยชน์แก่ผู้ต้องขังที่ต้องการศึกษาต่อภายหลังเมื่อพ้นโทษ[49]

เรือนจำทหาร ถือเป็นหน่วยงานทางราชทัณฑ์ของทหารที่มีผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำเป็นจำนวนมาก จึงก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมาในหลายๆประการ โดยเฉพาะการเจ็บป่วยและโรคระบาดที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขัง ซึ่งในการดูแลและการรักษาจากแพทย์และเจ้าพนักงานเรือนจำอาจเกิดความ

---

[47] พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 มาตรา 14.

[48] ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ที่ 10/12067 มาตรา 2 ข้อ 3. (7).

2480

[49] ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ, ข้อ 77.

ล้าช้า เนื่องจากมีผู้ต้องขังจำนวนมากจึงไม่สามารถที่จะกระทำได้อย่างทั่วถึง ไม่สะดวกสบายอย่างเช่นบุคคลทั่วไปที่มิใช่ผู้ต้องขัง

แต่อย่างไรก็ตาม ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538 ได้บัญญัติรับรองถึงสิทธิเสรีภาพในการได้รับบริการสาธารณะสุขที่ได้มาตรฐาน ประกอบกับให้ผู้ยากไร้มีสิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาลโดยไม่คิดมูลค่า ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้[50]นอกจากนี้ยังได้มีการรับรองสิทธิในการรักษาพยาบาลของผู้ต้องขังไว้อย่างชัดแจ้ง ดังปรากฏอยู่ใน พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 มาตรา 17 กำหนดไว้ว่าเมื่อแพทย์ฝ่ายทหารเห็นว่าผู้ต้องขังคนใดเจ็บป่วย และถ้ารักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำอาการยังไม่ดีขึ้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะอนุญาตให้นำผู้ต้องขังไปรักษาตัวนอกเรือนจำก็ได้[51]และในข้อบังคับเรือนจำทหารฯ มาตรา 2 ข้อ 3 (8) กำหนดให้ผู้บังคับเรือนจำมีหน้าที่ดูแลการอนามัยของผู้ต้องขัง การสุขาภิบาลเรือนจำ และจัดให้เป็นไปตามคำแนะนำของแพทย์[52] และเมื่อผู้ต้องขังคนใดมีอาการเจ็บป่วย ซึ่งต้องแจ้งให้แพทย์ทราบ[53] และในมาตรา 2 ข้อ 10 กำหนดให้ผู้บัญชาการเรือนจำ จะต้องให้มีแพทย์ตรวจตราการสุขาภิบาลและอนามัยในเรือนจำทุกแห่ง[54] ต่างๆ เหล่านี้เป็นต้น

3.1.5 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในทางเศรษฐกิจ

การให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ นั้นถือได้ว่าเป็นเรื่องใหม่ อันจะต้องพิจารณาศึกษาจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญและแนวทางการปฏิบัติของรัฐเป็นสำคัญว่า บุคคลใดจะสามารถใช้สิทธิในทางเศรษฐกิจอย่างไรบ้าง อาทิเช่น เสรีภาพในการรวมกลุ่มกันเป็นสหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น[55] สิทธิในการได้รับค่าเวนคืน[56] สิทธิในการประกอบอาชีพ[57]

---

[50] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 41.

[51] พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 มาตรา 17.

[52] ข้อบังคับเรือนจำทหาร ที่ 10/12067 มาตรา 2 ข้อ 3 (8).

2480

[53] เรื่องเดียวกัน ,มาตรา 2 ข้อ 3 (11).

[54] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 2 ข้อ 10.

[55] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534, มาตรา 43.

[56] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 38.

[57] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 48 เบญจ.

สิทธิในการไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน[58]ฯลฯ ต่างๆ เหล่านี้เป็นต้น และมีการจำกัดสิทธิเสรีภาพไว้ในประการใด

หากพิจารณาถึงสิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจประกอบการพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538 โดยจะได้ทำการศึกษาในส่วนที่เห็นว่าเกี่ยวข้องและมีความสำคัญ เช่น เสรีภาพในการรวมกลุ่มกันเป็นสหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น ในมาตรา 43 บัญญัติไว้ว่า "บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น" และวรรคสอง บัญญัติว่า "การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ" จะเห็นได้ว่าการที่รัฐธรรมนูญได้ให้ความคุ้มครองในเรื่องนี้ในวรรคหนึ่งประกอบกับวรรคสองแล้ว น่าจะมีเหตุผลเพื่อที่จะให้มีการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลในการรวมกันเป็นกลุ่ม อันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งการที่จะไปจำกัดสิทธิดังกล่าวจะต้องทำเป็นกรณีๆ ไป เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมหรือเพื่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี เพื่อป้องกันการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ อันเป็นการให้ความคุ้มครองบุคคลในการที่จะดำเนินการทางเศรษฐกิจได้อย่างเสรีภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

เมื่อพิจารณาในส่วนของผู้ต้องขังทหารแล้ว จะเห็นได้ว่าในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ จะไม่มีการให้การรับรองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังในทางเศรษฐกิจไว้ ทั้งนี้ก็น่าจะมาจากเหตุผลของการถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพไปโดยผลของกฎหมายจากการที่ได้กระทำความผิดจึงถูกแยกตัวออกจากสังคมนั่นเอง และการจำกัดสิทธิดังกล่าวอาจจะทำขึ้นเพื่อความสงบเรียบร้อยของเรือนจำนอกจากนี้แล้วในส่วนของ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 หรือในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำฯก็มิได้มีการกำหนดแนวทางเพื่อให้มีการปฏิบัติในเรื่องนี้ไว้แต่ประการใด

---

[58] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 35.

3.2 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญในรัฐเสรีประชาธิปไตยทุกรัฐ ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของบุคคลไว้อย่างชัดแจ้งหรือโดยปริยาย อีกทั้งยังให้การรับรองสิทธิเสรีภาพในด้านต่างๆ ที่มนุษย์ทุกคนต้องนำไปใช้เพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพในทางร่างกายและจิตใจ ดังที่เรียกกันว่าสิทธิเสรีภาพในขั้นพื้นฐาน(Fundamental Rights and Liberties) หรือ "สิทธิขั้นพื้นฐาน" (Fundamental Rights)[59] โดยที่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดและได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลไว้ ดังปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหลายๆฉบับ[60] โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกอันสำคัญยิ่งที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่าง โดยมีแนวความคิดที่เป็นรัฐธรรมนูญนิยม ซึ่งเป็นแนวคิดในการใช้รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรเป็นเครื่องมือ ในการกำหนดรูปแบบการปกครองและกำหนดกลไกที่เป็น infrastructure ของรัฐหรือที่เรียกกันว่า "constitutionalism" ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากกลุ่มผู้ร่างรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา[61] และที่สำคัญรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้บัญญัติสาระสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในขั้นพื้นฐานของบุคคลในทางกฎหมายไว้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ซึ่งรวมถึงผู้ต้องขังที่จะได้รับการคุ้มครอง ปกป้องศักดิ์ศรีของตนจากการใช้อำนาจของรัฐ และบุคคลที่ถูกล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพสามารถใช้สิทธิทางศาลหรือยกข้อต่อสู้คดีในศาลได้[62] ภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญและกฎหมายเว้นแต่เป็นกรณีที่การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนนั้นจะถูกจำกัด[63]

---

[59] LOUIS FAVOREU(SOUS LA DIRECTION DE). **COURS CONSTITUTIONNELLES EUROPEENNES ET DROITS FONDAMENTAUX.** PARIS. ECONOMICA,1987. อ้างใน วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.** กรุงเทพฯ:วิญญูชน, 2543, หน้า 14.

[60] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 (หมวด2),พุทธศักราช 2489(หมวด2), ฉบับชั่วคราว พุทธศักราช 2490, พุทธศักราช 2517, พุทธศักราช 2521, และพุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538.

[61] อมร จันทรสมบูรณ์. **การปฏิรูปการเมือง คอนสติติวชั่นแนลลิสม์ ทางออกของประเทศไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท หลักทรัพย์จัดการกองทุนรวมบัวหลวง จำกัด, 2537, หน้า 18.

[62] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ,มาตรา 28.

[63] ดูรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ,มาตรา 29 .

อย่างกรณีของผู้ต้องขังทหารถือว่าเป็นบุคคลที่ได้กระทำความผิดตามกฎหมายและถูกลงโทษ ทำให้สิทธิและเสรีภาพที่มีอยู่ต้องถูกจำกัดลงหรือสูญเสียไปโดยปริยายจากการถูกลงโทษ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตและร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องขังทหารในหลายประการ อาทิเช่น การลงโทษตามพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา[64]และประมวลกฎหมายอาญาทหาร ซึ่งเป็นบทลงโทษแก่ทหารผู้กระทำความผิด เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของทหารผู้กระทำความผิดในฐานะผู้ต้องขัง และนอกจากนี้บุคคลผู้กระทำความผิดหรือทหาร ยังอาจถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายอื่นๆ เช่น ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา พ.ศ.2541 และอีกหลายๆฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ

ด้วยเหตุนี้จึงต้องศึกษาถึง การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังทหาร ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญปัจจุบัน ว่ามีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเพียงใด ซึ่งจะศึกษาเปรียบเทียบถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ และหลักการสากลอันเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 และหลักมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารในปัจจุบันว่าเป็นไปในทิศทางใด

การที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้มากมาย อันเป็นผลให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนมีความผูกพันกับองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐโดยตรงในการบังคับใช้กฎหมาย อย่างกรณีของเรือนจำทหาร ซึ่งมีหน้าที่ในการบังคับโทษแก่บุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารหรือผู้ต้องขังทหารที่กระทำความผิด โดยจะต้องดำเนินให้การใช้สิทธิและเสรี

---

[64]ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 "โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้

(1) ประหารชีวิต

(2) จำคุก

(3) กักขัง

(4) ปรับ

(5) ริบทรัพย์สิน

ภาพของผู้ต้องขังเป็นจริงในทางปฏิบัติ นับว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังที่จะได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมากขึ้นกว่าเดิม เช่น สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย สิทธิเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อ สิทธิเสรีภาพทางการเมือง สิทธิเสรีภาพในทางสังคม และสิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นี้ได้บัญญัติเพิ่มเติมเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์[65] ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนและเป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เคยมีปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับใดมาก่อน ปรากฏอยู่ในหมวด 1 บททั่วไปของรัฐธรรมนูญปัจจุบัน อันจะมีผลทำให้เรื่องดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้กับทุกเรื่องในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญนี้ นอกจากนี้ยังมีหลักความเสมอภาคก็คือสิทธิของราษฎรที่ได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน[66] ซึ่งบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 มาตรา 5 ว่า "ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน"และบุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยหลักความเสมอภาคนี้เป็นหลักที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ดังนั้น การที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังทหารจะได้รับความคุ้มครองต่อเมื่อผู้ต้องขังทหารสามารถนำสิทธิเสรีภาพต่างๆ ที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ไปกล่าวอ้างเพื่อได้รับความคุ้มครองในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลหรือผู้ต้องขังต่างก็เป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน

ถ้าจะกล่าวถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนั้นถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการที่จะใช้เป็นเครื่องมือควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจที่เกินขอบเขตหรือตามอำเภอใจ เพราะการใช้อำนาจของรัฐจะเกี่ยวข้องกับพลเมืองภายในรัฐ หากรัฐก่อให้เกิดผลกระทบหรือให้ประโยชน์แก่กลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่ง รัฐต้องสามารถอธิบายถึงเหตุผลของการใช้อำนาจนั้นได้ มิเช่นนั้นอาจกลายเป็นว่าการใช้อำนาจของรัฐดังกล่าวเป็นไปอย่างมิชอบ อันจะสามารถนำมาใช้ในการตรวจสอบการกระทำทั้งหลายของรัฐได้ ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ การกระทำของฝ่ายปกครอง รวมทั้งการวินิจฉัยคดีของศาล ซึ่งทางปฏิบัติใน

---

[65]รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 4.

[66]วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. **สิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540**. กรุงเทพฯ:วิญญูชน, 2543, หน้า 94-95.

การบังคับใช้กฎหมาย นับแต่มีรัฐธรรมนูญฉบับแรกในปี พ.ศ. 2475 มาจนถึงปัจจุบัน หลักความเสมอภาคเป็นเพียงหลักการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งบุคคลหรือผู้ต้องขังไม่สามารถยกขึ้นมากล่าวอ้างเพื่อบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นได้แต่ประการใด จึงไม่ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติหรือทำให้พัฒนาการของหลักความเสมอภาคในระบบกฎหมายไทยที่ผ่านมาไม่สัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลักความเสมอภาคในรัฐธรรมนูญปัจจุบัน ถือเป็นปรากฏการณ์ใหม่ ที่จะสามารถนำมาใช้เพื่อการปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพบุคคลหรือคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง อันเป็นหลักการขั้นพื้นฐานที่สำคัญยิ่ง ดังจะได้กล่าวต่อไปเป็นลำดับ ดังนี้ คือ

3.2.1 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในชีวิตและร่างกาย

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหรือเสรีภาพในชีวิตร่างกายเป็นเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองบุคคลให้พ้นจากการคุกคามทำร้ายโดยอำนาจรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุ่งป้องกันการอาศัยอำนาจรัฐฆ่า ทำร้าย หรือทำการทดลองในมนุษย์ ดังปรากฏข้อความในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 31 ว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษประหารชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้ หรือในกรณีการจับกุม คุมขัง ตรวจค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดๆ อันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย"[67] จากความในมาตรา 31 ถือเป็นการให้ความคุ้มครองในสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล และยอมให้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพได้ในเรื่องของการจับกุม คุมขัง ตรวจค้น เท่านั้น ทั้งนี้จะกระทำการจำกัดเสรีภาพในร่างกายของบุคคลประการใดประการหนึ่งในสามประการนี้ได้ก็ต่อเมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้อำนาจไว้ อันเป็นการบังคับให้ต้องปฏิบัติโดยรัฐธรรมนูญ ดังนั้นกฎหมายใดๆ ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนดก็ไม่สามารถจะใช้อำนาจรัฐใดมาจำกัดเสรีภาพในร่างกายของบุคคลโดยไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ โดยจะครอบคลุมไปถึงชีวิตของบุคคลด้วย เพราะการที่ร่างกายจะดำรงอยู่ได้ก็เนื่องจากยังมีชีวิตอยู่ เพราะฉะนั้นเมื่อกล่าว

---

[67] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 31.

ถึงเสรีภาพในร่างกายย่อมหมายความไปถึงสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายด้วยเสมอ[68] จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าว เมื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นว่ามนุษย์หรือบุคคลทุกคนมีความต้องการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย โดยจะขึ้นอยู่กับความมั่นคงของรัฐหรือของประเทศ และความเจริญก้าวหน้าของศิลปะวิทยาการด้านต่างๆ อันถือเป็นประโยชน์ในทางมหาชน แต่ก็มิใช่เป็นความต้องการของทุกคน อย่างเช่น กรณีของผู้ต้องขังทหารถือว่าเป็นบุคคลผู้กระทำการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์หรือข้อกำหนดที่รัฐออกมาใช้บังคับเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม และเพื่อคุ้มครองประโยชน์โดยรวมของประเทศ บุคคลผู้ฝ่าฝืนจึงต้องรับผิดตามกฎหมายจากการถูกลงโทษ ทำให้ต้องถูกจำกัดหรือสูญเสียสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย อันเป็นผลตอบแทนการกระทำความผิดที่ได้กระทำลง และประการสำคัญเพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการลงโทษ[69] ในการป้องกันอาชญากรรมและเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและประเทศ

จากการที่ผู้ต้องขังทหารถือว่ายังคงมีสิทธิในความเป็นพลเมืองของประเทศ แม้จะถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยผลของกฎหมาย แต่ก็ยังมีสิทธิเสรีภาพบางประการที่ยังคงหลงเหลืออยู่ อย่างกรณีโทษจำคุก ถือเป็นการกระทำต่อชีวิตร่างกายของบุคคลผู้กระทำความผิด โดยการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกาย ซึ่งรัฐหรือองค์กรของรัฐสามารถกระทำได้ตามกฎหมาย แต่จะปฏิบัติต่อบุคคลผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องขังอย่างขาดความเคารพ เป็นการทารุณโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมไม่ได้ ซึ่งในรัฐธรรมนูญปัจจุบันบัญญัติว่า "ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง"[70] อันแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพที่บุคคลหรือผู้ต้องขังพึงได้รับการคุ้มครอง ดังนั้นการใช้อำนาจของรัฐทุกองค์กรจึงต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้[71] เพราะสิทธิและเสรีภาพถือเป็นประโยชน์มหาชนที่รัฐต้องปกป้องคุ้มครอง อันเป็นไปเพื่อประชาชนทุกภาคทุกคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบังคับโทษของเรือนจำทหาร ซึ่งมีหน้าที่ในการบังคับโทษแก่ทหารผู้กระทำความผิดจะต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ต้องขังทหาร โดยต้องดำเนินแนวทางการ

---

[68] กิตติศักดิ์ ปรกติ. **ข้อคิดบางประการว่าด้วยเสรีภาพในชีวิตร่างกาย**. หนังสืออนุสรณ์ อาจารย์บูชา หนังสือรวมบทความเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่ ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, มีนาคม 2538. หน้า 48-49.

[69] รายละเอียด ความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ศึกษาได้ใน นัทธี จิตสว่าง. **หลักทัณฑวิทยา**. กรมราชทัณฑ์. ลิขสิทธิ์ของมูลนิธิพิบูลย์สงเคราะห์, ม.ป.ป.

[70] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540,มาตรา 4.

[71] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 26.

ปฏิบัติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และให้ความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ของผู้ต้องขังเหล่านั้น ด้วยการไม่บังคับโทษให้เป็นไปในลักษณะที่น่าจะเป็นการทารุณ โหดร้าย หรือไร้มนุษยธรรม เช่น ปฏิบัติเยี่ยงสัตว์ หรืออย่างทาสมิได้[72] เพราะสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายเป็นสิทธิหรือหลักการขั้นพื้นฐานสำคัญ ที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติคุ้มครองมิให้มีการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์เช่นนั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น หากพิจารณารัฐธรรมนูญของต่างประเทศในส่วนที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ จะพบว่ามีการบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) ไว้ ดังปรากฏในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน[73] ซึ่งให้หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ในมาตรา 1 ว่า "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งซึ่งมิอาจลบล้างได้ การเคารพและปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถือเป็นหน้าที่ที่ผู้ใช้อำนาจรัฐทั้งหลายจะต้องคำนึงถึง"และในอนุมาตรา 2 "ชาวเยอรมันทุกคนจะต้องยอมรับในสิทธิมนุษยชน โดยถือเสมือนเป็นพื้นฐานของทุกชุมชน ของสันติภาพ และของความยุติธรรมในโลก" เหตุนี้ การยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงถือเป็นแนวคิดขั้นพื้นฐาน ที่มีความสำคัญของรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน และศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน จะมีบทบาทสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งให้การยอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยถือเป็นแบบแผนที่มีค่าสูงสุดของรัฐธรรมนูญ มีหลักว่า การที่จะถือว่ารัฐได้ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลนั้นคือ การที่รัฐได้ปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ราวกับบุคคลเป็นกรรม ของการกระทำ (Object) หรือการปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นเครื่องมือของรัฐ (make persons the mere tools of the state) ดังนั้น รัฐจึงมีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

การรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงเป็นมิติใหม่ในการวางหลักประกันสิทธิและเสรีภาพผู้ต้องขังในระบบรัฐธรรมนูญของไทย ซึ่งแต่เดิมมีการกล่าวถึงเฉพาะสิทธิและเสรีภาพเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่า "ศักดิ์ศรี

---

[72]สภาร่างรัฐธรรมนูญ. **ประชาชนได้อะไรจาก(ร่าง)รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับประชาชน.** ม.ป.ส., สิงหาคม 2540, หน้า 2.

[73]DONALD P. KOMMERS. THE CONSTITUTIONAL JURISPRUDENCE OF THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY, P. 305-321.อ้างใน วลัยมาศ แก้วศรชัย. **สภาร่างรัฐธรรมนูญกับการร่างรัฐธรรมนูญ ตามแนวลัทธิรัฐธรรมนูญนิยม.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541,หน้า 156.

ความเป็นมนุษย์" จะเป็นสิ่งใหม่ที่ได้รับการบัญญัติไว้เป็นครั้งแรก ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน แต่โดยหลักแล้วการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับการรับรองสิทธิและเสรีภาพอื่น ๆ ที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครอง ซึ่งองค์กรตุลาการจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับสิทธิและเสรีภาพอื่น ๆ และการพัฒนาความหมายและขอบเขตของคำว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถือได้ว่าเป็นหน้าที่สำคัญขององค์กรตุลาการที่จะวางบรรทัดฐานต่อไปในอนาคต[74]ว่าจะให้ความคุ้มครองแค่ไหนเพียงใด

เมื่อพิจารณาถึงผู้ต้องขังทหารจะเห็นว่าผู้ต้องขังยังมีสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายซึ่งตั้งอยู่บนหลักการของศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ และการบังคับโทษของเรือนจำต้องอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมายและแนวทางในการปฏิบัติ อันจะได้แก่ พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ โดยจะไม่เป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ต้องขัง ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ว่า "บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิเสรีภาพของตนได้ เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน และ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้"[75] ซึ่งเมื่อประเด็นขึ้นศาลใดแล้ว ศาลนั้นๆก็ต้องถือรัฐธรรมนูญเป็นเช่นกฎหมายอื่นๆที่ตนจะต้องดูแลคุ้มครองให้สิทธิพื้นฐานต่างๆของคู่ความปรากฏเป็นจริง ต้องใช้และตีความรัฐธรรมนูญไปตามอำนาจของตน ยกเว้นแต่เฉพาะกรณีที่มีการกล่าวอ้างว่าพระราชบัญญัติใดขัดต่อรัฐธรรมนูญเท่านั้นที่ศาลในคดีจะต้องพักคดีและส่งประเด็นไปให้ศาลรัฐธรรมนูญชี้ขาดแต่ถ้าไม่ใช่กรณีเช่นนี้แล้ว ศาลทุกศาลย่อมมีอำนาจและหน้าที่คุ้มครองสิทธิพื้นฐานนี้เสมอ[76] อันเป็นหลักพื้นฐานของความยุติธรรมเพื่อคุ้มครองประชาชนหรือผู้ต้องขังไว้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันของมนุษย์ที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้ให้ความคุ้มครองในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการใช้อำนาจของรัฐหรือองค์กรของรัฐไว้อย่างครอบคลุมไม่ว่าจะเป็นประชาชนหรือผู้ต้องขัง ทั้งได้กำหนดเครื่องมือเพื่อใช้ตอบโต้กรณีที่ถูก

---

[74]เรื่องเดียวกัน, หน้า 187.

[75] อ้างแล้ว, มาตรา 28.

[76]แก้วสรร อติโพธิ. " สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย." **รวมสาระรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน**. กรุงเทพฯ:มติชน, 2541 ,หน้า164.

ละเมิดสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายไว้ โดยสามารถนำการล่วงสิทธินั้นเป็นมูลคดีฟ้องร้องต่อศาลบังคับตามได้หรือยกเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้โดยตรง

นับตั้งแต่มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายไว้อย่างกว้างขวางเพิ่มขึ้นไปจากเดิม อันแสดงให้เห็นถึงการสร้างหลักประกันให้กับประชาชนหรือผู้ต้องขัง ที่มีต่อสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย แต่การบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพดังกล่าวเป็นการรับรองไว้แต่เพียงหลักการ ซึ่งรัฐจำเป็นที่จะต้องตรากฎหมายเพื่อกำหนดรายละเอียดและแนวทางในการทำให้สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายดังกล่าวเกิดผลบังคับได้จริงในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของผู้ต้องขัง เช่น การลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ผู้ต้องขัง การใช้อาวุธต่อผู้ต้องขัง การตรวจค้น การใช้เครื่องพันธนาการ การมีเครื่องนุ่งห่มหลับนอน การได้รับอาหาร การคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ฯลฯ

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 เรื่องของการทำผิดวินัยของผู้ต้องขังในมาตรา 10 การลงทัณฑ์ต่อผู้ต้องขังทหาร[77] กับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าในพระราชบัญญัติดังกล่าว ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญในปัจจุบัน อย่างเช่นกรณีการขังเดี่ยว การขังห้องมืดและการเฆี่ยนผู้ต้องขัง อันขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนในข้อ 5 ว่า"บุคคลใดจะถูกทรมาณหรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียรติมิได้" และในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองใน มาตรา 7 ว่า "บุคคลใดจะถูกทรมาณหรือได้รับผลปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้ามิได้ กล่าวโดยเฉพาะเจาะจงก็คือ บุคคลใดจะถูกทดลองทางการแพทย์หรือทางวิทยาศาตร์โดยปราศจากความยินยอมพร้อมใจอย่างอิสระหาได้ไม่" อีกทั้งยังขัดต่อหลักมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของ

---

[77] พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479, มาตรา 10 "ทัณฑ์ทางวินัยที่จะลงแก่ผู้ต้องขังนั้น มีดั่งนี้

(1) ภาคทัณฑ์

(2) งดหรือลดสิทธิต่างๆ โดยมีกำหนดเวลา

(3) ขังเดี่ยวไม่เกินสามเดือน

(4)ขังห้องมืดไม่มีเครื่องหลับนอนไม่เกิน 48 ชั่วโมง ในสัปดาห์หนึ่ง โดยความเห็นชอบของแพทย์ฝ่ายทหาร

(5)เฆี่ยนคราวหนึ่งไม่เกินยี่สิบทีในความควบคุมของแพทย์ฝ่ายทหาร แต่ห้ามเฆี่ยนคราวต่อไป เว้นแต่จะล่วงพ้นเวลา 30 วัน จากวันเฆี่ยนคราวที่แล้ว ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงห้ามเฆี่ยน

(6)ใช้หรือเพิ่มเครื่องพันธนาการ

องค์การสหประชาชาติ ข้อ 31 ว่า "การลงทัณฑ์ต่อร่างกาย ขังห้องมืด และการลงทัณฑ์ที่เหี้ยมโหด ทารุณไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้า แก่ผู้ต้องขังที่ฝ่าฝืนวินัย เป็นอันห้ามขาด" อย่างชัดแจ้ง ซึ่งโดยหลักการแล้วรัฐจะต้องไม่กระทำการทรมานหรือลงโทษหรือปล่อยให้มีการกระทำในลักษณะทารุณโหดร้ายไม่มีมนุษยธรรมในดินแดนของตน แต่ในขณะเดียวกันรัฐจะต้องคุ้มครองบุคคลหรือผู้ต้องขังให้มีความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายด้วย

กล่าวโดยสรุป การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับชีวิตร่างกายภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปัจจุบัน ดังได้ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบมาข้างต้นนั้น จะพบว่าในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหาร ยังมิได้มีการแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในเรื่องของ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การลงโทษที่เป็นการทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม ซึ่งอันเป็นหลักสำคัญขั้นพื้นฐานในสิทธิและเสรีภาพที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากเดิม และแนวทางในการปฏิบัติยังคงมีรูปแบบเดิม และยังมีบางกรณีที่ยังไม่สอดคล้องกับหลักมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยเฉพาะในเรื่องของ การลงโทษทางวินัยแก่ผู้ต้องขัง เช่น การเฆี่ยนและการขังห้องมืด อันควรที่จะได้มีการยกเลิกโทษ ดังกล่าวที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ที่ออกมาใช้บังคับโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ทั้งเพื่อป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานเรือนจำทหาร ลงโทษทางวินัยแก่ผู้ต้องขังในเรื่องดังกล่าว เพราะจะเป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ต้องขัง ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ในมาตรา 28 วรรคสองที่ว่า "บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้" มิฉะนั้นแล้วจะทำให้ภาพลักษณ์ของเรือนจำทหารต้องเสียไป

3.2.2 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในความคิดเห็นและความเชื่อ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองบุคคลในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อไว้ในหลายประการ เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนาและการปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนา เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการเสนอข่าว เสรีภาพในทางวิชาการ ฯลฯ ซึ่งในส่วนของผู้ต้องขังจะได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมากน้อยเพียงใดในเรื่องนี้จะได้ศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องที่เห็นว่าสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องขังที่

อยู่ในเรือนจำทหารว่าได้รับความคุ้มครองในเรื่องนี้ประการใด เช่น เสรีภาพในการถือศาสนา นิกายศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน[78] และสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของผู้ต้องขัง ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ประกอบกับหลักมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ

โดยที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้ให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในเรื่องนี้ ดังที่มีปรากฏอยู่ในมาตรา 38 ว่า "บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใดๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือแตกต่างจากบุคคลอื่น"[79]

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าวในเรื่องนี้จะเห็นได้ว่า ศาสนาเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหรือกล่อมเกลาพฤตินิสัยของบุคคลหรือผู้ต้องขัง ให้กระทำแต่ความดีละเว้นจากความชั่ว ประกอบกับมีอิทธิพลและบทบาทต่อการดำรงชีวิตของบุคคล ทั้งนี้เพราะว่าศาสนามุ่งสอนให้บุคคลหรือผู้ต้องขังทำแต่ความดีเกรงกลัวต่อบาป และการนับถือศาสนานั้นนับได้ว่าเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลหรือเป็นเรื่องเฉพาะตัว อันเป็นสิทธิบริบูรณ์ที่สิ่งใดๆ จะมาจำกัดห้ามมิได้ และเมื่อพิจารณาใน ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำในมาตรา 2 ข้อ 6 (6) ที่กำหนดให้ผู้คุมเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำรองจากผู้บังคับเรือนจำ และมีหน้าที่ในการอบรมผู้ต้องขังในสังกัดของตนให้มีวินัยและศีลธรรมอันดี[80] และในมาตรา 15 ข้อ 2 (2) ง. อันเป็นข้อกำหนดในการพักการลงโทษผู้ต้องขัง

---

[78] **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540, มาตรา 38.**

[79] **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 38.**

[80] **อ้างแล้ว, มาตรา 2 ข้อ 6 (6).**

โดยให้ปฏิบัติกิจในทางศาสนา[81] ซึ่งเป็นการกำหนดไว้อย่างมีเงื่อนไข ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือเป็นไปตามหลักการสากลดังที่ได้ศึกษามาในหัวข้อที่ 3.1.2 ในเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังทหารในความคิดเห็นและความเชื่อ ก่อนมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

นอกจากนี้มีข้อน่าพิจารณาว่า สิทธิเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อของผู้ต้องขังทหารที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน จะเห็นว่าการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร ในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของผู้ต้องขังทหารนั้นเป็นการให้การรับรองไว้ในพระราชบัญญัติเรือนจำ พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ กำหนดไว้อย่างมีเงื่อนไขไม่ชัดเจน เช่น ในพระราชบัญญัติเรือนจำ พ.ศ. 2479 มาตรา 14 ที่ว่า "นักโทษคนใดมีความประพฤติดี มีความอุสาหะ ความก้าวหน้าทางการศึกษา.....อาจจะได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้"[82] และเมื่อพิจารณาประกอบกับข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติเรือนจำทหารพุทธศักราช 2479 ในมาตรา 2 เรื่องของการบังคับบัญชา ข้อ 3(7)ที่กำหนดให้ผู้บังคับเรือนจำเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ มีอำนาจและหน้าที่จัดการและควบคุมการศึกษา ตลอดจนการอบรมผู้ต้องขัง[83]และการติดต่อทางจดหมาย[84]การเยี่ยมผู้ต้องขัง[85]ฯลฯต่างๆเหล่านี้ เพื่อความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำและการรักษาความสงบเรียบร้อย จึงมีการจำกัดในบางเรื่อง เช่น การตรวจค้นจดหมาย เป็นต้น ซึ่งหากพิจารณากรณีของการตรวจค้นจดหมายแล้ว เห็นว่า จากที่ได้มีการศึกษาวิเคราะห์จากรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะพบว่า ในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นนี้ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ซึ่งจะจำกัดเสรีภาพในเรื่องดังกล่าวมิได้ เว้นแต่จะเป็นการจำกัดสิทธิโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเรื่องนั้นๆ อย่างกรณีตามข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ มาตรา 11 ข้อ 1 (2) กำหนดให้ผู้ต้องขังต้องปฏิบัติในการติดต่อทางจดหมายกับบุคคลภายนอกหรือที่บุคคลภายนอกส่งมายังผู้ต้องขังทหารนั้น โดยต้องผ่านการตรวจ

---

[81] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 15 ข้อ 2(2) ง.

[82] พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479, มาตรา 14 วรรคหนึ่ง.

[83] ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ที่10/12067 มาตรา 2 ข้อ 3(7).

2480

[84] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 11 ข้อ1(2).

[85] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 13 ข้อ 3และข้อ 4.

สอบจากผู้บัญชาการเรือนจำก่อน[86] ทั้งนี้ก็เพื่อในการรักษาความมั่นคงของรัฐเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน[87] ซึ่งบุคคลหรือผู้ต้องขังทหารสามารถใช้เสรีภาพในเรื่องนี้ได้อย่างเต็มที่ แต่ก็มีข้อจำกัดว่าจะใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไม่ได้ในกรณีเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน อย่างกรณีของผู้ต้องขัง ถือว่าเป็นบุคคลผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย จึงต้องบังคับตามกฎหมายเฉพาะเป็นกรณีๆไป

กล่าวโดยสรุป จะพบว่าเมื่อศึกษาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ประกอบกับข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ในเรื่องนี้จะเห็นได้ว่า การรับรองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังในการแสดงความคิดเห็นตามข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำทหารนั้น มีประเด็นที่น่าจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขในส่วนของการจัดให้มีการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง โดยการกำหนดให้มีความชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้ และต้องไม่มีเงื่อนไขหรือกำหนดข้อความที่คลุมเคลือออันยากแก่การตีความในการนำมาใช้ในทางปฏิบัติ

3.2.3 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในทางการเมือง

จากที่ได้กล่าวมาในหัวข้อที่ 3.1.3 ในเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังทหารในทางการเมืองก่อนประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ต่อไปจะได้ศึกษาถึงสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของผู้ต้องขังตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ว่ามีการให้การรับรองไว้เพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างไรบ้าง ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้ คือ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญทำให้เกิดสิทธิเสรีภาพทางการเมือง อาทิเช่น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับประชาชนหรือบุคคลที่สามารถใช้สิทธิเสรีภาพในทางการเมืองที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญได้อย่างสมบูรณ์ เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้ง การสมัครรับเลือกตั้งและการร่วม2ชุมนุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในทางการเมือง แต่สำหรับผู้ต้องขังทหารซึ่งถือว่า

---

[86] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 11 ข้อ 1 (2).

[87] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 39 วรรคหนึ่ง ,และวรรคสอง.

เป็นบุคคลผู้กระทำความผิดต้องรับโทษอยู่ในเรือนจำ สิทธิเสรีภาพในทางการเมืองก็จะสูญสิ้นไป ไม่ว่าจะเป็นสิทธิเสรีภาพทางการเมืองเรื่องใด อย่างเช่น สิทธิเสรีภาพในการชุมนุม สิทธิเสรีภาพในการเลือกตั้ง และสิทธิเสรีภาพในการสมัครรับเลือกตั้ง ต่างๆเหล่านี้ อันจะเห็นได้ชัดถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลธรรมดากับผู้ต้องขังที่กระทำความผิด ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กล่าวถึงสิทธิเสรีภาพทางการเมืองของบุคคลไว้ว่า[88] "อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย..." ซึ่งหากพิจารณาจากเนื้อความในรัฐธรรมนูญจะพบว่าในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญปัจจุบันได้ให้สิทธิแก่ประชาชนในทางการเมืองไว้หลายประการ อาทิเช่น สิทธิในการริเริ่มเสนอกฎหมายโดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง[89]สิทธิในการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและสิทธิในการลงประชามติ[90] ฯลฯ ซึ่งถือว่าเป็นการให้สิทธิแก่ประชาชนภายในรัฐที่สามารถกระทำการดังที่กล่าวมานี้ได้ แต่สำหรับผู้ต้องขังจะถูกจำกัดสิทธิทางการเมืองไปโดยปริยาย อันเนื่องมาจากเหตุผลของความมั่นคง และความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ

นอกจากนี้ในรัฐธรรมนูญยังได้บัญญัติห้ามบุคคลผู้ต้องโทษจำคุกมิให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หากว่าบุคคลผู้นั้นถูกลงโทษจำคุกโดยศาลออกหมายลงโทษจำคุกหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้มีอำนาจให้จำคุก ซึ่งในประเด็นเรื่องการลงโทษจำคุกโดยคำสั่งของผู้มีอำนาจนี้น่าจะเป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญปัจจุบัน เพราะเหตุที่อำนาจในการลงโทษจำคุกนั้นถือเป็นอำนาจในทางศาล ซึ่งศาลทหารเท่านั้นที่จะมีอำนาจในการตัดสินลงโทษบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารผู้กระทำความผิดทั่วราชอาณาจักร[91] อันเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณากันต่อไปว่าจะดำเนินการแก้ไขอย่างไรในเรื่องนี้ เพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกับพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ จะพบว่าสิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ให้การรับรองไว้แก่บุคคลหลายประการ แต่สำหรับผู้ต้องขังทหาร เนื่องจากเป็นบุคคลผู้กระทำความผิดจึงถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยผลจากการกระทำความผิดตามกฎหมาย จึงทำให้ไม่ได้รับสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองดังที่กล่าวมานั้นแต่ประการใด

---

[88]รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ,มาตรา 3.

[89]เรื่องเดียวกัน, มาตรา 170.

[90]เรื่องเดียวกัน, มาตรา 304,มาตรา 214.

[91]รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 281.

3.2.4 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในทางสังคม

ปัจจุบันสังคมเป็นที่รวมของบุคคลหลายประเภท ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่รัฐหรือผู้มีอำนาจปกครองจะต้องดำเนินการอย่างใดๆ เพื่อให้บุคคลในสังคมนั้นอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐในการจัดหาหรือนำมามอบให้แก่บุคคลหรือผู้ต้องขัง ในสิ่งที่เป็นความต้องการหรือเป็นประโยชน์อันร่วมกันของบุคคลในการได้รับการจัดการให้ ซึ่งกรณีน่าจะเทียบได้กับประโยชน์มหาชนหรือประโยชน์สาธารณะ อันเป็นหน้าที่ของรัฐหรือองค์กรของรัฐต้องจัดหาหรือบริการให้แก่บุคคลในสังคมหรือผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าจะกำหนดให้สิทธิเสรีภาพในทางสังคมแก่บุคคลหรือผู้ต้องขังไว้เพียงใด อย่างกรณีของประเทศไทยสิทธิเสรีภาพในทางสังคมได้มีการให้การรับรองไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เช่น สิทธิของบุคคลในการได้รับการศึกษา[92] สิทธิในการได้รับบริการทางสาธารณสุข[93] สิทธิในการได้รับความคุ้มครองจากรัฐ[94] สิทธิในการได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐ[95] สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ[96] สิทธิคนพิการหรือทุพพลภาพ[97] สิทธิในสิ่งแวดล้อม[98] ฯลฯ ซึ่งถือเป็นสิทธิและเสรีภาพในทางสังคมที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติรับรองไว้ให้แก่ประชาชนในประเทศไทยอย่างเท่าเทียมกันแต่ในส่วนของผู้ต้องขังทหารนั้นจะได้รับสิทธิเสรีในเรื่องนี้มากน้อยเพียงใดจะได้กล่าวต่อไป

จากที่ได้ศึกษามาข้างต้นใน หัวข้อที่ 3.2.4 ในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทางสังคมของผู้ต้องขังก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เมื่อพิจารณาประกอบกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งได้บัญญัติรับรองในเรื่องนี้ไว้ว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และในกรณีที่เป็นการศึกษาอบรมรัฐจะต้องดำเนินการโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งในการอบรมหากเป็น

---

[92] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 43.

[93] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 52.

[94] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 53.

[95] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 53 วรรค 2.

[96] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 54.

[97] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 55.

[98] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 56.

การดำเนินการโดยองค์กรวิชาชีพและเอกชนที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ย่อมจะได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายกำหนด"[99] จะเห็นได้ว่าในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้การศึกษาภาคบังคับนั้นมีกำหนดระยะเวลา 12 ปี

ในส่วนของผู้ต้องขังทหารนั้น จะเห็นได้ว่าการได้รับการศึกษาของผู้ต้องขังนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะต้องได้รับการศึกษาหาความรู้ เนื่องจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องขังที่จะได้นำความรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง ในการที่จะกลับตัวเป็นคนดีและทำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติ ซึ่งในข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ มาตรา 2 ข้อ3. (7) ได้กำหนดให้เป็นอำนาจผู้บังคับเรือนจำจัดการและควบคุมการศึกษาและอบรมผู้ต้องขัง[100] และตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่กำหนดให้เรือนจำจะต้องจัดให้ผู้ต้องขังทุกคนได้รับศึกษาหรือศึกษาต่อเท่าที่ผู้ต้องขังนั้นจะสามารถรับประโยชน์จากการศึกษาได้ โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่อ่านหนังสือไม่ออก โดยเรือนจำจะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการศึกษาของชาติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องขังแล้ว ผู้ต้องขังยังสามารถที่จะทำการศึกษาต่อในภายหลังเมื่อพ้นโทษได้[101]

นอกจากนี้ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ในมาตรา 52 กล่าวไว้ว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติและรัฐจะต้องจัดให้แก่ทุกคนอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายนั้น รัฐจะต้องทำการรักษาให้แก่ประชาชนโดยไม่คิดค่าบริการ โดยจะต้องกระทำในทันทีที่พบว่าประชาชนนั้นเป็นโรคติดต่อร้ายแรงซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่บุคคลอื่น ๆ โดยการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย"[102] เมื่อนำบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวทั้งสองฉบับมาพิจารณาประกอบกันจะพบได้ว่าในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดไว้แตกต่างกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้านี้ ซึ่งในการดำเนินการของรัฐในเรื่องนี้จะต้องเป็นไปอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

---

[99] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 43.

[100] ข้อบังคบทหารว่าด้วยเรือนจำ ที่10/12067 มาตรา 2 ข้อ 3.(7)

2480

[101] หลักมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ, ข้อ 77.

[102] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 52.

และเป็นการกำหนดไว้เพื่อป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการป้องกันและขจัดโรคติดต่อที่ร้ายแรงนั้น รัฐจะต้องดำเนินการทันทีที่พบว่ามีโรคติดต่ออันตรายเพื่อการป้องกันการแพร่กระจายไปยังบุคคลอื่น และในการดำเนินการดังกล่าวนั้นรัฐจะต้องไม่คิดค่าบริการแก่บุคคลผู้ป่วยเป็นโรคนั้น

สำหรับในส่วนของผู้ต้องขังทหารนั้นจะเห็นได้ว่ามีผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำมีจำนวนมาก ที่ต้องอยู่กันอย่างแออัด อันส่งผลกระทบแก่ผู้ต้องขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของสุขภาพอนามัยและโรคระบาดที่เกิดขึ้นแก่ผู้ต้องขังเหล่านั้น จึงทำให้การดูแลของเจ้าพนักงานเรือนจำและแพทย์ทหารเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึงและล่าช้า เพราะเหตุที่จำนวนผู้ต้องขังมีมาก ประกอบกับสถานที่ก็มีจำกัด ทำให้ผู้ต้องขังต้องตกอยู่ในสภาวะที่ต้องทนทุกข์ทรมาน ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและหลักการที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เนื่องจากผู้ต้องขังเป็นผู้ขาดอิสระภาพจึงถูกจำกัดสิทธิภายใต้กฎหมาย มิใช่เป็นบุคคลธรรมดาทั่ว ๆ ไป

ในปัจจุบันเมื่อพิจารณาจากในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ และหลักมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ จะเห็นได้ว่ามีการให้การรับรองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังในการได้รับการบริการทางสาธารณสุข ซึ่งในการปฏิบัติของเรือนจำทหารมิได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันจะได้แก่ ผู้ต้องขังที่ได้รับตัวไว้ใหม่ให้แพทย์ตรวจอนามัยแก่ผู้ต้องขังก่อน[103] และพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 กำหนดไว้ว่าเมื่อแพทย์ทหารเห็นว่าผู้ต้องขังคนใดเจ็บป่วยหรือรักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำอาการไม่ทุเลาดีขึ้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะอนุญาตให้ผู้ต้องขังคนนั้นไปรักษาตัวนอกเรือนจำ[104] ซึ่งการอนุญาตให้นักโทษไปรับการรักษาตัวภายนอกเรือนจำดังกล่าว มิให้ถือว่านักโทษผู้เจ็บป่วยพ้นจากการคุมขัง และถ้านักโทษนั้นหลบหนีไปเสียจากสถานที่ซึ่งได้รับอนุญาตให้ไปอยู่รักษาตัว ให้ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีการคุมขัง[105]

---

[103] ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ที่ 10/12067 มาตรา 3 ข้อ 3.

2480

[104] พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 มาตรา 17.

[105] เรื่องเดียวกัน, มาตรา 17 วรรคสอง.

จากการศึกษาวิเคราะห์ในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯแล้ว จะพบว่า กฎหมายได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ครอบคลุมทุกกระบวนการในการรับรองสิทธิเสรีภาพในทางสังคม อย่างเช่น สิทธิในการศึกษา และสิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาล ดังกล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ข้อบังคับและหลักการปฏิบัติอันเป็นสากล ซึ่งถือได้ว่ามีการให้การรับรองสิทธิขั้นมูลฐานในการได้รับการบริการทางสาธารณสุขแก่ผู้ต้องขังซึ่งได้รับการปฏิบัติที่ดีพอควร อีกทั้งด้านของการอนามัยการสุขาภิบาลของเรือนจำ การรักษาพยาบาลผู้ต้องขังที่ป่วย เช่น เป็นโรคเรื้อรัง ซึ่งอาจทำให้ถึงแก่ชีวิต ฯลฯ ต่างๆเหล่านี้เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมาย และแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร โดยศึกษาวิเคราะห์จากพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ประกอบกับข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ จะพบว่าในปัจจุบันยังคงมีแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในลักษณะเดิม ถึงแม้ว่าได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แล้ว ดังได้ศึกษามาแล้วข้างต้นนั้น

3.2.5 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในทางเศรษฐกิจ

สภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังแต่ละคนมาจากครอบครัวที่แตกต่างกันไปบ้างคนมีฐานะที่ร่ำรวยซึ่งมักจะได้รับความสะดวกสบายในทุกๆด้าน ส่วนผู้ต้องขังบางคนมีฐานะที่ยากจนมักจะใช้ชีวิตอย่างแร้นแคลน และเมื่อผู้ต้องขังเหล่านี้มาอยู่ในเรือนจำความพึงพอใจที่เคยมีอยู่ยอมเปลี่ยนไปโดยเฉพาะสิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจนั้น ผู้ต้องขังจะถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยผลของกฎหมายไปโดยปริยาย อันไม่สามารถใช้สิทธิที่ตนเคยมีจนกว่าจะได้รับอิสระภาพอีกครั้ง หลังจากที่พ้นโทษและกลับสู่สังคมตามเดิม ซึ่งขณะที่รับโทษอยู่ในเรือนจำนั้นผู้ต้องขังจะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 กฎ ระเบียบ และข้อบังคับเรือนจำทหาร จึงทำให้ผู้ต้องขังไม่ได้รับสิทธิและเสรีภาพอย่างเช่นบุคคลธรรมดาทั่วไป เพราะเหตุที่เป็นบุคคลผู้กระทำความผิดจึงต้องสูญเสียสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวจนกว่าจะพ้นโทษ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจาก พ.ร.บ. เรือนจำทหาร พ.ศ. 2475 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ จะเห็นว่ามิได้ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจไว้แต่อย่างใด

DPU

3.3 การจำกัดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้ทหารมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาทั่วไป ซึ่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยได้บัญญัติไว้ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย อาทิเช่นบุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน (มาตรา 30) และการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันมิขัดต่อรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้(มาตรา 30 วรรค 3) และที่สำคัญประการหนึ่งในเรื่องเกี่ยวกับการคุมขังบุคคลจะต้องกระทำตามบทบัญญัติของกฎหมาย(มาตรา 31 วรรค 2) เป็นต้น ซึ่งในขณะเดียวกันการใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญย่อมอยู่ภายในขอบเขตที่จำกัดโดยเฉพาะทหารที่ตกเป็นผู้ต้องขัง อาจจะต้องสูญเสียสิทธิเนื่องจากการถูกลงโทษและถูกจำกัดสิทธิที่เคยมีอยู่ไปจากเดิม

แต่อย่างไรก็ตามก็ต้องเข้าใจว่า "เสรีภาพ"คือ อำนาจที่จะกระทำการอะไรก็ได้ โดยมีอำนาจที่จะมิให้บุคคลใดหรือองค์กรใดมากระทำการละเมิดสิทธิ โดยเฉพาะเป็นพลเมืองในรัฐเลือกประพฤติ หรือไม่ประพฤติอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วน "สิทธิ" หมายถึง อำนาจที่จะให้ผู้อื่นต้องกระทำหรืองดเว้นกระทำการบางอย่างตามที่เรามีสิทธิ อันเป็นการบังคับให้บุคคลอื่นต้องกระทำตามสิทธิของเรา[106] ซึ่งทั้งสิทธิและเสรีภาพนี้ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่บุคคลทุกคนควรจะมี ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันในการให้ความคุ้มครองจากการกระทำละเมิดสิทธิ นอกจากนี้เสรีภาพนั้นหากว่าปล่อยให้มีการใช้กันอย่างไม่มีขอบเขตหรือไม่มีการจำกัด ก็จะทำให้มีการละเมิดต่อกันอย่างไม่มีสิ้นสุด ดังนั้นรัฐจึงต้องเข้ามาแทรกแซงจัดระบบการคุ้มครอง และจัดระเบียบ โดยการจำกัดเสรีภาพด้วยการออกกฎหมายมาใช้บังคับหรือจำกัดขอบเขตการใช้เสรีภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสำคัญของแต่ละเสรีภาพว่าอย่างไหนจะจำกัดมากหรือน้อยกว่ากัน หรือจำกัดมิให้มีการใช้เสรีภาพนั้นเลย เช่น การลงโทษจำคุก[107] และการจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวต้องเป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในมาตรา 29 บัญญัติว่า "การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของ

---

[106] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. **กฎหมายมหาชนเล่ม 3**. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538, หน้า 348.

[107] ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18.

บุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น..."[108]

การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังเริ่มจากการถูกจำกัดให้อยู่ภายในเรือนจำบริเณใดบริเวณหนึ่งโดยเฉพาะ และอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ คำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำซึ่งย่อมจะหมายความว่าได้ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในการเคลื่อนไหวและขาดอิสระภาพ นอกจากนี้ยังถูกตัดขาดจากบุคคลภายในครอบครัวและญาติมิตรซึ่งถือได้ว่าเป็นการสูญเสียสถานภาพทางสังคมไปโดยปริยาย

ในที่นี้อาจกล่าวได้ว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังนั้นอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพบางอย่างที่ผู้ต้องขังเคยมี อาทิเช่น การถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การประกอบอาชีพ การรวมกลุ่มกันเป็นสหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์หรือหมู่คณะ และการถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในทางการเมือง ได้แก่ สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง สิทธิในการลงสมัครรับเลือกตั้งต่างๆเหล่านี้เป็นต้น อย่างไรก็ตามอาจกล่าวได้ว่าสิ่งที่จะมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังทหารนั้น ได้แก่ รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ หรือพระราชกำหนดที่มีผลใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติเท่านั้น ส่วนพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงหรือระเบียบ ข้อบัญญัติต่างๆ ถ้าไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ ก็ไม่สามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลได้ แต่ถ้าเป็นกฎเกณฑ์อย่างอื่นจะต้องเป็นกฎเกณฑ์ที่ออกโดยอาศัยอำนาจของ8กฎหมายที่ให้อำนาจในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลในเรื่องนั้นๆ เช่น กฎกระทรวง และข้อบังคับ ต่างๆ อาจออกมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลได้ แต่ต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจกระทำได้ อย่างเช่นใน มาตรา 29 วรรค 2 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไ ทย พุทธศักราช 2540 ที่กำหนดห้ามมิให้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเว้นแต่จะเป็นไปตามกฎหมายเฉพาะในเรื่องนั้นๆ

สิทธิที่ผู้ต้องขังถูกจำกัดสิทธิโดยบทบัญญัติของกฎหมายที่สำคัญมีดังนี้ [109]

1.สิทธิในครอบครัว การต้องโทษจำคุกจะเป็นเหตุในการฟ้องหย่าตามกฎหมายลักษณะครอบครัว พ.ศ.2478 มาตรา 1500(4)และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ.2519 บรรพ 5 มาตรา 1516 (2)

---

[108] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540,มาตรา 29.

[109] ประธาน วัฒนวาณิชย์,สิทธิของผู้ต้องขังในประเทศไทย,สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,มูลนิธิโครงการตำรา สังคมศาสตร์และมนุษย์ศาสตร์,2529,หน้า 310-319.

2.สิทธิในการเข้ารับราชการหรืออยู่ในราชการ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 มาตรา 24 (10) ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนจะต้องไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกฯยกเว้นสำหรับโทษที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ และกฎ ก.พ. ฉบับที่ 7 พ.ศ.2518 ออกตามความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 ว่าด้วยการกระทำความผิดที่ปรากฏโดยชัดแจ้ง ข้อ 1.การกระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษให้ผู้บังคับบัญชาสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยโดยสั่งให้ออก ปลดออกหรือไล่ออกก็ได้

3.สิทธิในการจ้างแรงงาน ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการคุ้มครองแรงงานลงวันที่ 16 เมษายน 5215 ข้อ 47(6) ในกรณีที่ลูกจ้างประจำต้องโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกนายจ้างมีสิทธิเลิกจ้างได้โดยไม่ต้องจ่ายค่าชดเชย

4.สิทธิในการเลือกตั้ง ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา106 และมาตรา109 ดังนี้

มาตรา 106 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ (3)ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา 109บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคลต้องห้าม มิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ

(1)ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

(2)เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไปโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

5.สิทธิในการขอใบอนุญาต ตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ.2522ลงวันที่ 8 พฤษภาคม 2522 ในมาตรา 47 มาตรา 48 มาตรา 49 มาตรา 50 ได้กำหนดคุณสมบัติผู้ขอใบอนุญาตขับรถ และพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธ พ.ศ. 2490 ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ขออนุญาตใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ 9 พ.ศ. 2522 ข้อ 4.

6.สิทธิในการเข้ารับราชการทหาร ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ.2492 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2497ดังนี้

มาตรา 14 บุคคลดังต่อไปนี้ ให้ลงบัญชีทหารกองเกินไว้ แต่ไม่เรียกเข้ากองประจำการในยามปกติ คือ (9)บุคคลซึ่งเคยต้องคำพิพากษาของศาลครั้งเดียวมีกำหนดโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป

ก็ดี หรือต้องคำพิพากษามาหลายครั้งมีกำหนดโทษจำคุกรวมกันตั้งแต่สิบปีขึ้นไปก็ดี หรือบุคคลซึ่งเคยต้องโทษคำพิพากษาของศาลให้ส่งตัวไปอยู่ในเขตที่มีอันกำหนดก็ดี

มาตรา21 บุคคลดังต่อไปนี้ไม่ต้องไปแสดงตนต่อ นายอำเภอ ตามมาตรา 16 มาตรา 18 และมาตรา 19 คือ(2)ผู้ที่อยู่ในระหว่างควบคุมหรือคุมขังของเจ้าหน้าที่

7.สิทธิในการเข้าเป็นลูกจ้างของส่วนราชการ ห้ามบุคคลซึ่งเคยต้องโทษจำคุกในคดีอาญาเป็นลูกจ้างประจำและชั่วคราวของส่วนราชการ

นอกจากนี้การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลยังได้บัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 29 (2) ว่า "ในการใช้สิทธิและอิสรภาพแห่งตน ทุกคนตกอยู่ในบังคับของข้อจำกัดเพียงเท่าที่ได้กำหนดลงโดยกฎหมายเท่านั้นเพื่อประโยชน์ที่จะได้มาซึ่งการนับถือและเคารพสิทธิและอิสรภาพของผู้อื่นตามสมควรและที่จะเผชิญกับความเรียกร้องต้องการอันเที่ยงธรรมของศีลธรรมความสงบเรียบร้อยของประชาชนและสวัสดิการทั่วไปในสังคมประชาธิปไตย" ซึ่งหมายความว่าสิทธิเสรีของบุคคลจะถูกจำกัดได้แต่เฉพาะกฎหมายเท่านั้น และกฎหมายนั้นต้องมีความยุติธรรมไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

3.4 แนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหาร

กระบวนการยุติธรรม นับว่ามีบทบาทสำคัญในการผดุงความยุติธรรมและความถูกต้องแก่สังคม เรือนจำทหารเป็นหน่วยงานหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทหาร มีหน้าที่ในการบังคับโทษกับบรรดาทหารผู้กระทำความผิดและอบรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังทหารเหล่านั้นให้กลับตัวเป็นคนดี ซึ่งต้องใช้หลักการสำคัญ เรียกว่า "หลักทัณฑวิทยา" โดยที่แต่เดิมนั้นแนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจะมีรูปแบบที่มีลักษณะทารุณโหดร้าย ทั้งนี้เพื่อการแก้แค้นตอบแทนผู้กระทำความผิด เพื่อการข่มขวัญผู้กระทำความผิดเหล่านั้นเพื่อให้เกรงกลัวต่อโทษทัณฑ์ อันจะมีหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการปฏิบัติในแบบเดียวกันทุกเรือนจำ[110] ต่อมาเศรษฐกิจ สังคมและกฎหมายได้พัฒนาก้าวหน้าเพิ่มมากขึ้น แนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้เปลี่ยนแปลงไป เป็นการมุ่งอบรมแก้ไขฟื้นผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องขังให้ประพฤติตนเป็นคนดีทั้งในด้านสังคมและจิตใจ อันเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการอบรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด อย่างเช่น การบำบัดและรักษาอาการบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ โดย

---

[110] ดูพระราชบัญญัติลักษณะเรือนจำ ร.ศ. 120(พ.ศ. 2444), มาตรา 7-11.

เฉพาะอาการติดยาเสพติด ให้โอกาสในการศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีพแก่ผู้ต้องขังตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8[111] ซึ่งในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยข้อเท็จจริงแล้ว ผลในการปฏิบัติจะสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใดนั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ นับตั้งแต่การเริ่มรับตัวผู้ต้องขังเข้ามายังเรือนจำจนกระทั่งปล่อยตัวผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ข้อที่ 2.3.5 ข้างต้นนั้น และนอกจากนี้ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังยังต้องดำเนินแนวทางในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายแม่บทที่ใช้ในการปกครองและบริหารประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้ให้ความคุ้มครองในสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง อย่างที่ไม่เคยมีปรากฏมาก่อนในรัฐธรรมนูญฉบับใด

อย่างไรก็ดีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540นั้น ถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่มีสาระที่สำคัญแตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆที่ผ่านมา โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้มีการกำหนดหลักการที่สำคัญไว้ อาทิเช่น การเสริมสร้างและให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเพิ่มขึ้นไปจากเดิม โดยเฉพาะการคำนึงถึงศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่กำหนดให้มีการปฏิรูประบบการเมืองการปกครองของประเทศและกำหนดให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานองค์กรต่างๆ ของรัฐ อันจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ในทุกด้านของเจ้าพนักงานของรัฐเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม เสมอภาคและเท่าเทียมกันโดยจะไม่มีการเลือกปฏิบัติ

เรือนจำทหารเป็นหน่วยงานหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางทหาร มีหน้าที่ในการดำเนินการกับทหารผู้กระทำความผิด หรือฝ่าฝืนกฎหมายของรัฐ ด้วยการปฏิบัติบังคับโทษหรือการคุมขังผู้กระทำความผิด ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของบุคคล ทั้งนี้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายในการนำตัวบุคคลผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องขังมาควบคุมไว้ในเรือนจำ ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของเจ้าพนักงานเรือนจำที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในหมวด 3 ที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทย

ทหารหรือบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร เมื่อตกเป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมายและได้มีการถูกพิพากษาลงโทษแล้วก็ถือเป็นผู้ต้องขังที่จะต้องถูกนำตัวไปบังคับโทษยังเรือนจำ ซึ่ง

---

[111] สมบัติ เดียวอิศเรศ. " ทัศนะของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม. " **จุลสารทัณฑวิทยา**. 2, 1. มกราคม 2543, หน้า 9.

ในการบังคับโทษนั้นจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย อีกทั้งในการปฏิบัติของเจ้าพนักงานเรือนจำต่อผู้ต้องขังนั้นจะอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของกฎหมายฉบับต่างๆที่ได้รับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่พึงมี อาทิเช่น การได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม โดยให้ความเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายโดยเสมอภาคและเท่าเทียมกันโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ การได้รับสิทธิในการได้รับการเยี่ยมตามสมควร ฯลฯ ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้ต้องขังนั้นจะได้รับความคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญในการปฏิบัติของเจ้าพนักงานเรือนจำไว้ค่อนข้างมากอันถือได้ว่าเป็นเรื่องที่สำคัญของประเทศไทยในปัจจุบัน นับตั้งแต่ได้มีการลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 1948 ขององค์การสหประชาชาติ ก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

ในปัจจุบันนี้แนวความคิดในการลงโทษต่อผู้ต้องขังซึ่งถือว่าเป็นบุคคลผู้กระทำความผิดนั้นได้มีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่มุ่งเน้นการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนเพื่อการชดเชยให้แก่ผู้เสียหาย มาเป็นการลงโทษเพื่อการปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถกลับตัวเป็นคนดี อันมีคุณค่าและประโยชน์แก่ประเทศชาติและสังคม ดังหลักการที่ว่า "มนุษย์แม้เคยกระทำความผิดก็สามารถแก้ไขปรับปรุงได้" ดังจะเห็นได้จากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 5 ที่ว่า "บุคคลใดจะถูกทรมาณหรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียรติมิได้" อีกทั้งในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง[112] ในข้อ 10 (1) "บุคคลทั้งหลายที่ถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพ ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมและได้รับการเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์" ซึ่งหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ได้กล่าวมานั้นถือเป็นหลักทางสากลที่นานาประเทศให้การยอมรับและถือปฏิบัติกันเสมอมา

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ยังได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลหรือผู้ต้องขังไว้ ซึ่งปรากฏอยู่ในมาตราต่าง ๆ อาทิ เช่น

มาตรา 31 "บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกาย

---

[112]โดยประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคี เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2540.

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ แต่การลงโทษประหารชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับ คุมขัง ตรวจค้นตัวบุคคล หรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย"

มาตรา 26 "การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐ ทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้"

มาตรา 75 "รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน รวมทั้งจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน"

จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าว จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลและผู้ต้องขังไว้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษย์ชนใน ข้อ 1 ที่ว่า "มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระเสรีและเท่าเทียมกันทั้งศักดิ์ศรีและสิทธิทุกคนได้รับการประสิทธิประสาทเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันอย่างฉันท์พี่น้อง" และในข้อ 5 ที่ว่า "บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงทัณฑ์ซึ่งโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียรติมิได้"

กล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้มีการรับรองเรื่องสิทธิเสรีภาพของบุคคลหรือผู้ต้องขังทหารไว้อย่างมากมาย จึงทำให้รัฐหรือองค์ของรัฐต่างๆ มีหน้าที่ต้องดำเนินการในการปฏิบัติต่อบุคคลหรือผู้ต้องขัง ได้ตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เป็นหลักสำคัญ รวมทั้งการดูแลสอดส่องให้ทุกองค์กรหรือทุกหน่วยงานจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างยุติธรรม เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของบุคคลหรือของผู้ต้องขัง อันถือเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของรัฐในการบริหารประเทศ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นจริงในทางปฏิบัติต่อไป โดยเฉพาะเรือนจำทหารถือเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐ ดังที่ได้กล่าวมานั้น จึงมีหน้าที่ต้องดำเนินการบริหารภาระกิจของเรือนจำ เพื่อให้สอดคล้องต้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โดยที่การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในการบังคับโทษของเรือนจำทหารจะต้องไม่กระทำการอย่างทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม อันถือเป็นการเหยียดหยามในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังเพราะบุคคลทุกคนหรือผู้ต้องขังมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลในกฎหมาย จึงย่อมเสมอ

กันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองในกฎหมายอย่างเท่าเทียม และนอกจากนี้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้นจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย เช่น ต้องเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้กับผู้ต้องขังทหารหรือบุคคลที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลทหาร

3.5 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของรัฐในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง

การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังถือเป็นหน้าที่ของรัฐจะต้องดำเนินการให้ความคุ้มครองและปกป้องสิทธิมนุษยชนให้เกิดผลขึ้นจริงในทางปฏิบัติ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการดำเนินการที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทย รวมถึงผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร อันเป็นการเพิ่มสิทธิเสรีภาพหรืออำนาจไปพร้อมๆ กับการทำให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญบรรลุผลเป็นจริงได้ในทางปฏิบัติ โดยรัฐจะต้องกำหนดเครื่องมือหรืออำนาจให้ประชาชน เพราะหากมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหรือผู้ต้องขังทหาร ซึ่งเกิดจากการกระทำของรัฐหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ ที่รัฐกำหนดไว้ให้กับประชาชน เช่น การบัญญัติให้หน่วยงานของรัฐต้องเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลหรือผู้ต้องขังทหาร โดยให้สิทธิในการฟ้องคดีแก่บุคคลหรือผู้ต้องขัง ในกรณีที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ดังที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยจะได้กล่าวต่อไปดังนี้

มาตรา 26 "การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้"

มาตรา 27 "สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้งโดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรีศาลและองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง"

มาตรา 28 "บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือหยิบยกขึ้นต่อสู้คดีในศาลได้"

มาตรา 29 "การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้กับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม"

เมื่อพิจารณาศึกษาวิเคราะห์ถึงบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ให้ความสำคัญและเน้นย้ำในเรื่องศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ รวมทั้งสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เพื่อต้องการให้เรื่องดังกล่าวบังเกิดผลขึ้นจริงในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มิใช่เป็นแต่เพียงรูปแบบที่ไม่สัมฤทธิ์ผลในทางปฏิบัติอย่างฉบับที่แล้ว ๆ มา ว่าการใช้อำนาจบริหารภาระกิจของรัฐทุกด้านจะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อย่างกรณีผู้ต้องขังในเรือนจำจะต้องไม่ปฏิบัติต่อเขาอย่างมิใช่มนุษย์ เช่น สภาพของความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังในเรือนจำซึ่งกำลังประสบอยู่ในขณะนี้ หรือภาวะผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ซึ่งไม่เพียงแต่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังในทางลบ[113] เท่านั้น และยังอาจทำให้ผู้ต้องขังตกอยู่ในสภาพที่กดดัน อันจะส่งผลให้เกิดการหลบหนีออกจากเรือนจำ ดังที่ปรากฏให้เห็นตามสื่อต่างๆ อยู่บ่อยครั้งซึ่งก่อให้เกิดการสูญเสียชีวิตของบุคลากรอันมีค่าของทหารไปมิใช่น้อย ซึ่งในประเด็นนี้รัฐน่าที่จะได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในข้อนี้ อันจะทำให้ขวัญและกำลังใจของเจ้าพนักงานเรือนจำทหารดีขึ้นและปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายหลักในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังทหารให้กลับตนเป็นคนดี และเป็นทรัพยากรที่มีประโยชน์ต่อสังคม

นอกจากนี้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้สิทธิและเสรีภาพต้องผูกพันกับองค์กร 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ ในการตรากฎหมายออกมาใช้บังคับ การบังคับใช้กฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง ซึ่งต่อไปในรัฐธรรมนูญนี้ บุคคลผู้ถูกละเมิด สามารถกล่าวอ้างถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพที่มี ในการ

---

[113]นัทธี จิตสว่าง. " สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังกำลังถูกละเมิด." **วารสารราชทัณฑ์**. กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย, 46, 3. พฤษภาคม - มิถุนายน 2543, หน้า 24.

ฟ้องร้องและต่อสู้คดีในศาลได้ และยังได้บัญญัติห้ามการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลไว้ครอบคลุมไปถึงการที่ผู้บัญญัติกฎหมายเองก็จะตรากฎหมายมากระทบหรือละเมิด ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้ไม่ได้ ถ้ารัฐธรรมนูญไม่ให้อำนาจไว้[114] และองค์กรของรัฐดังกล่าวนี้ไม่ว่าจะเป็น ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ ยังมีบทบาทที่เกี่ยวกับปัญหาสิทธิมนุษยชน ในการให้ความคุ้มครองสิทธิมุษยชนดังจะกล่าวพอสังเขปได้ดังนี้[115]

1.ฝ่ายนิติบัญญัติ มีหน้าที่ในการออกกฎหมายไม่ให้ขัดแย้งกับหลักการสิทธิมนุษยชนหรือการแก้ไขกฎหมาย การออกระเบียบกฎเกณฑ์ที่ล้าสมัยให้สอดคล้องกับหลักการสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและนอกจากนี้แล้วฝ่ายนิติบัญญัติยังมีบทบาทในการส่งเสริมและให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมโดยการนำเอาประเด็นสิทธิมนุษยชนมาอภิปรายโดยการยื่นกระทู้ หรือเสนอเป็นญัตติเพื่อเสนอให้ฝ่ายบริหารดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นต้น

2.ฝ่ายบริหารในฐานะเป็นกลไกในการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชน โดยการตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายปกครอง ในปัจจุบันมี คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา นอกจากนี้ยังมีองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ที่มีบทบาทโดยตรงต่อการคุ้มครองสิทธิเฉพาะด้านของประชาชนและยังมีเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่บังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อดูแลและพิทักษ์สิทธิของประชาชนให้ได้รับความคุ้มครอง

3.ฝ่ายตุลาการเป็นองค์กรที่มีบทบาทสูงในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการพิจารณาพิพากษาคดีตามกระบวนการยุติธรรม โดยการวางหลักสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายหรือที่เป็นหลักการสากลในการใช้ดุลพินิจของตุลาการมาวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท เช่น ศาลมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจในการสั่งปล่อยบุคคลที่ถูกคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมายได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 90 เป็นต้น

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่า ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติรับรองไว้เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทยนั้น เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับ

---

[114] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. "ที่มาและนิติวิธี. " **กฎหมายมหาชน เล่ม 3**. กรุงเทพฯ:นิติธรรม, 2538, หน้า 348.

[115] พรพิศ เลิศไธสง. **อำนาจหน้าที่และบทบาทของคณะกรรมธิการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนต่อปัญหาสิทธิมนุษยชนไทย**.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2539,หน้า 121-131.

รัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้าการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน โดยเฉพาะในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538 จะพบว่ามีการให้การรับรองในเรื่องนี้ ดังปรากฏข้อความที่ว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพ" ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันไม่มีปรากฏ หากแต่มีการใช้ข้อความอื่นแทน ดังปรากฏในมาตรา 4 ว่า "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง" ซึ่งมีข้อสังเกตในการพิจารณาของคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญมีกรรมาธิการบางท่านเสนอความเห็นว่าควรให้ตัดคำว่า "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" ออก เพราะไม่มีความหมาย โดยคณะทำงานคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ชี้แจงว่า ที่กำหนดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในหมวด 1 บททั่วไป เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของสิทธิเสรีภาพ อันเป็นหลักการพื้นฐานในการที่จะเชื่อมโยงไปยังหมวดอื่น ๆ ของรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้คำว่า "ศักดิ์ศรี" นั้น หมายความถึง การจะปฏิบัติต่อมนุษย์เหมือนไม่ใช่มนุษย์หรือเสมือนสัตว์หรือสิ่งของนั้นไม่สามารถกระทำได้และจะปฏิบัติต่อมนุษย์อื่นหรือบุคคลโดยที่ตนเองอยู่เหนือกว่าโดยสัญชาติหรือเชื้อชาติไม่ได้ โดยอาจสรุปความได้ว่า รัฐจะกระทำการใด ๆ อันเป็นการละเมิดในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะโดยเชื้อชาติหรือสัญชาติ ในฐานะที่รัฐหรือบุคคลนั้นมีอำนาจที่เหนือกว่า แต่หากมีการละเมิดเกิดขึ้นก็ถือเป็นหน้าที่ของรัฐต้องทำให้การละเมิดนั้นหมดสิ้นไป อันถือเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ อย่างเช่น เรื่องทาสนั้น ถือเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์[116] ซึ่งการที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีบทบัญญัติมาตรา 4 ขึ้นมาก็เพื่อการจำกัดอำนาจของรัฐให้ต้องใช้อย่างเหมาะสม อันถือเป็นหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการบริหารประเทศ เพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยรวม ในกรณีที่องค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจกระทำการใดๆ โดยมิชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นเหตุให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ก็ต้องมีองค์กรและกระบวนการที่เป็นอิสระ เพื่อทำหน้าที่ในการตัดสินปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อการเยียวยาแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นกับประชาชนนั้นได้ ซึ่งระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐดังกล่าวจึงถือเป็นระบบหรือกลไกที่สำคัญ อันเป็นหลักการขั้นพื้นฐานสำคัญที่ใช้ในการตรวจสอบการดำเนินการของรัฐหรือการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐเพื่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ได้รับการรับรองไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอันจะขาดเสียมิได้[117] หาไม่แล้วการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลหรือผู้ต้องขังทหารก็ไม่สามารถสัมฤทธิ์ผลได้

---

[116] มนตรี รูปสุวรรณ,**เจตนารมย์ของรัฐธรรมนูญ**,กรุงเทพฯ: วิญญูชน,ตุลาคม 2542,หน้า 61-64.

[117] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, " ระบบการควบคุมการใช้อำนาจรัฐ." **วารสารกฎหมายปกครอง**. 13, 2. สิงหาคม 2537, หน้า13-17.

บทที่ 4

วิเคราะห์สภาพปัญหาเกี่ยวกับการให้คุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479

ปัจจุบันจากการที่ได้มีการเรียกร้องให้มีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิมกว่าที่เป็นมาในอดีต อันเนื่องมาจากสิทธิเสรีภาพมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของประชาชนทั้งโลก สำหรับกรณีประเทศไทยในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพนั้นได้มีการกล่าวถึงสิทธิเสรีภาพไว้ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญหลายๆฉบับ โดยการนำแนวความคิดหรือหลักเกณฑ์ต่างๆมาบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น หลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค ฯลฯ ต่างๆเหล่านี้ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ให้การรับรองเรื่องสิทธิเสรีภาพนี้ไว้อย่างมากกว่าในอดีต

อย่างไรก็ตามการดำเนินการบริหารงานของรัฐในทุกด้านย่อมจะต้องประสบกับปัญหาในหลายประการ อาทิเช่นปัญหาในด้านงบประมาณ ปัญหาด้านการปฏิบัติงาน และปัญหาด้านให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับผู้ต้องขัง เช่น ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อ ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในทางการเมือง ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในทางสังคม ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ ต่างๆ เหล่านี้ ซึ่งในปัจจุบันจะพบว่าจะประสบปัญหาในหลายประการ เนื่องจากว่า การให้ความคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังนั้น จะเกี่ยวข้องกับขั้นตอนในการบังคับใช้กฎหมายและวิธีการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ อย่างกรณีของเรือนจำทหาร ซึ่งมีหน้าที่ในการบังคับโทษแก่ทหารที่กระทำความผิดและต้องปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตาม พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ และระเบียบต่างๆในเรือนจำ เป็นต้น นอกจากนี้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเจ้าหน้าที่เรือนจำโดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้คุมดูแลผู้ต้องขังในเรือนจำย่อมมีโอกาสที่จะกระทำการละเมิดสิทธิของผู้ต้องขัง นับได้ว่าเป็นปัญหาที่น่าจะต้องรีบทำการแก้ไขประกอบกับในปัจจุบันนานาประเทศได้มีการเรียกร้องให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ดังนั้นในบทนี้จะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาดังที่จะได้กล่าวเป็นลำดับต่อไปนี้

4.1 ปัญหาในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก่อนหน้าที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 สิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ได้รับรองไว้ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญนับได้ว่ามีค่อนข้างน้อย ต่อมาได้มีการพยายามที่จะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การใช้สิทธิและเสรีภาพบังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมดังปรากฏอยู่ใน รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ได้บัญญัติเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งถือเป็นหลักพื้นฐานของสิทธิและเสรีภาพเพิ่มมากขึ้นและเป็นเรื่องที่ไม่เคยปรากฏมาในรัฐธรรมนูญฉบับใดมาก่อน ดังที่ได้ปรากฏไว้ในหมวด 1 บททั่วไปของรัฐธรรมนูญ อันมีผลทำให้เรื่องดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้กับทุกเรื่องในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญนี้ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันยังได้รับรองไว้ว่าประชาชนชาวไทยไม่ว่ากำเนิดเพศ หรือศาสนาใด ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ดังนั้นบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องขัง สามารถนำสิทธิและเสรีภาพต่างๆ ที่ได้รับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญนี้ไปกล่าวอ้างเพื่อให้ได้รับความคุ้มครองได้

จากที่ได้ทำการพิจารณาศึกษามาแล้วในบทที่ 3 ในเรื่องของการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังก่อนและหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนั้น จะพบว่าการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังทหารนั้น ยังมีปัญหาในหลายๆด้าน ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย สิทธิเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อ สิทธิเสรีภาพในทางการเมือง สิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ สิทธิเสรีภาพในทางสังคม ซึ่งจะได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นดังนี้ คือ

4.1.1 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังทหารในชีวิตและร่างกาย

สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้ใน มาตรา 4 “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” และมาตรา 31 “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรมหรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษประหารชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายตามความในวรรคนี้” เมื่อพิจารณาจากรัฐธรรมนูญแล้วจะเห็นว่า สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายตามที่รัฐธรรม

นูญฉบับปัจจุบันได้ให้ความคุ้มครองนั้นมีส่วนเพิ่มเติมมากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆที่ผ่านมา คือ สิทธิที่จะไม่ได้รับการทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายและไร้มนุษยธรรม ซึ่งเป็นไปตามหลักปฏิญญสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 5 ว่า"บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียติมิได้" และในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและทางการเมืองยังได้ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายไว้ใน ข้อ 7ว่า "บุคคลจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้ามิได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลจะถูกใช้ในการทดลองทางการแพทย์หรือทางวิทยาศาสตร์โดยปราศจากความยินยอมอย่างเสรีของบุคคลนั้นมิได้"อันถือเป็นการให้การรับรองสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายที่ให้การคุ้มครองบุคคลหรือผู้ต้องขังในการที่จะไม่ถูกลงโทษด้วยวิธีการที่โหดร้ายและไร้มนุษยธรรม

อย่างไรก็ตามสิทธิเสรีภาพของบุคคลในแต่ละคนถือเป็นเรื่องส่วนบุคคล ซึ่งหากมองโดยภาพรวมแล้วถือเป็นการที่มนุษย์ทุกคนมีความต้องการที่ตรงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล เนื่องจากว่าในการใช้อำนาจของรัฐและหน่วยงานของรัฐ แม้ว่าจะเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ ก็จะต้องไม่เป็นการไปทำลายสิทธิเสรีภาพของประชาชน[1]หรือแม้นแต่ผู้ต้องขัง เพราะจากการศึกษาวิเคราะห์ได้พบว่าทั้งก่อนและหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหารนั้น ยังประสบกับปัญหาในด้านการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เนื่องจากการดำเนินการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้นยังไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในทางสากล อีกทั้งยังมีบางประเด็นที่ขัดแย้งต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่ว่า"ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง"[2] ประกอบกับ ในการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ[3]อันแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสิทธิเสรีภาพของบุคคลหรือผู้ต้องขังที่จะได้รับการคุ้มครอง เนื่องจากสิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกาย ถือได้ว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้

---

[1]บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. " ที่มาและนิติวิธี. " **กฎหมายมหาชน เล่ม 3**. คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538. หน้า 347.

[2]รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540,มาตรา 4.

[3]เรื่องเดียวกัน,มาตรา 26.

กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจรัฐกับสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายไว้ โดยเฉพาะในส่วนของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง รัฐหรือองค์กรของรัฐจะปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเหมือนมิใช่มนุษย์หรือทาสมิได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเรือนจำทหารตาม พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 นั้น ยังมีลักษณะที่ถือว่าเป็นการลงโทษที่ทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม ซึ่งก่อนและหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ปรากฏว่าการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในเรื่องนี้ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่ประการใด เช่น การใช้เครื่องพันธนาการ[4] การใช้อาวุธทำร้ายผู้ต้องขัง[5] การลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ผู้ต้องขัง[6]ฯลฯ และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ยังกำหนดให้มีการใช้โซ่ตรวนกับผู้ต้องขัง ในกรณีที่มีการควบคุมผู้ต้องขังไปนอกเรือนจำโดยใช้กับผู้ต้องขังที่กระทำความผิดคดีอาญาอุฉกรรจ์ เช่น คดีฆ่าผู้อื่น คดีปล้นทรัพย์ และผู้ต้องขังคดียาเสพติด เป็นต้น ซึ่งการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังนั้น พ.ร.บ. เรือนจำทหาร พ.ศ.2479 ได้กำหนดห้ามเอาไว้ แต่ถ้าจะใช้เครื่องพันธนาการจะต้องอยู่ภายในเงื่อนไข ดังนี้[7]

1.เป็นบุคคลที่น่าจะทำอันตรายต่อชีวิต หรือร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น

2.เป็นผู้วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบอันเป็นภยันตรายต่อตนเองหรือผู้อื่น

3.เป็นบุคคลที่น่าจะพยายามหลบหนีการควบคุม

4.เมื่อถูกควบคุมไปนอกเรือนจำ เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมเห็นเป็นการสมควรที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการ

5.เมื่อเป็นการสมควรจะต้องใช้เครื่องพันธนาการ เนื่องแต่สภาพของเรือนจำ สภาพของเหตุการณ์หรือสภาพการณ์ของท้องถิ่น

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายดังกล่าวข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่าเจ้าพนักงานเรือนจำสามารถที่จะใช้ดุลยพินิจตาม ข้อ 4 และ 5 ในการใช้หรือไม่ใช้เครื่องพันธนาการก็ได้ และอาจเกิดการเลือกปฏิบัติกับผู้ต้องขังได้อีกด้วย

---

[4]พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 มาตรา 11,และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ มาตรา 6.

[5]เรื่องเดียวกัน, มาตรา 12.

[6]เรื่องเดียวกัน, มาตรา 9,มาตรา 10.

[7]เรื่องเดียวกัน,มาตรา 11.

นอกจากนี้ผู้คุมหรือเจ้าพนักงานเรือนจำทหารบางแห่งยังมีการใช้กระบองตีผู้ต้องขังในกรณีที่มีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทกันระหว่างผู้ต้องขังด้วยกัน[8] และในการลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ผู้ต้องขังยังปรากฏว่ามีการใช้วิธีการลงโทษโดยการแยกขังเดี่ยว การงดการเยี่ยม การขังห้องมืด ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการลงโทษที่ทรมานและทารุณโหดร้าย อันขัดกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มาตรา 31วรรคสอง ที่กำหนดไว้ว่า " การทรมาณ ทารุณโหดร้ายหรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้..." อีกทั้งยังขัดต่อข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ข้อ31.ที่ว่า "การลงทัณฑ์ต่อร่างกาย ขังห้องมืด และการลงทัณฑ์ที่โหดเหี้ยม ทารุณ ไร้มนุษยธรรมและต่ำช้า แก่ผู้ต้องขังที่ฝ่าฝืนวินัยเป็นอันห้ามขาด" และขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนหรือขัดต่อหลักการในขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ที่ได้มีการให้การรับรองไว้ในเอกสารหลายฉบับ เช่น ในหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ[9] กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง[10] แต่มีข้อสังเกตว่าในส่วนของการเฆี่ยนยังมิได้บัญญัติยกเลิก ซึ่งจากข้อเท็จจริงดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่าควรที่จะได้มีการดำเนินการในเรื่องนี้เพื่อให้มีการแก้ไขให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์อันเป็นสากล อีกทั้งแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยให้มีความสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการให้ความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง เนื่องจากสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่สำคัญ อันจะไม่เป็นการทำลายหรือลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังเหล่านั้นในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรของรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับเรือนจำ เพราะเหตุว่าผู้ต้องขังเหล่านั้นยังมีฐานะเป็นพลเมืองของประเทศ อันควรที่จะได้รับการปฏิบัติโดยให้ความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

4.1.2 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังทหารในความคิดเห็นและความเชื่อ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพในความคิดเห็นไว้ ในมาตรา 39 ที่ว่า "บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การ

---

[8] อดีตผู้ต้องขังทหาร, 12 มีนาคม 2545.

[9] ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ค.ศ. 1948,ข้อ 5.

[10] กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966, ภาค 3 ข้อ 7.

พิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น"เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะเห็นได้ว่าได้ให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นแก่บุคคลทุกคนและรวมทั้งผู้ต้องขังด้วย แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับกฎหมายจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพบุคคลหรือผู้ต้องขังในเรื่องนี้ไว้ไม่มากก็น้อย ซึ่งในมาตรา 39 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญได้บัญญัติข้อยกเว้นไว้ว่า"การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศิลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุภาพของประชาชน[11]เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลโดยเฉพาะบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำ ไม่มีสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวเหมือนบุคคลทั่วไป

เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 จะเห็นว่าไม่ได้รับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของผู้ต้องขังไว้อย่างชัดเจน และคลุมเครือ โดยเฉพาะในมาตรา 14 ที่ว่า "นักโทษคนใดมีความประพฤติดี มีความอุตสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา....อาจได้รับประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง"และนอกจากนี้ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ มาตรา 2 เรื่องของการบังคับบัญชา ข้อ 3 (7)ที่กำหนดให้ผู้บังคับเรือนจำ เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ มีอำนาจและหน้าที่จัดการและควบคุมการศึกษาตลอดจนการอบรมผู้ต้องขัง[12]และการติดต่อกับบุคคลภายนอก เช่นการติดต่อจดหมายกับบุคคลภายนอกเรือนจำ จะต้องให้เจ้าพนักงานเรือนจำตรวจจดหมายที่ออกไปนอกเรือนจำทุกครั้ง และการเยี่ยมผู้ต้องขังจะต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่คอยฟังอยู่ตลอดเวลาที่เยี่ยม ต่างๆเหล่านี้เป็นต้น ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่ามีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นกับผู้ต้องขังค่อนข้างมาก และไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอันเป็นประเด็นที่น่าจะมีการพิจารณาทบทวนในเรื่องดังกล่าวนี้

ส่วนสิทธิและเสรีภาพในทางความเชื่อ จากการศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาของผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อ จะพบว่ามีประเด็นที่สำคัญคือเรื่องการนับถือศาสนา หรือการปฏิบัติตามพิธีกรรมในทางศาสนา ซึ่งจากที่ได้ศึกษามาข้างต้นในบทที่ 3 ก่อนและ

---

[11] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540,มาตรา 39 วรรคสอง.

[12] ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ, มาตรา 2 ข้อ 3 (7).

หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันการรับรองสิทธิและเสรีภาพในเรื่องดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมกล่าวคือรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้รับรองเรื่องนี้ไว้เพิ่มมากขึ้นเช่นบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการบริบรูณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน[13] ทั้งนี้เพราะการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในเรื่องนี้นับเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง

หากพิจารณาจากพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ จะพบว่าในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 มิได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้ อันเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในเรื่องนี้แต่ประการใด และนอกจากนี้ในข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ มาตรา 2 ข้อ6 (6)กำหนดให้ผู้คุมเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำรองจากผู้บังคับเรือนจำ และมีหน้าที่ในการอบรมผู้ต้องขังในสังกัดของตนให้มีวินัยและศีลธรรมอันดี และในมาตรา 15 ข้อ 2(2)ง.อันเป็นการกำหนดเงื่อนไขในการพักลงโทษผู้ต้องขังโดยให้มีการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่นการปฏิบัติกิจในทางศาสนา ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าเป็นการกำหนดไว้อย่างมีเงื่อนไขที่ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันและหลักการสากล เช่นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 ข้อ 18 ที่กล่าวไว้ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิในเสรีภาพแห่งความคิด มโนธรรม และศาสนา สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะเปลี่ยนศาสนาหรือความเชื่อและเสรีภาพที่จะประกาศศาสนาหรือความเชื่อของตนโดยการสอน การปฏิบัติ การสักการระบูชา และการประกอบพิธีกรรมไม่ว่าโดยลำพังตนเองหรือร่วมกับผู้อื่นในประชาคมและในที่สาธารณะหรือส่วนตัว[14]และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 ข้อ 18 กำหนดไว้ว่า [15]

1.บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนาสิทธินี้รวมถึงเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนาหรือความเชื่อถือและเสรีภาพในการประกาศศาสนาหรือความเชื่อถือของตนในการสักการะบูชา การปฏิบัติการประกอบพิธีกรรมและการเผยแพร่ศาสนาไม่ว่าจะโดยลำพังตนเองหรือ

---

[13] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540,มาตรา 38.

[14] ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ค.ศ. 1948,ข้อ 18.

[15] กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966,ข้อ 18.

ในประชาคมร่วมกับผู้อื่น และไม่ว่าในที่สาธารณะหรือเป็นการส่วนตัวก็ตาม

2.บุคคลจะถูกบังคับการใดให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เสรีภาพในการนับถือหรือเลือกศาสนาหรือความเชื่อตามคตินิยมของตนหาได้ไม่

3.เสรีภาพในการประกาศศาสนาหรือความเชื่อถือของบุคคลจะถูกจำกัดก็แต่โดยกฎหมายอันจำเป็นต้องมีเพื่อรักษาความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อย อนามัยหรือศีลธรรม หรือสิทธิมูลฐานและเสรีภาพของบุคคลอื่นเท่านั้น

4.รัฐภาคีทั้งหลายแห่งกติกาฉบับนี้รับที่จะเคารพเสรีภาพของบิดามารดา และผู้ปกครองตามกฎหมายในกรณีที่มีในอันที่จะให้การศึกษาทางศาสนาและศีลธรรมแก่เด็กให้เป็นไปตามความเชื่อของตน

นอกจากนี้ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ, ข้อ 6 กำหนดไว้ว่า จะต้องไม่มีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขัง โดยมิให้นำเอาเรื่องเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือความคิดเห็นอื่นๆ สัญชาติหรือฐานะทางสังคม ทรัพย์สิน กำเนิดหรือสถานะของผู้ต้องขังมาเป็นข้ออ้างหรือข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพทางศาสนา ซึ่งจะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยความเคารพต่อความเชื่อทางศาสนา และหลักธรรมที่ผู้ต้องขังนับถืออยู่นั้น[16]และถ้าเรือนจำมีผู้ต้องขังนับถือศาสนาเดียวกันมาก ควรจัดให้มีอนุศาสนาจารย์และแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนาที่ได้รับการแต่งตั้งให้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอและเยี่ยมเยียนปลอบใจผู้ต้องขังในเวลาอันสมควร และผู้ต้องขังจะต้องไม่ถูกกีดกันในการพบปะกับผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา ตรงกันข้ามถ้าผู้ต้องขังไม่ประสงค์ที่จะพบปะแล้ว ก็ควรจะเคารพตามทัศนะของผู้ต้องขังนั้น[17]และในการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาของผู้ต้องขัง หากเรือนจำสามารถกระทำได้ก็ควรดำเนินการหรืออนุญาตให้ผู้ต้องขังทุกคนปฏิบัติศาสนกิจโดยการเข้ารวมพิธีกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในเรือนจำและให้มีหนังสือที่เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนาและหนังสือคำสอนไว้ในครอบครองได้[18]และเรือนจำจะต้องจัดให้ผู้ต้องขังทุกคนได้ศึกษาต่อเท่าที่ผู้ต้องขังสามรถจะรับการศึกษาได้ รวมทั้งการสอนศาสนาให้แก่ผู้ต้องขัง[19]

---

[16]มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ, ข้อ 6.

[17]เรื่องเดียวกัน, ข้อ 41.

[18] เรื่องเดียวกัน, ข้อ 42.

[19] เรื่องเดียวกัน, ข้อ 77(1).

ปัจจุบันในทางปฏิบัติของเรือนจำเกี่ยวกับเรื่องการปฏิบัติตามพิธีกรรมในทางศาสนา ดังปรากฏข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ผู้บังคับเรือนจำทหาร 2 แห่ง โดยสามารถสรุปเป็นใจความได้ว่า[20] ผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาอิสลามจะไม่มีการจัดห้องทำละมาดแยกไว้ต่างหากอย่างเป็นสัดส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรือนจำทหารทางพื้นที่ภาคใต้บางแห่ง และไม่มีการจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้น นับได้ว่าเป็นปัญหาที่น่าจะต้องรีบทำการแก้ไข ประกอบกับในปัจจุบันนานาประเทศได้มีการเรียกร้องให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษย์ชนในด้านนี้ มิฉะนั้นแล้วหากยังมีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อดังกล่าวอยู่ ทำให้น่าคิดว่าทางเรือนจำทหารหรือประเทศไทยเราอาจจะประสบกับปัญหาในหลายๆด้านตามมา

4.1.3 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังทหารในทางการเมือง

ในเรื่องนี้จะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในทางการเมืองของผู้ต้องขังทหาร เนื่องจากได้กล่าวมาในบทที่ 3 จะพบว่าทั้งก่อนและหลังการประกาศใช้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญปัจจุบัน ผู้ต้องขังไม่สามารถใช้สิทธิเสรีภาพในทางการเมืองได้แต่ประการใด ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง[21]หรือสิทธิในทางการเมืองประการอื่นๆ ทั้งนี้ เหตุผลที่ผู้ต้องขังไม่สามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้น่าจะมาจากการที่ผู้ต้องขังเหล่านั้นเป็นบุคคลผู้กระทำความผิดจึงต้องถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าว เพราะหากพิจารณาในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา 29 จะพบว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้[22] อันน่าจะเป็นเหตุเป็นผลที่พอเพียงในการจำกัดสิทธิดังกล่าว นอก

---

[20] นาวาโท อนันต์ ศิริสวัสดิ์ ผู้บังคับเรือนจำ. ฐานทัพเรือกรุงเทพ, 21 กันยายน 2544. และสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ผู้บังคับเรือนจำฐานทัพเรือสงขลา, 18 กันยายน 2544.

[21] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540, มาตรา 106.

[22] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 29.

จากนี้อาจทำให้เกิดปัญหาในเรือนจำได้หากจัดให้ผู้ต้องขังทหารในเรือนจำสามารถใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองได้ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นด้วยกับการที่ใช้เหตุผลในเรื่องของความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำ อีกทั้งเพื่อความสงบเรียบร้อยและเพื่อความมั่นคงของประเทศไทยต่อไป ทั้งนี้เพราะหากว่าเสรีภาพนั้นถ้าไม่มีการจำกัดขอบเขตเลย สภาวะอนาธิปไตย(anarchie) ก็จะเกิดขึ้นเหมือนกลับตัวเป็นคนดีของสังคมต่อไปเมื่อครั้งมนุษย์ยังอยู่ในสังคมเถื่อน เพราะทุกคนจะใช้เสรีภาพเต็มที่และอาจจะกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน ร่างกายของบุคคลอื่น[23]

นอกจากนี้หากพิจารณาจากหลักเกณฑ์ในทางสากล เช่น หลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1984 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติประกอบกันแล้ว จะพบว่าไม่มีการให้ความคุ้มครองในสิทธิเสรีภาพในทางการเมืองของผู้ต้องขังไว้แต่อย่างใด

4.1.4 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังทหารในทางสังคม

สิทธิเสรีภาพในทางสังคมถือเป็นสิทธิในขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือเป็นสิทธิหนึ่งที่ควรให้ความสำคัญ เพราะหากว่าปล่อยให้มีการใช้สิทธิเสรีภาพในทางสังคมอย่างเสรีแล้ว ปัญหาที่ติดตามมาน่าจะเป็นสิ่งซึ่งแก้ไขได้ยาก จึงควรที่จะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการป้องกันมิให้เกิดความเสียหาย ดังจะได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาในทางสังคมของผู้ต้องขังว่าเกิดขึ้นในประการใด เนื่องจาก ผู้ต้องขังคือ บุคคลผู้กระทำความผิดและถูกบังคับโทษอยู่ในเรือนจำ โดยเฉพาะผู้ต้องขังทหารซึ่งถือเป็นพลเมืองของประเทศเช่นเดียวกับบุคคลหรือประชาชนทั่วๆ ไป แต่เนื่องจากทหารมีภาระกิจหลักที่สำคัญในการปกป้องคุ้มครองประเทศให้พ้นจากการรุกรานของอริราชศัตรูและหน้าที่ในประการอื่นๆ อีกหลายประการ

โดยที่ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนและหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้ จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าในหมวด 3 อันเป็นหมวด

---

[23]บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. " ที่มาและนิติวิธี. " **กฎหมายมหาชน เล่ม 3.** คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **พิมพ์ครั้งที่** 1. กรุงเทพฯ:สำนัก**พิมพ์นิติธรรม**, 2538 , หน้า 350.

ที่ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพโดยได้มีการให้ความคุ้มครองในสิทธิมนุษยชนของบุคคลหรือผู้ต้องขังไว้มากกว่าในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้าที่จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากการที่ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในทางสังคมของบุคคลหรือผู้ต้องขังไว้ในหลายประการ เช่น สิทธิในการได้รับการศึกษา[24] สิทธิในการได้รับการบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน[25] สิทธิเด็กในการได้รับความคุ้มครองจากรัฐ[26] สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ[27] สิทธิคนพิการ[28] สิทธิในสิ่งแวดล้อม[29] ฯลฯ ซึ่งเป็นสิทธิของพลเมืองหรือประชาชนที่ได้มีการให้การรับรองไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาวิเคราะห์จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันแล้วจะพบว่าสิทธิเสรีภาพในทางสังคม เป็นประโยชน์มหาชนที่รัฐต้องจัดให้แก่พลเมืองของประเทศตน เนื่องจากสิทธิเสรีภาพดังกล่าวถือเป็นประโยชน์โดยรวมของประเทศและเป็นหน้าที่ของรัฐในการที่จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายหรือนโยบายของประเทศที่ได้วางไว้ อย่างกรณีตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในมาตรา 43 ฉบับปัจจุบันกำหนดไว้ให้รัฐต้องจัดการศึกษาในขั้นพื้นฐานให้กับประชาชนหรือพลเมืองของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้ใหญ่ หรือแม้กระทั่งผู้ต้องขังในเรือนจำ เป็นการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี[30] เพราะการศึกษาจะช่วยให้การพัฒนาบุคลิกภาพของประชากรพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นและจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและบริหารประเทศให้ก้าวหน้าทัดเทียมกับของต่างประเทศ

สำหรับในส่วนผู้ต้องขังการศึกษาจะช่วยทำให้ผู้ต้องขังเหล่านั้นได้นำความรู้ความสามารถที่ได้รับจากการศึกษามาใช้ในการแก้ไขปรับปรุงตนเองให้เกิดความเข้าใจในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมหลังจากพ้นโทษหรือแม้กระทั่งขณะอยู่ในเรือนจำ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาบุคคลิกภาพของผู้ต้องขังให้เป็นพลเมืองดีของประเทศต่อไป

---

[24]รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540,มาตรา43.

[25]เรื่องเดียวกัน,มาตรา 52.

[26]เรื่องเดียวกัน,มาตรา 53.

[27]เรื่องเดียวกัน,มาตรา 54.

[28]รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540,มาตรา55.

[29]เรื่องเดียวกัน,มาตรา 56.

[30]อ้างแล้ว,มาตรา 43.

นอกจากนี้ หากพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในบางเรือนจำทหาร[31]จะพบว่า ผู้ต้องขังทหารจะประสบกับปัญหาความเป็นอยู่ภายในเรือนจำของผู้ต้องขังในหลายประการ อย่างเช่น เสื้อผ้าที่สรวมหรือใช้ใส่ของผู้ต้องขังในเรือนจำทหารนั้นจะมีสภาพเก่า และมีจำนวนน้อย เนื่องมาจากมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณของรัฐ และในส่วนของการได้รับบริการทางสาธารณสุขจะพบว่าในเรือนจำมีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอยู่ในขั้นที่ดีพอควรจากการที่ได้มีการให้มีพยาบาลดูและรักษาผู้ต้องขังในเรือนจำอย่างน้อย 2 คน ทำหน้าที่ในการให้การรักษาพยาบาลโดยจะให้อยู่ประจำในเรือนจำ[32]

ในส่วนปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในทางสังคมเมื่อพิจารณาโดยภาพรวม จะพบว่าผู้ต้องขังแม้จะมีสถานภาพหรือฐานะของการเป็นพลเมืองของประเทศอยู่ก็ตาม แต่เนื่องจากได้กระทำความผิดตามกฎหมาย อันเข้าข้อยกเว้นที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะซึ่งก็คือพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ โดยจะต้องเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจไว้และเท่าที่จำเป็น ซึ่งจะไปกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพในขั้นพื้นฐานอันเป็นสาระสำคัญของผู้ต้องขังนั้นไม่ได้ มิฉะนั้นแล้วหากมีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังอย่างเกินขอบเขตหรือผิดไปจากที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้อาจถูกฟ้องร้องต่อศาลปกครองในฐานปฏิบัติหน้าที่โดยละเมิดหรือขาดความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังนั้นๆ ได้

4.1.5 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังทหารในทางเศรษฐกิจ

รัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจของบุคคลไว้ใน มาตรา 50ที่ว่า "บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม"และวรรคสอง "การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจ

---

[31] เรือนจำฐานทัพเรือกรุงเทพ.

[32] นาวาโท อนันต์ ศิริสวัสดิ์ ผู้บังคับเรือนจำ. ฐานทัพเรือกรุงเทพ, 21 กันยายน 2544.

ของประเทศ...." ซึ่งเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวแล้วจะเห็นว่าได้มีการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในทางเศรษฐกิจไว้กับบุคคลทั่วๆไปแต่การใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวได้มีการจำกัดไว้โดยกฎหมาย โดยเฉพาะสำหรับบุคคลที่ตกเป็นผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องขังไม่อาจได้ใช้สิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจนี้ได้ในระหว่างที่ต้องรับโทษ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคง และความสงบเรียบร้อยภายในเรือนจำ

อย่างไรก็ตามจากที่ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์มาในบทที่ 3 ข้างต้น ทั้งก่อนและหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน จะพบว่าในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจของผู้ต้องขังนั้น จะไม่ปรากฏว่ามีการให้การรับรองไว้สำหรับผู้ต้องขังแต่ประการใด นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ตลอดจนหลักการสากลจะไม่มีการให้การรับรองให้แก่ผู้ต้องขัง เหตุผลที่เป็นเช่นนั้น น่าจะมาจากการที่ผู้ต้องขังได้ถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพในระหว่างที่ต้องรับโทษอยู่ในเรือนจำซึ่งการที่จะมีโอกาสในการใช้สิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจของผู้ต้องขังเหล่านั้นจึงอาจไม่มี

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479

เรือนจำทหารเป็นหน่วยงานในการจัดการหรือการปฏิบัติต่อทหารผู้กระทำความผิด และอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานทางทหาร ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมที่ปฏิบัติต่อทหารผู้กระทำความผิดที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลทหาร สำหรับวิธีการที่ใช้ปฏิบัติกับผู้ต้องขังทหารนั้นได้ยึดถือแนวปฏิบัติตามแนวความคิดในทางอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา ภายในแนวทางที่รัฐกำหนดในรูปของกฎหมายอันได้แก่ พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติเรือนจำ พุทธศักราช 2479 และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้นได้กระทำในหลายรูปแบบ จากเดิมที่มุ่งเน้นลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนให้สาสมกับความผิดที่ได้กระทำ และเพื่อการยับยั้งหรือป้องกันอาชญากรรม มาเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในปัจจุบัน

จากที่ได้กล่าวมานี้จะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบวิธีการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหาร ซึ่งจะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์โดยอาศัยพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และหลักการสากลอันเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในประการใด อันสามารถจำแนกอธิบายเป็นลำดับไปดังนี้ คือ

4.2.1 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

โดยที่ผู้ต้องขังเป็นบุคคลผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย และถือเป็นหน้าที่ขององค์กรของรัฐในการที่จะบังคับโทษหรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิดนั้น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการใช้อำนาจรัฐมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทหาร ตำรวจ หรือข้าราชการ ที่มีหน้าที่ในการเอาชีวิตเข้าเสี่ยงภัยในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ย่อมมีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพ[33] โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของผู้ต้องขังทหารที่จะได้กล่าวถึง เพราะหากพิจารณาในแง่ของบูรณาการในร่างกาย อนามัยและจิตใจนั้น บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการได้รับความคุ้มครองมิให้ถูกรัฐนำไปเป็นเครื่องทดลองทางวิทยาศาสตร์ หรือลงโทษทางกายภาพด้วยการเฆี่ยนตี การบังคับฉีดยากล่อมประสาท การบังคับให้เจาะเลือด หรือการนำของเหลวในร่างกายออกไปตรวจ ต่างๆ เหล่านี้ ถือได้ว่าเป็นการละเมิดต่อเสรีภาพในร่างกายทั้งสิ้น หากรัฐออกกฎหมายโดยการฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในเรื่องนี้ หรือยอมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการล่วงละเมิดบูรณาการในร่างกายหรือจิตใจของบุคคลได้[34] ดังนั้นอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า รัฐไม่เพียงแต่จะต้องกระทำการใดๆ อันเป็นการละเมิดเสรีภาพในร่างกายของบุคคลหรือผู้ต้องขังเท่านั้น แต่รัฐยังมีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองเสรีภาพชีวิตและร่างกายของบุคคลด้วยการออกกฎหมายมาคุ้มครองและจัดให้มีการบริหารงานยุติธรรมตลอดจนการบังคับตามกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพโดยเคร่งครัดและจริงจัง เพราะชีวิตร่างกายเป็นสิ่งที่บุคคลหวงแหนและถือว่ามีค่าที่สุด เมื่อเสื่อมสภาพหรือถูกทำลายไปย่อมไม่สามารถกลับคืนได้ดังเดิม ดังนั้นในการให้ความคุ้มครองสิทธิและ

---

[33] ดูรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 29.

[34] กิตติศักดิ์ ปรกติ. **ข้อคิดบางประการว่าด้วยเสรีภาพในชีวิตร่างกาย**. อาจารียาบูชา หนังสือรวบรวมบทความทางวิชาการเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่ ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2538, หน้า 49-53.

เสรีภาพในชีวิตร่างกายจึงต้องมั่นคงและเคร่งครัดจริงจัง ยิ่งกว่าการคุ้มครองทรัพย์สินใดๆ ที่อาจหามาทดแทนหรือชดใช้คืนได้

เพราะฉะนั้นจากการที่รัฐมีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองเสรีภาพในชีวิตร่างกายนี้ ย่อมส่งผลให้รัฐมีหน้าที่ออกกฎหมาย บังคับการตามกฎหมายและลงโทษแก่บุคคลผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายผู้ต้องขัง อันควรจะต้องมีความสมเหตุผลและสอดคล้องกับยุคสมัย อย่างกรณีของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 เมื่อผู้ต้องขังคนใดกระทำความผิด ซึ่งมีลักษณะอย่างที่ผู้บังคับบัญชาทหารจะลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ทหารผู้กระทำความผิดโดยไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว ก็ให้อำนาจผู้บังคับบัญชาเรือนจำหรือเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งลงโทษทางวินัยตามมาตรา 10 ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด รวมทั้งในกรณีที่เป็นความผิดในฐานประทุษร้ายแก่ทรัพย์ของเรือนจำ อันเป็นเรื่องเล็กน้อยหรือ ฐานพยายามจะหลบหนี[35] ประกอบกับในมาตรา 10 ที่ว่าทัณฑ์ทางวินัยที่จะลงแก่ผู้ต้องขังนั้น มีดังนี้ [36]

1. ภาคทัณฑ์

2.งดหรือลดสิทธิต่างๆ โดยมีกำหนดเวลา

3.ขังเดี่ยวไม่เกินสามเดือน

4.ขังห้องมืดไม่มีเครื่องหลับนอนไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมงในสัปดาห์หนึ่ง โดยความเห็นชอบของแพทย์ฝ่ายทหาร

5. เฆี่ยนคราวหนึ่งไม่เกินยี่สิบที ในความควบคุมของแพทย์ฝ่ายทหาร แต่ห้ามเฆี่ยนคราวต่อไป เว้นแต่จะล่วงพ้นเวลาสามสิบวันนับจากวันเฆี่ยนคราวที่แล้ว ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงห้ามเฆี่ยน

6. ใช้หรือเพิ่มเครื่องพันธนาการ

และในข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ยังได้กล่าวถึงการปฏิบัติโดยการใช้เครื่องพันธนาการและขนาดของเครื่องพันธนาการไว้ในมาตรา 6

---

[35]พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479,มาตรา 9.

[36]เรื่องเดียวกัน,มาตรา 10.

ข้อ 1. ว่า เครื่องพันธนาการอันพึงใช้แก่ผู้ต้องขังนั้น กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

(1) ตรวน

(2) กุญแจมือ

(3) โซ่ล่าม

ข้อ 2. ตรวนมี 2 ขนาด คือ ขนาดที่ 1 วัดผ่าศูนย์กลาง 10 มิลลิเมตร ขนาดที่ 2 วัดผ่าศูนย์กลาง 17 มิลลิเมตรลูกโซ่ระหว่างแหวนนั้น มิให้ใช้สั้นกว่า 50 เซนติเมตร และมิให้ยาวกว่า 75 เซนติเมตร กับต้องมิให้มีเส้นผ่าศูนย์กลางเกินกว่า 17 มิลลิเมตร การใช้ตรวนนั้น โดยปกติให้ใช้ขนาดที่ 1 จะพึงใช้ขนาดที่ 2 ได้เมื่อจำเป็น

ข้อ 3. กุญแจมือ ให้ใช้ตามแบบและขนาดซึ่งทางราชการจะกำหนดตามที่เห็นสมควร

ข้อ 4. โซ่ล่ามนั้น พึงใช้ล่ามระหว่างตรวน หรือระหว่างกุญแจมือกับสิ่งยึดเหนี่ยวประจำที่อย่างอื่น โซ่นี้มีขนาดยาวไม่น้อยกว่า 1 เมตร กับต้องมิให้มีเส้นผ่าศูนย์กลางเกินกว่า 10 มิลลิเมตร

ข้อ 5. ภายใต้บังคับอนุมาตรา (5) ในมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 นั้น ให้ผู้บัญชาการเรือนจำเป็นเจ้าหน้าที่ มีอำนาจที่จะสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง และที่จะเพิกถอนคำสั่งนั้น

เมื่อพิจารณาจากเนื้อความที่ปรากฏในพระราชบัญญัติเรือนจำทหารและข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ดังกล่าว จะพบว่าการลงโทษทางวินัยแก่ผู้ต้องขัง เช่น การขังเดี่ยว การขังห้องมืด การเฆี่ยน และการใช้เครื่องพันธนาการ เป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่กระทำต่อเนื้อตัวร่างกายอันก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายของผู้ต้องขังทหารเหล่านั้น ซึ่งโดยหลักการแล้วสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายถือเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่รัฐต้องให้ความเคารพต่อขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่รัฐจะจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพมิได้[37] อีกทั้งยังได้มีการให้การรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ค.ศ. 1948

---

[37]บรรเจิด สิงคะเนติ. **หลักการพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามรัฐธรรมนูญใหม่**. กรุงเทพฯ:วิญญูชน, 2543, หน้า 24-25.

ข้อ 5 บุคคลใดจะถูกทรมาน หรือได้รับการประติบัติหรือการลงทัณฑ์ ซึ่งทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียรติมิได้

และในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ภาค 3

ข้อ 7 บุคคลจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้ามิได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลใดจะถูกใช้ในการทดลองทางการแพทย์ หรือทางวิทยาศาสตร์โดยปราศจากความยินยอมอย่างเสรีของบุคคลนั้นมิได้"

ประกอบกับในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ

ข้อ 31 ได้วางแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังไว้ว่า การลงทัณฑ์ต่อร่างกาย การขังห้องมืด และการลงทัณฑ์ที่เหี้ยมโหดทารุณ ไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้าแก่ผู้ต้องขังที่ฝ่าฝืนวินัย เป็นอันห้ามขาด

ข้อ 32

(1) การลงทัณฑ์ขังเดี่ยวไว้ในห้องเล็กๆ หรืออดอาหารไม่พึงปฏิบัติ เว้นแต่แพทย์จะได้ตรวจร่างกายและเขียนรับรองว่าผู้นั้นจะทนรับทัณฑ์นั้นได้

(2)การลงทัณฑ์ที่เป็นอันตรายแก่สุขภาพทางกายหรือจิตของผู้ต้องขัง ก็อนุโลมปฏิบัติเช่นเดียวกันไม่ว่ากรณีใด การลงทัณฑ์จะต้องไม่ขัดแย้งหรือแตกต่างกับข้อกำหนด

(3)แพทย์ต้องตรวจเยี่ยมผู้ต้องขังที่ถูกลงทัณฑ์ทุกวัน และแนะนำผู้บัญชาการเรือนจำให้ยุติหรือเปลี่ยนการลงทัณฑ์นั้น ถ้าเห็นว่าจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพทางกายหรือจิตของผู้นั้น

ข้อ 33 ยังได้กำหนดวิธีการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในการใช้เครื่องพันธนาการไว้ว่า เครื่องพันธนาการต่างๆ เช่น กุญแจมือ โซ่ ตรวน และเสื้อทรมาน เป็นต้น ไม่พึงใช้เพื่อลงทัณฑ์ ทั้งโซ่ตรวนก็ไม่พึงใช้เพื่อพันธนาการเช่นกัน เครื่องพันธนาการใดๆ ไม่พึงใช้ เว้นแต่กรณีต่อไปนี้

(1) ป้องกันการหลบหนีในระหว่างย้ายผู้ต้องขัง และจะต้องถอดออกเมื่ออยู่ต่อหน้าศาลหรือส่งตัวให้เจ้าหน้าที่เรือนจำแล้ว

(2) เพื่อเหตุผลทางการแพทย์ ตามคำสั่งแพทย์

(3)โดยคำสั่งของผู้บัญชาการเรือนจำเมื่อไม่อาจใช้วิธีอื่นใดที่จะป้องกันมิให้ผู้ต้องขังทำร้ายตัว

เองหรือผู้อื่น หรือทำลายทรัพย์สิน ในกรณีนี้ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องปรึกษาแพทย์ทันที และรายงานเสนอผู้บังคับบัญชา

ข้อ 34 แบบและวิธีการใช้เครื่องพันธนาการ พึงได้รับความเห็นชอบจากผู้มีอำนาจบริหารงานราชทัณฑ์ส่วนกลาง การใช้เครื่องพันธนาการนี้จะต้องไม่นานเกินความจำเป็น

และในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญปัจจุบัน ในมาตรา 31 วรรคหนึ่งและวรรคสอง กำหนดไว้ว่า

"บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้..."

เมื่อพิจารณาศึกษาถ้อยคำของหลักเกณฑ์ที่ให้ความคุ้มครองในสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังในส่วนที่เกี่ยวกับชีวิตและร่างกายดังกล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่า ในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ข้างต้น ที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเพื่อการบังคับโทษให้เป็นไปตามกฎหมาย มีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่น่าจะเป็นการไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์สากลและบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญปัจจุบัน ผู้ศึกษามีความเห็นโดยส่วนตัวว่าในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ในเรื่องของการใช้เครื่องพันธนาการ การเฆี่ยน การขังเดี่ยว การขังห้องมืด ต่างๆ เหล่านี้ น่าที่จะได้มีการแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับหลักการสากลและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ และเพื่อเป็นมาตรฐานเดียวกันกับนานาประเทศ อันจะทำให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังทหารในส่วนที่เกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ได้รับความคุ้มครองเพิ่มมากขึ้น อันเป็นการให้ความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพลเมือง อีกทั้งอาจทำให้ได้รับการกล่าวขานจากนานาประเทศว่าประเทศไทยเรามีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีมนุษยธรรม มีเมตตาธรรม อันได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่งพุทธศาสนา

4.2.2 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อ

การที่บุคคลสามารถคิด หรือแสดงออกซึ่งสิ่งที่ตนคิด ที่ตนเชื่อได้ อันจะประกอบไปด้วยเสรีภาพทางความคิด เสรีภาพในความเชื่อทางศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามความเชื่อ เสรีภาพในการแสดงออก ซึ่งความคิดเห็นในทุกรูปแบบ รวมทั้งเสรีภาพในทางวิชาการ และเสรีภาพในการรวมตัวกัน

แต่ทั้งนี้การที่จะปล่อยให้การใช้เสรีภาพดำเนินไปอย่างไม่มีขอบเขตเสียเลยอาจก่อให้เกิดปัญหาที่ติดตามมาในภายหลังได้ ดังนั้นจึงต้องมีการจำกัดเสรีภาพ โดยการที่รัฐต้องเข้ามาดำเนินการเพื่อแทรกแซงการใช้เสรีภาพหรือเพื่อจัดระบบในการใช้เสรีภาพให้เป็นไปอย่างสมดุลและประการสำคัญรัฐเองก็ไม่สามารถที่จะมากระทำการล่วงละเมิดในเสรีภาพได้ ซึ่งอย่างน้อยการที่รัฐเข้ามาทำการจัดระบบในการใช้เสรีภาพก็เพื่อจุดมุ่งหมายใน 4 ประการ คือ[38]

1.เพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลอื่นและคุ้มครองสังคม

2.เพื่อคุ้มครองจากการละเมิดของรัฐเอง

3.เพื่อคุ้มครองเสรีภาพจากการละเมิดของบุคคลอื่น

4.เพื่อการจัดให้รัฐมีหน้าที่ดำเนินการในเสรีภาพใหม่ๆ ที่เกิดมีขึ้น

โดยที่การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร เป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญซึ่งรัฐจักต้องดำเนินไปภายใต้กฎเกณฑ์ของกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ฯ ที่ใช้ยึดถือเป็นแนวทางหรือหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง อย่างกรณีเรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เกี่ยวกับด้านของความคิดเห็นและความเชื่อที่จะกล่าวต่อไปนี้ จะเห็นได้ว่าในพระราชบัญญัติเรือนจำ ทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ได้กำหนดแนวทางเพื่อใช้ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหารที่เกี่ยวกับเรื่องในทางศาสนาไว้ในมาตรา 14 ว่า "นักโทษคนใดมีความประพฤติดี มีความอุตสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา..."ประกอบกับข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ในมาตรา 2 ข้อ 6(6) กำหนดให้ผู้คุมเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ รองจากผู้บังคับเรือนจำและมีหน้าที่ในการ อบรมผู้ต้องขังในสังกัดของตนให้มีวินัยและศีลธรรมอันดี และในมาตรา 15 ข้อ 2(2) ง.เงื่อนไขระหว่างการพักการลงโทษ กำหนดให้ผู้ต้องขังปฏิบัติกิจทางศาสนา

เมื่อพิจารณาศึกษาจากแนวทางในการปฏิบัติของเรือนจำทหารดังกล่าว จะพบว่าการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังในทางศาสนานั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าไม่ควรที่จะกำหนดไว้อย่างมีเงื่อนไข เนื่องจากว่าเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ในทางสากล ดังเช่นที่ปรากฏในหลักปฏิญญา

---

[38]บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. " ที่มาและนิติวิธี." **กฎหมายมหาชน เล่ม 3.** คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538 , .หน้า 349-350.

สากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ข้อ 18 ที่ว่า "ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็น มโนธรรม และศาสนา สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการเปลี่ยนศาสนาหรือความเชื่อถือและอิสรภาพในการที่จะประกาศศาสนาหรือความเชื่อถือของตนโดยการสอน การปฏิบัติ การสักการะบูชา และการประกอบพิธีกรรมไม่ว่าจะโดยลำพังตนเองหรือ ในประชาคมร่วมกับผู้อื่น และเป็นการสาธารณะหรือส่วนบุคคล" และในข้อ 19 ว่า"ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอดและที่จะแสวงหา รับและแจกจ่ายข่าวสารและความคิดเห็นไม่ว่าโดยวิธีใดๆ และโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน"และในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966

ข้อ 18

1.บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา สิทธินี้ย่อมรวมถึงเสรีภาพในการมีหรือการนับถือศาสนา หรือมีความเชื่อตามคตินิยมของตน และเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อของตนโดยการสักการะบูชา การปฏิบัติ การประกอบพิธีกรรม และการสอนไม่ว่าจะโดยลำพังตนเอง หรือในชุมชนร่วมกับผู้อื่น และไม่ว่าต่อสาธารณชน หรือเป็นการส่วนตัว

2.บุคคลจะถูกบีบบังคับให้เสื่อมเสียเสรีภาพในการมีหรือนับถือศาสนาหรือความเชื่อตามคตินิยมของตนมิได้

3.เสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อของบุคคลอาจอยู่ภายใต้บังคับแห่งข้อจำกัดเฉพาะที่บัญญัติโดยกฎหมาย และตามความจำเป็นเพื่อรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย สุขอนามัย หรือศีลธรรมของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐานของบุคคลอื่นเท่านั้น

4.รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับที่จะเคารพเสรีภาพของบิดามารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมายในการให้การศึกษาทางศาสนาและศีลธรรมแก่เด็กตามความเชื่อของตน

นอกจากนี้ในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติได้วางแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรื่องนี้ไว้ คือ

ข้อ 6 ข้อกำหนดต่อไปนี้ พึงใช้ได้ทั่วไปโดยมิต้องคำนึงถึงข้อแตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือความคิดเห็นอื่นๆ สัญชาติ หรือฐานะทางสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นใดของผู้ต้องขัง หากแต่จะต้องคารวะต่อความเชื่อในทางศาสนา และหลักธรรมที่ผู้ต้องขังนับถืออยู่

ข้อ 41

(1) ถ้าเรือนจำมีผู้ต้องขังนับถือศานาเดียวกันเป็นจำนวนมากพอควร จำต้องแต่งตั้งหรือจัดให้มีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้แทนทางศาสนานั้น หรือหากจำนวนผู้ต้องขังมีอย่างเพียงพอและสภาพการณ์อำนวยควรจัดให้มีอนุศาสนาจารย์ทำงานเต็มเวลาราชการ

(2) ผู้แทนผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา ซึ่งได้รับแต่งตั้ง หรือได้รับอนุมัติตาม(1) ต้องได้รับอนุญาตให้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาโดยสม่ำเสมอ และทำการเยี่ยมเยียนผู้ต้องขังเพื่อการศาสนา เป็นการส่วนตัวได้ในเวลาอันควร

(3) ผู้ต้องขัง ต้องไม่ถูกกีดกันในการพบปะกับผู้แทนที่ทรงคุณวุฒิทางศาสนา ทางตรงกันข้ามถ้าผู้ต้องขังไม่ประสงค์ที่จะรับการเยี่ยมเยียนจากผู้แทนทางศาสนา ก็จำต้องเคารพในทัศนะของผู้ต้องขังนั้นอย่างเต็มที่

ข้อ 42 เท่าที่สามารถจะทำได้ ผู้ต้องขังทุกคนต้องได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติศาสนกิจ โดยการเข้าร่วมพิธีการต่างๆ ที่จัดขึ้นในเรือนจำ และให้มีหนังสือเกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนาและหนังสือคำสอนของนิกายศาสนาไว้ในครอบครองได้

ประกอบกับในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540 มาตรา 38 ยังได้กำหนดไว้ว่า"บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติตามพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใดๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น"

จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ กับหลักเกณฑ์ในทางสากล อีกทั้งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในฉบับปัจจุบันจะพบว่า ในพระราชบัญญัติดังกล่าวมิได้มีการกำหนดถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อของผู้ต้องขังไว้แต่ประการใด ในทางตรงข้ามกลับกำหนดไว้อย่างมีเงื่อนไขเพื่อให้ผู้ต้องขัง

จำต้องปฏิบัติ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าน่าจะได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมในเรื่องทางศาสนาให้ชัดเจนและครอบคลุมมากขึ้นกว่านี้ เนื่องจากว่าศาสนาในฐานะเป็นสถาบันสังคมและ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลและมีบทบาทอันสำคัญยิ่งในการหล่อมหลอมพฤติกรรมของผู้ต้องขัง เนื่องจากเป้าหมายสำคัญของทุกศาสนาจะได้แก่การมุ่งสอนให้ทุกคนกระทำแต่ความดี ละเว้นความชั่ว และในหลักการข้อ 17 ของการราชทัณฑ์แห่งสหรัฐอเมริกาก็ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า "ศาสนาเป็นสัญญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ทางศีลธรรมของมนุษยชาติ" และนอกจากนี้การอบรมทางศาสนาแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำจะทำให้การพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังเป็นไปในทางที่ดีขึ้น ดังมีคำกล่าวที่ว่า "การแก้สันดานร้ายให้กลายเป็นดีด้วยปัญญาความเห็นแจ้งนี้ เป็นอุบายอันดีเลิศ ที่จะดัดแปลงอุปนิสัยใจคอคน จะหาวิธีใดเปรียบปานมิได้ จริงอยู่บางคนหรือบางที่ก็นับตั้งล้านคน ที่แก้ไขด้วยเมตตา ความกรุณาสงสาร เมื่อหว่านลงในที่ใด ย่อมผลิตดอกออกผลทันตาเห็น ส่วนอำนาจป่าเถื่อนหรือความมุ่งร้ายหมายขวัญ จะดีหาเท่าสักเม็ดงาหรือจะน้อมนำหัวใจคน ให้กลับอ่อนโยนมิได้เลย ผู้ที่ถูกบังคับให้คุกเข่ากราบ ได้แต่ทำท่า ส่วนใจจะหาศรัทธาสักนิดเห็นจะไม่มี"[39]

จากกรณีดังกล่าวข้างต้น รัฐน่าที่จะได้มีการทบทวนเพื่อการแก้ไขปรับปรุงในเรื่องนี้เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในทางศาสนาได้บังเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยไม่มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพในทางศาสนาของบุคคลหรือผู้ต้องขัง อีกทั้งไม่ขัดต่อหลักการสากลและขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมิฉะนั้นอาจถูกนานาประเทศประนามหรือกีดกันทางด้านการค้าหรือถูกตัดสิทธิพิเศษทางด้านอื่นๆ อาทิเช่น ด้านภาษีอากร ที่สหรัฐอเมริกาได้ให้กับประเทศไทยหรือฉะนั้นหากไม่ทำการแก้ไขก็อาจถูกตรวจสอบจากผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้[40] รัฐจึงควรต้องตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้

นอกจากนี้ยังมีประเด็นในเรื่องของการศึกษาของผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร เมื่อพิจารณาในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ แล้ว จะเห็นได้ว่าในพระราชบัญญัติดังกล่าวจะกำหนดแนวทางในการปฏิบัติไว้ว่า ในกรณีที่นักโทษคนใดมีความประพฤติดี มี

---

[39]ประเสริฐ เมฆมณี. **หลักทัณฑวิทยา**. กรุงเทพฯ:บพิธการพิมพ์, 2523, หน้า 472-475.

[40]สมชาย หอมละออ. การอภิปรายเรื่อง **การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540**, ณ ห้องประชุมกรมราชทัณฑ์ ชั้น 3. หน้า 18.(เอกสารอัดสำเนา).

ความอุตสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา ...อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง..."[41] ประกอบกับในข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ก็ได้กำหนดไว้ในลักษณะคล้ายๆ กัน ในเรื่องของการปกครองบังคับบัญชาว่า เพื่อให้กิจการในเรือนจำดำเนินไปโดยเรียบร้อยสมความมุ่งหมายของราชการ ให้ผู้บังคับเรือนจำเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดการและควบคุมการศึกษาตลอดจนการอบรมผู้ต้องขัง[42]

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ที่ว่า ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะต้องให้เปล่าอย่างน้อยในชั้นประถมศึกษาและการศึกษาชั้นหลักมูล การประถมศึกษาจะต้องเป็นการบังคับการศึกษาทางเทคนิคและวิชาชีพ จะต้องเป็นอันเปิดโดยทั่วไป และการศึกษาชั้นสูงขึ้นไปก็จะต้องเป็นอันเปิดสำหรับทุกคนเข้าถึงได้โดยเสมอภาคตามมูลฐานแห่งคุณวุฒิ และการศึกษาจะได้จัดไปในทางพัฒนาบุคลิกภาพมนุษย์อย่างเต็มที่และยังควรเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพหลักมูลฐานให้มั่นคงแข็งแรง จะต้องส่งเสริมความเข้าใจ ขันติธรรมและมิตรภาพระหว่างบรรดาประชาชาติ กลุ่มเชื้อชาติ และจะต้องส่งเสริมกิจกรรมของสหประชาชาติเพื่อการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ อันเทียบได้กับการที่บิดา มารดามีสิทธิเริ่มต้นในการที่จะเลือกชนิดของการศึกษาให้แก่บุตรของตน[43]

นอกจากนี้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ยังได้กำหนดแนวทางไว้อีกว่า บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง อีกทั้งสิทธิในการแสดงออก รวมถึงการที่จะแสวงหา รับ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความคิดทุกประเภท โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ไม่ว่าด้วยวาจาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือการตีพิมพ์ ในรูปของศิลปะ หรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ตนเลือก[44]

---

[41]พระราชบัญญัติทหารว่าด้วยเรือนจำ พ.ศ. 2479, มาตรา 14.

[42]ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ, มาตรา 2 ข่อ 1,ข้อ3(7).

[43]ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ค.ศ.1948, ข้อ 26.

[44]กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966,ข้อ 19(1),(2).

อีกทั้งในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติได้กำหนดแนวทางเพื่อใช้ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังว่า ควรมีข้อกำหนดให้ผู้ต้องขังทุกคนได้ศึกษาต่อเท่าที่เขาจะสามารถจะรับการศึกษาได้ รวมทั้งการสอนศาสนาในประเทศที่พอจะดำเนินการได้ ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกและผู้ต้องขังวัยหนุ่มต้องบังคับให้เรียน และทางการราชทัณฑ์ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ โดยที่ในการศึกษาของผู้ต้องขังนั้นพึงปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาของชาติ เพื่อว่าเมื่อพ้นโทษแล้วจะได้ศึกษาต่อได้สะดวก[45]

เมื่อพิจารณาในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน จะพบว่าได้กำหนดให้การคุ้มครองสิทธิในการศึกษาว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งในการศึกษาอบรมของรัฐดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ และในการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ[46]

จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ประกอบกับหลักเกณฑ์ในทางสากล และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน จะพบว่าในพระราชบัญญัติเรือนจำและข้อบังคับฯดังกล่าว มิได้มีการกำหนดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาอย่างชัดเจนแต่ประการใด จึงเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ควรที่จะได้มีการปรึกษาหารือกันแก้ไข เพื่อให้การพัฒนาทางด้านการศึกษาเกิดความก้าวหน้า อีกทั้งยังเป็นการให้ความคุ้มครองในสิทธิมนุษยชนทางด้านการศึกษาแก่พลเมืองของประเทศอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยจะไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ มิฉะนั้นแล้วอาจเป็นการขัดต่อหลักการหรือไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและอาจทำให้การบริหารโทษไม่เป็นไปตามเป้าหมายในการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อให้ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเหล่านั้นจะสามารถกลับตนเป็นคนดีได้ ทำให้เสียประโยชน์ในการบริหารประเทศ และที่สำคัญอาจทำให้ผู้ต้องขังเหล่านั้นเป็นทรัพย์พยากรมนุษย์ที่ด้อยคุณค่าลง

---

[45]ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ, ข้อ 77(1),(2).

[46]รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, มาตรา 44.

4.2.3 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในทางการเมือง

รัฐเสรีประชาธิปไตย ได้มีการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านต่างๆ ของพลเมืองประเทศตนไว้ แต่จะมากหรือน้อยนั้นก็จะขึ้นอยู่กับว่าได้มีการให้การยอมรับและนำมาปฏิบัติหรือไม่เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีการปกครองโดยยึดหลักนิติรัฐหรือหลักกระบวนการนิติธรรม[47] แต่มีข้อสังเกตว่าไม่มีรัฐใดที่จะให้ความคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างบริบูรณ์โดยปราศจากเงื่อนไขหรือข้อจำกัด ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นหรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเพื่อการคุ้มครองประโยชน์โดยรวมของประชาชน และเพื่อการอยู่ร่วมกันโดยปกติสุข

สำหรับบุคคลผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องขัง ไม่ว่าจะมีสถานะเช่นใด ย่อมจะได้รับความคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกัน ในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศ แต่ทั้งนี้ เมื่อมีการให้ความคุ้มครองก็ย่อมจะต้องมีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกัน ดังกรณีที่จะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ต่อไปในเรื่องของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพทางการเมือง ว่าผู้ต้องขังจะสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองได้หรือไม่ประการใด ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ

จากการพิจารณาศึกษาในพระราชบัญญัติและข้อบังคับดังกล่าวมาข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าผู้ต้องขังคือ บุคคลผู้กระทำความผิด อันจะได้แก่ นักโทษ คนต้องขังและคนฝากแล้ว[48] จะพบว่ามิได้มีการกำหนดไว้แต่ประการใดว่าผู้ต้องขังในเรือนจำทหารสามารถใช้สิทธิเสรีภาพในทางการเมืองได้ ประกอบกับเมื่อได้พิจารณาเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์สากล เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ได้ให้ความคุ้มครองในเรื่องนี้ว่า ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในรัฐบาลของตน จะเป็นโดยตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทนซึ่งได้เลือกตั้งโดยอิสระ[49] และเมื่อพิจารณากติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 จะพบว่าได้มีการกล่าวถึงการใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองไว้ว่า พล

---

[47]วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:วิญญูชน, 2543, หน้า 15.

[48]**พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.** 2479,มาตรา4 (2).

[49]ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทะมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ค.ศ. 1948,ข้อ 21.

เมืองทุกคนย่อมมีสิทธิและโอกาส โดยปราศจากความแตกต่างในการที่จะออกเสียงหรือได้รับเลือกตั้งอันแท้จริงตามวาระ ซึ่งมีการออกเสียงโดยทั่วไปและเสมอภาค และโดยการลงคะแนนลับเพื่อประกันการแสดงเจตนาโดยเสรีของผู้เลือก[50] แต่ในส่วนของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำมิได้มีการกำหนดแนวทางในเรื่องนี้ไว้ให้นำมาปฏิบัติหรือรับรองให้ผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองได้แต่ประการใด

เมื่อพิจารณาต่อมาในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน จะพบว่าได้มีการให้การรับรองการใช้สิทธิเสรีภาพในทางการเมืองไว้หลายประการ อาทิเช่น เสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมือง[51] สิทธิเลือกตั้ง[52] สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง[53] สิทธิในการถอดถอน[54] สิทธิในการออกเสียงลงประชามติ[55] อันเป็นการรับรองไว้สำหรับบุคคลหรือประชาชนทั่วไป แต่สำหรับผู้กระทำความผิดแล้วจะเห็นว่าถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ[56]ในเรื่องนี้ไปอย่างปริยายโดยผลของกฎหมาย ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นและจะกระทบกระกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ และการจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวต้องมีผลในการใช้บังคับทั่วไปและไม่เป็นการเจาะจงบุคคลหนึ่งบุคคลใด อีกทั้งในการที่จะออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นๆ จะต้องระบุบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย ทั้งนี้ให้รวมถึงการออกกฎหรือข้อบังคับต่างๆด้วย

ดังนั้น จากการศึกษาเปรียบเทียบจะพบว่าแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรื่องนี้ น่าที่จะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพที่มีเหตุผล เพราะว่าหากปล่อยให้ผู้ต้องขังในเรือนจำสามารถที่จะใช้สิทธิเสรีภาพในทางการเมืองนี้ได้ ความมั่นคงปลอดภัย หรือความสงบเรียบร้อยในสังคม น่าที่จะเกิดมีขึ้นติดตามมา

---

[50]กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966. ข้อ 25(บี).

[51]รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540,มาตรา47.

[52] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 105และมาตรา124.

[53] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 107และมาตรา125.

[54] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 304.

[55] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 214.

[56]เรื่องเดียวกัน,มาตรา 29.

4.2.4 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในทางสังคม

ในสังคมปัจจุบันมีบุคคลหลายประเภท ซึ่งมีทั้งคนดี คนไม่ดี คนรวยหรือคนจน ดังนั้นการที่สังคมจะเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดำเนินไปอย่างราบรื่น ก็ย่อมต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์ระเบียบหรือแบบแผนขึ้นมาเป็นบรรทัดฐานในการควบคุมสังคมนั้นๆ แม้กระทั่งในเรือนจำ อันถือเป็นหน้าที่ของรัฐในการที่ต้องออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ นอกจากนี้แล้วรัฐจะต้องจัดการอำนวยประโยชน์หรือจัดระบบการบริหารงานในด้านอื่นๆ เช่น การสร้างถนน โรงเรียน โรงพยาบาล ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมของประชาชนเป็นไปอย่างปกติสุข และพัฒนาก้าวหน้ายิ่งๆ ขึ้นไป

โดยที่การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ จากการศึกษาวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพหรือการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในทางสังคมจะเห็นได้ว่า สิทธิเสรีภาพในทางสังคมของผู้ต้องขังนั้นจะได้รับการปฏิบัติหรือการให้ความคุ้มครองค่อนข้างจำกัด อย่างกรณีของการรวมกลุ่ม การได้รับการศึกษา การรับบริการทางการแพทย์ ฯลฯ ซึ่งในที่นี้จะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบแต่เฉพาะในกรณีที่เห็นว่าสำคัญสำหรับผู้ต้องขังคือ ในเรื่องของการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง การได้รับบริการทางการแพทย์

เมื่อพิจารณาศึกษาถึงหลักเกณฑ์ที่ใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหารและข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำดังกล่าวพบว่า ในมาตรา 14 ของพ.ร.บ.เรือนจำทหาร 2479 กำหนดไว้ว่า "นักโทษคนใดมีความประพฤติดี มีความอุตสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา และการงานเกิดผลดีหรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง..."และมาตรา 2 ข้อ 3 (7) ตามข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯให้อำนาจผู้บังคับเรือนจำเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ มีอำนาจหน้าที่จัดการและควบคุมการศึกษาตลอดจนอบรมผู้ต้องขัง [57]ซึ่งในเรื่องของการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง จะพบว่าไม่มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนแต่ประการใด และในทางปฏิบัติยังปรากฏว่าเรือนจำทหารไม่ได้จัดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาในขณะผู้ต้องขังถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐ

---

[57] ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ มาตรา2 ข้อ3(7).

ธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

สำหรับการให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขนั้นเมื่อพิจารณาจาก พ.ร.บ.เรือนจำทหาร พ.ศ.2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ จะเห็นได้ว่ามีการรับรองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังในการให้บริการสาธารณสุขไว้พอสมควร เช่น ผู้ต้องขังที่ได้รับตัวไว้ใหม่ ให้แพทย์ตรวจอนามัยแก่ผู้ต้องขังก่อน[58] และเมื่อแพทย์ทหารเห็นว่า ผู้ต้องขังคนใดเจ็บป่วยหรือรักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำอาการไม่ทุเลาดีขึ้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะอนุญาตให้ผู้ต้องขังคนนั้นไปรักษาตัวนอกเรือนจำ[59]ซึ่งการอนุญาตให้นักโทษไปรักษาตัวภายนอกเรือนจำดังกล่าว มิให้ถือว่านักโทษผู้เจ็บป่วยพ้นจากการคุมขัง และถ้านักโทษนั้นหลบหนีไปเสียจากสถานที่ ซึ่งได้รับอนุญาตให้ไปอยู่รักษาตัว ให้ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีการคุมขัง[60] เป็นต้น

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจาก พ.ร.บ.เรือนจำทหาร พ.ศ.2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร จะพบว่าในปัจจุบันแม้ว่าจะได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 แล้วก็ตาม แต่กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเรือนจำทหารยังมีลักษณะเช่นเดิมไม่เปลี่ยนแปลงไปแต่ประการใด

4.2.5 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ

สิทธิเสรีภาพของบุคคลถือเป็นเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคน โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจของบุคคลไว้เช่นเสรีภาพในการร่วมกลุ่มกันเป็นสหภาพ สหกรณ์ สิทธิในการประกอบอาชีพ เป็นต้น นอกจากนี้สิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจจะมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของทรัพย์สินเงินทอง ทั้งนี้เพราะเหตุที่ว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์เพื่อการที่จะได้มาซึ่งทรัพย์สินเงินทอง นำมาบริโภคหรือจับจ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวัน

---

[58] เรื่องเดียวกัน,มาตรา3 ข้อ 3.

[59] พ.ร.บ.เรือนจำทหาร พ.ศ.2479,มาตรา 17.

[60] เรื่องเดียวกัน,มาตรา 17 วรรคสอง.

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในทางเศรษฐกิจนี้ จากที่ได้ศึกษามาข้างต้นนั้นจะพบว่า ในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ มิได้มีการกำหนดหรือบัญญัติรับรองในเรื่องนี้ไว้แต่ประการใด และเมื่อพิจารณาศึกษาจากหลักเกณฑ์ในทางสากลต่างๆ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 อีกทั้งในรัฐธรรมนูญปัจจุบัน ซึ่งมิได้ให้การรับรองในเรื่องนี้ไว้กับผู้ต้องขังแต่ประการใด เนื่องจากผู้ต้องขังถือว่าเป็นบุคคลผู้กระทำความผิด จึงถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในเรื่องนี้ไป จนกว่าจะพ้นโทษซึ่งขณะที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำนั้นต้องถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ระเบียบและแนวทางการปฏิบัติที่ใช้บังคับกับผู้ต้องขังในเรือนจำ ผู้ต้องขังจึงไม่ได้รับสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาทั่วไป จึงสูญเสียสิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจไปโดยปริยาย

DPU

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร

การศึกษาในบทนี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารของนายทหารพระธรรมนูญกับเจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้ศึกษาจะนำเสนอผลการศึกษา ดังนี้

ส่วนที่ 1ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร

ตอนที่ 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร ผู้ศึกษาจะนำเสนอผลการศึกษา ดังนี้

หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของอดีตผู้ต้องขัง

หมวดที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานและการฝึกอบรมอื่น ๆ

หมวดที่ 3 สุขภาพ อนามัย และสุขาภิบาลของผู้ต้องขังในเรือนจำ

หมวดที่ 4 ความประพฤติ วินัย และการลงโทษ

หมวดที่ 5 เรื่องอื่น ๆ

DPU

ตอนที่ 1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารของ นายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ปรากฏตามตารางที่ 1 – 4 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง (นายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำ) จำแนกตาม เพศ อายุ ศาสนา การศึกษา ตำแหน่ง ชั้นยศ และระยะเวลารับราชการ

สถานภาพ	กลุ่มที่ 1 นายทหารพระธรรมนูญ		กลุ่มที่ 2 เจ้าพนักงานเรือนจำ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ						
ชาย	77	100.0	72	100.0	149	100.0
หญิง	-	-	-	-	-	-
อายุ						
20 – 30 ปี	9	11.7	33	45.8	42	28.2
31 – 40 ปี	32	41.6	23	31.9	55	36.9
41 – 50 ปี	29	37.7	14	19.4	43	28.9
51 – 60 ปี	7	9.1	2	2.8	9	6.0
ศาสนา						
พุทธ	75	98.7	70	97.2	145	97.3
คริสต์	-	-	-	-	-	-
อิสลาม	1	1.3	2	2.8	1	0.7
การศึกษา						
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 3	-	-	2	2.8	3	2.0
มัธยมศึกษาปีที่ 3	-	-	28	38.9	28	18.8
มัธยมศึกษาปีที่ 6 / ปวช.	-	-	27	37.5	27	18.1
ปวส./ปวท./อนุปริญญา	-	-	13	18.1	13	8.7
ปริญญาตรี	75	97.4	2	2.8	76	51.0
สูงกว่าปริญญาตรี	2	2.6	-	-	2	1.3

DPU

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สถานภาพ	กลุ่มที่ 1 นายทหารพระธรรมนูญ		กลุ่มที่ 2 เจ้าพนักงานเรือนจำ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชั้นยศ						
พลทหาร	-	-	19	26.4	19	12.8
จ่าตรี – จ่าเอก	-	-	31	43.1	31	20.8
พันจ่าตรี – พันจ่าเอก	-	-	15	20.8	15	10.1
เรือตรี – เรือเอก	29	38.2	5	6.9	34	22.8
นาวาตรี – นาวาเอก	44	57.9	2	2.8	46	30.9
นาวาเอก (พิเศษ)	3	4.0	-	-	3	2.0
ระยะเวลารับราชการ						
1 – 5 ปี	12	15.8	21	29.2	33	22.1
6 – 10 ปี	20	26.3	14	19.4	34	22.8
11 – 15 ปี	7	9.2	13	18.1	20	13.4
16 – 20 ปี	14	18.4	12	16.7	26	17.4
21 – 25 ปี	18	23.7	6	8.3	24	16.1
26 – 30 ปี	4	5.3	4	5.6	8	5.4
มากกว่า 30 ปี	1	1.3	2	2.8	4	2.7
รวม	**77**	**100.0**	**72**	**100.0**	**149**	**100.0**

จากตารางที่ 1 พบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นเพศชาย โดยนายทหารพระธรรมนูญมีจำนวน 77 คน และเจ้าพนักงานเรือนจำมีจำนวน 72 คน

2. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุ 31 – 40 ปี (ร้อยละ 36.9) รองลงมา มีอายุ 41 – 50 ปี (ร้อยละ 28.9) และอายุ 20 – 30 ปี (ร้อยละ 28.2) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่ม พบว่า นายทหารพระธรรมนูญ ส่วนใหญ่มีอายุ 31 – 40 ปี (ร้อยละ 41.6) รองลงมาคือ 41 – 50 ปี (ร้อยละ 37.7) และ อายุ 20 – 30 ปี (ร้อยละ 11.7) ตามลำดับ ในขณะที่เจ้าพนักงานเรือนจำส่วนใหญ่อายุ 20 – 30 ปี (ร้อยละ 45.8) รองลงมาคือ 31 – 40 ปี (ร้อยละ 31.9) และอายุ 41 – 50 ปี (ร้อยละ 19.4) ตามลำดับ

DPU

3. ในด้านการนับถือศาสนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 97.3) ส่วนศาสนาอิสลามมีผู้นับถือน้อยที่สุด (ร้อยละ 0.7) และเมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มพบว่า ทั้งนายทหารพระธรรมนูญ และเจ้าพนักงานเรือนจำต่างก็มีผู้นับถือศาสนาพุทธสูงสุดเช่นกัน (ร้อยละ 98.7 และร้อยละ 97.2) และศาสนาอิสลามมีจำนวนน้อยกว่า (ร้อยละ 1.3 และร้อยละ 2.8) ตามลำดับ

4. ในด้านการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 51.0) รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ร้อยละ 18.8) และมัธยมศึกษาปีที่ 6 / ปวช. (ร้อยละ 18.1) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่ม พบว่า นายทหารพระธรรมนูญ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 51.0) รองลงมาคือ ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 1.3) ในขณะที่เจ้าพนักงานเรือนจำส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ร้อยละ 18.8) รองลงมาคือ ระดับการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 / ปวช. (ร้อยละ 18.1) และระดับการศึกษา ปวส. / ปวท. / อนุปริญญา (ร้อยละ 8.7) ตามลำดับ

5. ชั้นยศ ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่จะมีชั้นยศนาวาตรี – นาวาเอก (ร้อยละ 30.9) รองลงมาคือ เรือตรี – เรือเอก (ร้อยละ 22.8) และจ่าตรี – จ่าเอก (ร้อยละ 20.8) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่ม พบว่านายทหารพระธรรมนูญ ส่วนใหญ่จะมีชั้นยศ นาวาตรี – นาวาเอก (ร้อยละ 30.9) รองลงมาคือ เรือตรี – เรือเอก (ร้อยละ 22.8) ตามลำดับ ในขณะที่เจ้าพนักงานเรือนจำ ส่วนใหญ่จะมีชั้นยศจ่าตรี – จ่าเอก (ร้อยละ 20.8) รองลงมาคือ พลทหาร (ร้อยละ 12.8) ตามลำดับ

6. ระยะเวลาในการรับราชการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับราชการมาแล้ว 6 – 10 ปี (ร้อยละ 22.8) รองลงมา 1 – 5 ปี (ร้อยละ 22.1) และ 16 – 20 ปี (ร้อยละ 17.4) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่ม พบว่านายทหารพระธรรมนูญส่วนใหญ่ รับราชการมาแล้ว 6 – 10 ปี (ร้อยละ 26.3) รองลงมาคือ 21 – 25 ปี (ร้อยละ 23.7) และ 16 – 20 ปี (ร้อยละ 18.4) ตามลำดับ ในขณะที่เจ้าพนักงานเรือนจำ ส่วนใหญ่รับราชการมาแล้ว 1 – 5 ปี (ร้อยละ 29.2) รองลงมาคือ 6 – 10 ปี (ร้อยละ 19.4) และ 11 – 15 ปี (ร้อยละ 18.1) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการแบ่งประเภทของผู้ต้องขัง จำแนกตามตำแหน่งการทำงาน

ความคิดเห็น	กลุ่มที่ 1 นายทหารพระธรรมนูญ		กลุ่มที่ 2 เจ้าพนักงานเรือนจำ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	31	40.3	12	16.7	43	28.9
เห็นด้วย	46	59.7	60	83.3	106	77.1
ไม่แน่ใจ	-	-	-	-	-	-
ไม่เห็นด้วย	-	-	-	-	-	-
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	-	-	-	-	-	-
รวม	**77**	**100.0**	**72**	**100.0**	**149**	**100.0**

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการแบ่งประเภทของผู้ต้องขัง คิดเป็นร้อยละ 77.1 และเห็นด้วยอย่างยิ่งมีน้อยกว่าร้อยละ 28.9 ในขณะที่ความคิดเห็นที่ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างไม่มีความคิดเห็นแต่อย่างใด

เมื่อแยกพิจารณาตามตำแหน่งการทำงาน พบว่า ทั้งนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการแบ่งประเภทของผู้ต้องขัง (ร้อยละ 59.7 และ ร้อยละ 83.3) รองลงมาคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ร้อยละ 40.3 และร้อยละ 16.7) ในขณะที่ความคิดเห็นที่ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งสองกลุ่มไม่มีความคิดเห็นเช่นกัน

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับทราบเรื่องสิทธิของผู้ต้องขังตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

ความคิดเห็น	กลุ่มที่ 1 นายทหารพระธรรมนูญ		กลุ่มที่ 2 เจ้าพนักงานเรือนจำ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทราบ	67	87.0	34	47.2	101	67.7
ไม่ทราบ	1	1.3	18	25.0	19	12.8
ไม่แน่ใจ	9	11.7	20	27.8	29	19.5
รวม	**77**	**100.0**	72	**100.0**	**149**	**100.0**

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทราบเรื่องสิทธิของผู้ต้องขังตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ (ร้อยละ 67.7) รองลงมาคือ ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 19.5) ส่วนที่ไม่ทราบมีน้อยที่สุด (ร้อยละ 12.8)

เมื่อแยกพิจารณาตามกลุ่ม พบว่า ทั้งสองกลุ่มต่างก็ทราบเรื่องสิทธิของผู้ต้องขัง ฯ มากกว่าที่ไม่แน่ใจและไม่ทราบ โดยที่นายทหารพระธรรมนูญ มีจำนวนผู้ที่ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 11.7) และไม่ทราบ (ร้อยละ 1.3) น้อยกว่าเจ้าพนักงานเรือนจำ ที่มีจำนวนผู้ที่ไม่แน่ใจและไม่ทราบ (ร้อยละ 27.8 และร้อยละ 25.0)

DPU

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง การให้ความสำคัญเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องขัง

ความคิดเห็น	กลุ่มที่ 1 นายทหารพระธรรมนูญ		กลุ่มที่ 2 เจ้าพนักงานเรือนจำ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ควรให้ความสำคัญ	76	98.7	57	79.2	133	89.3
ไม่ควรให้ความสำคัญ	1	1.3	4	5.6	5	3.4
ไม่แน่ใจ	-	-	10	13.9	10	6.7
ไม่ระบุ	-	-	1	1.4	1	0.7
รวม	**77**	**100.0**	**72**	**100.0**	**149**	**100.0**

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ตกเป็นต้องขัง (ร้อยละ 89.3) รองลงมาคือ ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 6.7) ส่วนที่ไม่ควรให้ความสำคัญน้อยที่สุด (ร้อยละ 3.4) และที่ไม่ระบุ (ร้อยละ 0.7)

เมื่อแยกพิจารณาตามกลุ่ม พบว่า ทั้งนายทหารพระธรรมนูญ และเจ้าพนักงานเรือนจำต่างก็เห็นว่าควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องขังมากที่สุด (ร้อยละ 98.7 และร้อยละ 79.2) ส่วนความคิดเห็นอื่น ๆ พบว่าเจ้าพนักงานเรือนจำ มีผู้ที่ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 13.9) และไม่ควรให้ความสำคัญ (ร้อยละ 5.6) ในขณะที่นายทหารพระธรรมนูญมีผู้ที่เห็นว่าไม่ควรให้ความสำคัญน้อยมาก (ร้อยละ 1.3)

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร ปรากฏตามตารางที่ 5 – 10 ดังนี้

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่อง เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ระหว่างนายทหารพระธรรมนูญ กับ เจ้าพนักงานเรือนจำ

ความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย	กลุ่มที่ 1 นายทหารพระธรรมนูญ		กลุ่มที่ 2 เจ้าพนักงานเรือนจำ		รวม 2 กลุ่ม		t
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	
1. ผู้ต้องขังควรได้รับการคุ้มครองสิทธิเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะการคุ้มครองจากการทำละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกาย	4.4	0.6	4.3	0.7	4.3	0.7	0.7
2. ผู้ต้องขังไม่ว่าจะมีเชื้อชาติ ภาษา ศาสนาใดควรได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม	4.6	0.5	4.4	0.5	4.5	0.5	2.2*
3. เจ้าหน้าที่เรือนจำทหาร ควรเรียนรู้ถึงสิทธิที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มากยิ่งขึ้น เพื่อให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ	4.6	0.5	4.3	0.8	4.4	0.7	2.4*
4. ในปัจจุบันการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่มีฐานะทางสังคมที่ดีมักได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าผู้ต้องขังที่มีฐานะต่ำกว่า	3.3	1.3	2.7	1.0	3.0	1.2	3.3*
5. เรือนจำทหารที่มีผู้ต้องขังแออัดมากมายอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้นได้	4.2	0.6	3.9	0.8	4.1	0.7	2.6*
6. การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานเรือนจำ อาจเกิดการล่วงละเมิดสิทธิผู้ต้องขังหรือเกิดการเลือกปฏิบัติแก่ผู้ต้องขังได้	4.2	0.6	3.4	1.1	3.8	1.0	5.7*
7. การตีตรวนผู้ต้องขังเป็นสิ่งจำเป็นเพราะเป็นการข่มขู่ ยับยั้ง และทำให้ผู้ต้องขังเกิดความเกรงกลัว	3.3	1.1	3.5	1.2	3.4	1.2	-1.4

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

DPU

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย	กลุ่มที่ 1 นายทหารพระธรรมนูญ		กลุ่มที่ 2 เจ้าพนักงานเรือนจำ		รวม 2 กลุ่ม		t
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	
8. การลงโทษทางวินัยตามที่ระบุใน พ.ร.บ. เรือนจำทหาร พ.ศ.2479 ทำให้ผู้ต้องขังเข็ดหลาบ เช่น การขังห้องมืด , ขังเดี่ยว	3.1	1.1	3.5	1.2	3.3	1.2	-1.9*
9. การขังห้องมืด การเฆี่ยน เป็นสิ่งที่ทารุณโหดร้าย	3.9	1.1	3.6	1.2	3.7	1.2	1.4
10. เรือนจำทหารที่มีสภาพมั่นคง แข็งแรงไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขัง	3.1	1.2	2.8	1.3	2.9	1.3	1.3
11. การลงโทษผู้ต้องขังควรดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ	4.0	0.9	3.9	1.0	4.0	0.9	0.1
12. การตรวจค้นตัวผู้ต้องขังจะต้องกระทำด้วยความเคารพในสิทธิของผู้ต้องขังและต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ	4.0	0.9	4.1	0.8	4.1	0.9	-0.6
13. การใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาและนักโทษเด็ดขาด ควรจะมีความแตกต่างกัน	4.1	0.7	4.0	1.0	4.0	0.9	1.1
14. ผู้ต้องขังที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาควรได้รับการปฏิบัติแตกต่างจากนักโทษเด็ดขาด	4.4	0.6	3.8	1.0	4.1	0.9	4.6*
15. การจัดให้ผู้ต้องขังทำงานควรคำนึงถึงความสมัครใจของผู้ต้องขัง	3.2	1.2	3.0	1.3	3.1	1.2	0.6*
รวม	**3.9**	**0.3**	**3.7**	**0.4**	**3.8**	**0.4**	**2.8***

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า โดยเฉลี่ยแล้วนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำมีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในด้านสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 3.8) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ข้อ 2 ที่ว่า "ผู้ต้องขังไม่ว่าจะมีเชื้อชาติ ภาษา ศาสนาใด ควรได้รับการปฏิบัติอย่างมี

DPU

มนุษยธรรม" ($\overline{X}$ = 4.5 ระดับ เห็นด้วย) รองลงมาคือ ข้อ 3 ที่ว่า "เจ้าหน้าที่เรือนจำทหารควรเรียนรู้ถึงสิทธิที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มากยิ่งขึ้นเพื่อให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ($\overline{X}$ = 4.4 ระดับ เห็นด้วย) และข้อ 1 ที่ว่า "ผู้ต้องขังควรได้รับการคุ้มครองสิทธิเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการคุ้มครองจากการกระทำละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกาย ($\overline{X}$ = 4.3 ระดับ เห็นด้วย)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำ พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่นายทหารพระธรรมนูญมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่าเจ้าพนักงานเรือนจำ ($\overline{X}_1$ = 3.9 > $\overline{X}_2$ = 3.7) ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยทั้งสองกลุ่ม และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 2 , 3, 4, 5, 6, 8, 14 และ 15 ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นต่างกัน ส่วนข้ออื่น ๆ ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อ ระหว่างนายทหารพระธรรมนูญกับเจ้าพนักงานเรือนจำ

ความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อ	**กลุ่มที่ 1 นายทหารพระธรรมนูญ**		**กลุ่มที่ 2 เจ้าพนักงานเรือนจำ**		**รวม 2 กลุ่ม**		t
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	
1. ควรจัดให้มีตู้รับเรื่องราวร้องทุกข์ของผู้ต้องขังในทุกเรือนจำและให้ผู้ต้องขังร้องทุกข์ได้ตลอดเวลา	4.0	0.8	4.1	1.0	4.0	0.9	-0.4
2. เมื่อผู้ต้องขังได้ยื่นเรื่องราวร้องทุกข์แล้ว เจ้าพนักงานเรือนจำต้องรีบดำเนินการเป็นการด่วนและไม่ชักช้าโดยคำนึงถึงความเหมาะสมในเรื่องที่ร้องทุกข์มา	4.3	0.6	4.1	0.7	4.2	0.6	1.1
3. ข้อความร้องทุกข์ของผู้ต้องขังที่เป็นเรื่องความลับเจ้าพนักงานเรือนจำควรเก็บรักษาไว้เป็นความลับ	4.3	0.5	4.2	0.7	4.2	0.6	0.4
4. เรือนจำทหาร ควรจัดให้มีตู้รับความคิดเห็นหรือร้องทุกข์ของญาติหรือผู้มาติดต่อติดตั้งไว้นอกเรือนจำ	4.2	0.6	4.8	0.9	4.5	0.2	-0.9

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อ	กลุ่มที่ 1 นายทหารพระธรรมนูญ		กลุ่มที่ 2 เจ้าพนักงานเรือนจำ		รวม 2 กลุ่ม		t
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	
5. ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่ถูกละเมิดสิทธิ ฟ้องร้องบุคคลหรือหน่วยงานที่ทำละเมิดแก่ตนได้	4.1	0.7	4.0	0.9	4.1	0.8	0.5
6. การตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขังที่ติดต่อกับบุคคลภายนอกถือว่าเป็นการละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคล	3.0	1.1	2.5	1.1	2.7	1.1	2.9*
7. ควรให้ผู้ต้องขังมีโอกาสติดต่อ พูดคุยทางโทรศัพท์กับทางครอบครัวและเพื่อนๆ	3.9	0.9	3.1	1.4	3.5	1.2	4.2*
8. การเปิดเผยข้อมูลของเรือนจำสามารถทำได้เว้นแต่จะมีกฎหมายจำกัดห้ามไว้เฉพาะเรื่อง	4.0	0.8	3.2	1.3	3.6	1.1	4.6*
9. เรือนจำ ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้รับทราบข่าวภายนอกที่สำคัญเสมอ	3.9	0.8	4.0	1.1	4.0	1.0	-0.8
10. ควรให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังในการเผยแพร่ข่าวสารภายในเรือนจำ	3.3	0.9	3.3	1.3	3.3	1.1	0.1
11. ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน	4.0	0.6	4.1	1.1	4.0	0.9	-0.5
12. ควรจัดให้มีอนุศาสนาจารย์ หรือพระสงฆ์มาสอนหรืออบรมผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลอย่างใกล้ชิด	4.1	0.8	4.2	0.9	4.1	0.9	-0.6
13. ควรจัดให้มีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามความเชื่อของผู้ต้องขัง	4.2	0.7	3.8	1.2	4.0	0.9	2.7*
14. ควรจัดให้มีหนังสือหรือคู่มือที่เกี่ยวกับ. ศาสนาต่างๆ ไว้ในเรือนจำเพื่อให้ผู้ต้องขังอ่านและศึกษา	4.2	0.5	4.3	0.7	4.2	0.6	-0.1

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

DPU

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อ	กลุ่มที่ 1 นายทหารพระธรรมนูญ		กลุ่มที่ 2 เจ้าพนักงานเรือนจำ		รวม 2 กลุ่ม		t
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	
15. ควรจัดวิทยากรหรือผู้ที่มีความรู้ทางศาสนาของแต่ละศาสนา เช่น ศาสนาคริสต์ , อิสลาม มาสอนหรืออบรมผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาต่าง ๆ	4.2	0.6	4.1	0.9	4.1	0.8	0.7
16. ควรจัดให้มีอนุศาสนาจารย์มาฝึกสมาธิและไหว้พระสวดมนต์หรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ให้กับผู้ต้องขังที่เข้าใหม่หรือแรกรับ	4.3	0.5	4.0	0.9	4.2	0.7	3.0*
17. ควรเน้นหลักธรรมคำสอนของแต่ละศาสนาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตกับผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษไปแล้วให้มากขึ้น	4.4	0.5	4.3	0.5	4.4	0.5	0.9
รวม	**4.0**	**0.5**	**3.9**	**0.6**	**3.9**	**0.6**	**0.8**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า โดยเฉลี่ยแล้วนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำ มีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังในด้านสิทธิและเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 3.9) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 4 ที่ว่าเรือนจำทหารควรจัดให้มีตู้รับความคิดเห็นหรือร้องทุกข์ของญาติหรือผู้มาติดต่อติดตั้งไว้นอกเรือนจำ ($\overline{X}$ = 4.5 ระดับเห็นด้วย) รองลงมาคือ ข้อที่ 17 ที่ว่า "ควรเน้นหลักธรรมคำสอนของแต่ละศาสนาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตกับผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษไปแล้วให้มากขึ้น ($\overline{X}$ = 4.4 ระดับเห็นด้วย) และข้อที่ 3 ที่ว่า ข้อความร้องทุกข์ของผู้ต้องขังที่เป็นเรื่องความลับเจ้าพนักงานเรือนจำควรเก็บรักษาไว้เป็นความลับ ($\overline{X}$ = 4.2 ระดับเห็นด้วย) และข้อที่ 14 ที่ว่า ควรจัดให้มีหนังสือหรือคู่มือที่เกี่ยวกับศาสนาต่าง ๆ ไว้ในเรือนจำเพื่อให้ผู้ต้องขังอ่านและศึกษา ($\overline{X}$ = 4.2 ระดับเห็นด้วย)

DPU

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำในเรื่องดังกล่าวแล้ว พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน โดยที่นายทหารพระธรรมนูญมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่าเจ้าพนักงานเรือนจำ ($\overline{X}_1 = 4.0 > \overline{X}_2 = 3.9$) แต่มีเพียงบางข้อเท่านั้นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ข้อ 6 7 8 13 และ 16 ส่วนข้ออื่น ๆ ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองระหว่างนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำ

ความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางการเมือง	**กลุ่มที่ 1 นายทหารพระธรรมนูญ**		**กลุ่มที่ 2 เจ้าพนักงานเรือนจำ**		**รวม 2 กลุ่ม**		t
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	
1. ควรจำกัดสิทธิในทางการเมืองของผู้ต้องขังเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงปลอดภัยในเรือนจำ	3.5	1.0	3.8	1.2	3.6	1.1	-1.7
2. ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ใช้สิทธิในทางการเมืองเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาทั่ว ๆ ไป	3.2	1.2	3.2	1.3	3.2	1.2	0.0
3. การจำกัดสิทธิในทางการเมืองของผู้ต้องขังถือว่าสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแล้ว	3.3	1.0	3.5	1.1	3.4	1.0	-1.4
4. ผู้ต้องขังที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาควรจะได้รับสิทธิในการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ภายในเรือนจำ	3.5	1.1	3.2	1.3	3.4	1.2	1.4
5. ผู้ต้องขังที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกควรสูญเสียสิทธิในทางการเมือง เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้ง	3.4	1.2	3.4	1.3	3.4	1.2	-0.1
รวม	**3.3**	**0.5**	**3.4**	**0.6**	**3.4**	**3.5**	**-0.6**

จากตารางที่ 7 พบว่า โดยเฉลี่ยนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำ มีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังในด้านสิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\overline{X} = 3.4$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรกได้แก่ข้อ 1

DPU

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำในเรื่องดังกล่าวแล้ว พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน โดยที่นายทหารพระธรรมนูญมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่าเจ้าพนักงานเรือนจำ ($\overline{X}_1 = 4.0 > \overline{X}_2 = 3.9$) แต่มีเพียงบางข้อเท่านั้นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ข้อ 6 7 8 13 และ 16 ส่วนข้ออื่น ๆ ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองระหว่างนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำ

ความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางการเมือง	กลุ่มที่ 1 นายทหารพระธรรมนูญ		กลุ่มที่ 2 เจ้าพนักงานเรือนจำ		รวม 2 กลุ่ม		t
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	
1. ควรจำกัดสิทธิในทางการเมืองของผู้ต้องขังเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงปลอดภัยในเรือนจำ	3.5	1.0	3.8	1.2	3.6	1.1	-1.7
2. ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ใช้สิทธิในทางการเมืองเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาทั่ว ๆ ไป	3.2	1.2	3.2	1.3	3.2	1.2	0.0
3. การจำกัดสิทธิในทางการเมืองของผู้ต้องขังถือว่าสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแล้ว	3.3	1.0	3.5	1.1	3.4	1.0	-1.4
4. ผู้ต้องขังที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาควรจะได้รับสิทธิในการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ภายในเรือนจำ	3.5	1.1	3.2	1.3	3.4	1.2	1.4
5. ผู้ต้องขังที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกควรสูญเสียสิทธิในทางการเมือง เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้ง	3.4	1.2	3.4	1.3	3.4	1.2	-0.1
รวม	**3.3**	**0.5**	**3.4**	**0.6**	**3.4**	**3.5**	**-0.6**

จากตารางที่ 7 พบว่า โดยเฉลี่ยนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำ มีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังในด้านสิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\overline{X} = 3.4$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรกได้แก่ข้อ 1

DPU

ที่ว่า ควรจำกัดสิทธิในทางการเมืองของผู้ต้องขังเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงปลอดภัยในเรือนจำ ($\overline{X}$ = 3.6 ระดับเห็นด้วย) รองลงมาคือ ข้อ 3 ที่ว่า การจำกัดสิทธิในทางการเมืองของผู้ต้องขังถือว่าสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแล้ว กับข้อ 5 ที่ว่าผู้ต้องขังที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกควรสูญเสียสิทธิในทางการเมือง เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้ง ($\overline{X}$ = 3.4 ระดับไม่แน่ใจ) และข้อ 4 ที่ว่าผู้ต้องขังที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาควรจะได้รับสิทธิในการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ภายในเรือนจำ ($\overline{X}$ = 3.4 ระดับไม่แน่ใจ)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำ พบว่าทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองไม่แตกต่างกัน โดยที่ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเจ้าพนักงานเรือนจำ สูงกว่านายทหารพระธรรมนูญ ($\overline{X}_2$ = 3.4 > $\overline{X}_1$ = 3.3)

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางสังคมระหว่างนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำ

ความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางสังคม	กลุ่มที่ 1 นายทหารพระธรรมนูญ		กลุ่มที่ 2 เจ้าพนักงานเรือนจำ		รวม 2 กลุ่ม		t
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	
1. ในปัจจุบันเรือนจำทหาร ควรให้ความสำคัญด้านการศึกษาของผู้ต้องขังมากยิ่งขึ้น	4.3	0.6	4.3	0.8	4.3	0.7	0.5
2. ข้อจำกัดในการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขัง คือ บุคลากรผู้สอนและอุปกรณ์การเรียนการสอนและงบประมาณ	4.1	0.7	4.2	0.7	4.1	0.7	-0.4
3. ผู้ต้องขังส่วนมากต้องการเรียนต่อในขณะที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำ	3.4	0.8	3.8	1.0	3.6	1.0	-2.6*
4. เท่าที่ผ่านมาเรือนจำทหาร จัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังยังไม่ทั่วถึง	3.8	0.7	3.9	0.9	3.8	0.8	-0.3
5. ควรให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบในการสอนและจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขัง	4.0	0.7	4.1	0.8	4.0	0.8	-0.8
6. ปัญหาที่สำคัญในการดูแลรักษาผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยคือมีแพทย์และพยาบาลไม่เพียงพอกับผู้ต้องขัง	3.9	0.7	3.9	0.9	3.9	0.8	0.0

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

DPU

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางสังคม	กลุ่มที่ 1 นายทหารพระธรรมนูญ		กลุ่มที่ 2 เจ้าพนักงานเรือนจำ		รวม 2 กลุ่ม		t
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	
7. เจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาลสามารถให้การดูแลรักษาผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยได้เป็นอย่างดี	3.1	0.8	3.7	0.9	3.4	0.9	-4.3*
8. แพทย์และพยาบาลจากหน่วยงานภายนอกได้เข้ามาตรวจรักษาผู้ต้องขังภายในเรือนจำตามที่ร้องขออย่างดียิ่ง	3.4	0.7	3.7	0.9	3.5	0.9	-2.3*
9. ผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยและที่มีอาการหนักได้รับการดูแลจากเรือนจำเป็นอย่างดี	3.3	0.7	4.1	0.8	3.7	0.8	-6.7*
10. ผู้ต้องขังที่มีอาการป่วยหนักหรือบาดเจ็บสาหัส เรือนจำควรแจ้งให้กับญาติของผู้ต้องขังทราบทันที	4.2	0.7	4.3	0.8	4.3	0.7	-0.4
11. เรือนจำทหารที่ไม่ดูแลหรือปฏิบัติในเรื่องระบบการสุขาภิบาลที่ไม่ถูกต้องอันส่งผลกระทบถึงสุขอนามัยของผู้ต้องขังนั้นถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญ	4.1	0.7	3.9	1.0	4.0	0.8	1.6
รวม	**3.7**	**0.5**	**4.0**	**0.5**	**3.9**	**0.5**	**-3.2***

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 8 พบว่า โดยเฉลี่ยแล้วนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำมีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังในด้านสิทธิและเสรีภาพในทางสังคมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 3.9) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 1 ที่ว่า ในปัจจุบันเรือนจำทหารควรให้ความสำคัญด้านการศึกษาของผู้ต้องขังมากยิ่งขึ้น ($\overline{X}$ = 4.3 ระดับเห็นด้วย) รองลงมาคือ ข้อ 10 ที่ว่าผู้ต้องขังที่มีอาการป่วยหนักหรือบาดเจ็บสาหัส เรือนจำควรแจ้งให้กับญาติของผู้ต้องขังทราบทันที ($\overline{X}$ = 4.3 ระดับเห็นด้วย) และข้อ 2 ที่ว่า ข้อจำกัดในการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขัง คือ บุคลากรผู้สอนและอุปกรณ์การเรียนการสอนและงบประมาณ($\overline{X}$ = 4.1ระดับเห็นด้วย)

DPU

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำในเรื่องดังกล่าวแล้วพบว่า มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่เจ้าพนักงานเรือนจำมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่านายทหารพระธรรมนูญ ($\overline{X}_2 = 4.0 > \overline{X}_1 = 3.7$) ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยทั้งสองกลุ่ม และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ 3 7 8 และ 9 ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนข้ออื่น ๆ ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจระหว่างนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำ

ความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ	กลุ่มที่ 1 นายทหารพระธรรมนูญ		กลุ่มที่ 2 เจ้าพนักงานเรือนจำ		รวม 2 กลุ่ม		t
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	
1. ควรจำกัดสิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจของผู้ต้องขังเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน	3.5	1.1	4.2	3.7	3.8	0.7	-1.5
2. ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ใช้สิทธิในทางเศรษฐกิจเช่น การตั้งสหกรณ์ภายในเรือนจำ สิทธิในการได้รับค่าเวนคืน การประกอบอาชีพภายในเรือนจำ เป็นต้น	2.9	1.1	3.5	1.1	3.2	1.1	-3.1*
3. ผู้ต้องขังควรมีสิทธิใช้จ่ายเงินส่วนตัว	3.1	1.1	3.4	1.2	3.2	1.2	-1.4
รวม	**3.1**	**0.7**	**3.6**	**1.4**	**3.4**	**1.1**	**-3.0***

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 9 พบว่า โดยเฉลี่ยแล้วนายทหารพระธรรมนูญ และเจ้าพนักงานเรือนจำมีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในด้านสิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ($\overline{X} = 3.4$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรกได้แก่ ข้อ 1 ที่ว่าควรจำกัดสิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจของผู้ต้องขังเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ($\overline{X} = 3.8$ ระดับเห็นด้วย) รองลงมาคือ ข้อ 3 ที่ว่า ผู้ต้องขังควรมีสิทธิใช้จ่ายเงินส่วนตัว ($\overline{X} = 3.2$ ระดับไม่แน่ใจ) และข้อ 2 ที่ว่า ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ใช้สิทธิในทางเศรษฐกิจเช่น การตั้งสหกรณ์ภายในเรือนจำ สิทธิในการได้รับค่าเวนคืน การประกอบอาชีพภายในเรือนจำ ($\overline{X} = 3.2$ ระดับไม่แน่ใจ) เป็นต้น

DPU

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นดังกล่าวแล้ว นายทหารพระธรรมนูญกับเจ้าพนักงานเรือนจำพบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวนี้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่เจ้าพนักงานเรือนจำมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่านายทหารพระธรรมนูญ ($\overline{X}_2$ =3.6 ระดับเห็นด้วย > $\overline{X}_1$ = 3.1 ระดับไม่แน่ใจ) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 2 เท่านั้นที่ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันส่วนข้ออื่นๆ ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในเรื่องอื่น ๆ ระหว่างนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำ

ความคิดเห็นในเรื่องอื่น ๆ	กลุ่มที่ 1 นายทหารพระธรรมนูญ		กลุ่มที่ 2 เจ้าพนักงานเรือนจำ		รวม 2 กลุ่ม		t
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D	
1. เรือนจำทหาร ควรเปิดโอกาสให้องค์กรของรัฐภายนอกเข้ามาตรวจสอบได้	4.0	0.8	3.6	1.2	3.8	1.0	2.4*
2. ปัจจุบันเรือนจำทหารได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญมากกว่าเดิมที่ผ่านๆ มา	3.1	0.8	3.6	0.8	3.4	0.8	-3.9*
3. เรือนจำทหารไม่ควรกล่าวอ้างเหตุจำเป็นในเรื่องงบประมาณ สถานที่ หรือจำนวนผู้ต้องขังเพื่อไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ	3.8	0.9	3.4	1.2	3.6	1.1	2.4*
4. ปัจจุบันเรือนจำทหาร ให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญแล้ว	3.1	0.7	3.6	0.8	3.3	0.8	-4.5*
5. พระราชบัญญัติ กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับของเรือนจำทหาร ครอบคลุมหลักการปฏิบัติกับผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญครบถ้วนแล้ว	3.0	0.8	3.7	0.8	3.3	0.9	-5.8*
6. พระราชบัญญัติ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวกับเรือนจำทหาร ควรปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ	4.2	0.7	4.1	0.7	4.2	0.7	0.5
รวม	**3.5**	**0.4**	**3.7**	**0.5**	**3.6**	**0.5**	**-2.5***

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

DPU

จากตารางที่ 10 พบว่า โดยเฉลี่ยแล้วนายทหารพระธรรมนูญ และเจ้าพนักงานเรือนจำมีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในเรื่องอื่น ๆ อยู่ในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 3.6) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ข้อที่ 6 ที่ว่า พระราชบัญญัติ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวกับเรือนจำทหาร ควรปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ ($\overline{X}$ = 4.2 ระดับเห็นด้วย) รองลงมาคือ ข้อที่ 1 ที่ว่า เรือนจำทหารควรเปิดโอกาสให้องค์กร ของรัฐภายนอกเข้ามาตรวจสอบได้ ($\overline{X}$ = 3.8 ระดับเห็นด้วย) และข้อที่ 3 ที่ว่า เรือนจำทหารไม่ควรกล่าวอ้างเหตุจำเป็นในเรื่องงบประมาณ สถานที่ หรือจำนวนผู้ต้องขังเพื่อไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ($\overline{X}$ = 3.6 ระดับเห็นด้วย)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำแล้ว พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเจ้าพนักงานเรือนจำมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่านายทหารพระธรรมนูญ ($\overline{X}_2$ = 3.7 ระดับเห็นด้วย > $\overline{X}_1$ = 3.5 ระดับเห็นด้วย) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน ยกเว้น ข้อที่ 6 เท่านั้นที่ไม่แตกต่าง

DPU

ตอนที่ 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร ผู้ศึกษาจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของอดีตผู้ต้องขัง ปรากฏตามตารางที่ 11 ดังนี้

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง (อดีตผู้ต้องขังทหาร) จำแนกตามอายุ การศึกษา อาชีพ คดี ที่เคยต้องโทษและประเภทของผู้ต้องขัง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	16	100.0
หญิง	-	-
อายุ		
20 – 25 ปี	13	81.3
26 ปีขึ้นไป	3	18.8
การศึกษา		
ประถมศึกษา	2	12.5
มัธยมศึกษา	12	75.0
อนุปริญญา / ปวส.	2	12.5
อาชีพก่อนต้องโทษ		
รับราชการ	2	12.5
รับจ้าง	10	62.5
ค้าขาย	2	12.5
นักศึกษา	1	6.3
ไม่ระบุ	1	6.3
คดีที่เคยต้องโทษ		
ยาเสพติด	7	43.8
ลักทรัพย์	1	6.3
วินัยทหาร	8	50.0

DPU

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทของผู้ต้องขัง		
คนต้องจำขังระหว่างสอบสวนหรือระหว่างพิจารณาของศาล	-	-
คนต้องจำขังตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา	8	50.0
นักโทษเด็ดขาด	8	50.0
รวม	**16**	**100.0**

จากตารางที่ 11 พบว่า อดีตผู้ต้องขังเป็นเพศชายทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) และส่วนใหญ่มีอายุ 20 – 25 ปี (ร้อยละ 81.3) การศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 75.0) ส่วนอาชีพก่อนต้องโทษส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 62.5) สำหรับคดีที่เคยต้องโทษ พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นคดีวินัยทหาร (ร้อยละ 50.0) ซึ่งเป็นผู้ต้องขังประเภทคนต้องขังตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในความผิดต่อ พ.ร.บ. วินัยทหาร และนักโทษเด็ดขาดคิดเป็นประเภทละเท่า ๆ กัน (ร้อยละ 50.0)

หมวดที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานและการฝึกอบรมอื่น ๆ

จากการสัมภาษณ์ อดีตผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับการทำงานและการฝึกอบรมอื่น ๆ ในขณะที่ถูกคุมขังในเรือนจำทหาร สรุปได้ดังนี้

1. ประเภทของงานที่ทำของอดีตผู้ต้องขัง ส่วนใหญ่จะทำงานเกี่ยวกับความสะอาดหรืออนามัยของตน หรือ สุขาภิบาลในเรือนจำ (ร้อยละ 50.3) รองลงมาเป็นงานอื่น ๆ เช่น ซักรีด เป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกคุมขังคนอื่นและทำความสะอาดในเรือนจำ (ร้อยละ 31.3) นอกนั้นจะทำงานเกี่ยวกับอาชีพ เช่น งานเกษตร ซึ่งมีจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 12.5)

2. เนื่องจากในทางปฏิบัติจะมีกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการเลือกผู้ต้องขังเพื่อเข้าทำงานประเภทต่าง ๆ แต่จากการสัมภาษณ์ พบว่า อดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.0) ไม่ทราบว่ามีกฎเกณฑ์นี้ และมีจำนวนน้อย (ร้อยละ 20.0) ที่ทราบกฎเกณฑ์ดังกล่าวซึ่งในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นนักโทษเด็ดขาดที่ทางเรือนจำไม่อนุญาตให้ออกไปทำงานนอกเรือนจำเหมือนเช่นผู้ต้องขังที่ทำผิดวินัยทหารคนอื่น ๆ

3. ในระหว่างที่ทำงานอยู่ในเรือนจำ อดีตผู้ต้องขังทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ไม่เคยได้รับอันตรายหรือบาดเจ็บในการทำงานแต่อย่างใด นอกจากนี้ยังทราบว่ามีวันหยุดจากการทำงานในเรือนจำอีกด้วย

4. การทำงานที่จะเป็นประโยชน์ส่วนตัวของเจ้าพนักงานเรือนจำ หรือผู้คุม พบว่า อดีตผู้ต้องขังทั้งหมดไม่เคยทำงานดังกล่าวเลย (ร้อยละ 100.0) และหากเจ็บป่วยในระหว่างการทำงานเจ้าพนักงานเรือนจำ หรือผู้คุมยังอนุญาตให้อดีตผู้ต้องขังดังกล่าวไม่ต้องทำงานจนกว่าจะหายจากอาการป่วย

หมวดที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย และสุขาภิบาล

จากการสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพอนามัย และสุขาภิบาล สรุปได้ดังนี้

1. ในระหว่างที่อดีตผู้ต้องขังถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับบาดเจ็บแต่อย่างใด (ร้อยละ 75.0) ในขณะที่เคยได้รับบาดเจ็บมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ร้อยละ 25.0) และเฉพาะผู้ที่เคยได้รับบาดเจ็บส่วนใหญ่ ได้รับการรักษาพยาบาลจาก บุรุษพยาบาล (ร้อยละ 75.0) ส่วนที่ได้รับการรักษาจากแพทย์มีน้อยกว่าคือ ร้อยละ 25.0 ส่วนสถานที่ให้การรักษา ส่วนใหญ่เป็นสถานพยาบาลในเรือนจำ (ร้อยละ 75.0) และสถานพยาบาลนอกเรือนจำมีเพียงร้อยละ 25.0 เท่านั้น

ในส่วนที่เกี่ยวกับอาการป่วยของอดีตผู้ต้องขังที่เคยเจ็บป่วยซึ่งมีจำนวน 4 คน พบว่าทั้งหมดไม่เคยมีอาการป่วยหนักแต่อย่างใด (ร้อยละ 100.0) และนอกจากนี้ผู้ต้องขังที่เคยเจ็บป่วยส่วนใหญ่ ไม่ได้รับอนุญาตให้ไปรักษาตัวนอกเรือนจำ (ร้อยละ 75.0) ส่วนที่ได้รับอนุญาตมีเพียงร้อยละ 25.0 เท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากทางเรือนจำไม่มีแพทย์อยู่ประจำ ส่วนที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ไปรักษาภายนอก เรือนจำเนื่องจากมีอาการเจ็บป่วยเล็กน้อย และมีบุรุษพยาบาลคอยดูและรักษาอยู่แล้ว

2. การตรวจร่างกายจากแพทย์ พบว่า อดีตผู้ต้องขังที่เคยอยู่ในเรือนจำ ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับการตรวจร่างกายจากแพทย์เมื่อถูกรับเข้ามาในเรือนจำใหม่ ๆ (ร้อยละ 75.0) และที่เคยได้รับการตรวจร่างกายจากแพทย์มีน้อยกว่า (ร้อยละ 25.0) ในจำนวนดังกล่าวนี้ ระบุว่า เมื่อเจ็บป่วยจะต้องได้รับการตรวจจากแพทย์อยู่แล้ว

3. ในส่วนที่เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายและเครื่องหลับนอน พบว่า อดีตผู้ต้องขังทั้งหมดจะได้รับเสื้อ – กางเกง 2 สำรับ ผ้าห่มนอน 1 ผืน ผ้าอาบน้ำ – เสื่อปูนอน 1 ผืน และหมอน 1 ใบ (ร้อยละ 100.0)

4. การจัดอาหารให้รับประทาน อดีตผู้ต้องขังทั้งหมดได้รับอาหารวันละ 3 มื้อ และอาหารที่ได้รับ อดีตผู้ต้องขังให้ความเห็นว่าไม่ปรากฏว่ามีอาหารบูดเสียแต่อย่างใด (ร้อยละ 100.0)

5. การพักผ่อนของอดีตผู้ต้องขังที่เคยอยู่ในเรือนจำ พบว่า ทั้งหมดมีระยะเวลาการพักผ่อนนาน 11 – 12 ชั่วโมง ต่อวัน และมีโอกาสออกกำลังกาย (ร้อยละ 100.0) โดยที่ให้เหตุผลเกี่ยวกับโอกาสที่ได้ออกกำลังกายคือ ทางเรือนจำออกกฎเกณฑ์ให้ผู้ต้องขังทุกคนออกกำลังกายในช่วงเช้าและช่วงบ่ายของวันพุธ เป็นประจำ ส่วนเวลาที่ใช้ในการออกกำลังกาย พบว่า โดยเฉลี่ยใช้เวลา 1 ชั่วโมงต่อวัน

หมวดที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความประพฤติ วินัย และการลงโทษ

จากการสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับความประพฤติ วินัย และการลงโทษ ในขณะที่เคยถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ สรุปได้ดังนี้

1. ในระหว่างที่อดีตผู้ต้องขังถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำนั้น ทั้งหมดไม่เคยได้รับสิทธิพิเศษและประโยชน์ใด ๆ (ร้อยละ 100.0) และอดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับการลดวันต้องโทษ (ร้อยละ 66.7) ในขณะที่มีผู้ต้องขังที่เคยได้รับการลดวันต้องโทษในขณะที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำมีน้อยกว่า (ร้อยละ 33.3) โดยได้รับการลดวันต้องโทษจำนวน 3 – 5 วัน

2. การใช้เครื่องพันธนาการในระหว่างที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำ พบว่า อดีตผู้ต้องขังเคยถูกใช้เครื่องพันธนาการ (ร้อยละ 50.0) และไม่เคยถูกใช้เครื่องพันธนาการ (ร้อยละ 50.0) ซึ่งผู้ที่เคยถูกใช้เครื่องพันธนาการ เนื่องจากต้องถูกนำตัวไปสอบสวนหรือนำตัวไปขึ้นศาล และผู้ต้องขังที่กระทำผิดคดีอาญาจะถูกตีตรวนทุกคน นอกจากนี้อดีตผู้ต้องส่วนใหญ่ไม่เคยถูกเจ้าหน้าที่เรือนจำลงโทษเนื่องจาก กระทำความผิดอาญา (ร้อยละ 93.7) ในขณะที่เคยถูกเจ้าหน้าที่เรือนจำลงโทษมีน้อยกว่า (ร้อยละ 6.3) โดยการขังเดี่ยวและขณะที่ถูกลงโทษนั้นเจ้าหน้าที่ไม่ได้ใช้อาวุธแต่อย่างใด

3. การลงโทษทางวินัย พบว่า อดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ไม่เคยถูกลงโทษทางวินัย (ร้อยละ 86.7) และส่วนน้อยเท่านั้นที่เคยถูกลงโทษทางวินัย (ร้อยละ 13.3) ซึ่งในจำนวนที่เคยถูกลงโทษทางวินัยนี้ จะถูกลงโทษโดยการภาคทัณฑ์และมีโอกาสได้ชี้แจงถึงเหตุผลในการกระทำผิด นอกจากนี้ยังพบว่า ในขณะที่ถูกลงโทษทางวินัย ผู้ถูกลงโทษมีสภาพร่างกายปกติไม่เจ็บป่วย

4. การเยี่ยม พบว่า อดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ ไม่มีญาติพี่น้องมาเยี่ยมในระหว่างที่ถูกคุมขังในเรือนจำ (ร้อยละ 56.3) ส่วนอดีตผู้ต้องขังที่มีญาติมาเยี่ยมในระหว่างถูกคุมขังมีน้อยกว่า คือ ร้อยละ 43.7

5. การพบและการปรึกษาทนาย พบว่า อดีตผู้ต้องขังที่เคยถูกดำเนินคดี ต่างก็ได้พบและปรึกษาทนาย และไม่ได้พบและปรึกษาทนายเท่า ๆ กัน (ร้อยละ 50.0) โดยที่ผู้ไม่ได้พบและปรึกษาทนายให้เหตุผลว่า โทษที่ได้รับเป็นเพียงความผิดเล็กน้อยเท่านั้น

6. การติดต่อกับบุคคลภายนอก พบว่า อดีตผู้ต้องขัง ส่วนใหญ่ ติดต่อโดยเขียนจดหมายถึงญาติพี่น้อง และเพื่อนนอกเรือนจำในระหว่างที่ถูกขัง (ร้อยละ 56.3) ซึ่งการเขียนจดหมายจะใช้กระดาษและปากกาของตนเองโดยมีเจ้าหน้าที่คอยตรวจสอบจดหมายดังกล่าวทุกครั้งที่ส่งออกไปนอกเรือนจำ และส่วนที่ไม่เคยเขียนจดหมายติดต่อญาติพี่น้องและเพื่อนนอกเรือนจำมีน้อยกว่า (ร้อยละ 43.8)

7. การร้องทุกข์ พบว่า อดีตผู้ต้องขังทั้งหมดไม่เคยใช้สิทธิยื่นคำร้องทุกข์หรือเรื่องราวใด ๆ ต่อเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ ผู้บังคับเรือนจำ ผู้บัญชาการเรือนจำ รัฐมนตรี หรือทูลเกล้าฯ แต่อย่างใด (ร้อยละ 100.0)

หมวดที่ 5 เรื่องอื่น ๆ

จากการสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ นอกเหนือจากเรื่องต่าง ๆ ในหมวดที่ 1 – 4 สรุปได้ดังนี้

1. การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามความเชื่อ พบว่า อดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ ระบุว่า เรือนจำทหารมีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามความเชื่อของผู้ต้องขัง (ร้อยละ 87.5) ส่วนที่ระบุว่าไม่มีการประกอบพิธีกรรม ฯ ดังกล่าว มีเพียงร้อยละ 12.5 เท่านั้น โดยกลุ่มดังกล่าวจะเป็นผู้ที่นับถือศาสนา อิสลาม ซึ่งระบุว่าทางเรือนจำไม่ได้จัดสถานที่ที่จะประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของตน

2. การอบรมและสอนศาสนา พบว่า อดีตผู้ต้องขังทั้งหมดเคยเข้ารับการอบรม และเข้าฟังการสอนศาสนาในระหว่างที่ถูกคุมขังในเรือนจำ (ร้อยละ 100.0)

DPU

3. อดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ สามารถยืมหนังสือจากห้องสมุดในเรือนจำได้ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) และในด้านการอบรมหรือสอนหนังสือ พบว่า อดีตผู้ต้องขังทั้งหมดไม่เคยได้รับการอบรมหรือเรียนหนังสือจากการจัดของเรือนจำแต่อย่างใด (ร้อยละ 100.0)

DPU

3. อดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ สามารถยืมหนังสือจากห้องสมุดในเรือนจำได้ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) และในด้านการอบรมหรือสอนหนังสือ พบว่า อดีตผู้ต้องขังทั้งหมดไม่เคยได้รับการอบรมหรือเรียนหนังสือจากการจัดของเรือนจำแต่อย่างใด (ร้อยละ 100.0)

DPU

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหารตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด จากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยได้มีการบัญญัติรับรองการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหรือรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลหรือผู้ต้องขังเพิ่มมากขึ้นจากที่ผ่านๆ มา เช่น สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย สิทธิเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อ สิทธิเสรีภาพในทางการเมือง สิทธิเสรีภาพในทางสังคม สิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงความคิดเห็นของนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำ เกี่ยวกับเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร และนำมาเปรียบเทียบความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวระหว่างนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำ

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีดำเนินการวิจัย 2 วิธี ได้แก่ การวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยจะศึกษาวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 ระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ตลอดจนหลักการสากล เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ค.ศ.1948 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ เป็นต้น สำหรับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำ ตลอดจนอดีตผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร ซึ่งการวิเคราะห์ ข้อมูลในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ใช้ Computer โปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS) วิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ซึ่งผลการวิจัยจะได้นำเสนอในลำดับต่อไปนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

6.1.1 ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน แม้ว่าจะเป็นการเริ่มต้นในการดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติโดยสภายุโรป อันเป็นความร่วมมือกันของหลายๆ ประเทศ ที่ได้มีการตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติแก่ผู้กระทำความผิด โดยได้มีการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ประกอบกับได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง อันเป็นข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำที่หลายๆ ประเทศได้ร่วมพิจารณาศึกษาและกำหนดขึ้น เพื่อใช้ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นมาตรฐานแบบเดียวกัน

โดยที่ประเทศไทยเราได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญา และเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติประเทศหนึ่งซึ่งการที่จะไม่ปฏิบัติตามข้อสัญญาหรือข้อกำหนดดังกล่าวก็ย่อมจะเป็นการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือข้อตกลงร่วมกัน ดังนั้นในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงได้มีการบัญญัติให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพิ่มมากขึ้นจากเดิม โดยถือเป็นการรับรองหลักเกณฑ์ในทางสากลดังกล่าว อันเป็นการให้ความคุ้มครองในสิทธิเสรีภาพของบุคคลและผู้ต้องขังภายในประเทศ เพื่อสอดคล้องกับการปฏิบัติของนานาประเทศสมาชิก และในฐานะที่ประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกทั้งปวง

จากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติรับรองการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหรือรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลหรือผู้ต้องขังเพิ่มมากขึ้นจากที่ผ่านๆ มา เช่น สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย สิทธิเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อ สิทธิเสรีภาพในทางการเมือง สิทธิเสรีภาพในทางสังคม สิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ เป็นต้น จึงมีผลทำให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหรือการรับรองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขังทหาร เปลี่ยนแปลงไป ถึงแม้ว่าผู้ต้องขังจะเป็นผู้กระทำความผิดและถูกจำกัดสิทธิในบางประการ แต่ก็เป็นไปเพื่อความสงบเรียบร้อย ความมั่นคงของเรือนจำและสังคมเป็นประการสำคัญ แต่ทว่าสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารเหล่านั้นก็ยังคงมีหลงเหลืออยู่ ในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศ ประกอบกับสิทธิมนุษยชน ถือเป็นสิ่งที่ไม่มีใครสามารถจะมาพรากเอาไปได้

แม้ว่าการบังคับโทษต่อผู้ต้องขังที่ผ่านๆ มานั้น ได้มีการปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการยับยั้งอาชญากรรมหรือผู้กระทำความผิดเพื่อให้เกิดความเกรงกลัว จึงเป็นไปในลักษณะที่ทารุน โหดร้ายไร้มนุษยธรรม แต่จากการที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการลงโทษต่อผู้ต้องขัง โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศ

ประเทศไทยถือเป็นประเทศหนึ่งที่มีการให้ความคุ้มครองในสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังค่อนข้างดี ประกอบกับเป็นเมืองแห่งพุทธศาสนา แต่ก็มีในบางกรณีเท่านั้นที่น่าจะได้มีการพัฒนาหรือแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์สากล และมาตรฐานในการปฏิบัติของนานาประเทศ รวมทั้งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาก้าวหน้าในทุกๆ ทาง โดยสามารถสรุปประเด็นปัญหาจากที่ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบมาข้างต้นนั้น จะพบว่าในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ปรากฏผลโดยสรุปจากการศึกษาดังนี้ คือ

1) การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์และมาตรฐานการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอันเป็นสากลประกอบกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันพบว่า การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังทหาร ตามพระราชบัญญัติเรือนจำ พ.ศ. 2479 มาตรา 9 ที่กำหนดว่า เมื่อผู้ต้องขังคนใดกระทำความผิด ซึ่งมีลักษณะอย่างที่ผู้บังคับบัญชาทหารจะลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ทหารผู้กระทำผิดได้โดยไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว ก็ให้อำนาจผู้บังคับบัญชาเรือนจำหรือเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยตามมาตรา 10 ได้ภายในเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด และมาตรา 10 ที่เกี่ยวกับเรื่องการลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ผู้ต้องขังเช่นการขังเดี่ยว การขังห้องมืด และการลงโทษเฆี่ยน นอกจากนี้ในข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ มาตรา 6 เกี่ยวกับเรื่องการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขัง เช่นการตีตรวน การใช้โซ่ล่าม และมาตรา 12 เกี่ยวกับเรื่องการลงทัณฑ์ฐานผิดวินัย เช่น การงดเยี่ยม การขังเดียว การขังห้องมืด และการลงโทษเฆี่ยน เป็นต้น ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเรื่องดังกล่าวแล้วจะเห็นได้ว่ามีการกำหนดให้มีการลงโทษทางวินัยแก่ผู้ต้องขัง โดยการใช้เครื่องพันธนาการ การเฆี่ยน การขังเดี่ยว การขังห้องมืด การงดการเยี่ยม ฯลฯ ต่างๆ เหล่านี้ อันเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังและมีผลกระทบต่อสิทธิในขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขังเหล่านั้น ซึ่งในปัจจุบันยังมีปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติและข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ และปรากฏทางข้อเท็จจริงว่าในการปฏิบัติมีการขังห้องมืด การขังเดี่ยว การใช้เครื่องพันธนาการอยู่ อันขัดต่อปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.

1948 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ และไม่สอดคล้องหรือเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

โดยที่การบังคับโทษแก่ผู้ต้องขังนั้น จะต้องปฏิบัติหรือกระทำโดยให้ความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังเหล่านั้น ในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศ เพราะหากยังมีการนำพระราชบัญญัติและข้อบังคับในมาตราดังกล่าว มาใช้ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทหาร ย่อมจะเกิดปัญหาตามมา ทั้งนี้เพราะในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ให้ความคุ้มครองในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการจะไม่ถูกปฏิบัติอย่างทารุณ โหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม ประกอบกับยังกำหนดให้บุคคลหรือผู้ต้องขังสามารถยกเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ขึ้นอ้างในศาลได้ หากว่าบุคคลหรือผู้ต้องขังนั้นได้รับการลงโทษที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายและขัดต่อหลักการสากลดังกล่าวข้างต้นนั้น

มีข้อสังเกตว่า สำหรับโทษเฆี่ยนแม้ว่าจะไม่มีการใช้แล้วในทางปฏิบัติ แต่ก็ยังมีปรากฏให้เห็นในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร มาตรา 10(5) ซึ่งอาจทำให้มีการนำเนื้อความดังกล่าวมาอ้างในการใช้ลงโทษเฆี่ยนต่อผู้ต้องขังได้ จึงน่าที่จะได้มีการประกาศยกเลิกเสียและอีกหลาย ๆ ประการ เช่น การขังห้องมืด การงดเยี่ยม ซึ่งควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปอย่างถูกต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและหลักการสากล อันเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศต่อไป

2)การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับความคิดเห็นและความเชื่อ

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญและหลักการสากลตลอดจนข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฯ การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับความคิดเห็น พบว่าในการติดต่อกันทางจดหมายกับบุคคลภายนอกของผู้ต้องขังนั้น มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพในเรื่องนี้ไว้ใน ข้อบังคับทหารว่าด้วย เรือนจำ มาตรา 11 (2) ที่กำหนดไว้ว่าการที่ผู้ต้องขังจะมีจดหมายถึงผู้ใด หรือผู้ใดมาถึงตนก็ดี ต้องให้ผู้บังคับการเรือนจำตรวจก่อนเสมอ ซึ่งจากเนื้อความที่ปรากฏ ผู้ศึกษาเห็นว่าในการปฏิบัติตามข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ต่อผู้ต้องขังนั้น น่าจะเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น อันเป็นการขัดต่อหลักการสากลและบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479 และในข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ไม่ได้รับรองสิทธิ

และเสรีภาพในเรื่องนี้ไว้แต่ประการใดจึงทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถใช้สิทธิเสรีภาพในเรื่องนี้ได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเพื่อรักษาความมั่นคง และความสงบเรียบร้อยภายในเรือนจำ

สำหรับสิทธิและเสรีภาพในความเชื่อนั้นรัฐธรรมนูญปัจจุบัน ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพในการปฏิบัติตามความเชื่อหรือพิธีกรรมทางศาสนาของแต่ละบุคคลไว้ ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์จะพบว่าในส่วนของผู้ต้องขังทหาร ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ มิได้มีข้อกำหนดที่ชัดเจน ดังปรากฏในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 มาตรา 14 ที่ว่า นักโทษคนใดมีความประพฤติดี มีความอุตสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษาและการงานเกิดผลดี หรือทำความชอบให้แก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 2 ข้อ 6(6) ที่กำหนดให้ผู้คุมเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำรองจากผู้บังคับเรือนจำและมีหน้าที่อบรมผู้ต้องขังในสังกัดของตนให้มีวินัยและศีลธรรมอันดี และมาตรา 15 ข้อ 2(2) ง. กำหนดไว้ว่า ผู้ต้องขังที่อยู่ในระหว่างการพักการลงโทษให้ปฏิบัติกิจทางศาสนา เป็นต้น อีกทั้งในการปฏิบัติจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ก็มิได้มีการดำเนินการเพื่อให้การปฏิบัติตามพิธีกรรมหรือความเชื่อในทางศาสนาบรรลุผลเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ อันเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังในด้านนี้ แต่ประการใด อย่างกรณีของการจัดแยกห้องในการปฏิบัติกิจทางศาสนาของผู้ต้องขังที่เป็นอิสลาม ฯ และไม่มีอนุศาสนาจารย์ประจำอยู่ในเรือนจำทหารแต่ละแห่ง เป็นต้น

ในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านนี้เพิ่มขึ้นจากเดิม ซึ่งมีปรากฏในรัฐธรรมนูญ และหลักการสากล เช่นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ อันถือเป็นการให้การรับรองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังไว้ในบทบัญญัติดังกล่าว

กรณีดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่าจากการที่ในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2475 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ดังกล่าวน่าที่จะได้มีการแก้ไขปรับปรุงให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นใหม่เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ อันจะก่อให้เกิดผลดีแก่ผู้ต้องขังและเรือนจำ ทั้งนี้เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านนี้ได้รับความคุ้มครองอย่างบริบูรณ์ อันไม่เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในขั้นพื้นฐานของบุคคลหรือผู้ต้องขัง

3) การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในทางการเมือง

จากการศึกษาวิเคราะห์ถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังในเรื่องนี้ พบว่าในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ไม่ปรากฏว่ามีการให้การรับรองสิทธิของผู้ต้องขังในทางการเมืองนี้แต่ประการใด ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่ากรณีน่าที่จะเป็นการเหมาะสม เพราะหากว่าให้ผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิทางการเมืองได้แล้ว น่าที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัย หรือความมั่นคงของสังคม และประเทศ ในทางกลับกัน อย่างกรณีของการใช้สิทธิในการเลือกตั้งนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า การใช้สิทธิของผู้ต้องขัง อันเป็นการสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเสียงข้างมาก ในอนาคตหากเป็นไปได้ก็น่าที่จะได้มีการดำเนินการเพื่อให้ผู้ต้องขังเหล่านั้นสามารถที่จะใช้สิทธิในการเลือกตั้งภายในเรือนจำได้ แต่ก็ต้องตระหนักถึงความพร้อมของสภาพโดยรวมด้วย

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ประกอบกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ และในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแล้วจะพบว่าได้มีการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านนี้พอควร

4) การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในทางสังคม

การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังในทางสังคมนี้ จะเห็นได้ว่าจากที่ได้ศึกษามาข้างต้นนั้นพบว่าในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ อย่างในกรณีเช่น สิทธิเสรีภาพในการศึกษาของผู้ต้องขัง ที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติเรือนจำ พ.ศ.2479มาตรา 14 ที่ว่า นักโทษคนใดมีความประพฤติดี มีความอุตสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษาและการงานเกิดผลดี หรือทำความชอบให้แก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง และในข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ในมาตรา 2 ข้อ 3 (7)ที่ให้ผู้บังคับเรือนจำเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ มีอำนาจหน้าที่จัดการและควบคุมการศึกษาตลอดจนการอบรมผู้ต้องขัง เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่ายังขาดความชัดเจน เนื่องจากกำหนดให้เป็นอำนาจของผู้บังคับเรือนจำในการดำเนินการเรื่องนี้ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าน่าที่จะได้มีการแก้ไขปรับปรุงหรือกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นใหม่เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ อันจะก่อให้เกิดผลดีแก่ผู้ต้องขังและเรือนจำ อีกทั้งประโยชน์โดยรวมของประเทศต่อไป นอกจากนี้ในข้อเท็จจริงในการปฏิบัติยังพบว่าเรือนจำทหารไม่ได้มีจัดให้ผู้ต้อง

3) การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในทางการเมือง

จากการศึกษาวิเคราะห์ถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังในเรื่องนี้ พบว่าในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ ไม่ปรากฏว่ามีการให้การรับรองสิทธิของผู้ต้องขังในทางการเมืองนี้แต่ประการใด ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่ากรณีน่าที่จะเป็นการเหมาะสม เพราะหากว่าให้ผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิทางการเมืองได้แล้ว น่าที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัย หรือความมั่นคงของสังคม และประเทศ ในทางกลับกัน อย่างกรณีของการใช้สิทธิในการเลือกตั้งนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า การใช้สิทธิของผู้ต้องขัง อันเป็นการสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเสียงข้างมาก ในอนาคตหากเป็นไปได้ก็น่าที่จะได้มีการดำเนินการเพื่อให้ผู้ต้องขังเหล่านั้นสามารถที่จะใช้สิทธิในการเลือกตั้งภายในเรือนจำได้ แต่ก็ต้องตระหนักถึงความพร้อมของสภาพโดยรวมด้วย

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ประกอบกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ และในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแล้วจะพบว่าได้มีการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านนี้พอควร

4) การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในทางสังคม

การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังในทางสังคมนี้ จะเห็นได้ว่าจากที่ได้ศึกษามาข้างต้นนั้นพบว่าในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ อย่างในกรณีเช่น สิทธิเสรีภาพในการศึกษาของผู้ต้องขัง ที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติเรือนจำ พ.ศ.2479มาตรา 14 ที่ว่า นักโทษคนใดมีความประพฤติดี มีความอุตสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษาและการงานเกิดผลดี หรือทำความชอบให้แก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง และในข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ในมาตรา 2 ข้อ 3 (7)ที่ให้ผู้บังคับเรือนจำเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ มีอำนาจหน้าที่จัดการและควบคุมการศึกษาตลอดจนการอบรมผู้ต้องขัง เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่ายังขาดความชัดเจน เนื่องจากกำหนดให้เป็นอำนาจของผู้บังคับเรือนจำในการดำเนินการเรื่องนี้ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าน่าที่จะได้มีการแก้ไขปรับปรุงหรือกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นใหม่เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ อันจะก่อให้เกิดผลดีแก่ผู้ต้องขังและเรือนจำ อีกทั้งประโยชน์โดยรวมของประเทศต่อไป นอกจากนี้ในข้อเท็จจริงในการปฏิบัติยังพบว่าเรือนจำทหารไม่ได้มีจัดให้ผู้ต้อง

ขังได้ศึกษาในระหว่างที่อยู่เรือนจำ ดังนั้นจึงควรที่จะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเข้าไปจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขัง ทั้งนี้เพื่อให้โอกาสกับผู้ต้องขังที่ต้องการศึกษาในหว่างที่อยู่ในเรือนจำ ซึ่งถือเป็นการเพิ่มความรู้และพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณค่ายิ่งขึ้นอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศต่อไป

นอกจากนี้หากได้พิจารณาในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ในข้อ 22ที่ว่า ในฐานะสมาชิกของสังคมด้วยความเพียรพยายามของชาติตลอดจนความร่วมมือระหว่างประเทศและโดยสอดคล้องกับการจัดระเบียบทรัพยากรของแต่ละรัฐ บุคคลมีสิทธิในความมั่นคงทางสังคมและชอบที่จะรับผลแห่งสิทธิในทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมซึ่งจำเป็นต่อศักดิ์ศรีและพัฒนาบุคลิกภาพอย่างเสรีของตน และข้อ 26 บุคคลมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะเป็นสิ่งที่ให้เปล่าโดยไม่คิดมูลค่าอย่างน้อยที่สุดในขั้นประถมศึกษา....." และในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้อ 77(1) ควรมีข้อกำหนดให้ผู้ต้องขังทุกคนได้ศึกษาต่อเท่าที่เข้าสามารถจะรับการศึกษาได้ รวมทั้งการสอนศาสนาในประเทศที่พอจะดำเนินการได้ ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกและผู้เยาว์วัยต้องบังคับให้เรียน และทางราชทัณฑ์ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ (2) การศึกษาของผู้ต้องขังให้ปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาของชาติ เพื่อว่าเมื่อพ้นโทษแล้วจะศึกษาต่อได้สะดวก ประกอบกับใน บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็ได้ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพในเรื่องนี้ไว้ในมาตรา 43 ที่ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เป็นต้น

5) การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องทหารในทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบในพระราชบัญญัติเรือนจำ พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำฯ จะพบว่าสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังทหารในด้านนี้มิได้บัญญัติและให้การรับรองเอาไว้ อันเป็นผลเนื่องมาจากบุคคลดังกล่าวเป็นผู้กระทำความผิด จึงต้องจำกัดสิทธิเสรีในเรื่องทั้งนี้เพื่อรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยภายในเรือนจำ และไม่สามารถใช้สิทธิที่ตนมีอยู่จนกว่าจะพ้นโทษหรือได้รับอิสระภาพ

นอกจากนี้หากพิจารณาในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ.1966 และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับ

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ประกอบกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็มิได้ให้การรับรองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังในเรื่องนี้ไว้แต่อย่างใด

6.1.2 ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิ-มนุษยชนของผู้ต้องขังทหารของนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำเป็นลำดับดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป สรุปได้ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นเพศชาย โดยนายทหารพระธรรมนูญมีจำนวน 77 คน และเจ้าพนักงานเรือนจำมีจำนวน 72 คน

2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุ 31 – 40 ปี (ร้อยละ 36.9) รองลงมา มีอายุ 41 – 50 ปี (ร้อยละ 28.9) และอายุ 20 – 30 ปี (ร้อยละ 28.2) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่ม พบว่า นายทหารพระธรรมนูญ ส่วนใหญ่มีอายุ 31 – 40 ปี (ร้อยละ 41.6) รองลงมาคือ 41 – 50 ปี (ร้อยละ 37.7) และ อายุ 20 – 30 ปี (ร้อยละ 11.7) ตามลำดับ ในขณะที่เจ้าพนักงานเรือนจำส่วนใหญ่อายุ 20 – 30 ปี (ร้อยละ 45.8) รองลงมาคือ 31 – 40 ปี (ร้อยละ 31.9) และอายุ 41 – 50 ปี (ร้อยละ 19.4) ตามลำดับ

3) ในด้านการนับถือศาสนาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 97.3) ส่วนศาสนาอิสลามมีผู้นับถือน้อยที่สุด(ร้อยละ 0.7) และเมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่ม พบว่า ทั้งนายทหารพระธรรมนูญ และเจ้าพนักงานเรือนจำต่างก็มีผู้นับถือศาสนาพุทธสูงสุดเช่นกัน (ร้อยละ 98.7 และร้อยละ 97.2) และศาสนาอิสลามมีจำนวนน้อยกว่า (ร้อยละ 1.3 และร้อยละ 2.8) ตามลำดับ

4) ในด้านการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 51.0) รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ร้อยละ 18.8) และมัธยมศึกษาปีที่ 6 / ปวช. (ร้อยละ 18.1) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่ม พบว่า นายทหารพระธรรมนูญ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 51.0) รองลงมาคือ ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ1.3)ในขณะที่เจ้าพนักงานเรือนจำส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ร้อยละ 18.8) รองลงมาคือ ระดับการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 / ปวช. (ร้อยละ 18.1) และระดับการศึกษา ปวส. / ปวท. / อนุปริญญา (ร้อยละ 8.7) ตามลำดับ

5) ชั้นยศ ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่จะมีชั้นยศนาวาตรี – นาวาเอก (ร้อยละ 30.9) รองลงมาคือ เรือตรี – เรือเอก (ร้อยละ 22.8) และจ่าตรี – จ่าเอก (ร้อยละ 20.8) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่ม พบว่า นายทหารพระธรรมนูญ ส่วนใหญ่จะมีชั้นยศ นาวาตรี – นาวาเอก (ร้อยละ 30.9) รองลงมาคือ เรือตรี – เรือเอก (ร้อยละ 22.8) ตามลำดับ ในขณะที่เจ้าพนักงานเรือนจำ ส่วนใหญ่จะมีชั้นยศจ่าตรี – จ่าเอก (ร้อยละ 20.8) รองลงมาคือ พลทหาร (ร้อยละ 12.8) ตามลำดับ

6) ระยะเวลาในการรับราชการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับราชการมาแล้ว 6 – 10 ปี (ร้อยละ 22.8) รองลงมา 1 – 5 ปี (ร้อยละ 22.1) และ 16 – 20 ปี (ร้อยละ 17.4) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่ม พบว่า นายทหารพระธรรมนูญส่วนใหญ่ รับราชการมาแล้ว 6 – 10 ปี (ร้อยละ 26.3) รองลงมาคือ 21 – 25 ปี (ร้อยละ 23.7) และ 16 – 20 ปี (ร้อยละ 18.4) ตามลำดับ ในขณะที่เจ้าพนักงานเรือนจำ ส่วนใหญ่รับราชการมาแล้ว 1 – 5 ปี (ร้อยละ 29.2) รองลงมาคือ 6 – 10 ปี (ร้อยละ 19.4) และ 11 – 15 ปี (ร้อยละ 18.1) ตามลำดับ

7) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการแบ่งประเภทของผู้ต้องขัง คิดเป็นร้อยละ 77.1 และเห็นด้วยอย่างยิ่งมีน้อยกว่าร้อยละ 28.9 ในขณะที่ความคิดเห็นที่ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างไม่มีความคิดเห็นแต่อย่างใด

เมื่อแยกตามตำแหน่งการทำงาน พบว่า ทั้งนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการแบ่งประเภทของผู้ต้องขัง (ร้อยละ 59.7 และ ร้อยละ 83.3) รองลงมาคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ร้อยละ 40.3 และร้อยละ 16.7) ในขณะที่ความคิดเห็นที่ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งสองกลุ่มไม่มีความคิดเห็นเช่นกัน

8) กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ ทราบเรื่องสิทธิของผู้ต้องขังตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ (ร้อยละ 67.7) รองลงมาคือ ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 19.5) ส่วนที่ไม่ทราบมีน้อยที่สุด (ร้อยละ 12.8)

เมื่อแยกพิจารณาตามกลุ่ม พบว่า ทั้งสองกลุ่มต่างก็ทราบเรื่องสิทธิของผู้ต้องขังตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มากกว่าที่ไม่แน่ใจและไม่ทราบ โดยที่นายทหารพระธรรมนูญ มีจำนวนผู้ที่ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 11.7) และไม่ทราบ (ร้อยละ 1.3) น้อยกว่า เจ้าพนักงานเรือนจำ ที่มีจำนวนผู้ที่ไม่แน่ใจและไม่ทราบ (ร้อยละ 27.8) และร้อยละ 25.0)

9) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพของบุคคลที่ตกเป็นต้องขัง (ร้อยละ 89.3) รองลงมาคือ ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 6.7) ส่วนที่ไม่ควรให้ความสำคัญน้อยที่สุด (ร้อยละ 3.4) และที่ไม่ระบุ (ร้อยละ 0.7)

เมื่อแยกพิจารณาตามกลุ่ม พบว่า ทั้งสองกลุ่มต่างก็เห็นว่าควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องขังมากที่สุด (ร้อยละ 98.7 และ

ร้อยละ 79.2) ส่วนความคิดเห็นอื่น ๆ พบว่า เจ้าพนักงานเรือนจำ มีผู้ที่ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 13.9) และไม่ควรให้ความสำคัญ (ร้อยละ 5.6) ในขณะที่นายทหารพระธรรมนูญมีผู้ที่เห็นว่าไม่ควรให้ความสำคัญน้อยมาก (ร้อยละ 1.3)

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร สรุปได้ดังนี้

1) โดยเฉลี่ยแล้วนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำมีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร ในด้านสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 3.8) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ข้อ 2 ที่ว่า "ผู้ต้องขังไม่ว่าจะมีเชื้อชาติ ภาษา ศาสนาใด ควรได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม" ($\overline{X}$ = 4.5 ระดับ เห็นด้วย) รองลงมาคือ ข้อ 3 ที่ว่า "เจ้าหน้าที่เรือนจำทหารควรเรียนรู้ถึงสิทธิที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มากยิ่งขึ้นเพื่อให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ($\overline{X}$ = 4.4 ระดับ เห็นด้วย) และข้อ 1 ที่ว่า "ผู้ต้องขังควรได้รับการคุ้มครองสิทธิเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการคุ้มครองจากการกระทำละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกาย ($\overline{X}$ = 4.3 ระดับ เห็นด้วย)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำ พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่นายทหารพระธรรมนูญมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่าเจ้าพนักงานเรือนจำ ($\overline{X}_1$ = 3.9 > $\overline{X}_2$ = 3.7) ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยทั้งสองกลุ่ม และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 2(การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังไม่ว่าผู้ต้องขังจะมีเชื้อชาติ ภาษา ศาสนาใดควรได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม) ข้อ 3(เจ้าหน้าที่เรือนจำทหาร ควรเรียนรู้ถึงสิทธิของผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มากยิ่งขึ้น เพื่อให้การปฏิบัติสอดคล้องกับเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ) ข้อ 4 (ปัจจุบันการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่มีฐานะทางสังคมที่ดี มักได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าผู้ต้องขังที่มีฐานะต่ำกว่า) ข้อ 5(เรือนจำทหารที่มีผู้ต้องขังแออัดมากมาย อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้นได้) ข้อ 6 (การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานเรือนจำอาจล่วงละเมิดสิทธิผู้ต้องขังหรือเกิดการเลือกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้)ข้อ 8(การลงโทษทางวินัยตามที่ระบุไว้ใน พ.ร.บ.เรือนจำทหาร พ.ศ.2479 ทำให้ผู้ต้องขังเข็ดหลาบ เช่นการขังห้องมืด การขังเดี่ยว) ข้อ 14 (ผู้ต้องขังที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาควรได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากนักโทษเด็ดขาด) และ

ข้อ 15 (การจัดให้ผู้ต้องขังทำงานควรคำนึงถึงความสมัครใจของผู้ต้องขัง) ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นต่างกัน ส่วนข้ออื่น ๆ ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2) โดยเฉลี่ยแล้วนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำ มีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังในด้านสิทธิและเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 3.9) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 4 ที่ว่า เรือนจำทหารควรจัดให้มีตู้รับความคิดเห็นหรือร้องทุกข์ของญาติหรือผู้มาติดต่อติดตั้งไว้นอกเรือนจำ ($\overline{X}$ = 4.5 ระดับเห็นด้วย) รองลงมาคือ ข้อที่ 17 ที่ว่า "ควรเน้นหลักธรรมคำสอนของแต่ละศาสนาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตกับผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษไปแล้วให้มากขึ้น ($\overline{X}$ = 4.4 ระดับเห็นด้วย) และข้อที่ 3 ที่ว่า ข้อความร้องทุกข์ของผู้ต้องขังที่เป็นเรื่องความลับเจ้าพนักงานเรือนจำควรเก็บรักษาไว้เป็นความลับ ($\overline{X}$ = 4.2 ระดับเห็นด้วย) และข้อที่ 14 ที่ว่า ควรจัดให้มีหนังสือหรือคู่มือที่เกี่ยวกับศาสนาต่าง ๆ ไว้ในเรือนจำเพื่อให้ผู้ต้องขังอ่านและศึกษา ($\overline{X}$ = 4.2 ระดับเห็นด้วย)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำในเรื่องดังกล่าวแล้ว พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน โดยที่นายทหารพระธรรมนูญมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่าเจ้าพนักงานเรือนจำ ($\overline{X}_1$ = 4.0 > $\overline{X}_2$ = 3.9) แต่มีเพียงบางข้อเท่านั้นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ข้อ 6(การตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขังที่ติดต่อกับบุคคลภายนอกถือเป็นการละเมิดต่อสิทธิ) ข้อ 7(ควรให้ผู้ต้องขังมีโอกาสติดต่อพูดคุยทางโทรศัพท์กับทางครอบครัวและเพื่อน ๆ) ข้อ 8(การเปิดเผยข้อมูลของเรือนจำสามารถทำได้เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดห้ามไว้เฉพาะ) ข้อ 13(เรือนจำควรจัดให้มีการประกอบพิธีกรรมศาสนาตามความเชื่อของผู้ต้องขัง) และข้อ 16(ควรจัดให้มีอนุศาสนาจารย์มาฝึกสมาธิการไหว้พระสวดมนต์และประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆให้กับผู้ต้องขังเข้าใหม่หรือแรกรับ) ส่วนข้ออื่น ๆ ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3) โดยเฉลี่ยนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำ มีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังในด้านสิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 3.4) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรกได้แก่ข้อ 1 ที่ว่า ควรจำกัดสิทธิในทางการเมืองของผู้ต้องขังเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงปลอดภัยในเรือนจำ ($\overline{X}$ = 3.6 ระดับเห็นด้วย) รองลงมาคือ ข้อ 3 ที่ว่า การจำกัดสิทธิในทางการเมืองของผู้ต้องขังถือว่าสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแล้ว กับข้อ 5 ที่ว่าผู้ต้องขังที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกควรสูญเสียสิทธิในทางการเมือง เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้ง ($\overline{X}$ = 3.4 ระดับไม่แน่ใจ) และ

ข้อ 4 ที่ว่าผู้ต้องขังที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาควรจะได้รับสิทธิในการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ภายในเรือนจำ ($\overline{X}$ = 3.4 ระดับไม่แน่ใจ)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำ พบว่าทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองไม่แตกต่างกัน โดยที่ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเจ้าพนักงานเรือนจำ สูงกว่านายทหารพระธรรมนูญ ($\overline{X}_2$ = 3.4 > $\overline{X}_1$ = 3.3)

4) โดยเฉลี่ยแล้วนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำมีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังในด้านสิทธิและเสรีภาพในทางสังคมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 3.9) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อ 1 ที่ว่า ในปัจจุบันเรือนจำทหารควรให้ความสำคัญด้านการศึกษาของผู้ต้องขังมากยิ่งขึ้น ($\overline{X}$ = 4.3 ระดับเห็นด้วย) รองลงมาคือ ข้อ 10 ที่ว่าผู้ต้องขังที่มีอาการป่วยหนักหรือบาดเจ็บสาหัส เรือนจำควรแจ้งให้กับญาติของผู้ต้องขังทราบทันที ($\overline{X}$ = 4.3 ระดับเห็นด้วย) และข้อ 2 ที่ว่า ข้อจำกัดในการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขัง คือ บุคลากรผู้สอนและอุปกรณ์การเรียนการสอนและงบประมาณ ($\overline{X}$ = 4.1 ระดับเห็นด้วย)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำในเรื่องดังกล่าวแล้วพบว่า มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ0.05 โดยที่เจ้าพนักงานเรือนจำมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่านายทหารพระธรรมนูญ($\overline{X}_2$ = 4.0 > $\overline{X}_1$ =3.7) ซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยทั้งสองกลุ่ม และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ 3(ผู้ต้องขังส่วนมากต้องการเรียนต่อในขณะที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำ) ข้อ 7(เจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาลสามารถให้การดูแลรักษาผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยได้เป็นอย่างดี) ข้อ 8(แพทย์และพยาบาลจากหน่วยงานภายนอกได้เข้ามาตรวจรักษาผู้ต้องขังภายในเรือนจำตามที่ร้องขออย่างดียิ่ง) และข้อ 9(ผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยและที่มีอาการหนัก ได้รับการดูแลจากเรือนจำเป็นอย่างดี) ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนข้ออื่น ๆ ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

5) โดยเฉลี่ยแล้วนายทหารพระธรรมนูญ และเจ้าพนักงานเรือนจำมีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในด้านสิทธิและเสรีภาพทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ($\overline{X}$ = 3.4) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ข้อ 1 ที่ว่าควรจำกัดสิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจของผู้ต้องขังเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ($\overline{X}$ = 3.8 ระดับเห็นด้วย) รองลงมาคือ ข้อ 3 ที่ว่า ผู้ต้องขังควรมีสิทธิใช้จ่ายเงินส่วนตัว ($\overline{X}$ = 3.2 ระดับไม่แน่ใจ) และข้อที่ 2 ที่ว่า ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ใช้สิทธิในทางเศรษฐกิจเช่น การตั้ง สหกรณ์ภายในเรือนจำ สิทธิในการได้รับค่าเวนคืน การประกอบอาชีพภายในเรือนจำ ($\overline{X}$ = 3.2 ระดับไม่แน่ใจ) เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นดังกล่าวนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำ พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่เจ้าพนักงานเรือนจำมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่านายทหารพระธรรมนูญ ($\overline{X}_2$ = 3.6 ระดับเห็นด้วย > $\overline{X}_1$ = 3.1 ระดับไม่แน่ใจ) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 2(ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ใช้สิทธิในทางเศรษฐกิจเช่น การตั้ง สหกรณ์ภายในเรือนจำ สิทธิในการได้รับค่าเวนคืนการประกอบอาชีพภายในเรือนจำ) เท่านั้นที่ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนข้ออื่น ๆ ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

6) โดยเฉลี่ยแล้วนายทหารพระธรรมนูญ และเจ้าพนักงานเรือนจำ มีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารในเรื่องอื่น ๆ อยู่ในระดับเห็นด้วย ($\overline{X}$ = 3.6) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ข้อที่ 6 ที่ว่า พระราชบัญญัติ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวกับเรือนจำทหาร ควรปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ ($\overline{X}$ = 4.2 ระดับเห็นด้วย) รองลงมาคือ ข้อที่ 1 ที่ว่า เรือนจำทหาร ควรเปิดโอกาสให้องค์กร ของรัฐภายนอกเข้ามาตรวจสอบได้ ($\overline{X}$ = 3.8 ระดับเห็นด้วย) และข้อที่ 3 ที่ว่า เรือนจำทหารไม่ควรกล่าวอ้างเหตุจำเป็นในเรื่องงบประมาณ สถานที่ หรือจำนวนผู้ต้องขังเพื่อไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ($\overline{X}$ = 3.6 ระดับเห็นด้วย)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำแล้ว พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเจ้าพนักงานเรือนจำมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่านายทหารพระธรรมนูญ ($\overline{X}_2$ = 3.7 ระดับเห็นด้วย > $\overline{X}_1$ = 3.5 ระดับเห็นด้วย) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ1(เรือนจำทหารควรเปิดโอกาสให้องค์กรของรัฐภายนอกเข้ามาตรวจสอบได้)ข้อ 2(ปัจจุบันเรือนจำทหารได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมากกว่าเดิมที่ผ่านๆมา)ข้อ 3.(เรือนจำทหารไม่ควรกล่าวอ้างเหตุจำเป็น ในเรื่องงบประมาณ สถานที่ หรือจำนวนผู้ต้องขังเพื่อไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ) ข้อ 4(ปัจจุบันเรือนจำทหารให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญแล้ว) และข้อ 5(พระราชบัญญัติ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของเรือนจำ ครอบคลุมหลักการปฏิบัติกับผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญครบถ้วนแล้ว)มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

ตอนที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหารมีดังนี้

1) **ข้อมูลทั่วไปของอดีตผู้ต้องขัง**

1.1 อดีตผู้ต้องขังเป็นเพศชายทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) และส่วนใหญ่มีอายุ 20 – 25 ปี (ร้อยละ 81.3) การศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 75.0) ส่วนอาชีพก่อนต้องโทษส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 62.5) สำหรับคดีที่เคยต้องโทษ พบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นคดีวินัยทหาร (ร้อยละ 50.0) ซึ่งเป็นผู้ต้องขังประเภทคนต้องขังตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในความผิดต่อ พ.ร.บ. วินัยทหาร และนักโทษเด็ดขาดคิดเป็นประเภทละเท่า ๆ กัน (ร้อยละ 50.0)

2) ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานและการฝึกอบรมอื่น ๆ

จากการสัมภาษณ์ อดีตผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับการทำงานและการฝึกอบรมอื่น ๆ ในขณะที่ถูกคุมขังในเรือนจำทหาร สรุปได้ดังนี้

2.1 ประเภทของงานที่ทำของอดีตผู้ต้องขัง ส่วนใหญ่จะทำงานเกี่ยวกับความสะอาดหรืออนามัยของตน หรือ สุขาภิบาลในเรือนจำ (ร้อยละ 50.3) รองลงมาเป็นงานอื่น ๆ เช่น ซักรีด เป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกคุมขังคนอื่น และทำความสะอาดในเรือนจำ (ร้อยละ 31.3) นอกนั้นจะทำงานเกี่ยวกับอาชีพ เช่น งานเกษตร ซึ่งมีจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 12.5)

2.2 เนื่องจากในทางปฏิบัติจะมีกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการเลือกผู้ต้องขังเพื่อเข้าทำงานประเภท ต่าง ๆ แต่จากการสัมภาษณ์ พบว่า อดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.0) ไม่ทราบว่ามีกฎเกณฑ์นี้และมีจำนวนน้อย (ร้อยละ 20.0) ที่ทราบกฎเกณฑ์ดังกล่าวซึ่งในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นนักโทษเด็ดขาดทางเรือนจำไม่อนุญาตให้ออกไปทำงานนอกเรือนจำ เช่น ผู้ต้องขังที่ทำผิดวินัยทหารคนอื่น ๆ

2.3 ในระหว่างที่ทำงานอยู่ในเรือนจำ อดีตผู้ต้องขังทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ไม่เคยได้รับอันตรายหรือบาดเจ็บในการทำงานแต่อย่างใด นอกจากนี้ยังทราบว่ามีวันหยุดจากการทำงานในเรือนจำอีกด้วย

2.4 การทำงานที่จะเป็นประโยชน์ส่วนตัวของเจ้าพนักงานเรือนจำหรือผู้คุม พบว่า อดีตผู้ต้องขังทั้งหมดไม่เคยทำงานดังกล่าวเลย (ร้อยละ 100.0) และหากเจ็บป่วยในระหว่างการทำงาน เจ้าพนักงานเรือนจำหรือผู้คุมยังอนุญาตให้อดีตผู้ต้องขังดังกล่าวไม่ต้องทำงานจนกว่าจะหายจากอาการป่วย

3) ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย และสุขาภิบาล

จากการสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพอนามัย และสุขาภิบาล สรุปได้ดังนี้

3.1 ในระหว่างที่อดีตผู้ต้องขังถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับบาดเจ็บแต่อย่างใด (ร้อยละ 75.0) ในขณะที่เคยได้รับบาดเจ็บมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ร้อยละ 25.0) และเฉพาะผู้ที่เคยได้รับบาดเจ็บส่วนใหญ่ ได้รับการรักษาพยาบาลจาก บุรุษพยาบาล (ร้อยละ 75.0) ส่วนที่ได้รับการรักษาจากแพทย์มีน้อยกว่าคือ ร้อยละ 25.0 ส่วนสถานที่ให้การรักษา ส่วนใหญ่เป็นสถานพยาบาลในเรือนจำ (ร้อยละ 75.0) และสถานพยาบาลนอกเรือนจำมีเพียงร้อยละ 25.0 เท่านั้น

ในส่วนที่เกี่ยวกับอาการป่วยของอดีตผู้ต้องขังที่เคยเจ็บป่วยซึ่งมีจำนวน 4 คน พบว่าทั้งหมดไม่เคยมีอาการป่วยหนักแต่อย่างใด (ร้อยละ 100.0) และนอกจากนี้ผู้ต้องขังที่เคยเจ็บป่วยส่วนใหญ่ ไม่ได้รับอนุญาตให้ไปรักษาตัวนอกเรือนจำ (ร้อยละ 75.0) ส่วนที่ได้รับอนุญาตมีเพียงร้อยละ 25.0 เท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากทางเรือนจำไม่มีแพทย์อยู่ประจำ ส่วนที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ไปรักษาภายนอก เรือนจำ เนื่องจากมีอาการเจ็บป่วยเล็กน้อย และมีบุรุษพยาบาลคอยดูและรักษาอยู่แล้ว

3.2 การตรวจร่างกายจากแพทย์ พบว่า อดีตผู้ต้องขังที่เคยอยู่ในเรือนจำ ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับการตรวจร่างกายจากแพทย์เมื่อถูกรับเข้ามาในเรือนจำใหม่ ๆ (ร้อยละ 75.0) และที่เคยได้รับการตรวจร่างกายจากแพทย์มีน้อยกว่า (ร้อยละ 25.0) ในจำนวนดังกล่าวนี้ ระบุว่า เมื่อเจ็บป่วยจะต้องได้รับการตรวจจากแพทย์อยู่แล้ว

3.3 ในส่วนที่เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายและเครื่องหลับนอน พบว่า อดีตผู้ต้องขังทั้งหมดจะได้รับเสื้อ – กางเกง 2 สำรับ ผ้าห่มนอน 1 ผืน ผ้าอาบน้ำ – เสื่อปูนอน 1 ผืน และหมอน 1 ใบ (ร้อยละ 100.0)

3.4 การจัดอาหารให้รับประทาน อดีตผู้ต้องขังทั้งหมดได้รับอาหารวันละ 3 มื้อ และอาหารที่ได้รับ อดีตผู้ต้องขังให้ความเห็นว่าไม่ปรากฏว่ามีอาหารบูดเสียแต่อย่างใด (ร้อยละ 100.0)

3.5 การพักผ่อนของอดีตผู้ต้องขังที่เคยอยู่ในเรือนจำ พบว่า ทั้งหมดมีระยะเวลาการพักผ่อนนาน 11 – 12 ชั่วโมง ต่อวัน และมีโอกาสออกกำลังกาย (ร้อยละ 100.0) โดยที่ให้เหตุผลเกี่ยวกับโอกาสที่ได้ออกกำลังกายคือ ทางเรือนจำออกกฎเกณฑ์ให้ผู้ต้องขังทุกคนออกกำลังกายในช่วงเช้าและช่วงบ่ายของทุกวันพุธ เป็นประจำ ส่วนเวลาที่ใช้ในการออกกำลังกาย พบว่า โดยเฉลี่ยใช้เวลา 1 ชั่วโมงต่อวัน

4) ข้อมูลเกี่ยวกับความประพฤติ วินัย และการลงโทษ

จากการสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับความประพฤติ วินัย และการลงโทษ ในขณะที่เคยถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ สรุปได้ดังนี้

4.1 ในระหว่างที่อดีตผู้ต้องขังถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำนั้น ทั้งหมดไม่เคยได้รับสิทธิพิเศษและประโยชน์ใด ๆ (ร้อยละ 100.0) และอดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับการลดวันต้องโทษ (ร้อยละ 66.7) ในขณะที่มีผู้ต้องขังที่เคยได้รับการลดวันต้องโทษในขณะที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำมีน้อยกว่า (ร้อยละ 33.3) โดยได้รับการลดวันต้องโทษจำนวน 3 – 5 วัน

4.2 การใช้เครื่องพันธนาการในระหว่างที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำ พบว่า อดีตผู้ต้องขังเคยถูกใช้เครื่องพันธนาการ (ร้อยละ 50.0) และไม่เคยถูกใช้เครื่องพันธนาการ (ร้อยละ 50.0) ซึ่งผู้ที่เคยถูกใช้เครื่องพันธนาการ เนื่องจากต้องถูกนำตัวไปสอบสวนหรือนำตัวไปขึ้นศาล และผู้ต้องขังที่กระทำผิดคดีอาญาจะถูกตีตรวนทุกคน นอกจากนี้อดีตผู้ต้องส่วนใหญ่ไม่เคยถูกเจ้าหน้าที่เรือนจำลงโทษเนื่องจาก กระทำความผิดอาญา (ร้อยละ 93.7) ในขณะที่เคยถูกเจ้าหน้าที่เรือนจำลงโทษมีน้อยกว่า (ร้อยละ 6.3) โดยการขังเดี่ยวและขณะที่ถูกลงโทษนั้นเจ้าหน้าที่ไม่ได้ใช้อาวุธแต่อย่างใด

4.3 การลงโทษทางวินัย พบว่า อดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ไม่เคยถูกลงโทษทางวินัย (ร้อยละ 86.7) และส่วนน้อยเท่านั้นที่เคยถูกลงโทษทางวินัย (ร้อยละ 13.3) ซึ่งในจำนวนที่เคยถูกลงโทษทางวินัยนี้ จะถูกลงโทษโดยการภาคทัณฑ์และมีโอกาสได้ชี้แจงถึงเหตุผลในการกระทำผิด นอกจากนี้ยังพบว่า ในขณะที่ถูกลงโทษทางวินัย ผู้ถูกลงโทษมีสภาพร่างกายปกติไม่เจ็บป่วย

4.4 การเยี่ยม พบว่า อดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ ไม่มีญาติพี่น้องมาเยี่ยมในระหว่างที่ถูกคุมขังในเรือนจำ(ร้อยละ 56.3)ส่วนอดีตผู้ต้องขังที่มีญาติมาเยี่ยมในระหว่างถูกคุมขังมีน้อยกว่า คือ ร้อยละ 43.7

4.5 การพบและการปรึกษาทนาย พบว่า อดีตผู้ต้องขังที่เคยถูกดำเนินคดี ต่างก็ได้พบและปรึกษาทนาย และไม่ได้พบและปรึกษาทนายเท่า ๆ กัน (ร้อยละ 50.0) โดยที่ผู้ไม่ได้พบและปรึกษาทนายให้เหตุผลว่า โทษที่ได้รับเป็นเพียงความผิดเล็กน้อยเท่านั้น

4.6 การติดต่อกับบุคคลภายนอก พบว่า อดีตผู้ต้องขัง ส่วนใหญ่ ติดต่อโดยเขียนจดหมายถึงญาติพี่น้อง และเพื่อนนอกเรือนจำในระหว่างที่ถูกขัง (ร้อยละ 56.3) ซึ่งการเขียนจดหมายจะใช้กระดาษและปากกาของตนเองโดยมีเจ้าหน้าที่คอยตรวจสอบจดหมายดังกล่าวทุกครั้งที่ส่งออกไปนอกเรือนจำ และส่วนที่ไม่เคยเขียน จดหมายติดต่อญาติพี่น้องและเพื่อนนอกเรือนจำมีน้อยกว่า (ร้อยละ 43.7)

4.7 การร้องทุกข์ พบว่า อดีตผู้ต้องขังทั้งหมดไม่เคยใช้สิทธิยื่นคำร้องทุกข์หรือเรื่องราวใด ๆ ต่อเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ ผู้บังคับเรือนจำ ผู้บัญชาการเรือนจำ รัฐมนตรี หรือทูลเกล้าฯ แต่อย่างใด (ร้อยละ 100.0)

5) เรื่องอื่น ๆ

จากการสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ นอกเหนือจากเรื่องต่าง ๆ ในข้อดังกล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ดังนี้

5.1 การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามความเชื่อ พบว่า อดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ ระบุว่า เรือนจำทหารมีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามความเชื่อของผู้ต้องขัง (ร้อยละ 87.5) ส่วนที่ระบุว่าไม่มีการประกอบพิธีกรรม ฯ ดังกล่าว มีเพียงร้อยละ 12.5 เท่านั้น โดยกลุ่มดังกล่าวจะเป็นผู้ที่นับถือศาสนา อิสลาม ซึ่งระบุว่าทางเรือนจำไม่ได้จัดสถานที่ที่จะประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของตน

5.2 การอบรมและสอนศาสนา พบว่า อดีตผู้ต้องขังทั้งหมดเคยเข้ารับการอบรม และเข้าฟังการสอนศาสนาในระหว่างที่ถูกคุมขังในเรือนจำ (ร้อยละ 100.0)

5.3 อดีตผู้ต้องขังส่วนใหญ่ สามารถยืมหนังสือจากห้องสมุดในเรือนจำได้ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) และในด้านการอบรมหรือสอนหนังสือ พบว่า อดีตผู้ต้องขังทั้งหมดไม่เคยได้รับการอบรมหรือเรียนหนังสือจากการจัดของเรือนจำแต่อย่างใด (ร้อยละ 100.0)

6.2 อภิปรายผล

6.2.1 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

จากการวิจัย พบว่า การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้ระบุหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลงโทษทางวินัยแก่ผู้ต้องขังค่อนข้างรุนแรง เช่น การเฆี่ยน การขังเดี่ยว การใช้เครื่องพันธนาการ เป็นต้น อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ต้องขัง ซึ่งขัดต่อปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 ข้อ 5 ที่ว่า"บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงทัณฑ์ที่ทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือ

หยามเกียติมิได้" และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ข้อ 31 ที่ว่า"การลงทัณฑ์ต่อร่างกาย ขังห้องมืด และการลงทัณฑ์ที่เหี้ยมโหด ทารุณและไร้มนุษยธรรมและต่ำช้าแก่ผู้ต้องขังที่ฝ่าฝืนวินัยเป็นอันห้ามขาด" อีกทั้งไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มาตรา 31 วรรคสอง ที่ว่า "การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้...."

ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับผลการสำรวจความคิดเห็นของนายทหารพระธรรม- นูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวที่พบว่า ทั้งสองกลุ่มต่างก็เห็นด้วยที่จะให้มีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีมนุษยธรรมไม่ว่าผู้ต้องขังนั้นจะมีเชื้อชาติ ภาษา และศาสนาใดก็ตาม นอกจากนี้ยังพบว่า ทั้งสองกลุ่มต่างก็เห็นด้วยว่าผู้ต้องขังควรได้รับการคุ้มครองสิทธิเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการคุ้มครองจากการกระทำละเมิดในชีวิตและร่างกาย

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยยังพบว่า นายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำ แม้ว่าทั้งสองกลุ่มจะเห็นด้วยที่จะให้มีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีมนุษยธรรมฯ และผู้ต้องขังควรได้รับความคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกายเพิ่มมากขึ้นก็ตาม แต่ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันกับเรื่องดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือนายทหารพระธรรมนูญมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่าเจ้าพนักงานเรือนจำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นายทหารพระธรรมนูญเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับด้านกฎหมายและเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างดี ในขณะที่เจ้าพนักงานเรือนซึ่งเป็นเพียงผู้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำอาจมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ค่อนข้างน้อย และไม่มีความรู้ด้านกฎหมายอย่างลึกซึ้ง

6.2.2 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในความคิดเห็นและความเชื่อ

จากการวิจัยพบว่า ในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในความคิดเห็นจะเห็นได้ว่า ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 11 ข้อ 1 (2) กำหนดให้ผู้ต้องขังต้องปฏิบัติในการติดต่อทางจดหมายกับบุคคลภายนอก หรือที่บุคคลภายนอกส่งมายังผู้ต้องขังนั้นต้องผ่านการตรวจสอบจากผู้บัญชาการเรือนจำก่อน จากข้อบังคับดังกล่าว เจ้าพนักงานเรือนจำได้นำไปปฏิบัติกับผู้ต้องขังจนกระทั่งปัจจุบันนี้ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มาตรา 39 ที่ว่า

"บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น"

สำหรับสิทธิและเสรีภาพในความเชื่อในส่วนที่เกี่ยวกับศาสนานั้น พบว่า ในข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 15 ข้อ 2(2) ได้กำหนดไว้เป็นเงื่อนไขในระหว่างการพักการลงโทษของผู้ต้องขัง โดยให้ปฏิบัติกิจในทางศาสนา ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการกำหนดไว้อย่างมีเงื่อนไขไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มาตรา38 ที่ว่า "บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบรูณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่พลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน" นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาอื่น ๆ นอกจากศาสนาพุทธ เช่น ศาสนาอิสลามไม่สามารถประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อทางศาสนาของตนได้เท่าที่ควรจะเป็น เนื่องจากทางเรือนจำไม่ได้จัดสถานที่ไว้ให้ปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา

อย่างไรก็ตามจากที่ได้มีการสำรวจความคิดเห็นยังพบว่า นายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำ ยังเห็นด้วยที่ควรจะมีการเน้นการสอนหลักธรรมของศาสนาแต่ละศาสนาแก่ผู้ต้องขัง เพื่อให้นำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ซึ่งแสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะเป็นกลุ่มของนายทหารพระธรรมนูญ และกลุ่มเจ้าพนักงานเรือนจำต่างเห็นว่า การใช้หลักทางศาสนาช่วยอบรมสั่งสอนผู้ต้องขังน่าจะเป็นแนวทางที่ดีและควรปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับการตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขังที่ติดต่อกับบุคคลภายนอกที่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลนั้น พบว่า เจ้าพนักงานเรือนจำไม่เห็นด้วย และนายทหารพระธรรมนูญ ไม่แน่ใจ ซึ่งแสดงว่า การตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขังในความเห็นของทั้งสองกลุ่มยังมีความจำเป็นอยู่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเป็นเรื่องของความปลอดภัย ความมั่นคง และความสงบเรียบร้อยภายในเรือนจำ แต่อย่างไรก็ตาม ในเรื่องนี้อาจต้องนำประเด็นทางกฎหมายมาพิจารณาประกอบกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันและหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อให้การปฏิบัติเกิดความเหมาะสม และ เพื่อให้การปฏิบัติไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญและหลักเกณฑ์สากลดังกล่าว ซึ่งอาจต้องพิจารณาหาวิธีการแก้ไขต่อไป

6.2.3 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางการเมือง

จากการวิจัย พบว่า บุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องขังไม่สามารถที่จะใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองได้แต่ประการใด ทั้งนี้เนื่องจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ได้จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องขังไว้ ประกอบกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1984 และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ จะพบว่าไม่มีการให้ความคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองของผู้ต้องขังไว้แต่อย่างใด นอกจากนี้ พ.ร.บ. เรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำยังไม่ได้รับรองสิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองไว้ให้กับผู้ต้องขังอีกแต่ประการใด

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการสำรวจความคิดเห็นของนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำที่ต่างก็เห็นด้วยกับการที่จำกัดสิทธิในทางการเมืองของผู้ต้องขัง ทั้งนี้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคง ปลอดภัยในเรือนจำ นอกจากนี้ทั้งสองกลุ่มยังเห็นว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพทางการเมืองของผู้ต้องขังยังสอดคล้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น แสดงว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองยังมีความจำเป็นและสำคัญ ทั้งนี้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และก่อให้เกิดความมั่นคงในเรือนจำ และการจำกัดสิทธิดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับหลักการสากล และรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติเรือนจำทหารฯ ตลอดจนความคิดเห็นของนายทหารพระธรรมนูญและเจ้าพนักงานเรือนจำอีกด้วย

6.2.4 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางสังคม

จากการวิจัยพบว่า การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในทางสังคมของผู้ต้องขังนั้น พ.ร.บ. เรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 มาตรา 14 ได้ให้การรับรองในเรื่องการศึกษาของผู้ต้องขังโดยการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ กับนักโทษที่มีความประพฤติดี มีความอุตสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 2 ข้อ 3(7) ให้อำนาจผู้บังคับเรือนจำจัดการและควบคุมการศึกษา ตลอดจนอบรมผู้ต้องขัง ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวได้รับรองในเรื่อง

การศึกษานี้ไว้ไม่มีความชัดเจน โดยในทางปฏิบัติไม่สามารถที่จะกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ

สำหรับในด้านสุขภาพอนามัยของผู้ต้องขังนั้น พ.ร.บ. เรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ได้ให้การรับรองสิทธิในการรักษาพยาบาลของผู้ต้องขังไว้อย่างชัดเจน และสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญดังที่ปรากฏอยู่ใน พ.ร.บ. เรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 มาตรา 17 กำหนดไว้ว่า "เมื่อแพทย์ฝ่ายทหารเห็นว่าผู้ต้องขังคนใดเจ็บป่วย ถ้ารักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำอาการยังไม่ดีขึ้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะอนุญาตให้นำผู้ต้องขังไปรักษาตัวนอกเรือนจำก็ได้ " และข้อบังคับเรือนจำทหารมาตรา 2 ข้อ 3 (8) กำหนดให้ผู้บังคับเรือนจำมีหน้าที่ดูแลการอนามัยของผู้ต้องขัง การสุขาภิบาลเรือนจำและจัดให้เป็นไปตามคำแนะนำของแพทย์ เป็นต้น

นอกจากนี้จากการสำรวจความคิดเห็นของนายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว พบว่า ทั้งสองกลุ่มเห็นด้วยกับการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาของผู้ต้องขังมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจากการสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขังพบว่า ส่วนใหญ่อดีตผู้ต้องขังไม่ได้เรียนหนังสือในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำแต่อย่างใด ยกเว้นการยืมหนังสือจากห้องสมุดเท่านั้น ส่วนในด้านสุขภาพอนามัย พบว่า ทั้งสองกลุ่ม คือ นายทหารพระธรรมนูญ กับเจ้าพนักงานเรือนจำ ต่างก็มีความเห็นด้วยที่ว่าหากเรือนจำทหารไม่ดูแลหรือปฏิบัติในเรื่องสุขาภิบาลที่ไม่ถูกต้องจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของผู้ต้องขังนั้นถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องขัง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การดูแลเอาใจใส่เกี่ยวกับเรื่องการศึกษา และสุขภาพอนามัยของผู้ต้องขัง เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพทางสังคมที่ควรให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งเรื่องดังกล่าวยังสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติอีกด้วย

6.2.5การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหารเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ

จากการวิจัย พบว่า การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจของผู้ต้องขังนั้นปรากฏว่าไม่มีการให้การรับรองไว้ในหลักการสากลและในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เหตุผลที่เป็นเช่นนั้น น่าจะมาจากการที่ผู้ต้องขังได้ถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพในระหว่างที่ต้องรับโทษอยู่ในเรือนจำ

และเมื่อพิจารณาจาก พ.ร.บ. เรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ยังพบว่า ไม่ได้ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพในด้านนี้ไว้แต่อย่างใด

นอกจากนี้ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นยังสอดคล้องกับการสำรวจความคิดเห็นของนายทหารพระธรรมนูญกับเจ้าพนักงานเรือนจำ เกี่ยวกับเรื่องสิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจของผู้ต้องขัง กล่าวคือ ทั้งสองกลุ่มค่อนข้างไม่เห็นด้วยที่จะจัดกิจกรรมในลักษณะส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รับสิทธิและเสรีภาพทางด้านเศรษฐกิจ อาทิ การใช้จ่ายเงินส่วนตัว การประกอบอาชีพ การก่อตั้งสหกรณ์ เป็นต้น ทั้งนี้ต่างก็ให้เหตุผลว่าเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และความมั่นคงภายในเรือนจำ

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจของผู้ต้องขังทหาร ยังมีความเหมาะสมและจำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 โดยพิจารณาขอบเขตทางนิติศาสตร์ ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาในเรื่องดังกล่าว เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังทหารเป็นไปตามมาตรฐานสากล และสอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในปัจจุบัน และเพื่อการพัฒนากฎหมายให้ทันกับเหตุการณ์และสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยขอเสนอแนะโดยภาพรวมดังนี้คือ

1. ควรมีการแก้ไข พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 เรื่องการลงโทษทางวินัยแก่ผู้ต้องขังบางประเภท เช่น การลงโทษขังเดี่ยว(มาตรา10(3)) การขังห้องมืด(มาตรา 10(4)) และควรมีการยกเลิกการลงโทษเฆี่ยนตามที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 มาตรา 10 (5) ซึ่งการลงโทษต่อร่างกายกับผู้ต้องขังโดยการเฆี่ยนนั้น ถือว่าเป็นการขัดต่อข้อกำหนดมาตราฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ และพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดไว้ให้สามารถลงโทษเฆี่ยนแก่ผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัยได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการลงโทษเฆี่ยนตาม พ.ร.บ.เรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ยังมีการอนุญาตให้ลงโทษต่อเนื้อร่างกายโดยการเฆี่ยนอยู่ แม้ในทางปฏิบัติมาตรการลงโทษทางวินัยประเภทนี้จะไม่มีการนำมาใช้แล้วก็ตาม เพื่อเป็นการคุ้มครอง

สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังในเรื่องนี้ชัดเจนยิ่งขึ้นและมิให้มีการลงโทษที่ทารุณโหดร้ายปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของกฎหมายอีกต่อไป จึงควรที่จะได้มีการยกเลิกบทบัญญัติในเรื่องการเฆี่ยนและไม่สมควรที่จะใช้ในสังคมไทยในปัจจุบันอีกต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันและหลักการสากล

2. การใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังแต่ละประเภท ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ.2479 ในมาตรา 11(4)และ(5) ได้ให้ดุลยพินิจกับเจ้าพนักงานเรือนจำในการใช้หรือไม่ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังก็ได้และอาจเกิดการเลือกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้อีกด้วย ดังนั้นจึงควรที่จะมีการแก้ไข โดยการกำหนดระเบียบปฏิบัติหรือวางหลักเกณฑ์ไว้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นเช่น ผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างการพิจารณากับนักโทษเด็ดขาด ในกรณีความผิดไม่ร้ายแรงควรจะใช้เครื่องพันธนาการที่แตกต่างกัน นอกจากนี้การนำผู้ต้องขังออกไปนอกเรือนจำ เพื่อที่จะนำตัวผู้ต้องขังไปพบพนักงานสอบสวนหรือไปศาลในบางคดี อย่างเช่น คดีลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ไม่ควรให้มีการตีตรวนแก่ผู้ต้องขัง ควรใช้แค่กุญแจมือน่าจะเหมาะสม เพราะการตีตรวนจะใช้กับเฉพาะผู้ต้องขังในคดีอุฉกรรจ์เท่านั้น ดังนั้นจึงสมควรที่จะได้ทำการกำหนดระเบียบหรือวิธีการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นบรรทัดฐาน เพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังเกิดความยุติธรรมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการยับยั้งการแสวงหาประโยชน์อันมิชอบของเจ้าพนักงานและะการเลือกปฏิบัติในเรื่องนี้ได้

3. ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้มีการประกอบพิธีกรรมในทางศาสนาตามความเชื่อของผู้ต้องขัง ในของแต่ละศาสนา เช่น การจัดห้องทำละหมาดไว้ให้แก่ผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะเรือนจำทหารทางภาคใต้ควรจัดบริเวณสถานที่ประกอบพิธีกรรมไว้เป็นสัดส่วน นอกจากนี้เรือนจำทหารควรจัดให้มีอนุศาสนาจารย์ประจำเรือนจำทหารทุกแห่งเนื่องจากอนุศาสนาจารย์มีความสำคัญที่จะต้องมีภารกิจหลักอันสำคัญในการแก้ไขฟื้นฟูพัฒนาจิตใจ และพัฒนานิสัยผู้ต้องขังให้กับตนเป็นคนดีเข้ากับสังคมภายนอกได้ภายหลังพ้นโทษ

4. ควรจัดให้มีการอบรมเจ้าพนักงานเรือนจำทหารให้มีความรู้ความเข้าใจในการบังคับใช้กฎหมายหรือวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร ในด้านของหลักวิชาการทางทัณฑวิทยาและการดูแลผู้ต้องขัง อันจะทำให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อสังคมและประเทศ และเจ้าพนักงานเรือนจำทหารจะต้องให้ความสำคัญในด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยเฉพาะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดแทนการลงโทษ ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยเฉพาะเจ้าพนักงานเรือนจำทหารจะต้องปฏิบัติต่อผู้

ต้องขังอย่างมี คุณธรรมและมีความเสียสละพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังได้ นอกจากนี้แล้วเจ้าพนักงานเรือนจำควรศึกษา เรียนรู้หรืออบรมความรู้เกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ ของผู้ต้องขัง ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังควรจะได้รับในระหว่างที่ถูกขังอยู่ในเรือนจำ

5. นอกจากนี้ ในการสั่งลงโทษทางวินัยแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งพระราชบัญญัติ เรือนจำทหาร พ.ศ.2479 มาตรา 9 ได้ให้อำนาจกับเจ้าพนักงานเรือนจำทหารหรือแก่ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ สามารถลงโทษทางวินัยกับผู้ต้องขังได้ ซึ่งโดยหลักแล้วควรให้เป็นอำนาจของศาลทหารในการพิจารณาสั่งลงโทษ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ต้องขังทหารเหล่านั้น ซึ่งไม่ควรให้เป็นอำนาจดุลพินิจของเจ้าพนักงานเรือนจำทหารหรือแก่ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ เพราะอาจทำให้มีการใช้อำนาจดุลพินิจในการลงโทษแก่ผู้ต้องขังทหารที่เกินขอบเขตได้ ดังนั้นควรที่จะกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ให้ชัดเจนในมาตราใดมาตราหนึ่งโดยเฉพาะ

6. เรือนจำทหารควรให้ความสำคัญแก่ผู้ต้องขังในด้านการฝึกอาชีพต่างๆ โดยเฉพาะควรฝึกอาชีพที่มีลักษณะที่ทันสมัยตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถนำอาชีพที่ได้ฝึกหัดมาไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษได้

7. การทำงานของผู้ต้องขังนั้น เรือนจำทหารจะต้องคำนึงถึงในสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังที่เข้าได้รับการคุ้มครอง ซึ่งการบังคับให้ผู้ต้องขังทำงานตาม ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 8 เรื่องการทำงาน ไม่ถือว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญเนื่องจากการใช้แรงงานผู้ต้องขังเป็นวิธีการจัดการกับผู้กระทำความผิด ซึ่งจะแตกต่างจากเรื่องของการเกณฑ์แรงงาน แต่เนื่องจากบทบัญญัติในเรื่องการเกณฑ์แรงงานที่รัฐสามารถทำได้ไม่มีข้อยกเว้นสำหรับกรณีของการทำงานของผู้ต้องขังจึงอาจเกิดปัญหาในการตีความได้ ดังนั้นจึงควรที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนไว้ในกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับการคุ้มครองในสิทธิมนุษยชนที่ผู้ต้องขังควรจะได้รับ

8. เรือนจำทหารควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับสุขาภิบาล อนามัย โดยจะต้องมีแพทย์เข้าไปตรวจหรือแนะนำการปฏิบัติเกี่ยวกับการสุขาภิบาลของเรือนจำ ตลอดจนการอนามัยของผู้ต้องขังอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ควรจัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ออกตรวจเยี่ยมตามเรือนจำทหาร เพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บให้กับผู้ต้องขัง และเรือนจำทหารควรจะให้แพทย์ตรวจร่างกายแก่ผู้ต้องขังที่ทางเรือนจำได้รับตัวเข้าไว้ใหม่ทุกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องขังที่กระทำความผิดต่อวินัยทหารก็ตาม ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดมีโรคติดต่อลุกลามไปยังบุคคลอื่นที่อยู่ในเรือนจำ

9. ในด้านการศึกษานั้น เรือนจำทหารควรจัดการเรียน การสอนให้กับผู้ต้องขังที่ไม่มีความรู้หรือไม่รู้หนังสือให้อ่านออกเขียนได้ ส่วนผู้ต้องขังที่ต้องการศึกษาต่อในขณะที่อยู่ในเรือนควรจะสนับสนุนช่วยเหลือให้ได้รับความสะดวกในการศึกษาต่อ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มาตรา 43 ที่กำหนดไว้ว่า"บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการศึกษาขั้นมูลฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย"

10. การติดต่อกับบุคคลภายนอก โดยเฉพาะการตรวจจดหมายที่ติดต่อกับบุคคลภายนอกตามข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ มาตรา 11 ข้อ 1(2) ควรมีการแก้ไขใหม่ กล่าวคือควรกำหนดหลักเกณฑ์ไว้เป็นระเบียบปฏิบัติโดยเฉพาะกับผู้ต้องขังประเภทใดบ้างที่ควรจะต้องมีการตรวจจดหมายก่อนออกหรือนำเข้าเรือนจำ เช่นผู้ต้องขังที่กระทำความผิดทางวินัยทหาร หรือผู้ต้องขังที่ได้รับโทษน้อยไม่ควรที่จะตรวจจดหมายที่ติดต่อกับบุคคลภายนอกของผู้ต้องขังเหล่านั้น ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เป็นการละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคลของผู้ต้องขังมากเกินไป

แต่อย่างไรก็ตาม การที่จะให้เกิดความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร บังเกิดผลที่เป็นจริงได้ในทางปฏิบัติจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ มิใช่จะกระทำได้ในทันทีทันใด ทั้งนี้จะต้องอาศัยการมีส่วนรวมของสังคมทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้เพื่อการสอดประสานสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ อันจะทำให้การบริหารงานเรือนจำได้พัฒนาก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป นอกจากนี้แล้วในการคุ้มครองสิทธิ-มนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร โดยกระบวนการยุติธรรมทหาร ควรมีมาตรการลงโทษประเภทอื่นที่เป็นการเหลียกเหลี่ยงโทษจำคุก เพื่อมิให้มีผู้กระทำความผิดเข้าไปอยู่ในเรือนจำมากมายยิ่งขึ้น เช่น กรณีความผิดที่ไม่ร้ายแรงก็น่าที่จะใช้มาตรการลงโทษโดยการรอลงอาญาหรือใช้มาตรการในการลงโทษกับผู้ต้องขังเท่าเทียมกันกับผู้ต้องขังที่เป็นบุคคลพลเรือน อย่างกรณีการลงโทษผู้ต้องขังทหารในคดีอาญาบางประเภท ที่มีโทษสถานเบาเช่น ในคดีเสพย์ยาเสพติด ศาลทหารจะพิพากษาลงโทษจำคุก 6 เดือน ซึ่งแตกต่างกับศาลพลเรือนหากผู้ต้องขังนั้นได้กระทำความผิดครั้งแรกจะพิพากษาให้รอการลงโทษ ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำอันนำมาสู่ปัญหาต่างๆที่จะเกิดขึ้นตามมา ฉะนั้นกระบวนการยุติธรรมทหาร จะต้องให้ความสำคัญกับผู้ต้องขังทหาร เนื่องจากมีส่วนสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังทหาร

6.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับเรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำทหาร และเรือนจำพลเรือนให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นกว่าที่เคยศึกษามา เพื่อให้เห็นถึงการปฏิบัติที่เหมือนและแตกต่างกันระหว่างเรือนจำดังกล่าว

2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับเรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำระหว่างประเทศ เช่น ประเทศในกลุ่มที่พัฒนาแล้ว กับประเทศในกลุ่มที่กำลังพัฒนา นอกจากนี้ยังควรศึกษาเปรียบเทียบในเรื่องดังกล่าวระหว่างประเทศที่มีการนับถือศาสนาที่แตกต่างกันด้วย

DPU

บรรณานุกรม

DPU

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย. **สารานุกรมงานราชทัณฑ์นานาชาติ**. การราชทัณฑ์ เปรียบเทียบ.มูลนิธิพิบูลย์สงเคราะห์ , 2541.

_____ .**คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนจำคลองเปรม, 2542.

_____. **ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมราชทัณฑ์, 2524.

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. **กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน ,2541.

กิติศักดิ์ ปรกติ. **ข้อคิดบางประการว่าด้วยเสรีภาพในชีวิตร่างกาย**.หนังสืออนุสรณ์ อาจาริยบูชา หนังสือรวมบทความเพื่อเป็นอนุสรณ์ แด่ ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพ : วิญญูชน,2538.

แก้วสรร อติโพธิ. **สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย**. รวมสาระรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ:มติชน, 2541.

จิตรา วีรบุรนนท์.**เอกสารการสอนชุดวิชาสันติศึกษา**.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขานิติศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่2. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2533.

ชาย เสวิกุล. **อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา**. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517.

นัทธี จิตสว่าง. **หลักทัณฑวิทยา**. กรมราชทัณฑ์. มูลนิธิพิบูลย์สงเคราะห์, ม.ป.ป.

บรรเจิด สิงคะเนติ. **หลักพื้นฐานของสิทธิและเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน ,2543.

บวรศักดิ์ สุวรรรณโณ .**การสร้างธรรมมาภิบาลในสังคมไทย** . กรุงเทพฯ :วิญญูชน ,2542.

_____. " ที่มาและนิติวิธี." **กฎหมายมหาชนเล่ม 3**. กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์นิติธรรม ,2538.

ประเสริฐ เมฆมณี. **หลักทัณฑ์วิทยา**. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์ , 2523.

_____. **คู่มือการราชทัณฑ์ : การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ราชทัณฑ์ ,2532.

ประเสริฐ เมฆมณี.**คำอธิบายเปรียบเทียบพระราชบัญญัติราชทัณฑ์เรียงมาตรา**.กรุงเทพ:บพิธการพิมพ์ ,2536.

ประทิน พัฒนธรรม. **การดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร**. ม.ป.ส., 2524.

ประธาน วัฒนวาณิชย์. **สิทธิของผู้ต้องขังในประเทศไทย**. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิโครงการตำรา สมาคมสังคมศาสตร์และมนุษย์ศาสตร์, 2529.

มนตรี รูปสุวรรณ. **เจตนารมย์ของรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน,2542.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.สาขาวิทยาการจัดการ เอกสารการสอนชุดวิชา **กฎหมายเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์**. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี :โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,2539.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน,2543.

วีระ โชคเหมาะ. **คำอธิบายกฎหมายทหาร**. กรุงเทพ:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2529.

วีระ โลจายะ. **กฎหมายสิทธิมนุษยชน**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2532.

วิษณุ เครืองาม.**กฎหมายรัฐธรรมนูญ**.พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2530.

————————. **สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ**. สู่สิทธิมนุษยชน สิทธิหรือหน้าที่ในประเทศไทยปัจจุบัน,กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

สภาร่างรัฐธรรมนูญ.**ประชาชนได้อะไรจาก(ร่าง)รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับประชาชน**. ม.ป.ส., 2540.

สุวรรณ รื่นยศ. **ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะนำในส่วนที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมราชทัณฑ์ ,2534.

อมร จันทร์สมบูรณ์. **การปฏิรูปการเมือง คอนสติวชั่นแนลลิสม์ทางออกของประเทศไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม บัวหลวงจำกัด , 2537.

วารสาร

นัทธี จิตสว่าง."สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังกำลังถูกละเมิด." **วารสารราชทัณฑ์**. 46,3. พฤษภาคม -มิถุนายน 2543.

บวรศักดิ์ สุวรรณโณ. " ระบบการควบคุมการใช้อำนาจรัฐ. " **วารสารกฎหมายปกครอง**. 13, 2. สิงหาคม 2537.

วิชัย ศรีรัตน์. " การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยระบบระหว่างรัฐอเมริกา." **วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมาธิราช**.12, 2. ธันวาคม 2543.

สมบัติ เดียวอิศเรศ. " ทัศนะของบุคคลากรในกระบวนการยุติธรรม."**จุลสารทัณฑวิทยา**.2, 1.มกราคม 2543.

วิทยานิพนธ์

เชวง ไชยิ่ง. " อำนาจรัฐในสถานการณ์ฉุกเฉินกับสิทธิมนุษยชน:ศึกษาในกรณีพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2539.

พรพิศ เลิศธงชัย. " อำนาจหน้าที่และบทบาทของคณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษย์ชนต่อปัญหาสิทธิมนุษยชนไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2539.

วรางคณา สุจริตกุล. " นักโทษเด็ดขาดกับสิทธิตามกฎหมาย. " วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

วลัยมาศ แก้วศรชัย. " สภาร่างรัฐธรรมนูญกับการร่างรัฐธรรมนูญตามแนวลัทธิรัฐธรรมนูญนิยม."วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

สุวารี รวบทองศรี. " การปฏิบัติงานราชทัณฑ์ไทยในทศวรรษหน้า : ศึกษาโดยเทคนิคเดลฟาย." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.

อารีลักษณ์ สินธพพันธ์. " การปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเรือนจำประเทศไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.

กฎหมาย

กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479.

ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยสารวัตรทหาร พ.ศ.2519.

ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ 10/12067.

2480

ประมวลกฎหมายอาญา.

ประมวลกฎหมายอาญาทหาร

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479.

พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479.

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช 2498.

พระราชบัญญัติลักษณะเรือนจำ ร.ศ. 120.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534. (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานกรณีทหารถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญา พ.ศ.2544

บทความและเอกสารอื่น ๆ

กองประวัติศาสตร์ กรมยุทธการทหารเรือ. **ประวัติการทหารเรือ**. เอกสารอัดสำเนา. ม.ป.ส., 22 ธันวาคม 2503.

กองเรือนจำทหารอากาศ. **ประวัติสังเขปเรือนจำทหารอากาศดอนเมือง**. เอกสารอัดสำเนา. ม.ป.ส.,ม.ป.ป.

กองเรือนจำมลฑณทหารบกที่ 11. **ประวัติสังเขปกองเรือนจำมลฑณทหารบกที่ 11** เอกสารประกอบการบรรยาสรุปหน่วย. ม.ป.ส., ม.ป.ป.

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966.

ทวี ชูทรัพย์. **การสงเคราะห์ผู้กระทำความผิดและผู้พ้นโทษ**.คำบรรยายรายงานการสัมมนาทางวิชาการ, กรกฎาคม 2533.

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ค.ศ.1948.

DPU

วีระ โลจายะ. **ความสมดุลย์ระหว่างสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและการใช้อำนาจของรัฐ**. เอกสารประกอบคำบรรยายการเรียนการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์,2544.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ศูนย์บริการข้อมูลและกฎหมาย. **สิทธิและเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน บทบาทอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540** ,มกราคม 2541.

หนังสือกรมราชทัณฑ์ ด่วนมาก ที่ 49/2491 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ.2491. **เรื่องการจองจำและการลงโทษผู้ต้องขัง**.

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 18890/2492 ลงวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ.2492. **เรื่องการปฏิบัติเกี่ยวกับการขอย้ายนักโทษจากเรือนจำทหารไปยังเรือนจำฝ่ายพลเรือน**.

เอกสารประกอบการบรรยาย โรงเรียนเหล่าทหารพระธรรมนูญ. **วิชาหน้าที่นายทหารพระธรรมนูญโดยทั่วไป**. กรมพระธรรมนูญ, 22 พฤศจิกายน 2538.

สัมภาษณ์

ผู้บังคับเรือนจำเรือนจำฐานทัพเรือกรุงเทพและผู้บังคับเรือนจำฐานทัพเรือสงขลา.สัมภาษณ์ที่เรือนจำทหารฐานทัพเรือกรุงเทพและฐานทัพเรือสงขลา. 18 กันยายน 2544.

อดีตผู้ต้องขังทหาร.สัมภาษณ์ที่หน่วยขึ้นตรงกองทัพเรือ.15-20 มีนาคม 2544.

ภาษาอังกฤษ

Books

D.L Skole. " World Implementation of the United Nations Standard Minnimum Rules for Treatment of Prisoners." **Journal Of International Law and Ecomics** ,1975.

Louis Favoreu Sous LA Direction De. Cours Constionnelles Europeennes Etdroits Fondamantaux , Paris Economica , 1987.

DPU

Jon Vagg. Rod Morgan and maguire. " Introduction." in **Accountability and Prisons.** London : Tavistach publications, 1985.

Nigel Walker punishment . **Danger and stigma : The Morality of Criminal Justice.** Oxford : Basil Blackwell, 1980.

Philip Alstion. " The Commisson On Human Rights " in Philip Alstion The United Nations and Human Rights : Acritical Appraisal Oxford: Clarendon Press, 1992.

DPU

ภาคผนวก

DPU

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถาม

วิทยานิพนธ์ เรื่องปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช 2479

<u>ส่วนที่ 1</u> : <u>ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม</u>

<u>คำชี้แจง</u> โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของตัวท่านเอง หรือเติมข้อความในช่องว่างต่อไปนี้

1.เพศ

☐ 1) ชาย ☐ 2) หญิง

2.ปัจจุบันอายุ

☐ 1) 20-30 ปี ☐ 2) 31-40 ปี

☐ 3) 41 -50 ปี ☐ 4) 51-60ปี

3.นับถือศาสนา

☐ 1) พุทธ ☐ 2) คริสต์

☐ 3) อิสลาม ☐ 4) อื่น ๆ(โปรดระบุ).....

4.ระดับการศึกษา

☐ 1) ต่ำกว่า ม.3 ☐ 2) ม.3

☐ 3) ม.6หรือปวช. ☐ 4) อนุปริญญาตรีหรือปวส./ปวท.

☐ 5) ปริญญาตรี ☐ 6) สูงกว่าปริญญาตรี

☐ 7) อื่นๆ(โปรดระบุ).....

5. ตำแหน่งการทำงานของท่านในปัจจุบันนี้

☐ 1) นายทหารพระธรรมนูญ

☐ 2) เจ้าพนักงานเรือนจำ

DPU

6.ปัจจุบันท่านครองยศ

☐ 1) พลทหาร ☐ 2) จ่าตรี-จ่าเอก

☐ 3) พันจ่าตรี-พันจ่าเอก ☐ 4) เรือตรี-เรือเอก

☐ 5) นาวาตรี-นาวาเอก ☐ 6) นาวาเอก(พิเศษ)

7.รับราชการหรือทำงานมาแล้วเป็นเวลา

☐ 1) 1-5 ปี ☐ 2) 6-10 ปี

☐ 3) 11-15ปี ☐ 4) 16-20ปี

☐ 5) 21-25ปี ☐ 6) 26-30 ปี

☐ 7) มากกว่า30ปี

8.ท่านเห็นด้วยกับการแบ่งประเภทของผู้ต้องขัง * หรือไม่

☐ 1) เห็นด้วยอย่างยิ่ง ☐ 2) เห็นด้วย

☐ 3) ไม่แน่ใจ ☐ 4) ไม่เห็นด้วย ☐ 5) ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

9.ท่านทราบถึง"สิทธิ" ของบุคคลที่ตกเป็น "ผู้ต้องขัง" ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่

☐ 1) ทราบ

☐ 2) ไม่ทราบ

☐ 3) ไม่แน่ใจ

10.ท่านคิดว่าควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องขังหรือไม่

☐ 1) ควร ☐ 2) ไม่ควร ☐ 3) ไม่แน่ใจ

---

* ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ฯ มาตรา 4 การแยกผู้ต้องขัง

ข้อ1.ผู้ต้องขังให้แบ่งแยกออกเป็นประเภท ดังนี้

(1) คนต้องขังระหว่างสอบสวนหรือระหว่างการพิจารณาของศาลและคนฝาก

(2) คนต้องจำขังตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในความผิดต่อ พ.ร.บ.วินัยทหาร

(3) นักโทษ

DPU

6.ปัจจุบันท่านครองยศ

☐ 1) พลทหาร ☐ 2) จ่าตรี-จ่าเอก

☐ 3) พันจ่าตรี-พันจ่าเอก ☐ 4) เรือตรี-เรือเอก

☐ 5) นาวาตรี-นาวาเอก ☐ 6) นาวาเอก(พิเศษ)

7.รับราชการหรือทำงานมาแล้วเป็นเวลา

☐ 1) 1-5 ปี ☐ 2) 6-10 ปี

☐ 3) 11-15ปี ☐ 4) 16-20ปี

☐ 5) 21-25ปี ☐ 6) 26-30 ปี

☐ 7) มากกว่า30ปี

8.ท่านเห็นด้วยกับการแบ่งประเภทของผู้ต้องขัง * หรือไม่

☐ 1) เห็นด้วยอย่างยิ่ง ☐ 2) เห็นด้วย

☐ 3) ไม่แน่ใจ ☐ 4) ไม่เห็นด้วย ☐ 5) ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

9.ท่านทราบถึง"สิทธิ" ของบุคคลที่ตกเป็น "ผู้ต้องขัง" ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่

☐ 1) ทราบ

☐ 2) ไม่ทราบ

☐ 3) ไม่แน่ใจ

10.ท่านคิดว่าควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องขังหรือไม่

☐ 1) ควร ☐ 2) ไม่ควร ☐ 3) ไม่แน่ใจ

---

* ข้อบังคับทหารว่าด้วยเรือนจำ ฯ มาตรา 4 การแยกผู้ต้องขัง

ข้อ1.ผู้ต้องขังให้แบ่งแยกออกเป็นประเภท ดังนี้

(1) คนต้องขังระหว่างสอบสวนหรือระหว่างการพิจารณาของศาลและคนฝาก

(2) คนต้องจำขังตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในความผิดต่อ พ.ร.บ.วินัยทหาร

(3) นักโทษ

DPU

<u>ส่วนที่ 2</u> : ความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร

<u>คำชี้แจง</u> โปรดกาเครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านด้านขวาเพียงขอละ 1 คำตอบเท่านั้น

ความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังทหาร	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
<u>สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย</u> 1. ผู้ต้องขังควรได้รับการคุ้มครองสิทธิเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะการคุ้มครองจากการทำละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกาย					
2. การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง ไม่ว่าผู้ต้องขังจะมีเชื้อชาติ ภาษา ศาสนาใดควรได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม					
3. เจ้าหน้าที่เรือนจำทหาร ควรเรียนรู้ถึงสิทธิของผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มากยิ่งขึ้น เพื่อให้การปฏิบัติสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ					
4. ปัจจุบันการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่มีฐานะทางสังคมที่ดีมักได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าผู้ต้องขังที่มีฐานะต่ำกว่า					
5. เรือนจำทหารที่มีผู้ต้องขังแออัดมากมาย อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้นได้					
6. การปฏิบัติกับผู้ต้องขัง โดยใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานเรือนจำอาจล่วงละเมิดสิทธิผู้ต้องขังหรือเกิดการเลือกปฏิบัติแก่ผู้ต้องขังได้					
7. การตีตรวนผู้ต้องขังเป็นสิ่งจำเป็นเพราะเป็นการข่มขู่ยับยั้งและทำให้ผู้ต้องขังเกิดความเกรงกลัว					
8. การลงโทษทางวินัยตามที่ระบุใน พ.ร.บ. เรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 ทำให้ผู้ต้องขังเข็ดหลาบ เช่น การขังห้องมืด, ขังเดี่ยว					
9. การขังห้องมืด การเฆี่ยน เป็นสิ่งที่ทารุณโหดร้าย					
10. เรือนจำทหารที่มีสภาพ มั่นคง แข็งแรงไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขัง					
11. การลงโทษผู้ต้องขังควรดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ					

DPU

	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
12. การตรวจค้นตัวผู้ต้องขังจะต้องกระทำด้วยความเคารพในสิทธิของผู้ต้องขังและต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ					
13. การใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาและนักโทษเด็ดขาดควรมีความแตกต่างกัน					
14. ผู้ต้องขังที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาควรได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากนักโทษเด็ดขาด					
15. การจัดให้ผู้ต้องขังทำงานควรคำนึงถึงความสมัครใจของผู้ต้องขัง					
<u>สิทธิและเสรีภาพในความคิดเห็นและ ความเชื่อ</u> 1. ควรจัดให้มีตู้สำหรับรับเรื่องราวร้องทุกข์ของผู้ต้องขังในทุกเรือนจำและให้ผู้ต้องขังร้องทุกข์ได้ตลอดเวลา					
2. เมื่อผู้ต้องขังได้ยื่นเรื่องราวร้องทุกข์แล้วเจ้าพนักงานเรือนจำต้องรีบดำเนินการเป็นการด่วนและไม่ชักช้าโดยคำนึงถึงความเหมาะสมในเรื่องที่ร้องทุกข์นั้น					
3. ข้อความร้องทุกข์ของผู้ต้องขังที่เป็นเรื่องความลับ เจ้าพนักงานเรือนจำควรเก็บรักษาไว้เป็นความลับ					
4. เรือนจำทหาร ควรจัดให้มีตู้สำหรับรับความคิดเห็นหรือรับเรื่องราวร้องทุกข์ของญาติผู้ต้องขังหรือผู้มาติดต่อเรือนจำโดยติดตั้งไว้นอกเรือนจำ					
5. ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่ถูกล่วงละเมิดสิทธิ ฟ้องร้องบุคคลหรือหน่วยงานที่ทำละเมิดแก่ตนได้					
6. การตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขังที่ติดต่อกับบุคคลภายนอกถือว่าเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิ					
7. ควรให้ผู้ต้องขังมีโอกาสติดต่อ พูดคุยทางโทรศัพท์กับทางครอบครัว และเพื่อนๆ					
8. การเปิดเผยข้อมูลของเรือนจำสามารถทำได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดห้ามไว้เฉพาะเรื่อง					
9. เรือนจำ ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้รับทราบข่าวภายนอกที่สำคัญเสมอ					

DPU

	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
10. ควรให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังในการเผยแพร่ข่าวสารภายในเรือนจำ					
11. ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน					
12. ควรจัดให้มี อนุศาสนาจารย์ หรือพระสงฆ์ มาสอนและ อบรมผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลอย่างใกล้ชิด					
13. เรือนจำควรจัดให้มีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามความเชื่อของผู้ต้องขัง					
14. ควรจัดให้มีหนังสือหรือคู่มือที่เกี่ยวกับศาสนาต่างๆ ไว้ในเรือนจำเพื่อให้ผู้ต้องขังอ่านและศึกษา					
15. เรือนจำควรจัดให้มีวิทยากรหรือผู้มีความรู้ทางศาสนาต่างๆ มาอบรมสั่งสอนผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาต่างๆ					
16. ควรจัดให้มีอนุศาสนาจารย์มาฝึกสมาธิการไหว้พระสวดมนต์ และประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ ให้กับผู้ต้องขังเข้าใหม่หรือแรกรับ					
17. ควรเน้นหลักธรรมคำสอนของแต่ละศาสนาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตกับผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษ ไปแล้วให้มากขึ้น					
<u>สิทธิเสรีภาพในทางสังคม</u> 1. ในปัจจุบันเรือนจำทหาร ควรให้ความสำคัญด้านการศึกษาของผู้ต้องขังมากยิ่งขึ้น					
2. ข้อจำกัดในการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขัง คือบุคลากรผู้สอนและอุปกรณ์การเรียนการสอน					
3. ผู้ต้องขังส่วนมากต้องการเรียนต่อในขณะที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำ					
4. เท่าที่ผ่านมาเรือนจำทหาร จัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขังยังไม่ทั่วถึง					
5. ควรให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการสอนและจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขัง					

DPU

	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
6. ปัญหาสำคัญในการดูแลรักษาผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยคือ มีแพทย์และพยาบาลไม่เพียงพอกับผู้ต้องขัง					
7. เจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาลสามารถให้การดูแลรักษาผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยได้เป็นอย่างดี					
8. แพทย์และพยาบาลจากหน่วยงานภายนอกที่ได้เข้ามาตรวจรักษาผู้ต้องขังภายในเรือนจำตามที่ร้องขออย่างดียิ่ง					
9. ผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยและที่มีอาการหนักได้รับการดูแลจากเรือนจำได้เป็นอย่างดี					
10. ผู้ต้องขังที่มีอาการป่วยหนักหรือบาดเจ็บสาหัสเรือนจำควรแจ้งให้กับญาติของผู้ต้องขังทราบทันที					
11. เรือนจำทหาร ที่ไม่ดูแลหรือปฏิบัติในเรื่องระบบการสุขาภิบาลที่ไม่ถูกต้องอันส่งผลกระทบถึงสุขอนามัยของผู้ต้องขังนั้นถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญ					
<u>สิทธิเสรีภาพในทางการเมือง</u> 1. ควรจำกัดสิทธิในทางการเมืองของผู้ต้องขังเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงปลอดภัยในเรือนจำ					
2. ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ใช้สิทธิในทางการเมืองเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาทั่วๆ ไป					
3. การจำกัดสิทธิในทางการเมืองของผู้ต้องขังถือว่า สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแล้ว					
4. ผู้ต้องขังที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาควรจะได้รับสิทธิในการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ภายในเรือนจำ					
5. ผู้ต้องขังที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกควรสูญเสียสิทธิในทางการเมือง เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้ง					

DPU

	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
<u>สิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ</u> 1. ควรจำกัดสิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจของผู้ต้องขังเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน					
2. ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ใช้สิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ เช่นการตั้งสหกรณ์ ภายในเรือนจำ, สิทธิในการได้รับค่าเวนคืน, การประกอบอาชีพภายในเรือนจำ เป็นต้น					
3. ผู้ต้องขังควรมีสิทธิใช้จ่ายเงินส่วนตัว					
<u>เรื่องอื่นๆ</u> 1. เรือนจำทหาร ควรเปิดโอกาสให้องค์กรของรัฐภายนอกเข้ามาตรวจสอบได้					
2. ปัจจุบันเรือนจำทหารได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญมากกว่าเดิมที่ผ่านๆมา					
3. เรือนจำทหารไม่ควรกล่าวอ้างเหตุจำเป็นในเรื่องงบประมาณ สถานที่ หรือจำนวนผู้ต้องขัง เพื่อไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ					
4. ปัจจุบันเรือนจำทหารให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญแล้ว					
5. พระราชบัญญัติ กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของเรือนจำทหาร ครอบคลุมหลักการปฏิบัติกับผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญครบถ้วน					
6. พระราชบัญญัติ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวกับเรือนจำทหารควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ					

ข้อเสนอแนะอื่นๆ (ถ้ามี).....

.....

.....

DPU

ภาคผนวก ข.

แบบสอบถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์อดีตผู้ต้องขัง*

วิทยานิพนธ์เรื่องปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง

ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. 2479

หมวด 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ.....ปี
3. การศึกษาสูงสุด.....
4. อาชีพก่อนต้องโทษ.....
5. คดีที่เคยต้องโทษ .....

   ได้รับโทษทั้งหมดเป็นระยะเวลา .....ปี.....เดือน.....วัน
6. เคยเป็นผู้ต้องขังประเภท

   ☐ คนต้องขัง ระหว่างสอบสวนหรือระหว่างการพิจารณาของศาล

   ☐ คนต้องจำขังตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในความผิดต่อ พ.ร.บ.วินัยทหาร

   ☐ นักโทษเด็ดขาด

หมวด 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานและการฝึกอบรมอื่น ๆ

7. ท่านเคยได้รับมอบหมายให้ทำงานประเภทใดบ้าง

   ☐ งานที่เกี่ยวกับความสะอาดหรืออนามัยของตนหรือการสุขาภิบาลในเรือนจำ

   ☐ งานอาชีพ โปรดระบุ.....

   ☐ งานอื่น ๆ โปรดระบุ.....

   ถ้าท่านทำงานอาชีพ ท่านได้รับค่าตอบแทนเป็นรายได้หรือเปล่า จำนวนเท่าไร

   ☐ ไม่ได้รับ ถ้าไม่ได้รับเป็นรายได้ท่านได้รับเป็นการตอบแทนในรูปอื่นหรือเปล่า

   ☐ ได้

   ☐ ไม่ได้

   ☐ได้รับ จำนวน.....บาท

---

* แบบสอบถามนี้บางส่วนนำมาจาก แบบสอบถามของ รศ.ประธาน วัฒนวาณิชย์. **สิทธิของผู้ต้องขังในประเทศไทย**. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิโครงการตำรา สมาคมสังคมศาสตร์และมนุษย์ศาสตร์, 2529

DPU

8.ท่านทราบหรือไม่ว่าเรือนจำมีกฎเกณฑ์ในการเลือกตัวบุคคลทำงานประเภทต่าง ๆ

☐ ไม่ทราบ

☐ ทราบ มีกฎเกณฑ์อะไรบ้าง อธิบาย.....

9. ระหว่างการทำงานท่านเคยได้รับอันตราย/บาดเจ็บหรือไม่

☐ ไม่เคย

☐ เคย (โปรดระบุ).....

10. มีวันหยุดการทำงานหรือไม่

☐ ไม่มีวันหยุดทำงาน

☐ มีวันหยุด

11.เจ้าพนักงานเรือนจำ หรือผู้คุม เคยให้ท่านทำงานที่เป็นผลประโยชน์ส่วนตัวของเขาเหล่านั้นหรือไม่

☐ ไม่เคย

☐ เคย (โปรดระบุประเภทของงาน).....

.....

12.เมื่อท่านเจ็บป่วยหรือมีสุภาพร่างกายไม่แข็งแรง เจ้าพนักงานเรือนจำเคยใช้ให้ท่านทำงานหรือไม่

☐ ไม่เคย

☐ เคย เพราะ.....

หมวด 3 สุขภาพ อนามัย และสุขาภิบาล

13. ท่านเคยเจ็บป่วยขณะที่ถูกขังอยู่ในเรือนจำหรือไม่

☐ ไม่เคย

☐ เคย

ถ้าเคยกรุณาตอบคำถามต่อไปนี้

13.1 ได้รับการรักษาพยาบาลหรือเปล่า

☐ ทุกครั้งที่เจ็บป่วย

☐ บางครั้งที่เจ็บป่วย โปรดระบุประเภทของการเจ็บป่วยที่ได้รับการรักษาพยาบาล .....

☐ ไม่ได้รับการรักษาพยาบาลเลย เพราะ.....

DPU

13.2 ส่วนใหญ่ได้รับการรักษาพยาบาลจากใคร

☐ แพทย์

☐ บุรุษพยาบาล/นางพยาบาล

☐ เจ้าพนักงานที่พอมีความรู้นี้

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

13.3 ได้รับการรักษาพยาบาลที่ไหน (อาจตอบได้มากกว่าหนึ่ง)

☐ โรงพยาบาลในเรือนจำ ☐ สถานพยาบาลในเรือนจำ

☐ โรงพยาบาล/สถานที่นอกเรือนจำ

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

13.4 ท่านเคยป่วยหนักหรือเปล่า

☐ เคย ☐ ไม่เคย

ถ้าเคย ท่านได้รับการรักษาพยาบาลจากที่ไหน

☐ โรงพยาบาลในเรือนจำ ☐ สถานพยาบาลในเรือนจำ

☐ โรงพยาบาล/สถานที่นอกเรือนจำ

13.5 ท่านเคยได้รับอนุญาตให้ไปรักษาพยาบาลนอกเรือนจำหรือเปล่า เพราะเหตุใด

☐ ได้รับอนุญาต เพราะ.....

☐ ไม่ได้รับอนุญาต เพราะ.....

14. ท่านเคยได้รับการตรวจร่างกายจากแพทย์หรือไม่ เมื่อไร

☐ ไม่เคย

☐ เคย(ถ้าเคยเมื่อไร โปรดระบุ) ☐ เมื่อถูกรับเข้ามาในเรือนจำใหม่ ๆ

☐ ทุก ๆ 3 เดือน

☐ ทุก ๆ 6 เดือน

☐ ทุก ๆ 1 ปี

☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....

15. ในเรือนจำมีแพทย์ประจำหรือไม่

☐ มี ☐ ไม่มี

ถ้าไม่มีแพทย์ ในเรือนจำมีบุคคลอื่น ๆ เช่น บุรุษพยาบาลหรือนางพยาบาลหรือไม่

☐ ไม่มี ☐ มีโปรดระบุ.....

DPU

16.ท่านได้รับเครื่องแต่งกายและเครื่องหลับนอนอะไรบ้าง(ตอบได้มากกว่าหนึ่ง)

☐ เสื้อกางเกง 2 สำรับ ☐ ผ้าห่มนอน 1 ผืน

☐ ผ้าอาบน้ำ ☐ เสื่อปูนอน 1 ผืน

☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....

17.ท่านได้รับประทานอาหารที่เรือนจำจัดให้วันละกี่มื้อ

☐ 2 มื้อ ☐ 3 มื้อ ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....

18.อาหารที่ทางเรือนจำจัดให้เคยมีอาหารบูดเสียหรือไม่

☐ ไม่เคยมี ☐ เคยมี

☐ เคยมีบ่อย ☐ เคยมีบางครั้ง

19 ท่านมีโอกาสพักผ่อนหรือไม่

☐ ไม่มี

☐ มี เป็นเวลานาน.....ช.ม./วัน

20. ท่านมีโอกาสออกกำลังกายหรือไม่

☐ ไม่มี

☐ มี เพราะ.....

และออกกำลังกายเป็นเวลานาน.....ช.ม./วัน

หมวด 4 ความประพฤติ วินัย และการลงโทษ

21. ท่านเคยได้รับสิทธิพิเศษและประโยชน์ ในระหว่างอยู่ในเรือนจำหรือไม่

☐ ไม่เคย

☐ เคย

หากเคยท่านเคยได้รับสิทธิพิเศษและประโยชน์อะไรบ้าง

☐ เลื่อนชั้น

☐ ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ

☐ ได้รับสิทธิการลา

☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....

22. ท่านเคยได้รับการลดวันต้องโทษหรือไม่

☐ ไม่ได้

☐ ได้ โปรดระบุจำนวนวัน.....วัน

DPU

23. ตั้งแต่เข้ามาอยู่ในเรือนจำ ท่านเคยได้รับโทษและเคยถูกใช้เครื่องพันธนาการหรือไม่ เหตุใด

☐ ไม่เคย

☐ เคย เพราะ.....

24. ท่านเคยถูกเจ้าหน้าที่เรือนจำลงโทษเนื่องจากกระทำความผิดทางอาญาหรือไม่

☐ เคย ☐ ไม่เคย

ถ้าเคยถูกลงกรุณาตอบคำถามดังต่อไปนี้

24.1 ลักษณะของการลงโทษ

☐ ถูกทำร้ายร่างกาย

☐ ถูกขังห้องมืด ☐ ถูกขังเดี่ยว

24.2 ขณะที่ลงโทษ เจ้าหน้าที่ใช้อาวุธหรือไม่

☐ ไม่ใช้อาวุธ

☐ ใช้อาวุธ โปรดระบุชนิด ☐ ไม้

☐ ไม้กระบอง

☐ มีด

☐ ปืน

☐ อื่นๆโปรดระบุ.....

25. ท่านเคยถูกลงโทษเนื่องจากกระทำผิดวินัยหรือไม่

☐ เคย ☐ ไม่เคย

ถ้าเคยถูกลงโทษ กรุณาตอบคำถามดังต่อไปนี้

25.1 ลักษณะของการลงโทษ (อาจเลือกคำตอบได้มากกว่าหนึ่ง)

☐ ภาคทัณฑ์

☐ ลดชั้น

☐ งดการเลื่อนชั้นโดยมีกำหนดเวลา

☐ ขังห้องมืด

☐ ลดหรืองดประโยชน์และรางวัล

☐ ขังเดี่ยวไม่เกินสามเดือน

☐ ตัดการอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อ

☐ เฆี่ยน (คราวหนึ่งไม่เกินยี่สิบที)

☐ ตัดจำนวนวันที่ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก

DPU

25.2 ในกรณีที่ถูกลงโทษไม่ว่าเนื่องจากกระทำผิดทางอาญาหรือวินัย ท่านเคยมีโอกาสแก้ตัวหรือชี้แจงหรือไม่ อย่างไร

☐ ไม่มีโอกาส เพราะ.....

☐ มีโอกาส

25.3 ขณะที่จะถูกลงโทษท่านรู้สึกเจ็บป่วยไม่สบายหรือไม่

☐ รู้สึกเจ็บป่วยไม่สบาย โปรดระบุว่าป่วยมีอาการอย่างไร.....

.....

☐ ร่างกายแข็งแรงสบายดี

☐ อื่นๆ ระบุ .....

25.4 ขณะถูกลงโทษท่านแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบหรือไม่ว่าท่านไม่สบายเจ็บป่วย

☐ ไม่ได้บอก

☐ บอก และ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อท่านอย่างไร.....

.....

26. ท่านมีญาติพี่น้องเพื่อนฝูงมาเยี่ยมบ้างหรือไม่

☐ ไม่มี

☐ มี

27. ท่านมีโอกาสพบกับทนายหรือได้พบกับทนายที่ท่านต้องการหรือไม่

☐ ได้

☐ ไม่ได้ (เพราะเหตุใด).....

28.ท่านเคยเขียนจดหมายติดต่อกับญาติพี่น้องเพื่อนฝูงนอกเรือนจำหรือไม่

☐ เคย ☐ ไม่เคย

กรณีที่เคยท่านทำอย่างไร

☐ เจ้าหน้าที่หากระดาษปากกามาให้และเขียนในที่ซึ่งกำหนดไว้

☐ เจ้าหน้าที่ตรวจสอบจดหมายก่อน เมื่อนำออกไปนอกเรือนจำ

☐ เขียนเอง โดยมีกระดาษ ปากกา เป็นของตนเอง และเจ้าหน้าที่ได้ตรวจสอบจดหมาย

☐ อื่นๆ ระบุ.....

29.ท่านเคยใช้สิทธิยื่นคำร้องทุกข์หรือเรื่องราวใดๆต่อเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ ผู้บังคับเรือนจำ ผู้บัญชาการเรือนจำ รัฐมนตรี หรือทูลเกล้า หรือไม่

☐ เคย ☐ ไม่เคย

DPU

ถ้าเคย กรุณาตอบคำถามต่อไปนี้

29.1 จงอธิบายถึงขั้นตอนและวิธีการยื่นคำร้องทุกข์

☐ กระทำด้วยวาจาแล้วเจ้าพนักงานเรือนจำบันทึกคำร้องทุกข์ไว้พร้อม ทั้งลงลายมือชื่อ

☐ เขียนเองแล้วใส่ลงกล่องหรือยื่นให้เจ้าพนักงานเรือนจำ

☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

29.2 เจ้าพนักงานเรือนจำเคยตรวจสอบและได้เปิดออกอ่านดูหรือไม่ แม้ว่าท่านบอกไว้ขอสงวนเป็นความลับ

☐ เคย ☐ ไม่เคย

29.3 ท่านร้องเรียนเรื่องอะไร

เรื่อง.....

ผลของการร้องเรียนเป็นอย่างไร โปรดระบุ .....

.....

หมวด 5 อื่นๆ

30. เรือนจำมีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามความเชื่อของท่านหรือไม่

☐ มี ☐ ไม่มี เพราะ.....

31.เรือนจำเคยอบรมและสอนศาสนาหรือไม่

☐ เคย ☐ ไม่เคย เพราะ.....

32. เรือนจำมีห้องสมุดหรือสถานที่ ที่สามารถยืมหนังสืออ่านหรือไม่

☐ มี ☐ ไม่มี

33.เรือนจำเคยมีการอบรมหรือสอนหนังสือหรือไม่

เคย ☐ ไม่เคย ☐

DPU

ภาคผนวก ค.

สถิติผู้ต้องขัง เรือนจำฐานทัพเรือสงขลา ประจำปี ๒๕๔๔*

ประเภท	เดือน												รวม
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
ผู้ต้องขังที่กระทำผิดต่อวินัยทหาร	15	16	19	21	12	12	10	7	12	3	12	7	146
ผู้ต้องขังระหว่างสอบสวน	1	1	5	2	3	4	2	1	3	1	6	3	32
ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา	2	2	1	2	3	5	4	4	2	2	5	1	33
นักโทษเด็ดขาด	4	4	5	3	3	3	3	2	4	4	4	5	44
คนฝาก	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
รวมทั้งสิ้น	23	24	30	28	21	24	19	14	21	10	27	17	258

*ที่มา : รายงานประจำปี 2544 เรือนจำฐานทัพเรือสงขลา กองทัพเรือ.

สถิติผู้ต้องขัง เรือนจำฐานทัพเรือกรุงเทพ ประจำปี ๒๕๔๔*

ประเภท	เดือน												รวม
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
ผู้ต้องขังที่กระทำผิดต่อวินัยทหาร	63	80	74	44	101	76	68	79	71	76	72	82	886
ผู้ต้องขังระหว่างสอบสวน	18	13	15	9	5	15	17	20	17	17	18	23	187
ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา	10	8	14	13	9	11	12	15	17	18	20	21	168
นักโทษเด็ดขาด	7	9	10	11	13	8	9	12	14	11	15	6	125
คนฝาก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวมทั้งสิ้น	98	110	113	77	128	110	106	126	119	122	125	132	1,366

* ที่มา : รายงานประจำปี 2544 เรือนจำฐานทัพเรือกรุงเทพ กองทัพเรือ.

สถิติผู้ต้องขัง เรือนจำฐานทัพเรือสัตหีบ ประจำปี ๒๕๔๔*

ประเภท	เดือน												รวม
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
ผู้ต้องขังที่กระทำผิดต่อวินัยทหาร	126	122	131	117	161	159	100	124	122	116	128	62	1468
ผู้ต้องขังระหว่างสอบสวนระหว่างการพิจารณา	141	151	150	149	145	144	146	139	141	136	120	116	1678
นักโทษเด็ดขาด	37	20	21	20	35	20	19	25	19	26	29	22	293
คนฝาก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
รวมทั้งสิ้น	304	293	302	286	341	323	265	288	282	278	277	200	3439

* ที่มา : รายงานประจำปี 2544 เรือนจำฐานทัพเรือสัตหีบ กองทัพเรือ.

ภาคผนวก ง.

พระราชบัญญัติ
เรือนจำทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๙

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร
ลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๘)
อาทิตย์ทิพอาภา
เจ้าพระยายมราช
พล.อ.เจ้าพระยาพิชเยนทรโยธิน
ตราไว้ ณ วันที่ ๒๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๙
เป็นปีที่ ๓ ในรัชกาลที่ปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรจัดการเรือนจำฝ่ายทหารเสียใหม่เพื่อให้เหมาะสมแก่กาลสมัย จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๙

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่ วันที่ ๒๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๙ เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ตั้งแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นต้นไป ให้ยกเลิกบรรดากฎหมาย กฎและข้อบังคับอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเรือนจำทหารเสียทั้งสิ้น

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

(๑) "เรือนจำ" หมายความว่า ที่ซึ่งรัฐมนตรีหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีกำหนดให้เป็นเรือนจำของทหาร

(๒) "**ผู้ต้องขัง**" หมายความว่ารวมตลอดถึงนักโทษ คนต้องขัง และคนฝาก

(ก) "นักโทษ" หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกจำคุกภายหลลังคำพิพากษาถึงที่สุด

(ข) " คนต้องขัง" หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายขัง

(ค) " คนฝาก" หมายความว่า บุคคลที่ถูกฝากให้ควบคุมไว้ในเรือนจำของทหาร

(๓) "**รัฐมนตรี**" หมายความว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดอำนาจ และหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาเรือนจำ และ เจ้าพนักงานเรือนจำตลอดจนเงื่อนไขที่ต้องปฏิบัติตามอำนาจ และหน้าที่นั้น

มาตรา ๖ เจ้าพนักงานเรือนจำจะรับบุคคลใดไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำได้ต่อเมื่อ ได้รับหมายของศาลทหาร หรือหมายขังของผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ หรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ

มาตรา ๗ การย้ายผู้ต้องขังจากเรือนจำของทหารไปเรือนจำของฝ่ายพลเรือนมาเรือนจำของฝ่ายทหารนั้น ให้เป็นไปตามความตกลงระหว่างรัฐมนตรีในพระราชบัญญัตินี้ กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงซึ่งบังคับบัญชาการราชทัณฑ์

ผู้ต้องขังที่ถูกย้ายดังกล่าวแล้ว ให้มีฐานะอย่างเดียวกับผู้ต้องขังในเรือนจำ ที่เข้าไปอยู่ใหม่

มาตรา ๘ ผู้ต้องขังต้องอยู่ในบังคับกฎหมายเช่นเดียวกับทหารประจำการ

มาตรา ๙ เมื่อผู้ต้องขังคนใดกระทำความผิด ซึ่งมีลักษระอย่างที่ผู้บังคับบัญชาทหารจะลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ทหารผู้กระทำผิดได้โดยไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว ก็ให้อำนาจผู้บังคับบัญชาเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยตามมาตรา ๑๐ ได้ภายในเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด

นอกจากนั้น ความผิดฐานประทุษร้ายแก่ทรัพย์ของเรือนจำอันเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ดีฐานพยามจะหลบหนีก็ดี ให้เป็นไปตามบทบัญญัติในวรรคก่อน

มาตรา ๑๐ ทัณฑ์ทางวินัยที่จะลงแก่ผู้ต้องขังนั้น มีดังนี้

(๑) ภาคทัณฑ์

(๒) งด หรือลดสิทธิต่างๆ โดยมีกำหนดเวลา

(๓) ขังเดี่ยวไม่เกินสามเดือน

(๔) ขังห้องมืดไม่มีเครื่องหลับนอนไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมง ในสัปดาห์หนึ่ง โดยความเห็นชอบของแพทย์ฝ่ายทหาร

(๕) เมี่ยนคราวหนึ่งไม่เกินยี่สิบที่ ในความควบคุมของแพทย์ฝ่ายทหาร แต่ห้ามเมี่ยนคราวต่อไป เว้นแต่จะล่วงพ้นเวลาสามสิบวันจากวันเมี่ยนคราวที่แล้ว ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงห้ามเมี่ยน

(๖) ใช้ หรือเพิ่มเครื่องพันธนาการ

มาตรา ๑๑ ห้ามใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่

(๑) เป็นบุคคลที่น่าจะทำอันตรายต่อชีวิต หรือร่างกายของตนเอง หรือผู้อื่น

(๒) เป็นผู้วิกลจริต หรือจิตต์ฟั่นเฟือนไม่สมประกอบอันเป็นภยันตรายต่อตนเองหรือผู้อื่น

(๓) เป็นบุคคลที่น่าจะพยามหลบหนีการควบคุม

(๔) เมื่อถูกควบคุมตัวไปนอกเรือนจำ เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมเห็นเป็นการสมควรที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการ

(๕) เมื่อเป็นการสมควรจะต้องใช้เครื่องพันธนาการ เนื่องแต่สภาพของเรือนจำ สภาพของเหตุการณ์ หรือสภาพการณ์ของท้องถิ่น

มาตรา ๑๒ ผู้บังคับบัญชาเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้ หรือสั่งให้ใช้อาวุธแก่ผู้ต้องขังได้ภายในบังคับบัญชาดังนี้

(ก) ใช้อาวุธอื่นนอกจากอาวุธปืน ในกรณี

(๑) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังกำลังหลบหนีหรือพยามจะหลบหนีและไม่มีทางจะป้องกันอย่างอื่นนอกจากใช้อาวุธ

(๒) เมื่อผู้ต้องขังก่อความวุ่นวาย หรือพยามจะใช้กำลังเปิด หรือทำลายส่วนหนึ่งสวนใดของเรือนจำ

(๓) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังจะทำร้ายเจ้าพนักงาน หรือผู้อื่น

(ข) ใช้อาวุธ ในกรณี

(๑) ผู้ต้องขังไม่ยอมวางอาวุธ เมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้วาง

(๒)ผู้ต้องขังที่กำลังหลบหนีที่ไม่ยอมหยุด ในเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุดและไม่มีทางอื่นที่จะจับกุมได้

(๓) ผู้ต้องขังตั้งแต่สามคนขึ้นไป ก่อการวุ่นวาย หรือพยามใช้กำลังเปิด หรือทำลายส่วนหนึ่งสวนใดของเรือนจำ หรือทำร้ายเจ้าพนักงาน หรือผู้อื่นและไม่ยอมหยุดในเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุด

อนึ่ง ในการจับกุมผู้หลบหนีภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับตั้งแต่เวลาที่หลบหนีไปเจ้าพนักงาน เรือนจำอาจใช้อำนาจตามมาตรานี้ได้โดยอนุโลม

มาตรา ๑๓ ถ้าผู้ต้องขังได้รับบาดเจ็บสาหัส หรือถึงตายในขณะช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้กระทำตามหน้าที่ก็ดี ในขณะทำการตามหน้าที่ของตนอันเป็นอันตรายต่อความปลอดภัย หรือชีวิตของผู้ต้องขังก็ดี ถ้าเป็นนักโทษ ก็ให้ได้รับสิทธิ หรือเป็นประโยชน์ตาม มาตรา ๑๔ โดยควรแก่พฤติการณ์ หรือถ้าเป็นผู้ต้องขังอื่น รัฐมนตรีจะกำหนดเงื่อนไขให้รางวัลเป็นจำนวนตามสมควรก็ได้ ถ้าประโยชน์นั้นเป็นรางวัล เมื่อผู้ต้องขังตาย ให้จ่ายแก่ผู้รับมรดก

มาตรา ๑๔ นักโทษคนใดมีความประพฤติดี มีความอุตสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษาและการงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ได้รับความสะดวกเป็นพิเศษในเรือนจำตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดไว้

(๒) เลื่อนชั้น

(๓) ตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ

(๔) ลาไม่เกิน ๔ วัน ในคราวหนึ่ง โดยไม่รวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทางเข้าด้วย เมื่อมีความจำเป็นอย่างประจักษ์เกี่ยวด้วยกิจธุระสำคัญ หรือกิจการในครอบครัว แต่ห้ามมิให้ออกไปนอกราชอาณาจักรสยาม และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด ระยะเวลาที่อนุญาตให้ลานี้มิให้หักออกจากการคำนวณกำหนดโทษ

(๕) พักการลงโทษภายในเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด

แต่การพักลงโทษนี้ จะพึงกระทำได้ต่อเมื่อนักโทษได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของกำหนดโทษที่ต้องรับ ถ้าเป็นกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิต ต้องได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปี

ทั้งนี้ ให้วางเงื่อนไขที่นักโทษผู้ได้รับการพักลงโทษจะต้องปฏิบัติให้มีระยะเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี เว้นแต่กำหนดโทษที่ต้องรับต่อไปเหลือน้อยกว่าหนึ่งปี ก็ให้กำหนดเงื่อนไขเท่าระยะเวลาที่เหลือนั้น

นักโทษที่ได้รับอนุญาตให้ลา หรือพักการลงโทษนั้น ไม่พ้นจากฐานะเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๕ นักโทษที่ได้รับอนุญาตให้ลาก็ดี หรือได้รับการพักลงโทษก็ดี ถ้าไม่ปฏิบัติตามเงื่อไขข้อใดข้อหนึ่งซึ่งรัฐมนตรีกำหนด นักโทษผู้นั้นอาจถูกจับโดยไม่ต้องมีหมายนำเข้าจำคุกต่อไปตามกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่ กับอาจถูกลงทัณฑ์ทางวินัยอีกโสดหนึ่งด้วย

ถ้าระหว่างการพักลงโทษ นักโทษผู้นั้นต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษเพราะกระทำความผิดขึ้นอีก ซึ่งมิใช่ความผิดฐานลหุโทษ หรือประมาท ให้เพิกถอนการพักลงโทษเสีย และให้จับ

ตัวนักโทษผู้นั้นโดยไม่ต้องมีหมายนำเข้าจำคุกต่อไปตามกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่ กับอาจลงทัณฑ์ทางวินัยอีกโสดหนึ่งด้วย ก็ได้

มาตรา ๑๖ ในกรณีเหตุฉุกเฉินอันอาจเป็นอันตรายต่อชีวิต หรือความปลอดภัยของผู้ต้องขัง ถ้าเจ้าพนักงานเรือจำไม่สามารถจะย้ายผู้ต้องขังไปควบคุมไว้ ณ ที่อื่นได้ทันท่วงที จะปล่อยผู้ต้องขังไปชั่วคราวก็ได้ แต่ผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยไปนั้นต้องกลับเรือนจำ หรือไปรายงานตนยังที่ตั้งหน่วยทหาร หรือที่ว่าการอำเภอภายในกำหนดยี่สิบสี่ชั่วโมงนับตั้งแต่เวลาที่ปล่อยไป และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่นั้น ๆ ถ้าผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยไปละเลยไม่ปฏิบัติดังกล่าวนี้ ให้ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีการควบคุม

มาตรา ๑๗ เมื่อแพทย์ฝ่ายทหารได้ยื่นรายงานแสดงความเห็นว่าผู้ต้องขังคนใดป่วยเจ็บและถ้าคงรักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำจะไม่ทุเลาดีขึ้น รัฐมนตรีจะอนุญาตให้ผู้ต้องขังคนนั้นไปรักษาตัวในสถานที่อื่นใดนอกเรือนจำ โดยมีเงื่อนไขอย่างใดแล้วแต่จะเห็นสมควรก็ได้

ในกรณี ดังกล่าวมาในวรรคก่อน มิให้ถือว่าผู้ต้องขังนั้นพ้นจากฐานะคุมขังในเรือนจำ และถ้าผู้ต้องขังไปเสียจากสถานที่ซึ่งได้รับอนุญาตให้ไปรักษาตัว ให้ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีการควบคุม

มาตรา ๑๘ ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติว่าด้วยการร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติวินัยทหาร และการอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา หรือลดโทษตามพระราชบัญญัตินี้ผู้ต้องขังยังมีสิทธิที่จะยื่นเรื่องราวใด ๆ ต่อเจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้บังคับบัญชาเรือนจำ รัฐมนตรีหรือทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้ตามหลักเกณฑ์ หรือวิธการที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๑๙ ทรัพย์สินซึ่งผู้ต้องขังนำเข้ามา หรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำโดยมิได้รับอนุญาตเพื่อการนั้นโดยชอบจากเจ้าพนักงานเรือนจำ ถ้าเป็นสิ่งต้องห้ามตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด ให้ผู้บังคับบัญชาเรือนจำริบเป็นของแผ่นดิน ถ้าเป็นสิ่งมีสภาพเป็นของสดเสียได้ หรือเป็นของอันตรายหรือโสโครก ให้ผู้บังคับบัญชาเรือนจำสั่งทำลายได้

สิ่งของอันจะเก็บรักษาไว้ในเรือนจำไม่ได้ เนื่องขนาด น้ำหนัก หรือสภาพ และผู้ต้องขังไม่สามารถจะฝากไว้แก่ผู้อื่นได้ ผู้บังคับบัญชาเรือนจำอาจสั่งให้ทำลาย หรือขายทอดตลาดเสียได้ เงินจำนวนสุทธิที่ขายทอดตลาดได้ให้เก็บไว้แก่ผู้ต้องขัง

มาตรา ๒๐ ทรัพย์สินของผู้ตองขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำให้ผู้บังคับบัญชาเรือนจำสั่งริบเป็นของแผ่นดินได้ในกรณีต่อไปนี้

(๑) ผู้ต้องขังหลบหนีพ้นกำหนดสามเดือน นับจากวันหลบหนี

(๒) ผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวแล้วไม่รับทรัพย์สิน หรือรางวัลของตนไปภายในกำหนดหนึ่งปี นับจากวันปล่อยตัว

มาตรา ๒๑ นักโทษที่ถูกปล่อยให้พ้นโทษไปนั้นมีสิทธิได้รับใบสำคัญในการปล่อย

มาตรา ๒๒ ให้นำบทบัญญัติในภาค ๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษ มาใช้บังคับแก่กรณีผู้ต้องคำพิพากษาของศาลทหาร สิทธิและหน้าที่ใดที่กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้บังคับบัญชาเรือนจำ และเจ้าพนักงาน เรือนจำของทหาร แล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๓ ผู้ใดเข้าไปในเรือนจำโดยมิได้รับอนุญาตก็ดี หรือบังอาจรับจาก หรือส่งมอบแก่ ผู้ต้องขังนำเข้ามา หรือเอาออกไปจากเรือจำซึ่งเงิน หรือสิ่งของต้องห้ามโดยทางใด ๆ อันฝ่าฝืนข้อบังคับของเรือนจำก็ดี ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำผิดเป็นผู้บังคับบัญชาเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำ ให้เพิ่มโทษเป็นทวีคูณ เงินและสิ่งของต้องห้ามที่นำเข้ามาในเรือนจำโดยฝ่าฝืนมาตรานี้ ให้ริบเป็นของแผ่นดิน

มาตรา ๒๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจออกข้อบังคับเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พ.อ.พหลพลพยุหเสนา

นายกรัฐมนตรี

DPU

ข้อบังคับทหาร
ว่าด้วยเรือนจำ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติเรือนจำทหารพุทธศักราช ๒๔๗๙ จึงตราข้อบังคับไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑
ประเภทเรือนจำ

[๑]**ข้อ ๑.** เรือนจำทหารแบ่งออกเป็นประเภท ดังนี้

(๑) เรือนจำมณฑลทหาร

(๒) เรือนจำจังหวัดทหาร

(๓) เรือนจำกรมกองทหาร หรือเรือนจำทหารชั่วคราว

[๒]**ข้อ ๒.** เรือนจำมณฑลทหารจัดตั้งขึ้นตามมณฑลทหาร โดยปกติสำหรับคุมขัง ผู้ต้องขังซึ่งเป็นคนของมณฑลทหารนั้น ๆ

ผู้ต้องขังที่ต้องรับอาญาจำคุกเกินกว่า ๕ ปีขึ้นไป หรือที่ไม่ไว้วางใจ จะส่งตัวไปฝากคุมขังไว้ยังเรือนจำฝ่ายพลเรือนที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นเดียวกันก็ได้

ข้อ ๓. เรือนจำจังหวัดทหาร จัดตั้งขึ้นตามจังหวัดทหาร ซึ่งกองบังคับการจังหวัดนั้นมิได้ตั้งอยู่ในจังหวัดเดียวกันกับที่ตั้งกองบังคับการมณฑลฯ โดยปกติสำหรับคุมขังผู้ต้องขังซึ่งเป็นคนของจังหวัดนั้น ๆ แต่ผู้ต้องขังที่ต้องรับอาญาจำคุกเกินกว่า ๒ ปีขึ้นไป หรือที่ไม่ไว้วางใจจะส่งตัวไปฝากคุมขังไว้ยังเรือนจำมณฑลทหาร หรือเรือนจำฝ่ายพลเรือนที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นเดียวกันก็ได้

ข้อ ๔. เรือนจำกรมกองทหาร หรือเรือนจำทหารชั่วคราว จัดตั้งขึ้นตามหน่วยกรมกองทหาร หรือในสถานที่บางแห่งที่เห็นสมควรและจำเป็น สำหรับเป็นที่คุมขังผู้ต้องขังซึ่งเป็นคนของกรมกองทหารนั้น ๆ

---

[๑] มาตรา ๑ ข้อ ๑ (๑) แก้ไขเพิ่มเติมโดยคำสั่งทหารที่ ๒๑๗/๘๖ ลง ๘ ก.ย. ๘๖.

[๒] มาตรา ๑ ข้อ ๒ วรรคแรก แก้ไขเพิ่มเติมโดยคำสั่งทหารที่ ๒๑๗/๘๖ ลง ๘ ก.ย. ๘๖.

เรือนจำประเภทนี้ ให้มีลักษณะเช่นเดียวกับเรือนจำจังหวัดทหาร และจัดตั้งขึ้นได้โดยอนุมัติตามความเห็นชอบของผู้บัญชาการ เว้นแต่ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินจึงให้ผู้บังคับบัญชาสูงสุด ณ ที่นั้นมีอำนาจสั่งตั้งได้ แต่ต้องรีบรายงานให้ผู้บังคับบัญชาการทหารทราบ

ส่วนการที่จะส่งตัวผู้ต้องขังสำหรับทหารบกไปคุมขังไว้ยังเรือนจำอื่นนั้น ให้ผู้บังคับการมณฑลทหารบกเป็นผู้กำหนด

[๑]**ข้อ ๕**. ให้เรือนจำทหารต่อไปนี้มีฐานะเทียบเท่าเรือนจำมณฑลทหาร คือ

(๑) เรือนจำสถานีทหารเรือกรุงเทพ

(๒) เรือนจำสถานีทหารเรือสัตหีบ

(๓) เรือนจำทหารอากาศ

มาตรา ๒

<u>การปกครองบังคับบัญชา</u>

ข้อ ๑. เพื่อให้กิจการในเรือนจำดำเนินไปโดยเรียบร้อยสมความมุ่งหมายของราชการให้แบ่งการบังคับบัญชาดั่งนี้

[๒](๑) เรือนจำมณฑลทหาร ให้ผู้บัญชาการมณฑลทหารเป็นผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่งและมีผู้บังคับบัญชาเรือนจำมณฑลทหารเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยตรง

เรือนจำสถานีทหารเรือกรุงเทพ ให้ผู้บังคับการสถานีทหารเรือกรุงเทพเป็นผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่ง และมีผู้บังคับเรือนจำสถานีทหารเรือกรุงเทพเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยตรง

เรือนจำสถานีทหารเรือสัตหีบ ให้ผู้บังคับการสถานีทหารเรือสัตหีบเป็นผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่ง และมีผู้บังคับเรือนจำสถานีทหารเรือสัตหีบ เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยตรง

เรือนจำทหารอากาศ ให้ผู้บังคับทหารอากาศดอนเมืองเป็นผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่ง และมีผู้บังคับเรือนจำทหารอากาศเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยตรง

---

[๑] มาตรา ๑ ข้อ ๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเรือนจำ (ฉบับที่ ๒)พ.ศ.๒๕๐๒ ลง ๒๒ ก.ย.๐๒.

[๒] มาตรา ๒ ข้อ ๑ (๑) แก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเรือนจำ(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๐๒ ลง ๒๒ ก.ย.๐๒.

(๒) เรือนจำจังหวัดทหาร ให้ผู้บังคับการจังหวัดทหารเป็นผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่ง และมีผู้บังคับเรือนจำจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยตรง

(๓) เรือนจำกรมกองทหาร หรือเรือนจำทหารชั่วคราว ให้ผู้บังคับบัญชาทหารสูงสุดในที่นั้นเป็นผู้บัญชาการเรือนจำ และให้มีผู้บังคับเรือนจำเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยตรง

ข้อ ๒ ผู้บัญชาการเรือนจำ มีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบบังคับบัญชากิจการเรือนจำโดยทั่วไป และทั้งเป็นผู้บังคับบัญชาเหนือเจ้าพนักงานเรือนจำตลอดจนผู้ต้องขังทั้งปวงที่สังกัดอยู่ในเรือนจำนั้น

นอกจากอำนาจและหน้าที่ดังกล่าวแล้วในวรรคก่อน ผู้บัญชาการเรือนจำจักต้อง

(๑) ตรวจการเรือนจำด้วยตนเองอย่างน้อยเดือนละครั้ง เพื่อหาโอกาสสอบถามความทุกข์สุขของผู้ต้องขัง ถ้าไม่สามารถจะไปตรวจด้วยตนเองได้ ต้องจัดนายทหารชั้นสัญญาบัตรไปตรวจแทน

(๒) วางระเบียบการเลี้ยงอาหาร และการจ่ายเบี้ยเลี้ยงแก่ผู้ต้องขัง

(๓) เอาใจใสดูแลทุกข์สุขของผู้ต้องขัง เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังร้องทุกข์ได้โดยสะดวกและเต็มที

ข้อ ๓. ผู้บังคับเรือนจำ เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ มีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

(๑) รับผิดชอบบังคับบัญชากิจกรรมของเรือนจำ ให้ดำเนินการไปโดยเรียบร้อย

(๒) รักษาและดูแลบูรณะสถานที่และทรัพย์สินของเรือนจำ

(๓) ปกครองและควบคุมระเบียบวินัยของเจ้าพนักงาน และผู้ต้องขังที่อยู่ในสังกัดของตน

(๔) ตรวจตราป้องกันการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขัง ตลอดจนการหลบหนีและจับกุมเมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญา

(๕) แบ่งการงานของเรือนจำออกเป็นส่วนๆ มอบหมายให้เจ้าพนักงานในสังกัดไปดำเนินการควบคุม หรือจัดทำ

(๖) จัดการและควบคุมการทำงานของผู้ต้องขัง

(๗) จัดการและควบคุมการศึกษาตลอดจนการอบรมผู้ต้องขัง

(๘) ดูแลการอนามัยของผู้ต้องขัง การสุขาภิบาลเรือนจำ และจัดให้เป็นไปตามคำแนะนำของแพทย์

(๙) รับผิดชอบในการเบิกจ่ายเงินและของอันเกี่ยวแก่กิจการของเรือนจำ

(๑๐) ตรวจอาหารของผู้ต้องขังให้มีคุณภาพดีพอที่จะรับประทานได้ และต้องให้ผู้ต้องขังรับประทานอาหารโดยสุภาพเรียบร้อยตามระเบียบของทหาร

(๑๑) เมื่อผู้ต้องขังคนใดมีอาการป่วย ต้องรีบแจ้งให้แพทย์ทราบ

(๑๒) ถ้าผู้ต้องขังตายในเรือนจำ ต้องให้แพทย์จัดการชันสูตรศพและทำใบสำคัญไว้ แล้วรีบรายงานด่วนต่อผู้บัญชาการเรือนจำ

(๑๓) ควบคุมดูแลการทะเบียนบัญชีของเรือนจำ

(๑๔) เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังร้องทุกข์โดยสะดวก

ข้อ ๔. เมื่อผู้บังคับเรือนจำไม่อยู่ให้ผู้บัญชาการเรือนจำสั่งตั้งให้ข้าราชการกลาโหมที่เห็นสมควรรักษาการแทน

ข้อ ๕. ทุกเรือนจำให้มีผู้คุมประจำตามอัตราตามสมควร

ข้อ ๖. ผู้คุมเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำรองจากผู้บัญชาการเรือนจำ และมีหน้าที่ดั่งนี้

(๑) กระทำตามคำสั่งของผู้บังคับเรือนจำโดยเคร่งครัด และด้วยความสุจริตใจไม่ประมาทเลินเล่อหรือละเลย

(๒)ปกครองและควบคุมระเบียบวินัยของผู้ต้องขัง

(๓)ตรวจตราป้องกันการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขัง ตลอดจนการหลบหนีและจับกุมเมื่อมีการกระทำผิดอาญา

(๔)จัดการและควบคุมการทำงานของผู้ต้องขังตามที่ผู้บังคับบัญชาได้มอบหมายให้

(๕)ตรวจตราเครื่องพันธนาการของผู้ต้องขังในเวลาที่จะนำตัวผู้ต้องขังเข้าออกจากที่คุมขังทุกครั้ง เมื่อเห็นสิ่งใดชำรุกบกพร่องต้องรีบจัดการแก้ไขให้เป็นที่มั่นคงแข็งแรงโดยไม่นิ่งนอนใจ

(๖)อบรมผู้ต้องขังในสังกัดของตนให้มีวินัยและศีลธรรมอันดี

(๗)ดูแลตรวจตราการอนามัยของผู้ต้องขังตลอดจนการสุขาภิบาลของเรือนจำให้เป็นไปตามคำแนะนำของแพทย์

(๘)เมื่อผู้ต้องขังร้องทุกข์โดยชอบ ต้องเอาใจใส่ช่วยเหลือเต็มความสามารถที่จะทำได้

(๙)เมื่อขณะกระทำการอยู่ตามหน้าที่ จะละทิ้งหน้าที่ไปไม่ได้เป็นอันขาด

(๑๐)ห้ามมิให้นำญาติมิตรหรือบุคคลอื่นใดเข้าไปในบริเวณเรือนจำ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้บังคับเรือนจำ

ข้อ ๗. บุคคลอื่นใดที่มิใช่ผู้คุม เมื่อผู้บังคับบัญชาสั่งให้ผู้นั้นกระทำหน้าที่ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้คุมพิเศษ

ผู้คุมพิเศษมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้คุมประจำทุกประการ

ข้อ ๘. ห้ามมิให้ผู้บังคับบัญชาเรือนจำหรือเจ้าพนักงานเรือนจำผู้ใดแสวงหาประโยชน์ส่วนตัวหรือผู้อื่น อันเนื่องแต่ผลแห่งแรงงานของผู้ต้องขัง กับทั้งห้ามมิให้รับจำนำ จำนอง แลกเปลี่ยน ซื้อขายหรือยืมทรัพย์สินไม่ว่าอย่างใดๆ ของผู้ต้องขัง

ข้อ ๙. เจ้าพนักงานเรือนจำ จักต้องประพฤติตนให้เป็นที่เคารพนับถือของผู้ต้องขัง จะใช้กิริยาวาจาหยาบคายแก่ผู้ต้องขังไม่ได้เป็นอันขาด

ข้อ ๑๐. ผู้บัญชาการเรือนจำ จักต้องให้มีแพทย์ตรวจการสุขาภิบาลและอนามัยในเรือนจำทุกแห่ง

แพทย์ตามวรรคก่อนมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติการอันเกี่ยวแก่เรือนจำ ในส่วนที่ได้กำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ของแพทย์

ข้อ ๑๑. ผู้ทำการในหน้าที่หรือรักษาการแทนในตำแหน่ง ให้มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าพนักงานที่ได้ทำการในหน้าที่หรือในตำแหน่งนั้น

มาตรา ๓

<u>การรับตัวผู้ต้องขัง</u>

ข้อ ๑. เมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำได้รับตัวผู้ต้องขังไว้แล้ว ให้จัดการดั่งต่อไปนี้

(๑)ตรวจสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขัง

(๒)ให้แพทย์ตรวจอนามัยผู้ต้องขัง

(๓)จัดการบันทึกเรื่องที่เกี่ยวแก่ผู้ต้องขัง

ข้อ ๒. การตรวจค้นสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขังนั้น ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิง ก็ให้ผู้ต้องขังนั้นเอาแสดงสิ่งของที่ตนมีติดตัวมาต่อเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ตรวจ หากยังเป็นที่สงสัยว่าผู้ต้องขังยังไม่แสดงสิ่งของที่มีอยู่ทั้งหมด ก็ให้เชิญหญิงอื่นที่เชื่อถือมาช่วยทำการตรวจให้

ข้อ ๓. เจ้าพนักงานเรือนจำ จักต้องให้ผู้ต้องขังที่รับตัวไว้ใหม่แยกต่างหากจากผู้ต้องขังอื่น เพื่อให้แพทย์ได้ตรวจอนามัยก่อน หากโดยสภาพการณ์ไม่อาจจะจัดการอย่างนั้นได้ ก็ให้พยายามปฏิบัติให้ใกล้เคียงกับที่กำหนดไว้

ข้อ ๔. ให้แพทย์ตรวจอนามัยผู้ต้องขังที่ได้รับตัวไว้ใหม่ในวันที่รับตัวนั้น ถ้าไม่อาจจะมาตรวจในวันนั้นได้ ก็ให้มาตรวจในวันที่ถัดต่อไปโดยเร็ว

เมื่อแพทย์ตรวจพบว่า ผู้ต้องขังคนใดป่วย จักต้องมีการรักษาพยาบาลหรือมีโรคติดต่อซึ่งจะลุกลามเป็นภัยร้ายแรงแก่ผู้อื่น ให้แพทย์ชี้แจงแนะนำการปฏิบัติแก่ผู้บังคับเรือนจำ

เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องพยายามปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ในส่วนที่เกี่ยวแก่การรักษาพยาบาลผู้ต้องขังนั้น

หากแพทย์ตรวจพบว่าผู้ต้องขังคนใดป่วย ซึ่งจำเป็นต้องส่งออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำ ให้แพทย์แจ้งต่อผู้บังคับเรือนจำและทำรายงานยื่นต่อผู้บัญชาการเรือนจำ ในรายงานนั้นให้ชี้แจง

อาการป่วยที่ตรวจพบ ความเห็นในเรื่องของโรค หรือชะนิดการป่วยของโรค และสถานรักษาพยาบาลนอกเรือนจำที่เห็นสมควรจะให้จัดส่งตัวไปรักษาพยาบาลนั้นด้วย

ข้อ ๕. ในกรณีที่แพทย์ไม่สามารถจะมาตรวจในวันที่รับตัวผู้ต้องขังไว้ได้ และเจ้าพนักงานเรือนจำ สังเกตเห็นว่าผู้ต้องขังมีอาการป่วยจำต้องรักษาพยาบาลหรือมีโรคติดต่อจะลุกลามเป็นภัยร้ายแรงแก่ผู้อื่น ก็ให้ผู้บังคับเรือนจำรีบจัดการส่งตัวผู้นั้นไปยังสถานพยาบาลที่ใกล้ที่สุดก่อนได้

ข้อ ๖. เมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำได้รับตัวผู้ต้องขังไว้ ต้องสอบสวนผู้นั้นให้ตรงกับรายการในหมายหรือเอกสารการสั่งขังก่อน ครั้นแล้วจึงให้จัดการบันทึกข้อความที่เกี่ยวแก่ผู้ต้องขังและลงทะเบียนต่อไปตามระเบียบ

มาตรา ๔

<u>การแยกผู้ต้องขัง</u>

ข้อ ๑. ผู้ต้องขัง ให้แบ่งแยกออกเป็นประเภท ดังนี้

(๑) คนต้องขังระหว่างสอบสวน หรือระหว่างพิจารณาของศาลและคนฝาก

(๒) คนต้องจำขังตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ในความผิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร

(๓) นักโทษ

คนต้องขังตาม (๑) และ (๒) ข้างต้นนั้น จะต้องแบ่งออกเป็นพวกย่อยๆ ลงไปอีก ๒ จำพวก คือ ข้าราชการกลาโหมชั้นสัญญาบัตรพวกหนึ่ง นายทหารชั้นประทวน พลทหารและบุคคลอื่นจำพวกหนึ่ง

ข้อ ๒. ให้จัดแบ่งสถานที่ของเรือนจำออกเป็นส่วนๆ โดยให้มีสิ่งกีดกั้นหรือขอบเขตต์อันแน่นอนแสดงแบ่งส่วนนั้นๆ และจัดแยกผู้ต้องขังแต่ละประเภทหรือจำพวกไว้ในส่วนต่างๆ ที่จัดแบ่งขึ้นนั้น หากเรือนจำใด โดยสภาพการณ์ไม่อาจทำได้ดั่งนั้นก็ให้พยายามจัดการคุมขังให้ใกล้เคียงกับที่ได้กล่าวมาแล้ว

ข้อ ๓. ผู้ต้องขังซึ่งไม่น่าจะรวมอยู่กับผู้ต้องขังอื่นในประเภทเดียว หรือสถานที่เดียวกันโดยจะก่อเหตุร้ายหรือมีเหตุพิเศษอย่างอื่นที่ควรจะแยกการคุมขังแล้ว ก็ให้แยกผู้นั้นไปได้

ข้อ ๔. คนต้องขังในระหว่างสอบสวนหลายคนในคดีเดียวกัน โดยปกติให้แยกไว้ อย่าให้ปะปนกัน

ข้อ ๕. คนต้องขังหญิง ให้แยกคุมขังไว้ต่างหากจากผู้ต้องขังชาย และเมื่อมีสภาพเป็นนักโทษแล้ว เมื่อใด ให้ทางการรีบจัดการส่งตัวไปคุมขังไว้ยังเรือนจำฝ่ายพลเรือน

[๕]มาตรา ๕

<u>นักโทษ</u>

ข้อ ๑. นักโทษพึงแบ่งออกเป็นชั้นๆ ดังต่อไปนี้

(๑) ชั้นเยี่ยม

(๒) ชั้นดีมาก

(๓) ชั้นดี

(๔) ชั้นกลาง

(๕) ชั้นเลว

(๖) ชั้นเลวมาก

ข้อ ๒. นักโทษที่เข้าใหม่ให้อยู่ในชั้นกลางจนกว่าจะมีการเลื่อน หรือลดชั้น เว้นแต่ได้เคยต้องโทษมาแล้ว และมาต้องโทษในคราวนี้อีก ๕ ปี นับแต่วันพ้นโทษคราวก่อน กับความผิดทั้ง ๒ คราวนั้นไม่ใช่ความผิดฐานลหุโทษ หรือประมาท ให้อยู่ในชั้นเลว

นักโทษซึ่งอยู่ในชั้นต่างๆ ก่อนวันใช้ข้อบังคับนี้และข้อความใดที่กำหนดเกี่ยวกับชั้นของนักโทษ ให้ถือและปรับเข้าชั้นตามที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้ คือ

(๑) ชั้นดีมาก ปรับเทียบเข้าชั้นเยี่ยม

(๒) ชั้นดี ปรับเทียบเข้าชั้นดีมาก

(๓) ชั้นสามัญ ปรับเทียบเข้าชั้นกลาง

ข้อ ๓. นักโทษย่อมได้รับสิทธิ ความสะดวก และประโยชน์ต่างกันตามชั้นในข้อสำคัญ ดังต่อไปนี้

(ก) นักโทษ

(๑) นักโทษชั้นเยี่ยม

ก. จะได้รับการพิจารณาผ่อนผันให้ความสะดวกในอันดับสูงสุด

ข. จะได้รับการพิจารณาตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน

---

[๕] มาตรา ๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยเรือนจำ(ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๑๘ ลง ๘ เม.ย. ๑๘

ค. จะได้รับการพิจารณาตั้งให้มีตำแหน่งเป็นยามในตรวจ

ง. จะได้รับการพิจารณาเมื่อขอลาไปกิจธุระสำคัญ หรือกิจการในครอบครัวปีละไม่เกิน ๒ ครั้ง

จ. จะได้รับการพิจารณาพักการลงโทษ

ฉ. มีโอกาสได้รับการเยี่ยมญาติมิตรสัปดาห์ละ ๒ ครั้ง

ช. จะได้รับอนุญาตให้ส่งจดหมายถึงญาติมิตรได้

ซ. จะได้รับอนุญาตให้รับประทานอาหารส่วนตัวได้

ฌ. จะได้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องนุ่งห่มของตนเอง ซึ่งไม่ขัดกับข้อบังคับนี้ได้

ญ. ไม่ต้องทำงานหนัก เว้นแต่เกี่ยวแก่อนามัยของผู้ต้องขังและการสุขาภิบาลของเรือนจำ

(๒) นักโทษชั้นดีมาก

ก. จะได้รับการพิจารณาผ่อนผันให้ความสะดวกในอันดับรองลงไปจากชั้นเยี่ยม

ข. จะได้รับการพิจารณาแต่งตั้งให้มีตำแหน่งช่วยเหลือเจ้าพนักงาน

ค. จะได้รับแต่งตั้งให้มีตำแหน่งเป็นยามในสามัญ

ง. จะได้รับการพิจารณาเมื่อขอลาไปกิจธุระสำคัญ หรือกิจการในครอบครัวปีละ ๑ ครั้ง

จ. จะมีโอกาสได้รับการเยี่ยมญาติมิตรสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง

ฉ. จะได้รับอนุญาตให้ส่งจดหมายถึงญาติมิตรได้

ช. จะได้รับอนุญาติให้รับประทานอาหารส่วนตัวได้

ซ. จะได้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องนุ่งห่มของตนเองซึ่งไม่ขัดกับข้อบังคับนี้ได้

ฌ. ไม่ต้องทำงานหนัก เว้นแต่เกี่ยวแก่อนามัยของผู้ต้องขัง และการสุขาภิบาลของเรือนจำ

(๓) นักโทษชั้นดี

ก. จะได้รับการพิจารณาผ่อนผันให้ความสะดวกในอันดับรองลงไปจากชั้นดีมาก

ข. มีโอกาสได้รับการเยี่ยมญาติมิตร ๒ สัปดาห์ต่อ ๑ ครั้ง

ค. จะได้รับอนุญาตให้ส่งจดหมายถึงญาติมิตรได้สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง

ง. จะได้รับอนุญาตให้รับประทานอาหารส่วนตัวได้สัปดาห์ละ ๒ มื้อ

(๔) นักโทษชั้นกลาง

ก.มีโอกาสได้รับการเยี่ยมญาติมิตร ๓ สัปดาห์ต่อ ๑ ครั้ง

ข.จะได้รับอนุญาตให้ส่งจดหมายถึงญาติมิตรได้ ๒ สัปดาห์ต่อ ๑ ครั้ง

ค.จะได้รับอนุญาตให้รับประทางอาหารส่วนตัวได้สัปดาห์ละ ๑ มื้อ

(๕) นักโทษชั้นเลว

ก. มีโอกาสได้เยี่ยมญาติมิตร ๔ สัปดาห์ต่อ ๑ ครั้ง

ข. จะได้รับอนุญาตให้ส่งจดหมายถึงญาติมิตรได้ ๓ สัปดาห์ต่อ ๑ ครั้ง

ค. จะได้รับอนุญาตให้รับประทานอาหารส่วนตัวได้ ๒ สัปดาห์ต่อ ๑ มื้อ

(๖) นักโทษชั้นเลวมาก

ก. มีโอกาสได้รับการเยี่ยมญาติมิตร ๕ สัปดาห์ต่อ ๑ ครั้ง

ข. จะได้รับอนุญาตให้ส่งจดหมายถึงญาติมิตรได้ ๔ สัปดาห์ต่อ ๑ ครั้ง

ค. ห้ามสูบบุหรี่

(ข) คนต้องขังและคนฝาก ย่อมได้รับสิทธิโดยอนุโลมตามนักโทษชั้นเยี่ยม ในเรื่อง

(๑) การเยี่ยมญาติมิตร

(๒) การส่งจดหมายถึงญาติมิตร

(๓) การรับประทานอาหารส่วนตัว

สำหรับความสะดวกและประโยชน์อย่างอื่นๆ ให้อนุโลมตามนักโทษชั้นกลาง

ข้อ ๔. นักโทษที่อยู่ในชั้นต่ำ เมื่อเลื่อนขึ้นไปอยู่ในชั้นสูงย่อมได้รับประโยชน์ในชั้นที่ได้เลื่อนขั้นไปอยู่ และกลับตรงกันข้ามกล่าวคือ นักโทษในชั้นสูงที่ถูกลดลงมาอยู่ในชั้นต่ำย่อมจะต้องเสียประโยชน์ในชั้นสูงที่ตนได้รับอยู่ก่อน และจะมารับการปฏิบัติตลอดจนความสะดวกในชั้นต่ำที่ตนได้เข้ามาอยู่ใหม่

ข้อ ๕. นักโทษที่มีความชอบในราชการเป็นพิเศษจะได้รับการพิจารณาผ่อนผันให้ความสะดวกหรืออาจได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นให้ แล้วแต่ผู้บังคับบัญชาการเรือนจำพิจารณาเห็นสมควรแก่ความชอบและคุณประโยชน์อันเกิดแก่ราชการ

ข้อ ๖.โดยปกติให้ตั้งนักโทษชั้นดีมากขึ้นเป็นยามในสามัญได้ ๒๐ คน และตั้งนักโทษชั้นเยี่ยมขึ้นเป็นยามในตรวจได้ ๑๐ คน ในจำนวนร้อยของผู้ต้องหาที่มีอยู่ในเรือนจำแห่งหนึ่ง เว้นแต่ในกรณีพิเศษผู้บัญชาการเรือนจำอาจสั่งตั้งได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๗.ยามในสามัญ มีหน้าที่ดั่งนี้

(๑)ในเวลากลางคืน มีหน้าที่ผลัดเปลี่ยนกันอยู่ยามดูแลผู้ต้องขังภายในที่คุมขัง

(๒)ในเวลาที่ผู้ต้องขังออกทำงานนอกเรือนจำ ให้มีหน้าที่ตามแต่ผู้บังคับบัญชาจะมอบหมายให้

ข้อ ๘.ยามในตรวจ มีหน้าที่ดังนี้

(๑)เป็นผู้ช่วยผู้คุม ควบคุมผู้ต้องขังเวลาทำงานซึ่งอยู่บริเวณภายในบริเวณเรือนจำ

(๒)ดูแลตรวจตรายามในสามัญที่เป็นยามให้ปฏิบัติหน้าที่โดยกวดขัน

ข้อ ๙.การเลื่อน หรือลดชั้นก็ดี การตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่เป็นยามในสามัญ หรือยามในตรวจก็ดี อยู่ในอำนาจของผู้บังคับบัญชาการเรือนจำที่จะพิจารณาและสั่งอนุมัติ

ข้อ ๑๐.การเลื่อนชั้นให้กระทำเมื่อสิ้นเดือนมิถุนายนครั้งหนึ่ง และเมื่อสิ้นเดือนธันวาคมครั้งหนึ่งแต่นักโทษที่จะได้รับการพิจารณานี้ต้องได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าสามเดือนนับตั้งแต่วันที่ศาลพิพากษาคดีถึงที่สุด

ในกรณีมีเหตุพิเศษ จะเลื่อนชั้นก่อนเวลาในวรรคก่อนก็ได้

การลดชั้นจะกระทำได้เมื่อเกิดการฝ่าฝืนข้อห้ามและข้อปฏิบัติของผู้ต้องขัง

ข้อ ๑๑.การเลื่อน หรือลดชั้นตามปกติ ให้กระทำได้ตามลำดับคราวละชั้นเว้นแต่ ในกรณีมีเหตุพิเศษจะเลื่อน หรือลดข้ามชั้นก็ได้

ให้ผู้บังคับบัญชาเรือนจำตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาเลื่อน หรือลดชั้นตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) การเลื่อนชั้นตามปกติ

ก. มีความประพฤติเรียบร้อย ขยันมั่นเพียร

ข. ตั้งใจรับการอบรมเกี่ยวกับวิชาสามัญ วิชาชีพ ศีลธรรม วัฒนธรรมอันดีและข้อห้ามข้อปฏิบัติของผู้ต้องขัง

(๒) การเลื่อนชั้นกรณีมีเหตุพิเศษ

เป็นผู้มีความประพฤติดี มีความอุตสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา อบรม และทำงานบังเกิดผลดี และทำความชอบแก่ราชการดีเด่นเป็นพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ก.ต่อสู้ขัดขวางป้องกันการหักแหกเรือนจำ

ข.ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในภาวะอันตราย

ค.เสี่ยงอันตรายเข้าป้องกันจับกุมผู้ต้องขังอื่นที่การการจลาจล หรือก่อเหตุร้ายแรง

ง.ทำการดับเพลิงในกรณีที่เกิดเพลิงไหม้อาคารสถานที่ของเรือนจำจนตนเองได้รับอันตรายหรือได้ผลดี

จ.ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดนอกจากหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามปกติธรรมดา จนบังเกิดผลดีแก่ทางราชการเป็นพิเศษ

(๓)การลดชั้น

ฝ่าฝืนข้อห้ามและข้อปฏิบัติของผู้ต้องขัง

มาตรา ๖
เครื่องพันธนาการ

ข้อ ๑. เครื่องพันธนาการอันพึงใช้แก่ผู้ต้องขังนั้น กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวน

(๒) กุญแจมือ

(๓) โซ่ล่าม

ข้อ ๒. ตรวน มี ๒ ขนาด คือ

ขนาดที่ ๑ วัดผ่าศูนย์กลาง ๑๐ มิลลิเมตร

ขนาดที่ ๒ วัดผ่าศูนย์กลาง ๑๗ มิลลิเมตร

ลูกโซ่ระหว่างวงแหวนนั้น มิให้ใช้สั้นกว่า ๕๐ เซนติเมตร และมิให้ยาวกว่า ๗๕ เซนติเมตร กับต้องมิให้มีเส้นผ่าศูนย์กลางเกินกว่า ๑๗ มิลลิเมตร

การใช้ตรวนนั้น โดยปกติให้ใช้ขนาดที่ ๑ จะพึงใช้ขนาดที่ ๒ ได้ต่อเมื่อเห็นจำเป็น

ข้อ ๓ กุญแจมือ ให้ใช้ตามแบบและขนาดซึ่งทางราชการจะกำหนดตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๔ โซ่ล่ามนั้น พึงใช้ล่ามระหว่างตรวน หรือระหว่างกุญแจมือกับสิ่งยึดเหนี่ยวประจำที่อย่างอื่น โซ่นี้มีขนาดยาวไม่น้อยกว่า ๑ เมตร กับต้องมิให้มีเส้นผ่าศูนย์กลางเกินกว่า ๑๐ มิลลิเมตร

ข้อ ๕. ภายใต้บังคับอนุมาตรา (๕) ในมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๙ นั้น ให้ผู้บัญชาการเรือนจำเป็นเจ้าหน้าที่ มีอำนาจที่จะสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง และที่จะเพิกถอนคำสั่งนั้น

ข้อ ๖. ในกรณีที่เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังไปนอกเรือนจำ ถ้าจะใช้เครื่องพันธนาการให้ใช้กุญแจมือ เว้นแต่นักโทษหรือคนต้องขังในคดีอุกฉกรรจ์จะใช้ตรวนก็ได้

ข้อ ๗. เครื่องพันธนาการซึ่งกำหนดไว้ในข้อบังคับนี้ มิให้ใช้แก่ผู้ต้องขังอายุเกิน ๖๐ ปี หรือผู้ต้องขังหญิง เว้นแต่เป็นบุคคลดุร้าย หรือวิกลจริต ซึ่งจำเป็นต้องป้องกันมิให้ก่อภยันตราย หรือเป็นผู้ต้องขังชายซึ่งดำเนินตามความในข้อ ๖ แห่งมาตรานี้

ข้อ ๘ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานใช้เครื่องพันธนาการอย่างอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้ เว้นแต่เครื่องพันธนาการที่มีอยู่แล้วในเวลานี้ ให้อนุโลมใช้ไปพลางก่อนจนกว่าจะจัดการสร้างขึ้นใหม่

อนึ่ง ในกรณีฉุกเฉินจำเป็น ผู้บัญชาการเรือนจำจะอนุญาตให้ใช้เครื่องพันธนาการอย่างอื่น ซึ่งเห็นว่าเบากว่าที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้ก็ได้

มาตรา ๗

<u>การควบคุมผู้ต้องขัง</u>

ข้อ ๑. ให้นำผู้ต้องขังเข้าห้องขังเวลา ๑๘๐๐ น. และนำออกจากห้องขังเวลา ๐๖๐๐ น. หากกำหนดเวลานี้ไม่เหมาะแก่กิจการ หรือสภาพการณ์แห่งเรือนจำ ให้ผู้บัญชาการเรือนจำกำหนดเวลาใหม่ได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๒. ก่อนที่จะนำผู้ต้องขังออกไปนอกเรือนจำ หรือกลับเข้าเรือนจำ เจ้าหน้าที่ผู้คุมต้องตรวจสิ่งของต้องห้ามที่ตัวผู้ต้องขังก่อนเสมอทุกครั้ง

ข้อ ๓. เมื่อจ่ายผู้ต้องขังออกนอกบริเวณเรือนจำ หากการควบคุมตกเป็นหน้าที่ของทางเรือนจำแล้ว ต้องจัดให้มีผู้คุม ๑ คน ต่อผู้ต้องขังไม่เกิน ๕ คน จะเปลี่ยนแปลงจำนวนนี้ได้ต่อเมื่อผู้บัญชาการเรือนจำได้อนุมัติ

ข้อ ๔. เมื่อนำผู้ต้องขังเดินทางไกลไปต่างท้องถิ่น จะต้องจัดให้มีผู้ควบคุมไม่น้อยกว่า๒ คน

ข้อ ๕. การรักษาการณ์นอกกำแพงหรือขอบเขตเรือนจำ เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องขังหลบหนีนั้น ให้ผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาและสั่งการป้องกัน หรือขอกำลังจากหน่วยทหารที่ใกล้เคียงได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๖. เมื่อมีเหตุการณ์ไม่สงบขึ้นในเรือนจำ เจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องรีบแจ้งเหตุต่อผู้บังคับเรือนจำ และเป็นหน้าที่ของผู้บังคับเรือนจำจักต้อง

(๑) รวบรวมเจ้าพนักงานเรือนจำทำการป้องกันโดยกวดขัน

(๒) ให้แจ้งเหตุต่อนายทหารเวรรักษาการณ์ หรือกองรักษาการณ์ที่ใกล้เคียงให้ทราบโดยด่วน

(๓) ให้รีบรายงานผู้บัญชาการเรือนจำ

เมื่อผู้บัญชาการเรือนจำทราบเหตุ จะต้องมายังเรือนจำและจัดการระงับเหตุโดยทันที

ข้อ ๗ ผู้ต้องขังทั้งปวง เมื่อทราบว่าได้มีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้นดังกล่าวแล้วในข้อก่อน ต้องสงบนิ่งอยู่ตามหน้าที่ที่กำลังกระทำอยู่ และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำโดยเคร่งครัด

DPU

มาตรา ๘
การทำงาน

ข้อ ๑. นักโทษและผู้ต้องขังในความผิดฐานละเมิดพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารที่ไม่พิการทุพพลภาพ หรือป่วยนั้น เจ้าพนักงานเรือนจำจะจัดให้ทำงานได้ทุกอย่างตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๒. งานที่จัดให้ทำนั้น จักต้องพิจารณาถึงเหตุผลต่อไปนี้ เช่น

(๑) กำหนดโทษ

(๒) ความแข็งแรงแห่งร่างการ

(๓) สติปัญญา และอุปนิสัย

(๔) ฝีมือ หรือความรู้ความชำนาญ

(๕) ผลงานของงาน

(๖) ผลในทางอบรม

(๗) สภาพการณ์แห่งเรือนจำ

นอกจากนี้ แล้วแต่ผู้บังคับเรือนจำจะพิจารณาตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๓. ห้ามมิให้จ่ายผู้ต้องขังออกทำงานนอกเรือนจำเว้นแต่นักโทษชาย และผู้ต้องขังในความผิดฐานละเมิดพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร ผู้บัญชาชาเรือนจำอนุญาตได้

ข้อ ๔. การจ่ายผู้ต้องขังไปทำงานนอกเรือนจำ เจ้าหน้าที่ผู้มารับกับเจ้าหน้าที่ทางเรือนจำ ต้องลงนามรับส่งผู้ต้องขังกันไว้ในสมุดบัญชีให้เป็นหลักฐาน

ข้อ ๕. เวลาทำงาน ห้ามมิให้ผู้ควบคุมอนุญาตให้บุคคลใด ๆ นอกจากผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าหน้าที่ของเรือนจำ เข้าใกล้หรือพูดจา หรือให้สิ่งของไม่ว่าอย่างใด ๆ แก่ผู้ต้องขัง

ข้อ ๖. โดยปกติ ให้กำหนดเวลาทำงานดั่งนี้

(๑) เวลา ๐๖๐๐ ทำงานที่เกี่ยวแก่การอนามัยของผู้ต้องขัง การสุขาภิบาลของเรือนจำหรือสถานที่ราชการบางแห่งที่เห็นสมควร

(๒) เวลา ๐๘๐๐ ถึง ๐๙๐๐ รับประทางอาหารเช้า

(๓) เวลา ๐๙๐๐ จ่ายไปทำงานตามหน้าที่

(๔) เวลา ๑๒๐๐ พักงาน

(๕) เวลา ๑๓๐๐ เริ่มทำงานต่อไป

(๖) เวลา ๑๖๐๐ เลิกงาน อาบน้ำ รับประทานอาหารเย็น และพักผ่อนต่อไปจนถึงเวลาเข้าห้องขัง

(๗) ก่อนถึงเวลานอน ให้ผู้ต้องขังได้มีการไหว้พระสวดมนต์ตามระเบียบของทหาร

ข้อ ๗ ในวันหยุดราชการต่างๆ โดยปกติให้ผู้ต้องขังทำการที่เกี่ยวแก่การอนามัยของผู้ต้องขัง การสุขาภิบาลของเรือนจำ และรับการอบรมในตอนเช้า (ระหว่าง ๐๖๐๐ – ๑๒๐๐) ตอนบ่ายให้ พักงาน

มาตรา ๙

<u>การอนามัยและการสุขาภิบาล</u>

ข้อ ๑. ให้แพทย์เข้าตรวจเรือนจำ ในส่วนที่เกี่ยวแก่การอนามัยของผู้ต้องขัง และการสุขาภิบาลของเรือนจำโดยทั่ว ๆ ไป ไม่น้อยกว่าเดือนละ ๒ ครั้ง

ในการตรวจนั้น เมื่อเห็นสมควรจะจัดการอย่างใดให้ชี้แจงแนะนำแก่ผู้บังคับเรือนจำ และจดหมายเหตุบันทึกไว้ในสมุดตรวจการณ์ของเรือนจำ

ข้อ ๒. ผู้ต้องขังทุกคน มีหน้าที่จักต้องรักษาความสะอาดในส่วนของร่างการ เครื่องนุ่งห่มหลับนอน เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวแก่ตน ห้องขัง และส่วนใดส่วนหนึ่งของเรือนจำ

ข้อ ๓. โดยปกติ ให้จ่ายเครื่องนุ่งห่มหลับนอนแก่ผู้ต้องขัง ดั่งนี้

(๑) เสื้อกางเกง ๒ สำรับ

(๒) ผ้าอาบน้ำ ๑ ผืน

(๓) ผ้าห่มนอน ๑ ผืน

(๔) หมอน ๑ ใบ

(๕) เสื่อ หรือผ้าปูนอน ๑ ผืน

(๖) มุ้ง ๑ หลัง

เสื้อ ใช้คอพวงมาลัยอย่างแบบเสื้อชั้นในของทหาร กางเกง เป็นชนิดกางเกงขาสั้นอย่างกางเกงกีฬา

เสื้อและกางเกงให้ใช้สี ดังนี้

ก. เรือนจำทหารบก ใช้สีกากีแกมเขียว

ข. เรือนจำทหารเรือ ใช้สีกากี

ค. เรือนจำทหารอากาศ ใช้สีเทา

ส่วนผ้าอาบน้ำ ผ้าห่มนอน หมอน เสื่อ หรือผ้าขาวปูนอนนั้น ให้อนุโลมจ่ายให้เช่นเดียวกับทหารในกรมกอง ฉะเพาะมุ้งนั้น ให้พิจารณาจ่ายให้ในโอกาสอันควร

ข้อ ๕. โดยปกติ ให้ผู้บังคับบัญชาอนุญาตให้นักโทษแต่ชั้นดีขึ้นไปกับคนต้องขังและคนฝากขังออกเดินนอกห้องขัง หรือออกกำลังกายตามเวลาในเขตซึ่งกำหนดไว้ได้

DPU

ข้อ ๕ . เรือนจำทุกแห่ง ต้องจัดให้มีสถานพยาบาลเพื่อเป็นที่ทำการรักษาพยาบาลผู้ต้องขัง เว้นแต่สภาพการณ์ไม่เหมาะที่จะจัดดั่งกล่าวแล้วได้ จะจัดขึ้นในสถานพยาบาลของทหารที่ใกล้ที่สุดก็ได้

ข้อ ๖ . เมื่อแพทย์ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำพบผู้ต้องขังป่วย ให้ปฏิบัติตามข้อ ๔. และข้อ ๕. แห่งมาตรา ๓ โดยอนุโลม

ข้อ ๗. ผู้ต้องขังที่เป็นคนติดฝิ่น กัญชา หรือสิ่งเสพติดใด ๆ อย่างร้ายแรง ให้จัดเข้าเป็นผู้ป่วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๐

<u>การเลี้ยงอาหาร</u>

ข้อ ๑. ห้ามมิให้ผู้ต้องขังหุงหาประกอบอาหารเป็นส่วนตัว หรือนำอาหารไปรับประทานนอกเขตที่ทางการเรือนจำได้กำหนดไว้ โดยที่มิได้รับอนุญาตจากผู้บังคับเรือนจำ

ข้อ ๒. นักโทษ และคนต้องขังฐานละเมิดพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารจักต้องรับประทานอาหารซึ่งทางการเรือนจำจ่ายให้ จะรับประทานอาหารส่วนตัวได้แต่เฉพาะผู้ที่ได้รับอนุญาตไว้ในข้อบังคับนี้

ข้อ ๓. โดยปกติ ต้องจัดให้ผู้ต้องขังได้รับประทานอาหารอย่างน้อยวันละ ๒ มื้อ คือเช้าและเย็น อาหารมื้อหนึ่ง ๆ ให้มีข้าวและกับ

ข้อ ๔. ผู้ต้องขังที่ทำงานหนัก หรือตรากตรำ ผู้บัญชาการเรือนจำจะสั่งให้จัดอาหารเพิ่มให้มากสิ่ง หรือมากมื้อขึ้นก็ได้ หรือจะอนุญาตให้นำอาหารส่วนตัวมารับประทานเป็นพิเศษก็ได้

ข้อ ๕. อาหารที่ผู้ต้องขังจะรับประทาน ต้องให้เจ้าหน้าที่แพทย์ตรวจก่อน

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่แพทย์มาตรวจไม่ได้ ให้จัดเจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจแทน

มาตรา ๑๑

<u>ข้อห้ามและข้อปฏิบัติของผู้ต้องขัง</u>

ข้อ ๑. ผู้ต้องขังต้องปฏิบัติตน ดั่งต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีอาการป่วย หรือมีทุกข์ร้อนอย่างใดเกิดขึ้นต้องรีบรายงานต่อผู้บังคับบัญชา

(๒) ผู้ต้องขังจะมีจดหมายถึงผู้ใด หรือผู้ใดมีมาถึงตนก็ดี ต้องให้ผู้บังคับเรือนจำได้อ่านตรวจก่อนเสมอ

(๓) ต้องเคารพยำเกรงต่อผู้ใหญ่ และผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๔) ต้องไม่เกียจคร้านต่อหน้าที่การงาน

(๕) ต้องอยู่ในความควบคุมโดยแน่นอน จะไปไหนตามลำพังไม่ได้

(๖) ต้องกระทำตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา และเจ้าหน้าที่โดยกวดขันและด้วยความเต็มใจ ไม่ประมาทเลินเล่อ หรือละเลย

(๗) ต้องรับประทานอาหารตามกำหนดเวลา จะแกล้งอดอาหารด้วยอุบายใด ๆ ไม่ได้เป็นอันขาด

(๘) ห้ามเล่นการพนัน เสพฝิ่นกัญชา หรือเครื่องดองของเมาไม่ว่าอย่างใด ๆ

(๙) ห้ามทุ่มเถียงทะเลาะวิวาท หรือล้อเลียนกัน และร้องรำทำเพลงไม่ว่าเวลาใด ๆ

(๑๐) ห้ามให้ทรัพย์สินแก่เจ้าพนักงาน หรือเจ้าหน้าที่ใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นโดยตรงหรือโดยปริยาย

(๑๑) ห้ามกล่าวเท็จ หรือรายงานเท็จต่อผู้บังคับบัญชา

(๑๒) ห้ามแสดงกิริยาวาจาหยาบคาย และลามก อนาจาร

(๑๓) ห้ามสูบบุหรี่ในขณะทำงาน หรือในที่ต้องห้าม เว้นแต่ได้รับอนุญาต

(๑๔) ห้ามคบคิดกันจะหนี หรือทำร้ายเจ้าหน้าที่ หรือผู้ต้องขังด้วยกันเอง

(๑๕) เมื่อทราบว่าผู้ใดจะก่อเหตุร้าย ต้องรีบรายงานต่อผู้บังคับบัญชาโดยเร็ว

ข้อ ๒. ห้ามมิให้ผู้ต้องขังนำสิ่งของดั่งต่อไปนี้เข้ามา หรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำ คือ

(๑) ฝิ่น กัญชา หรือยาเสพติด หรือของมึนเมาอย่างอื่น ซึ่งรวมทั้งเครื่องมือในการสูบฝิ่นและกัญชาด้วย

(๒) สุรา หรือสิ่งอื่นซึ่งดื่มได้เมาอย่างสุรา

(๓) เครื่องอุปกรณ์สำหรับเล่นการพนัน

(๔) เครื่องอุปกรณ์ในการหลบหนี

(๕) ศัสตราวุธ

(๖) วัตถุระเบิด หรือน้ำมันเชื้อเพลิง

(๗) สัตว์มีชีวิต

(๘) ของเน่า ของเสีย ของที่เป็นพิษต่อชีวิตร่างการ หรือของที่ทำให้เกิดความรำคาญต่อผู้ต้องขังอื่น

(๙) สิ่งของที่นำเข้ามาเพื่อประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนซื้อขายเป็นการค้ากำไร

(๑๐)สิ่งของที่มีไว้เป็นการผิดกฎหมาย

ข้อ ๓. สิ่งของต่อไปนี้ ถ้ามีจำนวนไม่มากเกินสมควร ให้ผู้บังคับเรือนจำพิจารณาอนุญาตให้ผู้ต้องขังนำเข้ามา หรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำได้ คือ

(๑) เครื่องที่เกี่ยวแก่การรักษาอนามัยของผู้ต้องขัง

(๒) เงินตรา

(๓) อาหารที่ปรุงแล้วเสร็จ ซึ่งย่อมให้ผู้ต้องขังรับประทานได้ ตามที่กำหนดไว้ในเรื่องการเลี้ยงอาหาร

ข้อ ๔. ผู้ต้องขังจะมีเงินตราติดตัวไว้ได้เพียงไม่เกิน ๑๐ บาท ส่วนที่เหลือนอกจากนั้นกับสิ่งของอันมีค่าต้องจัดการมอบแก่ผู้บังคับเรือนจำ เพื่อนำฝากเจ้าหน้าที่การเงินต่อไปโดยเร็ว

ข้อ ๕. บรรดาสิ่งของซึ่งมิใช่เป็นสิ่งของต้องห้าม แต่ก็มิใช่เป็นสิ่งของที่จะอนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำได้ ต้องจัดการให้ผู้ต้องขังมอบหมายไว้กับญาติมิตร หรือบุคคลอื่นที่อยู่นอกเรือนจำ หรือให้จำหน่ายเสีย หากไม่อาจกระทำดังกล่าวแล้วได้ ให้ผู้บังคับเรือนจำเก็บรวบรวมขึ้นบัญชีรักษาไว้ และคืนให้ในเมื่อผู้นั้นพ้นโทษ

ข้อ ๖. สิ่งของซึ่งเข้าใจว่าจะได้มาจากการกระทำผิดกฎหมาย หรือมีไว้เป็นการผิดกฎหมาย กับสิ่งของต้องห้ามตามข้อบังคับนี้ให้เจ้าพนักงานยึดไว้ แล้วรีบรายงานต่อผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อพิจารณาและสั่งการต่อไป

ข้อ ๗. ข้อห้ามและข้อปฏิบัติของผู้ต้องขังที่กล่าวมาในมาตรานี้ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำอ่านให้ผู้ต้องขังฟังไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ผู้ต้องขังที่เข้าใหม่ต้องอ่านให้ฟังด้วยทุกคน

มาตรา ๑๒
<u>การลงทัณฑ์ฐานผิดวินัย</u>

ข้อ ๑. ผู้บังคับเรือนจำจังหวัด และเรือนจำกรมกองทหาร หรือเรือนจำทหารชั่วคราวมีอำนาจลงทัณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) ภาคทัณฑ์

(๒) งด หรือลดสิทธิต่าง ๆ ได้มีกำหนดไม่เกิน ๒ เดือน

(๓) ขังเดี่ยวไม่เกิน ๑๕ วัน

ข้อ ๒. ผู้บังคับเรือนจำมณฑลทหาร และผู้บังคับเรือนจำทหารเรือกรุงเทพฯ มีอำนาจลงทัณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) ภาคทัณฑ์

(๒) งด หรือลดสิทธิต่าง ๆ ได้มีกำหนดไม่เกิน ๓ เดือน

(๓) ขังเดี่ยวไม่เกิน ๑ เดือน

ข้อ ๓. ผู้บังคับบัญชาเรือนจำตั้งแต่ชั้นผู้บัญชาการเรือนจำขึ้นไปให้มีอำนาจลงทัณฑ์ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหารฯ ได้ทุกสถาน แต่การงด หรือลดสิทธิต่างๆ กัน มีกำหนดไม่เกิน ๖ เดือน

ข้อ ๔. ในกรณีที่การกระทำอันหนึ่งเป็นความผิดจะต้องรับโทษหลายสถานนั้น ห้ามมิให้ลงโทษสำหรับความผิดนั้นเกินกว่า ๒ สถาน

ข้อ ๕. กรณีที่ผู้ต้องขังมีลักษณะเป็นคนดื้อด้าน โดยที่ได้รับทัณฑ์ทางวินัยทหารหรือวินัยทหารเรือนจำอย่างหนึ่งอย่างใดมาแล้วไม่น้อยกว่า ๒ ครั้ง หรือขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาโดยจงใจมาแล้วแม้เพียงแต่ครั้งเดียว ถ้าผู้นั้นยังประพฤติผิดอีกให้ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจที่จะพิจารณาสั่งลงทัณฑ์เฆี่ยน หรือเพิ่มทัณฑ์สถานอื่นในความผิดครั้งหลังนี้ได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๖. การขังเดี่ยวนั้น ให้กระทำโดยวิธีแยกผู้ต้องรับโทษจากผู้ต้องขังอื่น และกักขังไว้ในที่ซึ่งจัดขึ้นเป็นพิเศษ ห้ามติดต่อ หรือพูดจากับผู้อื่นทั้งสิ้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็น ก็ให้ผู้บังคับเรือนจำมีอำนาจอนุญาตได้

ให้ผู้บังคับเรือนจำสั่งให้มีผู้คอยตรวจการขังให้เป็นไปตามวรรคก่อน และสังเกตเมื่อเห็นมีอาการป่วย ซึ่งจะต้องมีการรักษาพยาบาล

ข้อ ๗. ห้องมืดซึ่งจะใช้สำหรับเป็นที่กักขังผู้ต้องโทษนั้น ให้เจ้าหน้าที่แพทย์ตรวจเห็นชอบด้วยว่า จะไม่เป็นการผิดต่ออนามัยอย่างร้ายแรง จึงใช้ได้

ข้อ ๘. การลงทัณฑ์เฆี่ยนตามข้อบังคับนี้ โดยปกติผู้บัญชาการเรือนจำ หรือผู้แทนต้องนั่งเป็นประธานพร้อมด้วยแพทย์ทหาร และต้องให้แพทย์ได้ตรวจก่อนที่จะลงมือเฆี่ยนเมื่อแพทย์รับรองว่าเฆี่ยนได้จึงลงมือเฆี่ยน

ผู้เฆี่ยนต้องเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ และต้องเป็นผู้ไม่เคยมีสาเหตุกับผู้ที่จะต้องรับทัณฑ์เป็นส่วนตัว

การเฆี่ยนให้คว่ำเฆี่ยน และให้เฆี่ยนที่ขาท่อนบนด้วยหวายซึ่งมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลายประมาณ ๑ เซนติเมตร และพยายามอย่าเฆี่ยนซ้ำแนวกัน กับทั้งห้ามเฆี่ยนในคราวต่อไปเว้นแต่จะได้ล่วงพ้นเวลา ๓๐ วัน จากวันเฆี่ยนคราวที่แล้ว

ข้อ ๙. การใช้ หรือเพิ่มเครื่องพันธนาการนั้น ให้ผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาเลือกใช้ให้สมควรแก่ความผิด แต่ฉะเพาะตรวนห้ามมิให้ใช้เกินกว่า ๒ ชั้นเป็นอันขาด

มาตรา ๑๓
การเยี่ยมผู้ต้องขัง

ข้อ ๑.การเยี่ยมผู้ต้องขังนั้น ให้เยี่ยมได้ฉะเพาะในวันหยุดงานระหว่างเวลา ตั้งแต่ ๑๒๐๐ ถึง ๑๕๐๐ เว้นแต่มีเหตุจำเป็น ก็ให้ผู้บังคับเรือนจำมีอำนาจอนุญาตให้เยี่ยมเป็นพิเศษในวัน และเวลาอื่นได้

ข้อ ๒. คนต้องขังในระหว่างสอบสวน ห้ามการเยี่ยม เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้บังคับเรือนจำ

ข้อ ๓. กรณีนอกจากที่กล่าวแล้วในข้อ ๑. และข้อ ๒. แห่งมาตรานี้ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่เรือนจำยอมอนุญาตให้ผู้ใดเยี่ยมผู้ต้องขังเป็นอันขาด

ข้อ ๔. เจ้าหน้าที่เรือนจำจะยอมอนุญาตให้ผู้เยี่ยมพบกับผู้ต้องขังได้แต่ฉะเพาะในบริเวณเรือนจำและในที่ซึ่งได้กำหนดไว้เท่านั้น และขณะเยี่ยมต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่กำกับคอยดูคอยฟังอยู่ด้วย ตลอดเวลาที่เยี่ยม

ข้อ ๕. ผู้บังคับเรือนจำจะอนุญาตให้ทนายซึ่งแก้ต่างผู้ต้องขัง ติดต่อกับผู้ต้องขังโดยไม่ต้องมีเจ้าหน้าที่กำกับคอยฟังก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร

ข้อ ๖. ถ้าผู้มาเยี่ยมกับผู้ต้องขังพูดกันเป็นภาษาอื่น ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้กำกับฟังไม่เข้าใจหรือพูดเป็นเชิงยุยงเสี้ยมสอนในทางทุจริต หรือด้วยอุบายอย่างใด ๆ ก็ดี ให้เจ้าหน้าที่นั้นมีอำนาจที่จะห้ามมิให้พูดกันต่อไปได้ แล้วรีบรายงานผู้บังคับเรือนจำทราบทันที

ข้อ ๗. ผู้คุม หรือผู้ต้องขังคนใด ทราบว่าผู้มาติดต่อกับผู้ต้องขังกระทำการใด ๆ เป็นเชิงยุยงเสี้ยมสอนในทางทุจริต ให้รีบรายงานให้ผู้บังคับเรือนจำทราบ

เมื่อผู้บังคับเรือนจำได้รับรายงานดั่งกล่าวแล้ว จะสั่งให้นำตัวผู้ต้องขังกลับคืนเข้าห้องขังและบังคับผู้เยี่ยม หรือผู้มาติดต่อให้ออกจากเรือนจำไปในทันทีก็ได้

ข้อ ๘. ถ้าผู้มาเยี่ยม หรือติดต่อนำสิ่งของมาให้ผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่ผู้กำกับต้องตรวจของนั้นก่อน เมื่อเห็นเป็นของไม่ต้องห้าม จึงให้มอบแก่ผู้ต้องขังรับไป ถ้าเป็นของต้องห้ามต้องยึดของนั้นไว้ แล้วรีบรายงานให้ผู้บังคับเรือนจำทราบ

มาตรา ๑๔
การลา

ข้อ ๑. การอนุญาตให้ลานั้น จะกระทำได้ต่อเมื่อผู้บัญชาการเรือนจำได้พิจารณาแล้วเห็นความจำเป็น และได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

ข้อ ๒. เมื่อผู้ใดได้รับอนุญาตให้ลาได้ ผู้บัญชาการเรือนจำจักต้องทำหนังสือสำคัญมอบให้ผู้นั้นติดตัวไป และผู้ได้รับอนุญาตต้องนำหนังสือสำคัญนี้ไปแสดงต่อเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองท้องที่ที่ไปนั้นทราบในกำหนดเวลา ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาไปถึง ถ้าไม่แสดงเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองจะจับตัวส่งมายังเรือนจำก็ได้

ข้อ ๓. เมื่อได้อนุญาตให้นักโทษผู้ใดลาไป ให้ผู้บัญชาการเรือนจำแจ้งแก่ตำรวจสันติบาล หรือข้าหลวงประจำจังหวัดแห่งท้องถิ่นที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ลาไปนั้นด้วย แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๕
การพักลงโทษ

ข้อ ๑. นักโทษจะพักการลงโทษได้ต่อเมื่อคณะกรรมการต่อไปนี้เห็นชอบ และได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

คณะกรรมการให้ประกอบด้วยผู้บัญชาการเรือนจำเป็นประธาน และมีข้าราชการกลาโหมชั้นผู้บังคับกองร้อย ผู้บังคับการเรือชั้น ๓ หรือผู้บังคับฝูงบินขึ้นไปมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๒ นาย

ข้อ ๒. เงื่อนไขระหว่างพักการลงโทษนั้น ให้กำหนดไว้เป็น ๓ สถาน ตามหัวข้อดังต่อไปนี้ คือ

(๑) ให้ละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

ก.ไม่กระทำความผิดอาญาขึ้นอีก

ข.ไม่เข้าไปในเขตท้องที่ที่กำหนดไว้

ค.ไม่ประพฤติตนในทางเสื่อมเสีย เช่น เสพฝิ่น เล่นการพนัน

(๒)ให้การกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างดังต่อไปนี้

ก.ให้รายงานตนเองต่อเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจแห่งท้องถิ่นที่ไปอยู่ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำทหารตามกำหนดเวลาเดือนละ ๑ ครั้ง

ข.ให้กระทำการหาเลี้ยงชีพตามที่เจ้าพนักงานจัดหาให้

ค.ให้กระทำการเลี้ยงชีพในกิจการงานซึ่งผู้นั้นมีอยู่แล้ว หรือที่ญาติมิตรจัดหาให้

ง.ให้ปฏิบัติกิจทางศาสนา

(๓)ให้ละเว้นและให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างตามวรรค (๑) และ (๒) ข้างต้น

ข้อ ๓. เมื่อมีอนุมัติพักการลงโทษแล้ว ให้ผู้บังชาการเรือนจำออกหนังสือสำคัญซึ่งระบุเงื่อนไขไว้นั้นให้แก่นักโทษรับไปเป็นคู่มือ และหนังสือแจ้งต่อคณะกรรมการจังหวัดแห่งท้องถิ่นที่ตนไปอยู่นั้นด้วย

ข้อ ๔. หนังสือสำคัญที่ออกให้ตามข้อก่อนนั้น เป็นหน้าที่ของผู้ได้รับการพักการลงโทษจะต้องแสดงแก่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำทหาร หากหนังสือสำคัญนั้นหาย ต้องรีบรายงานต่อผู้บัญชาการเรือนจำทหารเพื่อขอรับฉบับแทน

ถ้าไม่แสดงหนังสำคัญ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจจะจับตัวส่งคืนเรือนจำก็ได้

มาตรา ๑๖

<u>การปล่อยตัว</u>

ข้อ ๑. เมื่อนักโทษคนใด จะต้องปล่อยตัวให้พ้นโทษในสัปดาห์ต่อไปข้างหน้า ให้ผู้บังคับเรือนจำเสนอรายงานต่อผู้บัญชาการเรือนจำ เพื่อขอคำสั่งปล่อยต่อไป

ข้อ ๒. เมื่อผู้บัญชาการเรือนจำได้รับรายงานขออนุญาตปล่อยนักโทษดั่งกล่าวแล้วในข้อก่อน ต้องจัดนายทหารชั้นสัญญาบัตรไปตรวจสอบก่อนปล่อยนั้นทุกครั้ง

ข้อ ๓. ถ้าเป็นการปล่อยคนต้องขังตามคำสั่งของศาล หรือของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจแล้ว ให้ผู้บังคับเรือนจำจัดการปล่อยได้ทีเดียว ส่วนหมาย หรือเอกสารการสั่งปล่อยนั้น ให้นำเสนอต่อผู้บัญชาการเรือนจำ

ข้อ ๔. เมื่อถึงกำหนดปล่อย ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) เรียกสิ่งของที่จ่ายประจำตัวคืน

(๒) คืนทรัพย์สินของผู้ต้องขังให้แก่ผู้ต้องขังไป

(๓) ทำหลักฐานในการปล่อย

(๔) ผู้ต้องขังคนใดไม่มีเครื่องแต่งกายจะแต่งออกไปจากเรือนจำ ให้จ่ายเครื่องแต่งการให้สำรับหนึ่งตามที่เห็นสมควร

(๕) ออกบัตรแสดงบริสุทธิ์ให้

ข้อ ๕. เมื่อจะมีการปล่อยตัวผู้ต้องขังดังกล่าวมาแล้วในวันและเวลาใด ให้ผู้บังคับเรือนจำแจ้งไปยังกรมกองทหารต้นสังกัดของผู้นั้น หรือกองทะเบียนทหารเรือเพื่อจะได้จัดเจ้าหน้าที่มารับตัวไป

มาตรา ๑๖ ทวิ

<u>การประหารชีวิตนักโทษ</u>

ข้อ ๑. การประหารชีวิตนักโทษนั้น ให้มีคณะกรรมการดำเนินการชุดหนึ่งประกอบด้วยผู้บัญชาการเรือนจำเป็นประธานกรรมการ ผู้บังคับเรือนจำและแพทย์ ๑ นาย ซึ่งแต่งตั้งโดยผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ เป็นกรรมการ

คณะกรรมการมีหน้าที่ตรวจตราระมัดระวังให้การประหารชีวิตดำเนินไปตามกฎหมายและระเบียบแบบแผน

ผู้บัญชาการเรือนจำแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้ทำการยิงไม่น้อยกว่า ๒ นาย และเจ้าหน้าที่ระวังเหตุตามสมควร พร้อมทั้งจัดหาปืนที่ใช้ยิง และเตรียมสถานที่สำหรับประหาร

ข้อ ๒. เมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำได้รับหมายแจ้งโทษเด็ดขาดแล้ว ให้รีบถ่ายรูปนักโทษผู้ต้องโทษประหารชีวิตทั้งด้านหน้าและด้านข้าง ครึ่งตัวไม่สวมหมวกขนาด ๑๐ x ๕๐ เซนติเมตร ให้เรือนจำเก็บไว้ ๑ ชุด ส่งไปศาลเพื่อติดสำนวนไว้ ๑ ชุด รูปถ่ายเหล่านั้นให้ผู้บังคับเรือนจำลงลายมือชื่อรับรองกำกับไว้หลังรูปถ่ายด้วย และให้สอบถามนักโทษว่ามีข้อที่จะถวายเรื่องราวขอรับพระราชทานอภัยโทษ หรือจะทำพินัยกรรมหรือไม่ แล้วทำบันทึกให้นักโทษลงลายมือชื่อไว้ ถ้ามีให้รีบปฏิบัติการไปตามกฎหมายและระเบียบแบบแผน หรือช่วยเป็นธุระจัดการไปตามสมควร

ให้ผู้บังคับเรือนจำตรวจสอบคดี ตำหนิ รูปพรรณตามทะเบียนรายตัว และทำบันทึกเป็นหลักฐานไว้ให้เรียบร้อยก่อนถึงวันประหารชีวิต ทั้งนี้เพื่อมิให้ผิดตัว

ข้อ ๓. ก่อนถึงวันประหารชีวิต ให้คณะกรรมการรีบจัดการพิมพ์ลายนิ้วมือนักโทษผู้ต้องโทษประหารชีวิต ๓ ฉบับ และลงลายมือชื่อกำกับในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือแล้วส่งไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจ หรือกองกำกับการตำรวจวิทยาการเขตแล้วแต่กรณี ๒ ฉบับ พร้อมด้วยแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ต้องโทษประหารชีวิตนั้นที่มีอยู่ทางเรือนจำ เพื่อตรวจพิสูจน์ว่าเป็นลายนิ้วมือของบุคคลคนเดียวกันหรือไม่ และเมื่อตรวจพิสูจน์แล้วได้ผลประการใด ให้ขอให้ผู้ตรวจส่งผลการพิสูจน์พร้อมด้วยแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือดังกล่าวคืนคระกรรมการด้วยอย่างละ ๑ ฉบับ

ข้อ ๔. เมื่อถึงวันประหารชีวิต ให้คณะกรรมการตรวจสอบรูปถ่ายกับตัวนักโทษตลอดจนหลักฐานต่าง ๆ จนเป็นที่แน่ใจว่าไม่ผิดตัว ไม่วิกลจริต หรือไม่ใช่หญิงมีครรภ์ แล้วให้คณะ

กรรมการจัดการให้นักโทษประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเสร็จแล้วให้ผู้บังคับเรือนจำนำสำเนาคำพิพากษาที่ให้ประหารชีวิต และคำสั่งของผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ อ่านให้นักโทษฟังและให้นักโทษลงลายมือชื่อรับทราบไว้ ต่อจากนั้นให้คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ผู้ทำการยิงพร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ระวังเหตุนำนักโทษไปยังสถานที่ประหารชีวิต และจัดการยิงเสียให้ตายต่อหน้าคณะกรรมการ

หากคณะกรรมการตรวจสอบรูปถ่ายกับตัวนักโทษตลอดจนหลักฐานต่าง ๆ แล้วปรากฏว่า ไม่ใช่บุคคลคนเดียวกัน หรือนักโทษวิกลจริต หรือนักโทษเป็นหญิงมีครรภ์ ให้ระงับการประหารชีวิตไว้ก่อน แล้วรายงานผู้มีอำนาจสั่งลงโทษโดยเร็ว

เมื่อผู้มีอำนาจสั่งลงโทษได้รับรายงานตามความในวรรคก่อนแล้ว ให้พิจารณาดำเนินการต่อไปตามกฎหมายและระเบียบแบบแผน

ข้อ ๕. เมื่อประหารชีวิตแล้ว ให้คณะกรรมการปฏิบัติดังนี้

(๑) ถ่ายรูปผู้ต้องโทษประหารชีวิต ด้านหน้าครึ่งตัว ขนาด ๑๐ x ๑๕ เซนติเมตร โดยคณะกรรมการการลงลายมือชื่อรับรองกำกับไว้

(๒) ทำบันทึกการประหารชีวิตให้ปรากฏข้อความว่า ได้ตรวจร่างกายนักโทษผู้ถูกประหารชีวิตแล้วปรากฏว่าตายจริง

(๓) พิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องโทษประหารชีวิต และลงลายมือชื่อคณะกรรมการไว้ ๒ ฉบับ ส่งไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจ หรือกองกำกับการตำรวจวิทยาการเขตแล้วแต่กรณี เพื่อตรวจสอบตามนัยข้อ ๓ อีกครั้งหนึ่ง และขอให้ผู้ตรวจส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือคืนไปยังคณะกรรมการ ๑ ฉบับ พร้อมด้วยผลการตรวจ

(๔) ทำรายงานการประหารชีวิตเสนอผู้มีอำนาจสั่งลงโทษโดยเร็ว เพื่อให้ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษรายงานกระทรวงกลาโหมต่อไป ส่วนหลักฐานทั้งหมดให้รวบรวมเก็บรักษาไว้ที่เรือนจำประกอบประวัตินักโทษ

(๕) ศพนักโทษนั้น ถ้ามีญาติมาขอรับก็ให้ไป ถ้าไม่มี ให้จัดการฝัง หรือบรรจุเก็บไว้ตามแต่จะเห็นสมควร

ข้อ ๖. สถานที่สำหรับประหารชีวิตต้องอยู่ในที่ซึ่งไม่อาจเกิดภยันตรายแก่ประชาชน

ข้อ ๗. ในเวลาที่มีการรบ หรือสถานะสงคราม ถ้าไม่สามารถจะปฏิบัติตามข้อบังคับนี้ได้ครบถ้วน ก็ให้ปฏิบัติตามเท่าที่จะทำได้ แต่ต้องไม่ให้ขัดกฎหมายและต้องบันทึกเหตุขัดข้องไว้ในรายงานการประหารชีวิตด้วย

ข้อ ๘. กำหนดการปลีกย่อยนอกจากนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ชั้นผู้บัญชาการเรือนจำขึ้นไป กำหนดได้ตามความจำเป็น

มาตรา ๑๗
การร้องทุกข์ ยื่นเรื่องราว และถวายฎีกา

ข้อ ๑. การร้องทุกข์นั้น อาจกระทำด้วยวาจา หรือด้วยการยื่นเป็นหนังสือก็ได้ ถ้ากระทำด้วยวาจา ให้เจ้าพนักงานที่ได้รับคำร้องทุกข์บันทึกคำร้องทุกข์นั้นไว้ บันทึกคำร้องทุกข์หรือหนังสือร้องทุกข์ต้องลงลายมือชื่อผู้ร้องทุกข์

ข้อ ๒. การร้องทุกข์ การยื่นเรื่องราว และการถวายฎีกานั้น หากผู้ต้องขังไม่สามารถจัดหาเครื่องเขียนส่วนตัวได้ ต้องจัดของราชการให้

การเขียนคำร้องทุกข์ เรื่องราว หรือฎีกา ผู้ต้องขังจะเขียนเอง หรือขอร้องให้ผู้อื่นเขียนให้ตามถ้อยคำของตนก็ได้ หากตนไม่สามารถจะเขียนเองได้

การเขียนดังกล่าวในวรรคก่อนต้องเขียนในที่ซึ่งทางการเรือนจำจัดให้

ในกรณีที่ผู้ต้องขังขอสงวนข้อความเป็นลับ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานอยู่ใกล้ในระยะที่อาจอ่านได้ หรือขออ่าน หรือยอมให้ผู้อื่นมีโอกาสเช่นนั้น นอกจากผู้ต้องขังนั้นจะยินยอม

ข้อ ๓. หนังสือร้องทุกข์ หรือเรื่องราว หรือฎีกานั้น ให้ผู้ต้องขังยื่นต่อผู้บังคับเรือนจำ หรือจะใส่ลงในที่ซึ่งทางการได้จัดไว้เป็นพิเศษเพื่อการนั้นก็ได้

ข้อ ๔. เมื่อผู้บังคับเรือนจำได้รับหนังสือดังกล่าวแล้วในข้อก่อน หากมิใช่เป็นกรณีดังกล่าวในข้อต่อไป ให้เปิดผนึกซองออกอ่านตรวจดูข้อความ และปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) สอบข้อเท็จจริง

(๒) แก้ไข หรือช่วยเหลือตามคำร้องขอตามสมควรแก่กรณี หรือ

(๓) เสนอต่อไปยังผู้บัญชาการเรือนจำพร้อมกับรายงานชี้แจงการปฏิบัติที่กล่าวแล้ว

ข้อ ๕. ข้อความในหนังสือร้องทุกข์ เรื่องราว หรือฎีกานั้น ผู้ต้องขังจะขอรักษาเป็นความลับก็ได้ ถ้าเช่นนั้นต้องสอดหนังสือไว้ในซองและผนึกเสีย หน้าซองให้เขียนว่า "ลับ" ถ้าผู้ต้องขังไม่ได้เขียนคำนี้ไว้ให้เจ้าพนักงานเรือนจำเขียนให้ในเมื่อทราบความประสงค์

หนังสือเช่นว่านี้ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำอ่าน แต่มีหน้าที่จะต้องจัดส่งไปยังผู้รับ หากเป็นหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม หรือทูลเกล้าฯ ถวายแล้ว ให้ส่งไปยังผู้บังคับบัญชาเพื่อดำเนินการต่อไปตามระเบียบ

ข้อ ๖. คำสั่ง หรือคำชี้แจงตอบคำร้องทุกข์ เรื่องราว หรือฎีกา ต้องแจ้งให้ผู้ยื่นทราบ และจัดให้ผู้ยื่นได้ลงลายมือชื่อรับทราบไว้เป็นหลักฐานด้วย

มาตรา ๑๘
การพิมพ์ลายนิ้วมือ

ข้อ ๑. เมื่อมีผู้ต้องหาว่ากระทำผิดทางอาญา หลบหนีคดีอาญา หลบหนีที่ควบคุมหรือหลบหนีเรือนจำ ให้ผู้สอบสวนปฏิบัติดังนี้

(๑)ให้พิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหาคนละ ๓ ฉบับ สำหรับในจังหวัดพระนครธนบุรี ให้ส่งไปยังกอบทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจ สำหรับในจังหวัดอื่นที่เป็นท้องที่เดียวกันกับเขตตำรวจภูธรเขตใด ให้ส่งไปยังกอบกำกับการตำรวจวิทยาการเขตในเขตนั้นแล้วแต่กรณี เพื่อตรวจสอบทั้ง ๓ ฉบับ เมื่อได้รับแจ้งผลของการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ให้นำแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือนั้นพร้อมทั้งผลของการตรวจสอบติดสำนวนส่งไปยังอัยการทหาร

เมื่อได้รับผลของการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบแล้ว โดยจะเป็นแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ หรือรายการประวัติอาชญากรก็ตาม ซึ่งแสดงว่าผู้ต้องหามีประวัติเป็นบุคคลเคยต้องโทษมาแล้ว ก่อนที่จะติดสำนวนส่งไปยังอัยการทหาร ให้ปฏิบัติดังนี้

ก. บันทึกเลขหมายตามที่ปรากฏในช่องเลขทะเบียน บ.ช.ท. ที่..... ซึ่งปรากฏในรายการประวัติอาชญากร รือในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือลงไว้ในสมุดรายงานคดีหรือหลักฐานเกี่ยวกับคดีของผู้ต้องหาคนนั้น ๆ กับให้บันทึกเลขหมาย บ.ช.ท. นี้ลงในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือทุกฉบับที่จะติดสำนวนส่งไปยังอัยการทหารด้วย

ข. เมื่อคดีถึงที่สุด และจะต้องแจ้งผลคดีไปให้กองทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจ หรือกองกำกับการตำรวจวิทยาการเขตทราบ แล้วให้บันทึกเลขหมาย บ.ช.ท. ของบุคคลนั้น ๆ ไปให้ทราบด้วยทุกครั้ง

ค. การสอบถามทุกกรณี หรือการแจ้งความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของบุคคลที่เคยส่งพิมพ์ลายนิ้วมือไปให้ตรวจสอบแล้ว ให้แจ้งเลขหมาย บ.ช.ท. ของบุคคลนั้น ๆ ไปให้ทราบด้วยทุกครั้ง

(๒) การกรอกข้อความลงในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ ให้กรอกชื่อตัว ชื่อสกุล (ถ้าไม่มีชื่อสกุลให้กรอกให้ชัดเจนว่า "ไม่มี") ข้อหา เพศ เลขคดีขั้นต้น วันเดือนปีที่จับ กับข้อความอื่น ๆ ตลอดจนตำหนิรูปพรรณและประวัติย่อให้ครบถ้วนทุกช่อง และ

ก. ถ้าหากทราบ หรือผู้ถูกพิมพ์ลายนิ้วมือยอมรับว่าเคยต้องโทษมาก่อน ให้บันทึกว่า "เคยต้องโทษฐาน....." ด้วยตัวอักษรสีแดง

ข. ถ้าผู้ต้องหารับสารภาพในกรณีที่ต้องหาในขั้นสอบสวน และยอมรับว่าเคยต้องโทษมาก่อน ให้บันทึกว่า "รับสารภาพ เคยต้องโทษฐาน....." ด้วยตัวอักษรสีแดง

(๓)การส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือไปขอให้ตรวจสอบ ให้ส่งพร้อมกับหนังสือนำส่งหมายเลข 1 ท้ายข้องบังคับนี้ และให้จัดส่งโดยเร็วที่สุด

หากจะต้องส่งสำนวนการสอบสวนให้อัยการทหารก่อนที่จะได้รับแจ้งผลการตรวจสอบ ให้ผู้สอบสวนบันทึกติดสำนวนไว้ว่า ได้ส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือไปให้กองทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจ หรือกองกำกับการตำรวจวิทยาการเขตตรวจสอบแล้ว โดยหนังสือที่เท่าใด ลงวันเดือนปีใดด้วย หรือจะสำเนาหนังสือดังกล่าวติดสำนวนไว้ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้เมื่อได้รับแจ้งผลการตรวจสอบแล้ว ให้จัดการส่งแผนพิมพ์ลายนิ้วมือพร้อมทั้งผลการตรวจสอบไปยังอัยการทหารโดยเร็วที่สุด

ข้อ ๒. เมื่ออัยการทหารได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวน หรือเจ้าหน้าที่ผู้สอบสวนฝ่ายทหารเพื่อฟ้องยังศาลทหาร ให้ตรวจดูว่าผู้สอบสวนได้จัดการพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหาทุกคน และส่งไปตรวจสอบแล้วหรือไม่ หากจังมิได้ดำเนินการดังกล่าว ให้ทักท้วงพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ผู้สอบสวนฝ่ายทหารรีบจัดการเสียทุกราย

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่กองทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจ หรือกองกำกับการตำรวจวิทยาเขต แจ้งผลการตรวจสอบลายนิ้วมือผู้ต้องหามายังอัยการทหารโดยตรง หากปรากฏว่าผู้ต้องหามีประวัติเป็นบุคคลเคยต้องโทษมาก่อน ให้อัยการทหารกรอกเลขหมาย บ.ช.ท. จากรายการประวัติอาชญากรของผู้ต้องหาลงไว้ในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ต้องหาคนนั้นๆ ที่มีอยู่ในสำนวนทุกฉบับ

เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว เป็นหน้าที่ของอัยการทหารจะต้องดำเนินการดั่งต่อไปนี้

(๑) ถ้าศาลพิพากษาให้จำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับ ให้อัยการทหารส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและรายการประวัติอาชญากร (ถ้ามี) ให้ผู้บังคับเรือนจำดำเนินการต่อไป

(๒) ถ้าศาลพิพากษาปรับ รอการกำหนดโทษ รอการลงโทษ หรือกักขัง ให้อัยการทหารบันทึกลงในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือที่ติดมากับสำนวนการสอบสวนให้ครบถ้วนทุก ๆ ช่องที่กำหนดไว้ แล้วจัดการดังนี้

ก. ในจังหวัดพระนคร – ธนบุรี ให้ส่งไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจภายใน ๕ วันนับแต่วันคดีถึงที่สุด

ข. สำหรับในจังหวัดอื่นที่เป็นท้องที่เดียวกันกับเขตตำรวจภูธรเขตใด ให้ส่งไปยังกองกำกับการตำรวจวิทยาการเขตในเขตนั้นภายใน ๕ วันนับแต่วันคดีถึงที่สุด

(๓) รายการที่ต้องบันทึกตามคำพิพากษา มีดั่งนี้

ก. ชื่อศาลที่ตัดสิน

ข. หมายเลขคดีดำ และคดีแดง

ค. เรื่องที่ต้องหา

ง. กำหนดโทษ

จ. ฐานความผิด

ฉ. บทกฎหมาย และมาตราที่ลงโทษ

ช. วันที่ต้องโทษ

ซ. วันพ้นโทษ หรือวันปล่อยตัว ถ้าไม่อาจทราบได้เพราะตัวขอประกันผลัดชำระค่าปรับ หรือต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ ให้บันทึกวันที่ศาลตัดสิน

(๔) การบันทึกคำพิพากษาลงในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือนี้ ต้องพิมพ์ดีด หรือเขียนตัวบรรจงด้วยหมึก

(๕) การส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือเมื่อคดีถึงที่สุดไปให้กองทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจ หรือกองกำกับการตำรวจวิทยาเขต ให้ส่งโดยมีหนังสือนำส่งตามแบบหมายเลข ๒ ท้ายข้อบังคับนี้

ข้อ ๓. เรือนจำทหาร มีหน้าที่ปฏิบัติการเกี่ยวกับการพิมพ์ลายนิ้วมือดังต่อไปนี้

(๑) การรับตัวผู้ต้องขัง

เมื่อรับตัวผู้ต้องขัง ให้จัดการพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องขังทุกคนเก็บไว้เป็นหลักฐานคนละ ๒ ฉบับ

(๒) ผู้ต้องขังพ้นโทษ

ก่อนที่ผู้ต้องขังคนใดจะพ้นโทษออกไปจากเรือนจำหรือสถานควบคุม ๑ เดือน ให้จัดการดั่งนี้

ก. เรือนจำในจังหวัดพระนคร – ธนบุรี ให้ส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องขังพ้นโทษไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจ คนละ ๒ ฉบับ แต่ถ้าผู้ต้องขังพ้นโทษคนใดต้องคำพิพากษาของศาลให้ลงโทษในฐานกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ทุกกรณีให้ส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือเพิ่มขึ้นอีกคนละ ๑ ฉบับ รวมเป็นคนละ ๓ ฉบับ

ข. เรือนจำในจังหวัดอื่นที่เป็นท้องที่เดียวกันกับเขตตำรวจภูธรเขตใดให้ส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือไปยังกองกำกับการตำรวจวิทยาการเขตในเขตนั้น คนละ ๒ ฉบับ

ค. ถ้าจะต้องปล่อยผู้ต้องขังนั้นไปก่อนได้รับโทษจำคุก เช่น ต้องขังมาพบกับโทษ หรือยอมเสียค่าปรับตามคำพิพากษา รอการกำหนดโทษ รอการลงโทษ ฯลฯ เป็นต้น ก่อนจะปล่อยตัวไป ให้พิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องขังนั้นทันทีคนละ ๒ ฉบับ แล้วกรอกข้อความลงในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือให้ครบถ้วนส่งไปให้กองทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจ หรือกองกำกับการตำรวจวิทยาการเขต ซึ่งท้องที่นั้นอยู่ในเขตตำรวจภูธรเขตนั้น แล้วแต่กรณี

(๓) ผู้ต้องขังตาย

เมื่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา หรือผู้ที่ศาลพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้วตายลง ให้ส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ตาย ๑ ฉบับ ไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจ หรือกองกำกับการตำรวจวิทยาการเขตซึ่งท้องที่นั้นอยู่ในเขตตำรวจภูธรเขตนั้นแล้วแต่กรณีทำการตรวจสอบทุกรายและแจ้งเหตุให้ทราบด้วย

(๔) ผู้ต้องขังหลบหนี

เมื่อผู้ต้องขังหลบหนีการควบคุมไป ให้ผู้บังคับเรือนจำรวบรวมหลักฐานการหลบหนีของผู้นั้น คือ แผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ ๒ ฉบับ รูปถ่าย (ถ้ามี) บัญชีผู้ต้องขังหลบหนีสำเนาหมายจับ สำเนาหมายจำคุก สำเนาหมายขัง สำเนาคำสั่งควบคุมตัวกับหนังสือนำส่งแล้วเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อขอให้เจ้าพนักงานตำรวจ หรือพนักงานฝ่ายปกครองในเขตท้องที่ที่เรือนจำนั้นตั้งอยู่จัดการออกหมายจับให้ แล้วจัดการดั่งนี้

ก. เรือนจำในจังหวัดพระนคร – ธนบุรี ให้ส่งหลักฐานการหลบหนีของผู้ต้องขังไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจ แล้วขอให้กองทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจ จัดแยกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ พร้อมด้วยหลักฐานการหลบหนีส่งไปให้กองกำกับการตำรวจวิทยาการเขตเอง

ข. เรือนจำในจังหวัดอื่นที่เป็นท้องที่เดียวกันกับเขตตำรวจภูธรเขตใดให้ส่งหลักฐานการหลบหนีของผู้ต้องขังไปยังกองกำกับการตำรวจวิทยาการเขตในเขตตำรวจภูธรเขตนั้น แล้วขอให้กองกำกับการตำรวจวิทยาการเขตจัดการแยกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ พร้อมด้วยหลักฐานการหลบหนีส่งไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจเอง

(๕) การบันทึกเลขหมาย บ.ช.ท.

การส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ต้องขังพ้นโทษ ผู้ต้องขังตายหรือผู้ต้องขังหลบหนีไปให้กองทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจ หรือกองกำกับการตำรวจวิทยาการเขตดำเนินการ ให้กรอกประวัติย่อ และตำหนิรูปพรรณผู้ต้องขังให้สมบูรณ์พร้อมกับหมายเลข บ.ช.ท. ตามที่ได้รับแจ้งจากอัยการทหารลงไว้ในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ หรือในบัญชีผู้ต้องขังหลบหนีด้วยทุก ๆ คน

(๖) เมื่อจับผู้ต้องขังหลบหนีได้ หรือผู้ต้องขังหลบหนีกลับมามอบตัวเองให้ผู้บังคับเรือนจำรายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อแจ้งไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจ หรือกองกำกับการตำรวจวิทยาเขตแล้วแต่กรณี เพื่อให้งดการตรวจสอบแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ และถอนประกาศสืบจับ

(๗) การส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษ ผู้ต้องขังตาย หรือผู้ต้องขังหลบหนีไปให้กองทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจ หรือกองกำกับการตำรวจวิทยาเขต ให้ส่งโดยมีหนังสือนำส่งตามแบบหมายเลข ๓ ท้ายข้อบังคับนี้

ข้อ ๔. การพิมพ์ลายนิ้วมือทุกชนิดจะต้องพิมพ์โดยวิธีกลิ้งนิ้วจากขอบเล็บข้างหนึ่งไปจนบรรจบขอบเล็บอีกข้างหนึ่ง ให้มีลายเส้นตัดเห็นได้ชัดเจน ไม่พร่า หรือมัว หรือมืดเลอะเลือน หมึกที่พิมพ์ต้องไม่หนา หรือบางเกินไปทุกๆนิ้ว กับให้ดำเนินการดังนี้

(๑)นิ้วมือใดเป็นลายแบบมัดหวาย ต้องพิมพ์ให้ติดจุดสันดอน กับจุดใจกลาง ให้สามารถนับลาบเส้นจากจุดสันดอนกับจุดใจกลางได้ทุกๆเส้น

(๒)ถ้านิ้วมือใดเป็นลายแบบก้นหอย ต้องพิมพ์ให้ติดจุดสันดอนข้างขวาและข้างซ้ายให้สามารถสาวลายเส้นจากจุดสันดอนทางซ้ายมือ ไปสู่จุดสันดอนทางขวามือได้ถูกต้อง

(๓)การพิมพ์ลายนิ้วมือ ให้พิมพ์ให้ติดตั้งแต่ข้อนิ้วช่วงที่๑ ไปจนถึงปลายนิ้ว ให้มีลายเส้นเห็นได้ชัดเจนและให้เต็มนิ้ว ระวังอย่างให้กลับมือและเปลี่ยนนิ้วให้ผิดจากช่องแบบพิมพ์ ถ้านิ้วหนึ่งนิ้วใดพิการเห็นได้ชัดเจนไม่ได้ ก็ให้หมายเหตุไว้ที่ช่องสำหรับนิ้วนั้น ลายพิมพ์นิ้วมือใดที่พิมพ์ไม่ติดจุด สันดอน หรือจุดใจกลางแม้เพียงอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น จะใช้ในการตรวจสอบไม่ได้

(๔)ถ้าจะพิมพ์ลายมือผู้ใด ให้สอบสวนเสียก่อน เมื่อเห็นถูกต้องไม่ผิดตัวแล้ว จึงให้เขียนข้อความลงในแบบพิมพ์ และพิมพ์ลายนิ้วมือผู้นั้น

(๕)เครื่องใช้สำหรับพิมพ์ลายนิ้วมือ ต้องมีให้พร้อมคือ

ก.แท่นสำหรับคลึงหมึก

ข.ลูกกลิ้งยางสำหรับคลึงหมึก

ค.หมึกชนิดพิมพ์หนังสือ(หมึกอื่นใช้ไม่ได้)

ง.แบบพิมพ์ลายนิ้วมือ

จ.โต๊ะชนิดเขียนหนังสือสำหรับพิมพ์ลายนิ้วมือ

ฉ.แท่นประกบแบบพิมพ์

(๖)แบบพิมพ์ให้ใช้กระดาษแข็งสีขาว ขนาด ๒๐X๒๐ เซนติเมตร ตามแบบที่กำหนดไว้ท้ายข้อบังคับนี้

มาตราที่๑๙
<u>สมุดและบัญชีต่าง ๆ</u>

ข้อ ๑. ในเรือนจำทุกแห่ง ต้องจัดให้มีสมุดบัญชีและแบบพิมพ์ประจำดังต่อไปนี้ คือ

(๑) ทะเบียนคนต้องขังระหว่างสอบสวน หรือพิจารณา (แบบ ร.จ. ๑)

(๒) ทะเบียนนักโทษ (แบบ ร.จ. ๒)

(๓) ทะเบียนคนต้องขัง (ทางวินัย) (แบบ ร.จ. ๓)

(๔) สมุดคนฝาก (แบบ ร.จ. ๔)

(๕) สมุดรับจ่ายผู้ต้องขัง (แบบ ร.จ. ๕)

(๖) สมุดรับฝากเงินของผู้ต้องขัง (แบบ ร.จ. ๖)

(๗) สมุดรับฝากของ (แบบ ร.จ. ๗)

(๘) บัญชีเสนอปล่อยนักโทษ (แบบ ร.จ. ๘)

(๙) บัตรอนุญาตลา (แบบ ร.จ. ๙)

(๑๐) บัตรอนุญาตพักการลงโทษ (แบบ ร.จ. ๑๐)

(๑๑) บัตรแสดงบริสุทธิ์ (แบบ ร.จ. ๑๑)

(๑๒) สมุดตรวจการเรือนจำ

(๑๓) สมุดบัญชีสิ่งของ

ข้อ ๒. แบบสมุด ทะเบียน และบัญชีต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วในข้อ ๑ แห่งมาตรานี้นั้น ให้ใช้ตามตัวอย่างท้ายข้อบังคับนี้

สมุด ทะเบียน และแบบบัญชีที่มีอยู่แล้วแต่เดิม ให้ใช้ไปพลางก่อนจนกว่าจะจัดทำขึ้นใหม่ จึงให้เป็นไปตามข้อบังคับนี้

มาตรา ๒๐

<u>ข้อความเบ็ดเตล็ด</u>

ข้อ ๑. สิ่งของต้องห้ามซึ่งระบุไว้ในมาตรา ๑๑ นั้น ให้ใช้บังคับถึงบุคคลนอกจากผู้ต้องขังด้วย

ความในวรรคก่อน ไม่บังคับถึงเงิน หรือสิ่งของอื่นที่จะนำเข้าไป หรือนำออกมาจากเรือนจำ หรือส่งมอบให้ หรือรับจากผู้ต้องขังเพียงเท่าที่ได้อนุญาตไว้ หรือเมื่อได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขอันกำหนดไว้ในระเบียบ หรือข้อบังคับของเรือนจำนั้น ๆ

ข้อ ๒. นักโทษซึ่งอยู่ในชั้นต่าง ๆ ก่อนวันใช้พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๙ ให้ปรับเข้าชั้นตามที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้คือ

(๑) ยามในสามัญตรวจ ปรับเทียบเข้าชั้นดีมาก

(๒) ยามในสามัญ ปรับเทียบเข้าชั้นดี

นอกนั้นให้เปรียบเข้าชั้นสามัญ

ข้อ ๓. เมื่อคนต้องขัง หรือคนฝาก ได้รับบาดเจ็บสาหัส หรือถึงตายในขณะช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้กระทำการตามหน้าที่ก็ดี ในขณะทำการตามหน้าที่ของตนอันอาจเป็นอันตรายต่อ

ความปลอดภัย หรือชีวิตก็ดี มีสิทธิจะได้เงินรางวัลตามจำนวนที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พิจารณาเห็นสมควรโดยพฤติการณ์แห่งกรณี

ข้อ ๔. กำหนดการปลีกย่อยนอกจากนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ชั้นผู้บัญชาการเรือนจำขึ้นไปกำหนดได้ตามความจำเป็น

ให้ใช้ข้อบังคับนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

(ลงนาม) **พิบูลสงคราม**

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

ศาลาว่าการกลาโหม พระนคร

๓ ธ.ค. ๘๐

DPU

ประวัติผู้เขียน

เรือโท รัฐเขตร์ สุขสมัย เกิดเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2514 ที่จังหวัดนครปฐม สำเร็จการศึกษาปริญญานิติศาสตร์บัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เมื่อปีการศึกษา พ.ศ.2536

ประวัติการทำงาน ได้ทำงานในตำแหน่งนิติกรศาลฎีกา ในปี พ.ศ.2536 ต่อมาในวันที่ 27 กันยายน 2539 ได้เข้าทำงานที่กองทัพเรือ ตำแหน่งนายทหารพระธรรมนูญ ปัจจุบันรับราชการอยู่ ณ กองเรือทุ่นระเบิด กองเรือยุทธการ และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิตที่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ สาขาวิชานิติศาสตร์ หมวดวิชากฎหมายมหาชน เมื่อปี พ.ศ.2542 จนกระทั่งปัจจุบัน

DPU